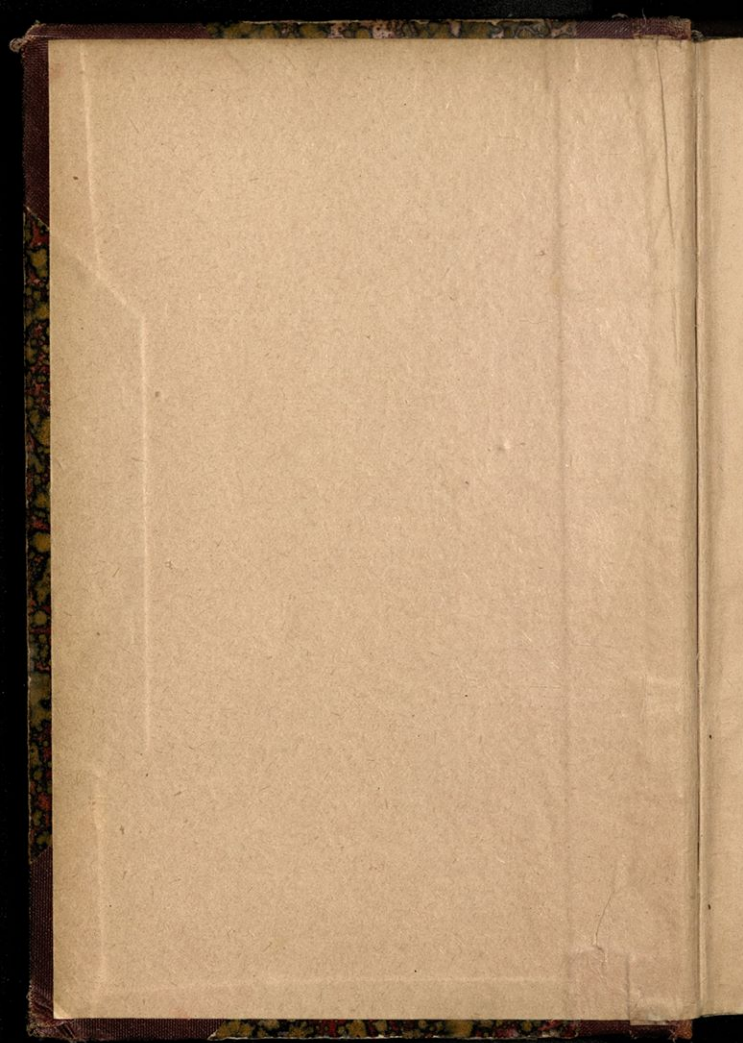

46797

NOV.
1812.

114

Slovanska knjižnica

snopič 107-109 ✕ ✕ ✕ ✕

Perdo Becić

Kletev

nezvestobe

I. del

„Slovanska knjižnica“

»Slovanská knihovna« — »Славянская Библиотека«

Izhaja v mesečnih snopičih.

Urejuje in izdaja

Andrej Gabršček

V Gorici 1902

Tiskala in založila »Goriška Tiskarna« A. Gabršček.

03 0002290

Ferdo Becić

Kletev nezvestobe

Slovincem prepisal ✕

Anton Svetlopisec

NATISNILA IN ZALOŽILA

»GORIŠKA TISKARNA« ✕

A. GABRŠČEK V GORICI

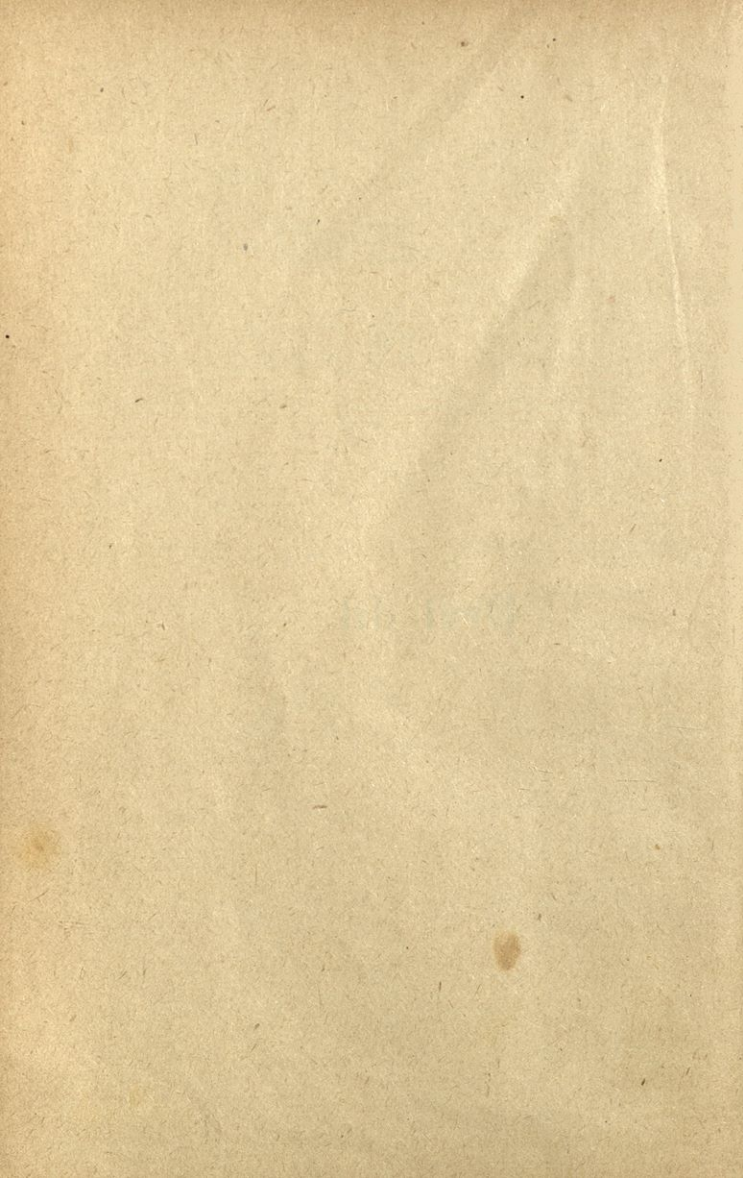
1902 ✕ ✕ ✕ ✕ ✕ ✕ ✕

~~45973~~

46.797

Prvi del.

I.

Dva prijatelja.

Kdor življenja dunajskega ni gledal s svojimi očmi, si ne more misliti vtiska, ki ga občuti vsakdo, kadar prvokrat pride v to vselej lepo in vselej bučno prestolnico.

Krasno lego ima in ogromen obseg, v katerem spajajo divni spomeniki zidarstva stari vek z novim; — veličastna krasota pojedinih, posebno novih stavb, — čarobni vrti sredi mesta in v bujni njegovi okolici, — bogate zbirke umetnin in zanimivostij vsake vrste, a poleg vsega tega v vsakem božjem času vrveča množica silnega ljudstva vseh stanov in starostij, — zanimajo Dunajčana z neizcrpno raznoličnostjo in množino svojo, čarajo tujca z veličastvom in ogromnostjo prvega vtiska, — in ostavijo v vsakem srcu ugoden spomin na dni, preživele sredi gneče, šuma, sreče in žalosti tega krasnega svetovnega mesta.

Kadar pa pride mlada pomlad ter nakiti milo naravo s prvim zelenjem, se napolnijo ulice proti bujnim vrtom s silno množico raznega občinstva. Bogato in ubogo, sijajno in neznatno, mlado in staro: vse hiti tedaj iz mesta, bodisi, da se razvedri in zabava, ali da pozabi za kratek čas kako žalost, ali pa, da si nekoliko okrepi oslabele zdravje v svežem zraku. — Kadar je pa nedelja ali kak praznik in je poleg tega tudi lepo vreme, tedaj se ne moreš dovolj nagledati neštetevilnega ljudstva, ki je podobno zbog svoje raznolikosti in množine pravi selitvi narodov.

Tak dan je bil neke nedelje v malem travnu leta 1865. Prekrasno popoldansko vreme je izvalo večji del dunajskega prebivalstva v zeleni Prater.

Proti večeru se je nekoliko shladilo, in za voljo tega so se mnogi začeli vračati po šesti uri v mesto, da se morejo še nekoliko ogledati ali pokazati po krasnem „Ringu“.

V veliki gneči mnogobrojnih kočij in izvožčkov, vrvečih gor in dol, vozečih se po takozvani Praterstrasse, vidimo na fijakerskem vozu mladega ulanskega poročnika Kazimira Lobinskega, ki se je peljal proti severnemu kolodvoru. Na obrazu se mu vidi izraz velike nestrpnosti, kjer ni videti pozornosti za množico, ki vrvi okoli njega.

Dospevši do kolodvora, skoči iz voza in hiti naglo po stopnjicah; tu vpraša prvega železniškega uradnika, ki mu pride naproti, kedaj pride vlak iz Krakovega.

»V desetih minutah!« odvrne uradnik s prijaznim odzdravom. Poročnik se zahvali in začne nestrpno šetati gor in dol.

Bil je krasen mladenič, visoke in vitke rasti, komaj kakih 21 let star. Belo, rekel bi, dekleško lice je nadahnjeno z rožnato mladostno rdečico, podobno vedremu pomladanskemu jutru. Izpod visokega in vedrega čela, obsutega s kratkimi kodri gostih črnih las, gleda dvojje velikih modrih očij veselo in razposajeno v svet, saj njegovo mlado srce še ni doživelo in okusilo nobene žalosti. Krasna, modra ulanska uniforma mu stoji kakor vlita na njegovem vitkem životu in dela mladega junaka še lepšega.

Bil je jedinec bogatega plemiča v Galiciji, ki je imel veliko posestvo blizu Novega Sandeca. Že od mladih let sèm je Kazimir vedno želel, da postane vojak; in res ga oče pošlje ob svojih stroških na vojaško akademijo v Dunajsko Novomesto, kjer se je hitro sprijaznil s sinom našega juga — Ivanom Kneževićem, kogar oče je umrl kot polkovnik junaške smrti v bitki pri Solferinu leta 1859. — Z njima je rastlo ob enem tudi njiju prijateljstvo, čeprav sta bila oba povsem

različne narave. Kazimir je bil zelo živahnega temperamenta in vselej razposajen kakor hudoben bog, toda poleg tega je bil jako dobrega srca in je napredoval v naukih bolj radi bistrega uma nego vsled marljivosti.

Ivan Knežević pa je bil bolj mirne in resne narave. Bistroumen in poleg tega še neumoren v učenju, si je obdržal zmerom prvo mesto med svojimi sodrugi; zato pa so bili skoraj vsi učitelji jedini v tem, da je mali „Trenkov stražar“ (tako so ga nazivali v šali) najbolj nadarjen in pameten gojenec na zavodu. S svojim razumom je odvrčal često razposajenega Lobinskega od nameravanih budalostij; vselej mu je pomagal s svojim pametnim svetom in si pridobil zategadelj kmalu velik moralen upliv nad njim.

Bila sta oba bogatih roditeljev; zadnja leta svojega skupnega šolanja sta se medsebojno obiskavala tako, da je za jednih počitnic bil Knežević pri Lobinskem v Galiciji, za drugih pa ta pri Kneževiću v Slavoniji na lepem posestvu, nedaleč od Pleternice, kjer je stanovala mati-vdova. Bila sta navdušena rodoljuba: Lobinski ognjen Poljak z dušo in telesom, a Knežević rodoljuben Hrvat, ki svojega maternega jezika ni zanemarjal ali celo pozabil, kakor mnogi drugi, v čisto nemškem zavodu. V vsakdanjem obče-

vanju sta se naučila brzo jezik drug od drugega, kar jima je prijateljstvo še bolj učvrstilo.

Pred izstopom iz zavoda leta 1863. sta pro-sila za uvrščenje v jeden in isti polk. Toda ker so presedale burke Lobinskega že vsem učiteljem, najbolj pa načelniku zavoda, jima ta zmeša njiju osnove s svojim uplivom, in tako prideta sicer oba h konjikom, toda k raznima polkoma. Lobinski je prišel na Dunaj, a Knežević v malo mestece ob ruski meji v Galiciji. No, pri slovesu sta si s pošteno besedo medsebojno zatrdila, da se na vsak način potrudita, da se snideta kakor hitro mogoče v jednom in istem polku. In glej, še dve leti nista pretekli, ko se je Kneževiću posrečilo, izposlovati svoje premeščenje k polku Lobinskega, in danes javi brzojavno svojemu pobratimu, da pride z večernim vlakom na Dunaj.

Iz prijetnih spominov na skupaj preživele dni prebudi Lobinskega nakrat glasno žvižganje od daleč, naznanjevaje mu, da se bliža vlak, ki vozi najljubšega mu prijatelja in pobratima. Še nekoliko minut — in z razprostrtimi rokami sta si padla nemo drug drugemu na prsi, ker v silnem kipenju svojih čuvstev nista mogla na prvi mah spregovoriti niti besedice.

Pustimo ju, naj se do sitega nagrlita in najlubita in povprašata za junaško zdravje, med tem pa povemo kaj o našem rojaku. Kneževićeva

mati, hči jako bogate plemenitaške rodbine v Slavoniji, je hotela po junaški smrti svojega soproga po sili vzeti malega Ivana iz vojaškega zavoda, ker se je bala, da bi ji krvavi boj ne vzel še jedinca. Toda Ivan se za ves svet ni hotel posvetiti kakemu drugemu stanu ter je odgovarjal na vse prošnje in grožnje svoje matere jedino le to: »Hočem, da maščujem očeta, radi tega moram tudi jaz postati vojak!« — Tako je ostal v zavodu. Bil je za leto dnij starejši od Lobinskega ter istega stasa in iste rasti kakor ta. Črni njegovi lasje in črne ognjene oči, koščeno, toda pravilno in lepo rujavkasto lice, veliki in rayni nos, so kazali na prvi pogled, da je sin našega juga. Resni izraz lica, ublažen z neko melanholijo, ti kaže, da spada med one ljudi, katerim se duša more čitati na obrazu in jim ne more nikdo niti za trenutek želeti hudega.

Ko sta se bila dovolj povprašala za junaško zdravje in druge reči, vzame Knežević svojo malo prtljago in ukaže svojemu slugi Marku, naj hitro vzame tudi ostalo težko prtljago.

»Čuješ, Ivan«, reče na to Lobinski, »pri tem bo še dolgega dela, zato sem ukazal svojemu slugi Kubi*), naj pomaga, da potem tvojo težko prtljago spravi s tvojim slugo v najino stanovanje. Midva pa se moreva koj odpeljati domu.

*) Kuba-Jakob.

Knežević se ozre in se nehoté zgrozi, ko vidi pred seboj ogromnega orjaka, nad šest črevljev visokega, oblečenega v ulansko uniformo. Kuba, sluga Lobinskega, je bil največji in najmočnejši vojak cele tedanje dunajske posadke. Kdor je pogledal od strani na njegova orjaška pleča, njegovo gorostasno postavo in njegove koščene roke, je moral nehoté misliti, da bi ne bilo dobro, sprejeti se niti v šali s tem Mastodontom. Ako pa mu pogledaš v široko rdeče lice in v velike zelenkaste oči, polne krotke blagosti, koj uganeš, da živi v tem orjaškem telesu dobrosrčna, poštena in zvesta duša.

»Odkod si, junak?« vpraša Knežević orjaka, opazujé ga začudeno.

»Iz Gorčkova, blizu Novega Sandeca, kjer je tudi moj gospod poročnik rojen,« odgovori Kuba z nekim ponosom.

V tem pristopi Kneževićev sluga Marko, rodом Slavonec iz Pleternice, in hoče vprašati svojega gospoda, kam naj bi spravil prtljago. Ali ko zapazi ogromnega Kubo, zastane mu beseda v grlu. Premeri ga od pete do glave z nekim spoštovanjem in vsklikne: »Oh, kolik je, vrag naj ga vzame!«

Knežević se nasmeje in reče: »Čuješ Marko, ti si se dosedaj bahal, da si upaš vedno udariti

na dva Poljaka, toda jaz dvomim, da bi si upal napasti samo tega samega!«

»Bog me varuj njegovih rok!« odvrne Marko, povesi oči k zemlji in zmaje nekolikokrat z glavo. »Take pošasti še nisem videl nikdar!«

Kuba, ki je malo razumel, o čem se govori, je stal vedno pokoncu kakor soha, čakaje ukaza svojega gospoda.

»Hajdi, mladiča«, reče sedaj Kazimir resno, »vzemita prtljago gospoda poročnika, a ti Kuba pokaži svojemu drugu Marku pot do našega stanovanja in pomagaj mu izkladati. Ali si me razumel?«

»Sem«, odvrne Kuba, ga pozdravi po vojaški in hiti za Markom, da izvrši ukaz. Oba poročnika pa sta se prijela za roke, šla po stopnicah, sedla v fijakerski voz in se odpeljala v skupno stanovanje, ki ga je v to svrho že priredil Lobinski v prvem nadstropju neke hiše na Parkringu.

Ko se je Knežević preoblekel, sta se šla pred večerjo še nekoliko sprehajat.

»Kazimir, ali si še vedno tak vetrnjak v ljubezni, kakor si bil?« vpraša Ivan med potom svojega prijatelja in ga pogleda s prijetnim nasmehom.

Lobinski ga premeri malo nezaupno, ali ko vidi, da se Ivan vedno smeje, odvrne z objestnim

nasmehom: »Brate Ivan, ko bi do sedaj ne bil vetrnjak, postal bi tukaj na Dunaju! — In kdo bi tudi mogel ostati hladen kraj teh divnih krašotic, ki jih ima Dunaj? — Prepričaš se s časom sam, da ga ni blizu mesta, kjer bi mlad junak naše vrste mogel tako lahko in hitro si osvojiti več dekliških src, kakor prav tukaj na Dunaju. Imam ti, brate, malone v vsakem delu mesta po jedno ljubico.«

»Hm, hm!« reče Knežević, motreč svojega prijatelja izpod čela s čudnim nasmehom. — »A kaj bi storil tedaj, ko bi te kaka lepotica resno zaplela v svoje mreže? Kaj bi tedaj druge storile s teboj?«

»Ha ha«, se nasmeje Kazimir zadovoljno, »tega se res ne bojim, do tega ne more priti, ker letam kakor metulj od jedne cvetke do druge in se ne spuščam z nobeno v resno ljubezen, ki bi me mogla zaplesti morda za vedno; kakor veš, sem zaklet sovražnik ženitve, ki se je bom, ako Bog dá, vedno skrbno varoval! Zato sem v tem jako oprezen in se brzo odpovem deklici, kadar začne misliti, da se zabavam ž njo morda zato, da jo vzamem v zakon, da si s tem ukujem zlato svobodo v nerazrušljive verige! — No, to se mi je do sedaj tukaj jako redkokdaj dogodilo, ker imajo dunajske lepotice same rajše izpremembo v ljubezni, in predno se omožijo s kakim

filistrom, se rade naužijejo romantiške ljubezni v naročju kakega Marsovega sina!»

Knežević je poslušal z vedno večjo resnostjo ognjene besede svojega prijatelja. Na njegovem poštenem licu se je prikazal izraz žalosti in notranjega nemira. Ali vzdržal se je in vprašal Lobinskega s prisiljenim nasmehom: »Iz kakšnih stanov pa si izbiraš svoje ljubice?«

»Eh, kakor pač pride. — Moje ljubice zastopajo vse mogoče stanove, ker jaz ne gledam na rod in na obitelj, ampak jedino le na lepo lice in na zabavo, ki se je morem nadejati od golobice.«

Knežević se zamisli. Srce se mu vznemiri, boji se, da bi mu prijatelj pri takih neumnostih ne zašel na napačna pota, od koder bi ga pozneje težko odvrnil. Zato reče kakor v šali: »Kazimir, Kazimir, vidim, da je bil zadnji čas, da sem prišel sem, da te malo brzdam in naredim konec tvojim neumnostim.«

»Oh, tega se niti malo ne bojim«, reče Kazimir in se lokavo nasmehne, »ker sem že naprej prepričan, da postaneš tukaj sam kmalu največji pustolov v ljubezni. Pač pa se bojim, da mi še prevzameš katero ljubico! Ha ha, to bi bila lepa šala, ko bi se oba srečala pri jedni in isti! — No, dovoli sedaj, da tudi jaz nekoliko potipljem tvojo žilico ljubezni! Ali še vedno sanjariš o oni

lepi Emici, na katero si zložil še v zavodu, posebno zadnjega leta, toliko nežnih pesmic? Sedaj je gotovo posebna dekliška lepota! Škoda, da je tako daleč.«

Knežević se vidno razburi in odvrne z razdraženim glasom: »Kazimir, ne vpletaj moje ljubezni do Emice v svoje lahkoumne šale, ker moja ljubezen je resnična; nje jedina svrha je, najino skorejšnje zakonsko združenje.«

Kazimir ostrmi in obstoji kakor prikovan, gledaje začudeno Ivana in dvomé o resnici njegovih besed.

»Da, da, dragi moj«, nadaljuje ta in se nekoliko nasmehne, »čista in resna istina je, kar ti sedaj pravim. Ker sem že naprej vedel, da ti ne bodo ugajale moje nakane, sem delal na svojo roko in ti nisem naznanil niti besedice, ker sem mislil, da ti razložim vse natanko šele tedaj, ko bode vsa reč v redu. Poslušaj torej: Minulega meseca sem bil štirinajst dnij pri svoji materi v Slavoniji na dopustu in — Emica je postala moja mila zaročnica. Prosim te, ne govori o njej drugače kakor o bodoči soprogi svojega prijatelja.«

Lobinski je stal kakor izgubljen. Ni prav vedel, ali sanja ali čuje istino. Ni mogel razumeti, kako bi bilo mogoče, da bi se mu prijatelj tako hitro sam in drage volje vpregel v zakonski jarem.

Pogleda ga zato še enkrat izpod čela in ga vpraša z dvomljivim nasmehom:

»Ali Ivan, se li šališ, ali govoriš istino?«

»Rekel sem ti že prej, da govorim čisto resnico!« mu odvrne Knežević resno.

Lobinski mahne z roko in si pomakne kapo na oči. Lice se mu zgrbanči. Strese z glavo in reče z jeznim glasom:

»Ivan, tega bi si o tebi nikoli ne bil mislil, — nikdar, ker se mi zdi neverjetno, da bi se ti tako hitro hotel odreči zlati svobodi, — ti, ki si jedva pred dvema letoma pogledal v ta svet in ki se ga nikakor še nisi naužil. — Ne, ne, to ni mogoče, tega jaz ne verujem in upam, da se premisliš, potem ko se seznaniš z divnimi čari naših dunajskih lepotic!«

Šla sta nekoliko korakov dalje, ne izpregovorivši besedice. Ivanu se lice ježno nagrbanči, hoče mu nekaj odločnega odgovoriti, a v tem začne zopet Lobinski z razdraženim glasom:

»Bogu bodi potoženo, da se tako mlad in lep junak odreče tako hitro našemu veselemu društvu! Toda, ker je že tako, moram ti naprej reči, da je naš polkovnik Hüttenbach neoženjen, velik vihravec v ljubezni in zaklet neprijatelj vseh oženjenih ali zaročenih častnikov našega polka. To opaziš koj pri jutrajšnji predstavi, ker prvo vprašanje bo: Mislite se li ženiti? — a če mu

rečeš: — ne! — ti koj poreče: Ah, to mi je drago, to je pametno, — samo nikdar ne mislite na ženitev, ker sem izkusil za časa svojega dolgega službovanja, da so neoženjeni častniki v službi mnogo točnejši in v boju mnogo hrabrejši nego oženjeni!«

Knežević obstane in srdito pogleda Lobinskega. Bilo mu je jako neprijetno, razpravljati uprav pri prvem sestanku s svojim najboljšim prijateljem o takih rečeh. Toda hitro pogoltne svojo jezo in odvrne:

»Dragi Kazimir, ko bi te ne ljubil kot svojega najboljšega prijatelja in ko bi ne bil prepričan, da o pravi ljubezni nimaš niti pojma, — razžalile bi me te tvoje besede jako bridko! Tako pa mi ne ostaja drugega nego pomilovati te, da so v tebi strasti zadušile plemeniteja čuvstva! — Kar se pa tiče mene, ne more me odvrniti od moje nakane nobena sila tega sveta, če bi si tudi nakopal nase gnjev gospoda polkovnika ali celo celega polka, ker pokažem jim pri prvi priložnosti, da more biti tudi oženjen človek junak v boju. Toda nehajva o tem govoriti. Dojde čas, ko tudi ti priznaš moje nazore, samo če se resno zaljubiš v kako dobro deklico.«

»Ne, ne, nikdar«, reče naglo Kazimir in dvigne svečano desnico v zrak. »Jaz ne verjamem, da bi se mogel v jedno in isto deklico tako

zagledati, da bi ji za vselej žrtvoval svobodo celega življenja. Ali končajva o tem in idiva večerjat. — Hočeš li še ta večer priti med častnike našega polka, — ali pa raje ostaneva sama?»

»Ostaniva danes sama.«

»Res, zdaj sem se domislil, da je danes v ljudskem vrtu Straussov koncert. Idiva tja. Pri dobri večerji se naužijeva tudi lepe glasbe in se nagledava lepih gospic.«

»Pojva torej«, odvrne Knežević, »bom vsaj po dolgem času zopet občudoval lepo Straussovo glasbo!«

II.

Nova in stara ljubica.

Molčé sta šla oba prijatelja z raznimi čuvstvi proti ljudskemu vrtu.

Spoznala sta, da hodita po različnih potih in da imata povsem protivne nazore o glavnem čuvstvu mladosti: o ljubezni. Zato sta pre-mišljevala, kako bi mogla drug drugega pridobiti zase. Lobinski je postal posebno zato zlovoljen, ker so ga Ivanove besede iznenadile v njegovih osnovah o bodočem skupnem življenju kakor strela z jasnega neba.

Ko sta prišla v ljudski vrt, nista mogla nikjer več najti prostora. Vse mize so bile zase-dene od odličnega občinstva. Šla sta malo dalje v oni del vrta, ki je bil namenjen za poslušajoče občinstvo, da bi našla kje prostora; ali zastonj.

Že sta hotela oditi, ko opazita v jednom kotu okoli mize malo družčino; dve črno oblečeni dami in nekega lovskega častnika. Približala sta

se obotavlja in bojé se, da bi ne bila nadležna društvu s svojo prisotnostjo. V tem ju zapazi lovski častnik, vstane in reče z uljudnim pozdravom :

»Izvolita k nam, gospoda. Ne najdeta nikjer več prostora. Jaz sem Artur baron Weber, lovski poročnik, ta je moja mati, a ona moja sestra Pavlina !«

Predstavivši se malemu društvu, prisedeta naša junaka k mizi ; — Knežević med baronico in Arturja, a Lobinski med Pavlino in baronico.

Baronica Weberjeva je kazala kakih štirideset let. Na pravilnem njenem licu so se videli še jasni znaki nekdanje lepote, posebno kadar so se ji velike črne oči zasvetile s švigajočim plamenom.

Hčerka Pavlina, deklica kakih sedemnajstih let, je bila pravi angelj lepote in nedolžnosti.

Obilni zlati kodri so obsipali z rožnato rdečico nadahnjeno lice, odsevajoče z nekim divnim, rekel bi, vilinskim čarom.

V velikih modrih njenih očesih se je zrcalil bajen izraz nedolžnosti in čuteče duše, da se je vsakomur tajalo srce od milobe.

Ko so se predstavljali, je silno zardela v lice in povesila oči, dočim so se ji prsi tresle od silnega strahu. Videlo se je na njej, da je bila dosedaj malo v društvu mladih možkih.

Njen brat Artur, krasen in krepek mladenič, je bil v obličju povsem njena slika in podoba; vsakdo je takoj dejal na prvi pogled, da sta si dvojčka, ker sta si bila drug drugemu tako podobna, kakor jajce jajcu.

Kmalu je prišlo malo društvo v živahen razgovor. Weber je pripovedoval našima junakoma, kako je bil imenovan poročnikom še le pred nekolikimi tedni, kako mu je bil oče lani v bitki pri Oeverseju težko ranjen, da je po nekolikih mesecih umrl, in kako je on, Artur, sedaj prišel iz Inomosta sem na dopust, da si pri materi in sestri malo razvedri tužno srce, in kako je danes s silo hotel, da še enkrat čuje ljubljeno Straussovo glasbo, ker Bog vé, kedaj bo mogel zopet nazaj, kajti dopust mu že pohaja.

»Ali ne stanujeta dami na Dunaju?« vpraša na to Lobinski.

»Ne«, odvrne Artur, »mama in sestra stanujeta po leti v Dornbachu v naši vili, po zimi pa v Lincu pri teti.«

»Niste li vi gosp. poročnik Poljak?« vpraša sedaj baronica Lobinskega, kakor da bi hotela razgovor zasukati na drugo stran.

»Sem, baronica,« odvrne ta ponosnim nasmehom, »Poljak z dušo in telesom, rodom iz Novega Sandeca.«

»Imate li sorodnikov tudi v ruski Poljski?«
vpraša na to baronica.

»Od materine strani imam«, odgovori Lobinski, »ker se je moj oče oženil v Varšavi.«

»Oprostite mojo radovednost«, reče na to baronica, »a jaz čutim mnogo simpatije za viteški poljski narod, ki je prvi na svetu, kar se tiče domoljubja in požrtvovanja za milo ,ojczizno‘!«

V tem začne svirati glasba znano overturo opere ,Viljem Tell', in društvo umolkne, da posluša ta krasni glasbeni umotvor.

Ko glasba zopet preneha, začne se razgovor znova. Samo Lobinski je molčal, kakor da bi bil nem, kazaje vedno bolj neko zmedenost. Ognjene njegove oči so se vedno obračale za lepo Pavlino. A tudi ona ga je tu pa tam skrivno pogledovala z daljšim pogledom, in vsakokrat jo je oblila rdečica, kadar se je njen pogled srečal z njegovim. Knežević, ki je oba opazoval v živahnem razgovoru, je bil skoraj prepričan, da je njena česta zamišljenost gotovo znamenje zlate zore prve ljubezni. Zato se nehoté užalosti, pomiluje že naprej ubogo deklico, ako bi ji bilo sojeno, zaljubiti se resno v vihravega prijatelja.

V tem preneha glasba. Razna čuvstva niso dalje časa nikomur dopuščala, pričeti zopet pogovor.

Naposled reče Weber, pogledavši naša dva prijatelja z nekim resnim izrazom: »Pojutrajšnjem se moram vrniti k svoji četi v Inomost; toda zdi se mi, da ne mine leto in videl bodem vaju, gospoda, zopet in brez dopusta!«

»Kako to?« vpraša Lobinski naglo, »ali misliš, da pride tvoj polk kmalu na Dunaj?«

»Ne«, odvrne Weber resno, »meni v zadnjem času ne ugajajo odnošaji Pruske proti naši državi, in bojim se, da bo Pruska, ohrabrena po pridobitvi v Schleswig-Holsteinski, iskala prepira z Avstrijo, a od tega vojna ni daleč.«

»Kakšna sreča, ko bi prišlo do tega!« vzklikne Lobinski oduševljeno. »Bil bi tudi že čas, da enkrat pošteno namlatimo te pruske prevzetneže, ki nas pri vsaki priliki zbadajo. — Oh, komaj čakam, da se ž njimi poskusimo, ker mi je sama narava vsadila neko neugasljivo mržnjo proti tem napihnjnim junkerjem!«

Dami sta se stresli radi tega govora. Mati se je bala za svojega sina, hči pa za brata in morda še za nekoga drugega, ki se ji je danes vtihotapil z nepremagljivo silo v mlado srce.

»Ne želite si tega, gospod!« reče baronica plašnih lic. »Bog odvrni od nas tako nesrečo! Ali se še ni prelilo dovolj krvi v zadnjih dveh vojnah? Ali ni že preveč rodbin radi tega črno oblečenih? — Ljute rane se še niso prav zacelile

in naj bi se znova prelivala kri? Ah, moja obitelj vé najbolje, kaj je vojna, ker nam je vzela milo in nepozabno glavo našo! — Oh, Artur, če bi še ti umrl, kaj naj počnem takrat jaz nesrečnica?»

Artur sedaj opazi, da se je z Lobinskim vred jako pregrešil, ker je začel razgovor o takem predmetu. Zato je mater hotel umiriti in mirno odvrnil:

»Ali ne boj se, mama, vojna še niti napovedana ni, morda do tega niti ne pride. Prusi si dobro premislijo, predno začnejo. In tudi naša vlada bo uvaževala naše zmedeno notranje stanje in našo financijelno bedo, predno se začne vojskovati, — in se gotovo raje odpove prvenstvu v nemški zvezi, kamor mi po večini naših narodov prav za prav niti ne spadamo.«

Knežević in Lobinski sta se začudila tem besedam golobrađega mladeniča; Lobinski reče z laskavim nasmehom: »Artur, čestitam, govoriš tako modro, kakor kak star diplomat!«

Weber se nasmehne. A njegova mati ga žalostno pogleda ter reče: »Ah, sinko, kakšna sreča bi bila, ko bi se bil posvetil kakemu drugemu stanu, in jaz bi ne trepetela vedno radi tebe.« —

»Ali draga mama, — ne boj se preveč zame; — vsaka svinčenka ne zadene, — če mi

je pa sojeno, izgubiti glavo pred časom, umrjem tudi brez vojne!»

Vsled teh Arturjevih besed so se vsi nehoté nekako zgrozili, umolknili so, razmišljajoči o čudnem naključju, da se jim danes nikakor ne more posrečiti, začeti pogovor o kakem bolj pravnem predmetu.

Baronica se je zlovoljno obrnila proti občinstvu, a nakrat se ji lice razvedri.

»Ha,« reče naglo, »tam nas išče naš sluga Jure; voz je tu in je tudi že čas, da se vrnemo domu.«

Na to pristopi obrit sluga, oblečen v fino livrejo, sname klobuk in javi baronici, da čaka kočija pred vrtom.

Društvo vstane. Baronica plača in obilno obdari natakarja, ki se ji globoko prikloni.

Artur stisne Kneževiću in Lobinskemu roko in reče prijazno:

»Gospoda moja, bilo mi je jako drago, da sem vaju spoznal! Ako bosta imela priliko, posetita tu pa tam moje, da se tako na samem nekoliko pogovorite in jima krajšata čas.«

»Da, da,« reče na to baronica, »jako drago nam bo, ako nas počastita s svojim posetom.«

Naša junaka sta še enkrat želela Arturju srečen pot, damama pa lahko noč, in društvo se je ločilo.

Ko se je razstajal Lobinski z lepo Pavlino ter ji z milimi besedami izrekel sladko svojo nado, da bo morda skoraj tako srečen in jo zopet vidi, zardela je ona, in dolg očarajoč pogled divnih njenih očij je povedal Lobinskemu več nego krotke njene besede: da ji bo drago, ako se kje zopet vidita.

Stojé nepremično ob mizi je gledal s svojimi od ljubezni žarečimi očmi vedno za odhajajočo deklico in zapazil, da se je ona pri izhodu ozrla še enkrat nanj; pritisne roko na srce, sede naglo in reče svojemu prijatelju:

»Čuješ, Ivan, jaz sem strastno zaljubljen v to divno krasotico, in ako se ne varam, bo to ona vrsta ljubezni, ki si jo ti malo prej proti meni tako ognjeno branil. Krasno dekle, pravi angelj lepote in nedolžnosti! — Na prvi pogled me je očarala tako silno, da sem sklenil, pridobiti si njeno srce, če tudi bi postal njen rob za celo življenje! — Ali zdi se mi celo, da se mi je to že danes na pol posrečilo. Ali nisi zapazil, kako so njene oči često uhajale k meni? — Kaj ne da, Ivan, kaj ne, da se ne varam, — toda kaj ti je za Boga, da si se tako zamislil, da mi ne odgovarjaš? Si se li morda tudi ti zaljubil v njo? Ha, ha, ha, to bi bilo zares krasno, ko bi se oba resno zagledala v jedno in isto deklico!«

Začel se je z grohotom smejati, dočim se Knežević kakor iz sanj vzbudi, gledaje ga s temnim obrazom.

Naposled mu zagrozi Ivan in reče:

»Kazimir, ti težko grešiš s svojo lehkomi-selnostjo proti najsvetejšim čuvstvom človeškega srca. Toda varuj se, da se ne bo kedaj ljubezen sama hudo maščevala nad teboj! Kadar ti v srcu zasije solnce prave in svete ljubezni, bo vsak kès prepozen. Tvoji grehi, storjeni proti ljubezni, se tedaj vzdignejo proti tebi kakor pošasti, pre-tresejo ti kakor vihar oslabelo dušo in ti zakli-čejo z gromovitim glasom, da nisi več vreden božanstvenega tega čuvstva, tvoja vest pa te bo grizla in te strmoglavi v prepad obupa! Jaz vi-dim to naprej in srce mi poka žalosti, da je ta usoda namenjena prav mojemu pobratimu, s ka-terim me veže dolžnost tako dolgega prijatelj-stva. Zato te še enkrat prosim in zaklinjam, opusti to lahkomiselnost in ne rabi več nedolžna srca poštenih deklic v navadno igračo! — Lahko je pridobiti neizkušeno srce celo najbolj poštene deklice, saj kaj je ženska v primeri z nami? — Nič drugega kakor služkinja brez svobode in samostalnosti, ki mora paziti na vsako svojo be-sedo, na vsak migljaj svojih oces in na vsak svoj korak, samo da si ohrani dober glas! — In čim več ona trpi za svojega devištva in

robnje, tem silneje ji vzplamti v srcu žar prve ljubezni! — In naj mi tako čisto in vzvišeno čuvstvo skrunimo z nezvestobo in prevaro, naj zlorabimo neščiten njen položaj radi minljive slave in slasti, mesto da se ji ponudimo sami, drage volje v zaščit in obrambo!? — Ne, dragi moj, to ne more biti naloga plemenitega moža! — Po mojem mnenju celo ni bolj brezsrčnega čina pod nebom, kakor zanetiti v deklici ogenj ljubezni samo radi tega, da jo prevarimo in užalostimo!»

Knežević umolkne, obrne obraz proč in začne srdito puhati cele oblake dima iz svoje smotke.

Njegove besede so vidno globoko ganile srce Lobinskega. Bil je kakor poparjen, na njem se je jasno videlo, da mu je prijatelj potipal najbolj tajno žilo — poštenje.

Pogladil si je čelo nekolikokrat z desno dlanjo in odvrnil po dolgem molčanju:

»Priznati moram, Ivan, da govoriš prav. Bil bi več kakor brezsrčen, ko bi razžalil tako krasnega in nedolžnega angelja. Ali kaj naj storim, ko me je ona tako silno očarala, da je ne bodem mogel nikdar več pozabiti; — na drugi strani pa mi zopet nikakor ne ugaja, da bi se za vedno odpovedal svoji zlati svobodi?«

Kneževičevo lice se razvedri. Ugajala mu je misel, da se je njegov prijatelj morda resnično zaljubil. Pogledal ga je in rekel živahno:

»A vsaj izprosi si jo ter se ž njo zaroči, da se ne bo gubila v prazni nadi! — Dobro sem opazil, kako si se ti, neporednež, koj v začetku vtisnil v njeno nedolžno srce in kako je v njej vzplamtela prva iskra ljubezni do tebe. Sedaj je na tebi, ali hočeš to iskro ugasiti, da se izogneš vsakemu nadaljnemu sestanku, ali pa zanetiti v nji silen plamen prave in svete ljubezni. — Daj mi torej pošteno besedo, da storiš jedno ali drugo.«

Lobinskega lice zasije od navdušenja, oči mu zablisnejo v ognju ljubezni.

»Naj bode!« reče trdno in pomoli desnico prijatelju. »Do sedaj še nobena deklica ni vzbudila v meni takega čuvstva! Tu imaš torej mojo pošteno besedo, da se s Pavlino čim preje zaročim, — seve, nota bene, ako me bode tudi ona resno in verno ljubila!«

»Tako je prav, sedaj si moj, dragi Kazimir!« vzklikne na to Kneževič, veselo stiskaje prijateljevo desnico. — »Ako Bog dá, da se kmalu oženiva, bova se trudila, da preide najino prijateljstvo tudi na najini obitelji. — No mislim, da bi sedaj bil čas, iti domov.«

»Meni je prav, dasi ne bodem mogel to noč dobro spati!«

Plačala sta in se napotila polagoma domov roko v roki, gradeča zračne gradove o bodočem raju ljubezni.

Kar postoji Lobinski, se vdari s pestjo ob čelo in reče z nekim čudnim humorjem: »Ha, ha, jaz že snujem osnove o bodočem blaženstvu v naročju božanstvene Pavline, a niti ne mislim na to, kako naj se najprej odkrižam svojih dosedanjih ljubic. To bode še vražji posel, predno prerežem vsako nadaljnje občevanje z njimi. Sicer pa so vse lahkomišelnosti, in zato se nadejam, da jim ne popokajo srca za menoj! — Samo radi jedne se bojim. To je divna krasotica, hči tukajšnjega juvelirja Weissa; imenuje se Julija. Spoznal sem jo na nekem plesu. Pozneje sva si često dopisovala in na tistem tudi sestajala ali v cerkvi ali pa v kakšnem vrtu. Ona me silno ljubi in obožava, zato se bojim, da bi ne napravila radi moje nagle nezvestobe kakšne budalosti.«

Knežević obstane, prekriža si roke in reče:

»Hm, hm, — to bode res težko, posebno če te ona resno ljubi. Zato mislim, da ti ne ostane drugega kakor odreči se Pavline in vzeti Julijo. Ako je ona dobra in poštena deklica, si lahko tudi ž njo srečen!«

»Kako? — Kaj si rekel? Odpovedati se Pavlini? — Ne nikdar!« reče na to naglo Lobinski in dvigne desnico. »Julije vzeti ne morem; ker prvič ne čutim do nje nobenega čuvstva, ki bi bilo samo nekoliko podobno ljubezni, — in drugič mi njeno mišljenje in njen temperament nikakor ne ugaja. Ona ima v sebi nekaj demonškega, kar v meni vzbuja bolj strah nego simpatijo do nje. Njeni nazori pristojajo bolj možu nego ženski, in zdi se mi, da bi bila ona sposobna, opasati si sabljo in iti v boj kakor Pustovojtova; to pa se ne zлага z mojim idealom prave ljubice.«

»Kako pa si se vendar, nesrečnik, tako daleč zapletel ž njo?« vpraša Knežević.

»Mojo pošteno besedo, da nisem začel prvi!« odvrne Lobinski svečano. »Ko sem se prvokrat ž njo seznanil, sem zapazil kmalu na njenih ognjenih pogledih, da se zame malo bolj zanima. Kedar sem ž njo plesal, se je v mojih rokah vsa tresla, a kadar sem ji rekel kakšno besedo, je včasih prebledela kakor sneg, včasih pa zardela kakor kri. — Slične pojave nagnjenosti sem opazoval tudi pri drugih deklicah svojega znanja. No, čudno! Dočim sem se za take deklice navadno malo zmenil, ker me je do sedaj jedino le odpor zanimal in dražil, — se je zgodilo z menoj pri Juliji ravno narobe, ker me je ona,

rekel bi, z neko nerazumljivo silo k sebi privlačila in me prisilila, da ji dvorim in delam vse po njeni volji. Razun tega me je sililo neko čuvstvo usmiljenja proti nji, da sem se baval ž njo in ji odgovarjal na njena ognjena pisma, ki mi jih je često pisala. V svojih pismih sem se oprezno izogibal vsakega priznanja, ki bi ji porodilo misel, da jo ljubim. Toda prav to moje zadrževanje jo je še bolj razvnelo, in sicer s tako silo, da mi je sirota, pozabivša vso svojo deviško dostojnost, nekega dne priznala v enem pismu, da brez mene ne more živeti na tem svetu. Ustrašil sem se te burne izjave njenega silnega čuvstva in jo prosil v svojem odgovoru, naj se sestane z menoj prihodnjega dne na samem v Pratru. Odložil sem se, povedati ji naravnost, da je ne ljubim in da je ne morem nikakor ljubiti z ognjem prave ljubezni.

Bilo je prilično proti koncu minulega meseca. Drevje in grmovje je bilo že ozelenelo v bujno zelenje. Našla sva se sama v nekem gostem zavetju točno ob dogovorjenem času. Ko me zagleda, — mi pade na prsi in začne bridko jokati. Tresel sem se od usmiljenja ter jo pritisnil s čuvstvom obupa na svoje prsi.

»Ah Kazimir,« šepče ona ihté, »ah, meni je umreti, ker me vi ne ljubite!«

Jaz sem okamenel. — Grozno vrenje raznih omahujočih mislij me je delalo malone besnega!

»Tudi jaz vas ljubim!« sem odgovoril na to hripavo s tresočim glasom.

Ona dvigne naglo glavo, upré v me lepe svoje oči s prodirajočim pogledom in vpraša: »Ali iskreno, ali samo za izgovor, ali — prisiljeno?«

»Iskreno!« sem odvrnil s čvrstim glasom v gotovi nakani, žrtvovati se ji radi njene neizmerne ljubezni do mene. Na to sem jo strastno objel in ji poljubljal neštivilnokrat solzno lice.

Vsa očarana od silne miline se je mirno in krotko prepustila burnemu mojemu milovanju. Oči so se ji zaprle, lica zardela in iz obraza se ji je čitalo nepopisljivo blaženstvo. Zdelo se mi je, da spi v mojem naročju, sanjajoča sladke sanje.

Ali kmalu zopet pogleda, se ozre okoli, objame me strastno in vzklikne: »O, kako sem srečna in blažena, ker me ti ljubiš! Ah ljubi me, ljubi, Kazimir mili, ljubi me, četudi samo malo — malo — a ljubi me dolgo — dolgo — dragi moj!«

Nakrat se znova užalosti, upre plaho in skrbno v me svoje krasno oko in reče zamolklim glasom: »Ah Kazimir, Kazimir! Ako se mi izneveriš, morava oba umreti!«

Zgrozil sem se in vsled teh besed nehoté vztrepetal od mraza.

Pomiril sem jo nekoliko in jo spremil do doma. Toda že drugega dne sem se zelo kesal, da sem se tako lehkomišlno odpovedal svoji zlati svobodi in jo žrtvoval ženski, ki bi je ne mogel nikdar prav ljubiti!

Polasti se me obup, — že sem hotel prositi premeščenja, ali misel, da ti kmalu prideš, me je rešila še o pravem času nove neumnosti! »Ali ni to nesreča zame, dragi Ivan,« — završi Kazimir, »posebno sedaj, ko mi je iznenada zasijalo žarno solnce prave ljubezni in ko mi je srce prvikrat polno tega svetega čuvstva?«

»Gotovo si nesrečen, dragi Kazimir!« odvrne Knežević žalostno in nadaljuje: »In tvoja nesreča je tem večja, ker ji ni mogoče najti tako lahko zdravila; ako vzameš Julijo, si nesrečen celo svoje življenje, ker bodeš gineval za drugo. Ako se ji pa izneveriš, jo uničiš in obtežiš svojo vest. In Bog ve, če bi se Julija na grozen način ne maščevala nad teboj!? — Po tvojem popisovanju je uprav podobna strastni Španjolki, ki bi bila pripravna, osvetiti nezvestobo svojega ljubimca z bodalom in strupom! — Ne domislim se ničesar pametnega, da bi ti svetoval v tej kritični zagati, najbolje bo, da prepustiš času razvijanje tega romana.«

»Ne, dragi Ivan,« reče Lobinski naglo in važno, »v tej zadevi se nočem dolgo obotavljati.

Naj se zgodi, kar hoče! Tvoje besede so provzročile v meni tako spremembo, da naredim konec tej nepriliki na jako drastičen način.«

»In kako misliš to storiti?« vpraša Ivan naglo.

»Juliji pišem naravnost, da mi nikakor ni mogoče, obuditi v sebi toliko ljubezni do nje, da bi mogel vzeti nase odgovornost za srečo cellega njenega življenja. To vzbudi njen ženski ponos in brzo pretvori njeno ljubezen v mržnjo, ki ni srcu nikdar tako nevarna kakor obup!«

Knežević se zamisli. Ker se ne spomni boljšega, odvrne resno: »Stori, kar ti je drago, — dal Bog, da se srečno izkoplješ iz te zapreke in da nesrečna deklica srečno preboli rano, katero si ji prizadel.«

Končavši tako svoj razgovor, sta šla oba prijatelja v svoje stanovanje; — odšla sta vsak v svojo spalnico, želeča si lahko noč.

III.

Užaljena zaročnica.

V nekem lepem kraju požeške županije, nedaleč od Pleternice, se razprostira veliko posestvo gospe Kneževičeve. Na severu se razteza bujna, romantiška planina Krndija, proti jugu pa se širi prostrana, rodovitna ravnina, ki jo pretaka bistra Orljava; ta se beli med polji in se skriva tu pa tam pod bujnimi in razprostranimi vrbami, glogolovci in jeseni, obrašenimi z gosto viniko, izza katere gleda tu pa tam streha in dimnik kakšnega mlina ali kakšne druge male kočice.

Ne daleč od ceste se dviga gosposki dvor, ukusno zidana, enonadstropna stavba na mali visočini, odkoder se odpira z jedne strani krasen razgled na zeleno planino, z druge pa na široko ravnino tja do modrih vrhov gradiških in bosanskih planin.

Okoli dvora se razširja velik park, kjer dajejo po leti dovolj sence ubrano nasajene množice jelk, lip in nekaj manjšega grmovja.

Blagi majnik je že olepšal milo naravo z mnogovrstnim pomladanskim cvetjem in vzbudil pesmi otočnega slavca in ostalih krilatih pevcev.

Bilo je ravno v jutro. V raznobojnem cvetličnjaku, ki leži južni strani dvora nasproti, se še blišči rosa na nežnih perescih rdečih in belih rož in ostalih cvetlic v zlatih žarkih uprav izišlega solnca, razprostiraje daleč okoli opajajoč vzduh.

Sredi teh nežnih in dražestnih hčerâ boginje Flore je šetala divno lepa deklica, o kateri bi človek v prvem hipu mislil, da je gorska vila, ki je prišla sem, da se za nekaj časa naužije dražesti in vonja pomladanskih rož.

Lahka, bela obleka ji je lepo pokrivala njeno vitko telo, dočim so se ji z lepe glavice sulji preko ramen po boku v bujnem neredu gosti zlati kodri; drugega nakita ni imela, razun jednega cveta bele in rmene rože.

Ostri jutranji zrak ji je nadahnil okroglo lice z rožnato rdečico. V nežnih ročicah je držala zaprtega Gunduličevega Osmana; vidi se, da njene divne, modre oči danes še niso pogledale noter, ker nekako žalostno gledajo proti zemlji; — glej, v tem zapaziš tudi biser, — kapljo gorke solze, — kako ji je kanila po tužnem licu; če pa stopiš bliže in če bi ji mogel pogledati v žalostno srce, čul bi jo, kako proti nebu kliče in

vzdihla: »Ah, neusmiljena usoda, kaj sem zakrivila proti tebi, da si razžalila mene siroto? — Zakaj mi odganjaš tako daleč zaželeno srečo, o kateri sem mislila, da mi je že tako blizu in ki se mi je umaknila sedaj iznenada tako daleč? — Ah, Ivan moj mili, ti si jedina dika in nada mojega srca, hočem ti ostati zvesta do groba, če bi se tudi zarotil proti meni ves svet! — Ali hočeš tudi ti meni ohraniti zvestobo na tuji zemlji, — daleč od mene, — poleg neštevilnih ljubeznivih mestih krasotic? Hitro naj izginem s tega sveta, če se mi ti izneveriš!«

Deklica se zgrozi pri tej misli in pritisne desnico na razburjeno srce, modre objokane oči so se obrnile bolešno proti nebu, kakor da bi iskale gori pomoči. Glavica se ji zopet sklone in usta šepčejo :

»Ah, Ivan moj, ti ubožec se morda sedaj raduješ v sladki nadi, da bodeva, kakor sva si obljubila, še to zimo združena za vedno, — a niti ne slutiš, da...«

Ne dovrši stavka, ker se začujejo za njo nagli koraki. Lepi njen obraz se še bolj užalosti, ko zapazi, da se približuje po srednji stezi neki gospod, oblečen v lovsko obleko, častitljivega obličja, močne in visoke rasti. Imeti utegne nekako štirideset let. Lice mu žari rdeče barve, krepkega in kremenitega zdravja. Mali sivi lovski

klobuk se dobro prilega njegovim kratko ostriženim, svetloplavim lasem, okroglo lice pa mu lepšajo dolgi sarmatski brki.

To je gospod Dubski, upravitelj posestva gospe Kneževičeve in poočim deklice na vrtu, a deklica je Emica, zaročnica Ivana Kneževića.

Lice gospoda Dubskega je bilo danes nekako skrbno in resno, v očeh se mu je videl izraz notranjega straha in boli.

Stopi k Emici, želi ji dobro jutro in jo poljubi v čelo. Pogleda jo s skrbnim pogledom v žalostno lice, prime jo za obe roki in reče:

»Dete moje, vidim, da te je moj včerajšnji sklep malo preveč užalostil! Ko bi vedela, kako se brigam za tvoje blagostanje, bi spoznala, da je moja določba namenjena jedino le sreči tvoje bodočnosti. Sama moraš priznati, da si še premlada za resne dolžnosti zakonskega življenja. Komaj imaš 16 let, komaj si pustila igrače, pa bi se že možila, ko ne poznaš nobenih težav in nobene nesreče zunanjega sveta. In tudi tvoj zaročnik Ivan je še premlad in premalo izkušen za ženitev. Sicer pa jaz ne dvomim, da je vajina sedanja ljubezen resnična. Toda, ali ni mogoče, da bi se mogla oba s časom prepričati, da je vama bilo ono, kar sta smatrala za pravo in sveto ljubav, navaden mimogredoč sèn neizkušenih src? — Prepozno bi bilo tedaj vsako kesanje, ker bi

morala trpeti celo življenje žalostne posledice svoje prenenaglenosti! In kaj je to dve leti? Mineta, posebno pa mlademu srcu, kakor dva dneva. V tem času pa se bo izkušala stalnost vajine ljubezni, — spoznavala se bodeta bolj in do takrat lahko presodita, ali sta vstvarjena drug za drugega. Ako bodeta vztrajala do tedaj v ljubezni in zvestobi, vama v božjem imenu nočem več kratiti blagoslova! Danes povem tudi Ivanovi materi, da v vajino poroko nikakor ne morem privoliti, dokler ne mineta dve leti. Bodi kakor do sedaj dobro in poslušno dete in zanesi se name in na mojo očetovsko ljubezen! — Kmalu uvidiš sama, da sem imel prav in da je bil moj sklep povsem pameten. — Sedaj pa greva na dvor, ker čuj, kličejo naju že h kavi. Razvedri se in ne kaži se žalostne pred gospo Kneževičevo, ker vem, da bode tudi njej moj sklep neugoden, ali jaz ne morem drugače!«

Emica vzdahne globoko in otiraje si solze iz očíj gre povešene glave s svojim poočimom iz vrta.

Radi krasnega jutra je bil danes zajterk prirejen pred dvorom, v hladni senci lipovke. Kava je bila že na mizi. Gospa Kneževičeva, v jutranji obleki, je natakala že vsakemu svoj del.

Bila je še lepa gospa, kakih 40 let, nekoliko debelega, visokega stasa. Na pravilnem rjavkastem

licu se je zibal vedno prikupljiv izraz plemenite dobrosrčnosti in prijaznosti.

Na prvi pogled zapazi ona tugo na Emičinem licu, dasi se je ta trudila, da svojo bol zakrije pred njo. Zato jo začne motriti s skrbnim pogledom in jo naposled vpraša, pogladivši jo z roko po licu:

»Zakaj si tako žalostna, draga Emica? Nisi li dobro spavala, ali te morda kaj boli?«

»Ni mi ravno najbolje!« odvrne Emica, obrnivša oči k zemlji.

Nato se odkašlja gospod Dubski in spregovori z nekoliko negotovim glasom:

»Jaz vam, milostljiva gospa, razjasnim vzrok njene tuge, tudi mi je dolžnost storiti to, ker se tiče tudi vašega gospoda sina.«

Nato začne z dolgim govorom razlagati, kako ne more z mirno vestjo dovoliti, da se Ivan in Emica poročita prej ko mineta dve leti, in naposled završi s tem, da bi v najskrajnejšem slučaju celo volil, da pohčerka ostane rajša ne-omožena, nego da vzprejme nase breme zakonskega stanu v tako mladi in neizkušeni dobi.

Gospa Kneževičeva ga je poslušala z vedno večjim začudenjem in mu naposled odvrne:

»Jaz vas ne razumem, gospod! Opazila sem sicer koj pri Ivanovi zaroki, da vam ni ravno po volji, da je tako prišlo. Ali prav zato se ne morem

sedaj dovolj načuditi, da niste koj tedaj govorili, ampak da ste na videz radi privolili, da naj se otroka še to zimo poročita; — sedaj pa po enem mesecu stavite tak pogoj, ki bode otroka brez potrebe žalil!«

»Milostljiva gospa!« jeclja na to Dubski, »jaz sem bil tedaj vsled tega nenadnega dogodka tako razburjen, da na prvi mah nisem mogel razsoditi mogoče posledice. Pozneje pa sem začel globlje razmišljevati važnost te zveze in sem prišel naposled do neomahljivega prepričanja, da bode za oba boljše, ako se stori tako, kakor sem se odločil!«

»Ali koliko mladih deklic se omoži, pa so vendar srečne soproge in dobre matere!« odvrne gospa Kneževičeva nekoliko živahneje. »Tudi jaz sem se omožila v šestnajstem letu, pa sem, hvala Bogu, srečno živela z milim mojim pokojnikom do njegove smrti.«

Dubski se razburi. Migne z rameni, povesi oči k tlom in odvrne nejevoljno. »

»Milostljiva gospa, jako žal mi je, da v tem vprašanju ne morem odobriti vaših nazorov, dasi mi je velika čast, da postane moja Emica član spoštovane vaše obitelji. Ali moram vas opozoriti, da je moj sklep neovrgljiv in da me od njega nikdo na tem svetu ne more odvrniti.«

»Eh, dobro torej!« šepetala gospa Kneževićeva užaljeno; »meni je prav, četudi obžalujem svojega in vašega otroka! Toda moram vam odkrito reči, da se vedno bolj čudim vašemu obnašanju in da se mi nekako zdi, da vaše kruto nastopanje ne stoji ravno na onih razlogih, ki ste mi jih izjavili malo prej! Ali naj bo, kakor hoče; ako otroka v ljubezni vztrajata, mineta jima hitro tudi ti dve leti.«

Po teh besedah pogleda dobra gospa Emico sočutno in sožaljno ter vpraša:

»Hočeš li, Emica, med tem časom ohraniti sedanjo ljubezen in zvestobo svojemu Ivanu?«

Deklica bridko zajoče in spusti glavico na prsi gospe Kneževićeve; sirota ni mogla dalje zadrževati težke boli.

»Ah,« reče jokaje, »kako bi mu ne ostala zvesta, ko ga ljubim nad vse na svetu! — Rajša bi umrla kakor se z drugim omožila. Ali jaz se bojim, da bi se njegova ljubezen v tem času ne ohladila, da bi me ne pozabil ali pa se zagledal v kako drugo deklico!«

Bridki glasni jok ji zaduši zadnje besede. Gospa Kneževićeva je bila do solz ganjena; — začne jo miriti in tešiti na vse načine, opisovaje ji s sladkimi besedami žar in stalnost Ivanove ljubezni.

Gospod Dubski, globoko zamišljen, je strmel med tem v zemljo s prekrižanima rokama na prsih. Razna čuvstva, sedaj nemir, sedaj žalost, sedaj pa huda, huda jeza, so se podila v njegovem srcu, odsevaje na njegovem licu.

Gospejine sladke besede so naposled nekoliko utešile in pomirile objokano Emico.

Na to vstanejo in gredó molčé vsak po svojem poslu.

Gospa je šla v hišo, da se loti jutranjega dela, gospod Dubski pa odjaše na ognjenem vrancu, da pogleda za delavci na polju.

Bil je čuden človek in njegovi osebni odnošaji so bili vsem po okolici nerešljiva zagonetka.

Tajinstveno njegovo obnašanje in vidno izogibanje vsakega razgovora o prejšnjem življenju, je dalo povod, da so se o njem v okolici raznašali vsakovrstni čudni glasovi.

Jedni so menili, da je kak ponesrečen plemič visokega rodu, ki noče, da se vé za njegovo pravo ime in za njegov rod.

Drugi so zopet ugibali, da je bogat ruski begunec in da je prevzel tuje ime jedino za to, da se mu ne pride lahko na sled.

Toda Dubski ni mnogo maral za take glasove, ampak je presekala odločno besedo vsakomur, ki ga je začel natančneje izpraševati o njegovih osebnih odnošajih.

Samo to se je vedelo o njem za gotovo, da mu je pokojni polkovnik Knežević pred šestnajstimi leti poveril upravo svojega posestva, ki ga je v tem času nepričakovano podedoval.

Pogodba je bila sklenjena v Benetkah, kjer je bival polkovnik v tem času kot major posadke. Dubski se prijavi vsled oglasa v dunajskih novinah, se pogodi s pokojnim Kneževićem in se koj napoti s pokojno svojo soprogo in z Emico, ki je bila tedaj še le nekoliko tednov stara, v Slavonijo, in prevzame oskrbovanje poverjenega mu posestva z neumorno in vestno pridnostjo in delavnostjo.

O Emici je sam pripovedoval, da jo je nekega jutra v spomladi leta 1849. našel nekaj dnij staro dete pred vrati svojega stanovanja v nekem malem češkem mestecu, ter da jo je potem v sporazumljenju s svojo soprogo pohčiril, potem ko je vse iskanje za njenimi roditelji ostalo brezvspešno.

K čudnim govoricam, raznešenim o njem po celi okolici, je pripomoglo mnogo tudi to, da je često po pošti dobival znatne svote denarja ter da je trosil za izobrazbo svoje pohčerke silno denarja, preskrbovaje raznovrstnih učiteljev, ki so jo podučevali v glasbi, v jezikih in v ostalih predmetih moderne fine izobrazbe.

Najbolj čudno pri vsem tem pa je bilo to, da sta koj po njegovem prihodu v Slavonijo včasih on, včasih pa njegova soproga vsakega drugega leta z Emico na dva ali tri tedne odpoštovala, ne da bi vedel kdo poprej kod in kam.

Gospa Kneževićeva je izpraševala sicer vsakokrat Emico, kadar se je povrnila s potovanja, kje je bila, kaj je delala in koga je videla, da bi morda od nje kaj gotovega čula, ali zastonj. Dasi ji je Emica vedno iskreno pripovedovala, kako jo je njen poočim vodil radi spremembe zraka enkrat v Florenco, drugokrat v Pariz, London, Bruselj ali kako drugo veliko mesto, — vendar ni bilo mogoče zvedeti iz njenih sicer iskrenih in istinitih besed pravi vzrok pogostega potovanja.

Radi tega je mislila gospa Kneževićeva s početka, da mora vsemu temu biti vzrok neka obiteljska tajnost. Toda s časom se privadi na to, pripisuje tudi to večno potovanje Dubskega čudnemu njegovemu mišljenju in njegovi naravi.

Pred dvema letoma umré naglo soproga Dubskega vsled vnetja pluč. Od te dobe prevzame gospa Kneževićeva povsem daljno odgojevanje omiljene ji Emice, ki jo je s časom radi njenega dobrega in plemenitega srca tako ljubila, da je z zadovoljnim srcem motrila razvitek ljubezni med njo in Ivanom in je z veseljem privolila v njiju zaroko.

Današnja izjava Dubskega pa zbudi v nji na novo vsakovrstne misli. Zato si je mučila glavo, premišljuje zdaj to, zdaj ono, kaj neki bi bil pravi vzrok.

Predpoldnem gre z Emico pred hišo. Sedli sta k mizi pod hladno lipo, kjer sta po leti običajno šivali, vezli ali čitali do obeda. Gospa Kneževičeva začne zopet z vsem naporom svoje zgovornosti tešiti Emico, ali videvša, da je to danes malo pretežak posel, skuša obrniti njene misli na druge stvari in jo vpraša:

»Emica draga, ali se ne zdi morda tudi tebi, da bi mogel biti čudnemu postopanju tvojega poočima razun tvoje mladosti še kak drug vzrok?«

Emica se vzbudi iz svojih tužnih sanj in odvrne:

»Jaz si ne morem misliti drugega razloga, dasi se mi sami vse to nekako čudno zdi. Še tistega večera, ko smo slavili zaroko, sem dobro opazila na njem, da je njegovo veselje, ko je navidezno privolil, da se poročiva še to zimo, bilo nekako prisiljeno in zmočeno, pa da je pisal vso ono noč neka pisma.

Včeraj pa, nekako v tem času, sem videla, da mu je načelnik Borošič prinesel s pošte neko pismo, ki ga je hitro zažgal, ko ga je prečital, in

ki ga je, kolikor sem opazila, jako razjarilo in vznemirilo. «

Gospa Kneževičeva se zagleda v lepo modrino neba in reče s skrbnim obrazom: »Čudne so te reči! Sam Bog daj, da se završi vse dobro in da se tebi, dete moje, ne pripeti kaka nesreča.«

Na to stopi na dvorišče vaški načelnik Bo-rošič, častitljiv starec kakih šestdesetih let, oblečen na pol kmetski, na pol mestni, noseč v roki pismo, ki ga je že od daleč veselo vihtel kvišku.

»Pomozi Bog, gospa!« reče pristopivši k mizi, »tu imate pismo od dobrega vašega sina Ivana. Poznam je po pisavi na prvi pogled! Bog vam daj, da bi iz njegovih pisem vedno vesele vesti čitali in da vam nikdar tuja roka ne javlja o njem slabih glasov! — Še bolje pa bi bilo, ako bi se odpovedal te nesrečne svoje sablje in se lotil gospodarstva, ko mu vendar ni potreba življenje svoje postavljati v nevarnost! — Tudi moj ubogi sin Tunja, — Bog daj njegovi duši mir, — je nosil sabljo, če tudi le v usnjatih nožnicah — bil je narednik — in srce mi je igralo v prsih od veselja in praznega ponosa, kadar sem ga gledal tako lepega, čilega in čarobnega v beli uniformi! — Ali gorje, — pride nesrečna usoda, pride Solferino, — in kleta, sovražna svinčenka položi tudi njega in vašega pokojnega gospoda v črno zemljo!«

Starcu pri teh besedah vztrepeče glas, v oči pa so mu prišle solze.

Med tem je bila gospa Kneževičeva pismo že prečitala in našla v njem še jedno pisemce za Emico.

»Hvala vam, dragi načelnik!« reče prijazno, »tešite se zajedno z menoj! Kaj koristi jokati za onim, kogar nam celo morje solza ne more več povrniti! — No idite, dragi načelnik, v hišo, pa utešite svojo bol s kako čašo vina ali žganja!«

»Eh, Bog vam povrni, dobra gospa!« reče načelnik in mahne s svojim širokim klobukom do zemlje. — »No, kako je mlademu gospodu, je li zdrav in zadovoljen, če smem vprašati?«

»Je, hvala Bogu!«

»Eh, hvala Bogu!«

Načelnik se odpravi proti hiši in dela vedno večje korake, ker ga je kuhinja in pivnica gospe Kneževičeve vselej z nepremagljivo silo vabila k sebi.

»Tukaj je tudi za te pismo, dete moje!« reče gospa, ko je načelnik odšel. Emica zažari od radosti ter prime in odpre s trepetajočo roko pomoljeno ji pismo, prečita ga in vrne zopet gospé, da ga tudi ona prečita.

Celo pismo je dihalo čisti žar prve ljubezni nepokvarjenega srca. Vsi mogoči pojavi božanstvenega tega čuvstva: hrepenenje, nada, bojazen

in temne slutnje prišle so tu iz prepolnega srca liki ljutemu gorskemu hudourniku.

Tudi od Lobinskega je bilo v tem pismu opomnjeno. — »Moj prijatelj Lobinski« — tako je pisal Ivan — »je velik vihravec v ljubezni. Zato mi je jako drago, kar sem koj na dan najinega sestanka doživel, da se je, kakor se mi zdi, resno zaljubil. Ako bo vztrajal v tej ljubezni, priobčiti ti hočem pozneje to bolj natanko. Za sedaj ti morem samo reči, da je njegova nova ljuba krasna deklica iz poštene in, kakor se mi zdi, bogate hiše.«

»Ubogi moj Ivan!« vzdihne gospa, ko prečita to pismo. »Ko bi ubožec vedel, kako so se reči od včeraj spremenile, bi uvidel, da ga niso prevarile zle slutnje. Jaz mu pišem koj danes, kaj se je dogodilo, in se nadejam od njega, da se z možko strpnostjo uda okolnostim, ki se sedaj ne dadó spremeniti. — Tolaži se torej Emica, ker iz tega pisma moreš videti dovolj, s kakim žarom te on ljubi! Kadar ljubezen pride do svojega cilja, tedaj je tem slajša, čim več zaprek je bilo, ki jih je morala prevladati! — Sedaj pa idiva v hišo, ker vidim, da prihaja učitelj glasbe.«

Rekši to, pospravi šivanje, prime žalostno deklico za roko in gre ž njo proti hiši, odkoder ravno izstopi načelnik Borošič žarečih lic.

»No načelnik,« vpraša ga gospa prijazno, »je li istina, kar čujem, da udajate lepo Anko kramarju Jocu?«

Ponižen nasmeh na načelnikovem licu pretvori se vsled tega vprašanja brzo v komično-kisel obraz. Mahne z roko po zraku in odvrne z nekoliko razdraženim glasom:

»Ah, kaj še gospa, iz te moke ne bode nikdar kruha! On bi jo sicer jako rad vzel, ali ona ga samo zasmehuje in ga je nekega dne, ko ji je že presedal, pograbila in vrgla na ulico, kakor staro cunjo! Toda pomislite dobro, prosim vas, kako bi jaz mogel dati svoje dete takemu, — da oprostite, — taki pokveki, svoje dete, svojo Anko, ki bi lahko v cesarski vojski mogla služiti za grenadirja!«

Gospa se srčno nasmeje.

»Eh, dragi načelnik, ako bodete delali tako, potem se še načakate, dokler ji najdete primer-nega fanta! — No storite, kakor veste; samo to vam povem, da sem za njo pripravila lep poročni dar. Pozdravite jo in recite, naj češče pride k meni! Z Bogom!«

»Bog vam povrni, svetla gospa, poljubljam roko!« zakliče načelnik, žareč od veselja in ponosa in mahaje s klobukom do tal krene z negotovim korakom proti vasi.

Ko se je pohvalil med potjo nekemu dobremu znancu, kako je na posestvu bil vsprejet, pride proti lepo zidani hiši blizu cerkve. Bila je njegova.

Od dvorišča se je čulo daleč na okoli zvonko petje dekliškega glasa.

Ko pride na dvorišče, mu prileti nasproti deklica neobičajno visoke rasti.

Zlati njeni kodri, spleteni v dve dolgi in debeli kiti, so se ji spuščali po belih in čistih ramenih skoro do tal. Črne njene oči so sevale od objesti, in kadar so se ji rdeče in polne ustne otvorile v poreden smeh, sta se prikazali dve vrsti krásnih bisernih zob.

»Oče, dragi oče,« vikne ona skakaje okoli starca, »vidim vam na klobuku, da prihajate od gospejinega posestva, ha, ha, ha!«

»Kako to?«

»Ker imate vedno klobuk malo na strani, kadar pridete od tod!«

Starcu se zmrači lice radi te šale, mahne z roko, ali deklica se mu obesi okoli vratu in ga začne objemati, poljubovati in vrteti okoli sebe s tako močjo, da ji je komaj ušel.

»Idi, vraže, k vragu,« zakliče ves zasoplen, »svojim ljubkovanjem bi me še zadavila! — No, sedaj pa nekaj pametnega. Naša gospa te pozdravlja in ti sporoča, da se skoro s kakim

dobrim mladeničem omožiš, ker je za tvojo mo-
žitev pripravila lep dar.«

»Ha, ha,« nasmeje se deklica, »mislite, da
ne vem, da mi vi to pravite samo za to, da se
me kmalu iznebite! Jaz pa nočem in ravno no-
čem se omožiti, dokler ne pride po me ženin,
ki ga bom ljubila iz vsega srca.«

Starec dvigne v šali proti nji svojo palico,
ali ona odskaklja v hišo, peva je srebrnozvenečim
glasom :

»Ah, težko je umrieti,
Kad ništa neboli,
Još teže je ljubiti,
Što srdce nevoli!«

Starec se nehote nasmehne in reče pol-
glasno: »Sam bes je zlezel v to dekle! Gorje
onemu, ki jo dobi, a ne bode za njo primeren.
Zadavi ga kakor pišče! Vidim, da mi ne ostaje
drugega poiskati ji dobrega junaka!«

To rekši gre v hišo, kjer se je lepa Anka
v kuhinji že sukala okoli kosila, prepeva je ne-
prestano vesele pesmice.

IV.

Post nubila Phoebus.

Gospod polkovnik Ferdinand pl. Hüttenbach je bil pravi pravcati kremeniti vojak, ki ni poznal nobene šale, posebno v službi ne.

Ali kraj vse svoje neusmiljene strogosti je bil vendar vseskozi pravičen in se je z očetovsko skrbjo brigal za blagostanje vsakega in tudi zadnjega konjika svojega polka.

Vsled junaške hrabrosti, s katero se je odlikoval v vseh bitkah, počenši od leta 1848., so ga pomikali hitro od jedne časti do druge, tako, da je imel šele 35 let, ko je postal v vojni proti Dancem polkovnik.

Bil je krasen mož, visokega, vitkega in krepkega stasa, podolgastega, pravilnega in lepega lica in orlovega nosa, nad katerim sta sijali kakor dva bliska vedno plamteči črni očesi. Črne dolge brke njegove so še povečavale njegovo vojaško zunanost.

Ko je stopil na čelo polka, je bila mladina (izključno Poljaki) jako razuzdana in osobito radi nasilstva v pijanosti na slabem glasu. Pod njegovo železno roko so se brzo stvari spremenile. Nekoliko vojakov je bilo radi težkih zločinov postreljenih, in poleg tega so padale palice vsakega dne kakor dež, tako da so ga začele krcati že dunajske novine vsled tako krute strogosti.

Toda on se ni mnogo zmenil za javno mnenje, ker mu je bilo v tem času, ko se je vojaška disciplina samo s palico vzdrževala, — samo do tega, da postane polk poslušen in okreten kakor jedno samo telo, da moreš kreniti ž njim kadar in kamor hočeš.

In glej, po nekaj mesecih se mu to res posreči. Vojaki postanejo poslušni in krotki, odpovedujejo se žganju, priučijo se redu in disciplini, — in ko so spoznali, da jim je polkovnik poleg vse neusmiljene strogosti vendar pravičen in dober, se jim je s časom tako priljubil, da so si sami želeli, imeti vedno takega poveljnika.

Izven službe je bil Hüttenbach povsem drug človek. Vesel do preobjestnosti in prijatelj dobremu vinu v veselem društvu svojih častnikov, in poleg tega poseben ljubitelj ženskega spola in pustolovec v ljubezni — je občeval včasih povsem prijateljski z istimi častniki, ki jih je pri vežbanju radi kake malenkosti pred kratkim hudo ošteval

— on jim je bil kakor brat bratom, večkrat je ž njimi celo božjo noč junaški razgrajal.

Jedina njegova napaka je bila, da je bil velik neprijatelj zakona in je zato mrzil vse oženjene častnike, ki jih pa na srečo ni bilo veliko v njegovem polku. — Bolj ko je kak častnik uganjal burke z ženskami, tem raje ga je imel; zato si pač lahko tolmačimo, zakaj je postal poročnik Lobinski s časom poseben njegov ljubljenelec, ki ga je polkovnik imel vedno rad okoli sebe, celo v službi sami mu je tu pa tam gledal skozi prste.

Naš rojak Knežević pa je imel koj drugi dan po svojem prihodu ž njim hud nastop. Ko se mu je predstavljal, ga je sprejel polkovnik jako prijazno in mu izjavil z laskavimi besedami, da mu je jako drago, da je dobil v svoj polk častnika, ki ga službeno poročilo ne more dovolj prehvaliti.

»Vi ste krasen mladenič,« mu reče s prijaznim nasmehom, »in vas čaka, vsled vaše vsestranske naobrazbe, sijajna bodočnost. Samo pazite, da tukaj na Dunaju morda ne zdivjate za kako deklico in jo vzamete. Tukaj jih je bogme vražje lepih in zato morate biti oprezní, da vam srce ne premaga pamet! Več kakor navadne, minljive zabave ne smemo iskati pri njih nikdar, ker sicer propademo! Ali me razumete? Junakom naše vrste se ni treba ženiti, dokler se ženijo vsakoršni drugi filistri!«

Knežević nehoté zardí, in čim bolj se je silil, da se kaže brezbržnega, tem večja zadrega se mu je prikazovala na licu.

Polkovnik to zapazi in vpraša z zlobnim nasmehom :

»Niste li mojega mnenja?«

Knežević prebledi. Zdi se mu, da gorijo tla pod njegovimi nogami. Tisoč mislij mu šine v glavo. Naposled se vendar óhrabri in osrči, da pove hudomušnemu polkovniku koj sedaj resnico, ker prej ali slej bi jo moral tako izvedeti.

Zato odvrne: »Oprostite, gospod polkovnik, da v tem vprašanju ne morem biti vašega mnenja, ker sem zaročen s pošteno deklico, ki bo, ako Bog da, še to zimo moja soproga!«

Polkovnik omahne dva koraka nazaj in premeri Kneževića z jeznim pogledom, a na licu se mu prikaže zloben nasmeh, ki je, kot najgotovejši znak predstoječe nevihte, vsem častnikom prirejal grozen strah. Pristopi zopet blizu k njemu, mu pogleda v lice in udari v grohoten smeh:

»Ha ha ha, vi se mislite ženiti, vi golobradi mladič, vi, ki ste še le v svet pogledali? Pa si upate meni to odkrito in mirno povedati, kakor da se tiče kakšne malenkosti? — No, to bo lepa parada, ko se vi oženite! ha ha ha! — Ali to se ne zgodi, ker dokler sem jaz vaš zapovednik, svoje poroke gotovo ne doživite. Ta ni pravi

konjik, ki teži za drugo zaročnico kakor za ju-naško sabljo, za drugim tovarišem, kakor za svojim konjem, in za drugim pirom nego za krvavim bojem! — To je moje mnenje, a kdor v mojem polku drugače misli, ta naj se da svobodno za časa uvrstiti med pešce! — Toda upam, da vas te sanjarije minejo, in se hočem tudi sam potruditi, da raztrgam mrežo, kamor ste se morda nehote ujeli, ker vas bi bilo jako škoda!«

Na to se hladno nakloni in Knežević odide žalosten, potrta in poln skrbij za bodočnost svoje ljubezni. Videl je že naprej, da mu ne bo obstajati v novem polku poleg takega divjaka. Zato se ga je za hip polotil kes, da je Lobinskemu na ljubo ostavil svoj dosedanji polk, kjer je mirno živel in kjer so ga ljubili vsi častniki. Toda kmalu se ohrabri in se odloči rajši trpeti, karkoli pride, radi ljubezni in prijateljstva, kakor pa odstopiti od svoje stalne nakane.

Vračaje se tako potrta iz vojašnice, sreča Lobinskega in mu pové, kaj se mu je pripetilo.

»Prav se ti godi,« odvrne ta in se razhudi, »kaj pa ti je bilo treba pripovedovati mu koj pri prvem sestanku take reči. Ali mora on vse vedeti? Če bi on vse to pozneje in po drugih zvedel, bi bilo boljše nego pa, da si mu to sam pravil in mu napovedal takorekoč vojno! Bog vé, kaj se še izcimi iz tega.«

»Naj se zgodi, kar hoče!« odvrne Knežević zlovoljno. »Spremeniti se več ne da. No glej, za nama hiti naddesetnik; morda nama ima kaj javiti. Počakajva ga malo, da čujeva kaj je.«

V tem pristopi naddesetnik ter javi, obrnivši se z vojaškim pozdravom proti Kazimiru, da gospod polkovnik prosi gospoda poročnika Lobinskega, naj bi danes z njim jezdil na sprehod, ter naj zato koj prijaše k njegovemu stanovanju.

»Tu imaš hudiča!« reče Lobinski potegnivši si kapo na čelo, potem ko je odšel naddesetnik. »Sedaj vem, da pridem še jaz radi tvoje lahko-miseljnosti v nesrečo, ker mi bo on pri izletu gotovo pripovedoval, kako si se mu zameril, a jaz ga jako razsrdim, ako te bodem branil.«

»Stori, kar te je volja!« reče Knežević in migne z rameni.

V tem prideta do stanovanja.

Lobinski ukaže Kubi, naj hitro osedla belca Rolanda, in odjezdi v naglem diru. Bilo je ob desetih predpoldnem, ko je obstal pred stanovanjem polkovnikovim. Ta ga je že čakal pripravljen; zajaše ognjenega vranca in odpravi se polagoma z Lobinskim proti Schottenringu.

»Danes tako ni več vaje,« reče polkovnik, »in bi zato mogla jezditi kam izven mesta. Kako bi bilo, ko bi krenila v lepi Dornbach?«

Lobinski se nehoté strese, čuvši ime kraja, kjer je prebivala sladka dika njegove prve istinite ljubezni. Pri drugi priložnosti bi ga povzdignila taka ponudba do nebes, ali danes mu je bilo jako neugodno, iti tja z razdraženim polkovnikom, ker se je bal, da ne bi pred njim nehoté izdal svoja tajna čuvstva v nezadržljivem hrepenenju za ljubljeno Pavlino. Zato ga poskuša odvrniti od tega načrta in reče:

»Jaz mislim, gospod polkovnik, da je danes vreme preveč soparno, da bi jezdila tako daleč. A razun tega glejte na zapadu one temne oblake, nevihta bi naju vjela sredi pota.

»Oho,« se začudi nato polkovnik, »od kedaj pa se vi bojite dežja? No, umirite se, oblaki se razpodijo, in če naju tudi dež nekoliko namoči, saj to ne bo prvič, pa tudi zadnjikrat ne.

Lobinski se je moral mirno prepustiti svoji usodi, ker ni bilo dobro ugovarjati razdraženemu polkovniku.

Ta pa obrne malo pozneje razgovor na Kneževica.

»Pomislite, kaj se mi je danes pripetilo. Vaš dobri pobratim, ki ste mi ga kovali v zvezde, mi je izjavil danes pri predstavi, meni nič, tebi nič, da se misli ženiti, dasi sem ga malo prej očetovski poučeval, naj se varuje take budalosti. Ali ni to očita drzovitost proti meni? — Ko bi

bil vsaj nekoliko stareji, ne bi mu bil toliko zameril, a da se tak golobrad mladič ženi, ha, ha, ha, čudna komedija! — A poznate li vi to njegovo golobico, ali je vsaj kaj prida, — iz kakšne družine je?»

»Poznam jo dobro, jako krasna in plemenita deklica je, toda ne ve se ji ne za očeta, ne za mater, ampak je pohčerka nekèga Dubskega, upravitelja Kneževičevega posestva.«

»To je lepo, tega je še trebalo,« zakliče polkovnik jezno, »hči Bog vé kakšnih potepuhov naj postane zakonita žena častnika mojega polka! — Ne, to se ne zgodi, dokler bom nosil na ramenih glavo!«

»Eh, gospod polkovnik,« reče Kazimir živahno, »ljubežen je največji kozmopolit na svetu, ker se ne briga ne za narodnost, ne za stan, ne za rojstvo, ampak izvira iz neke, jaz bi rekel, že naprej usojene zveze ljubečih se src, ki se ne da tako lahko raztrgati!«

»Oho,« se začudi polkovnik, »od kedaj se vi tako dobro spoznate v teoriji ljubezni? Ste li morda tudi vi že kje vzgriznili? — No, tega se jaz od vas ne bojim, ker sem osvedočen, da ste v tem povsem mojih nazorov, pač pa upam, da svojega Kneževiča s prijateljskim uplivom pripravite na to, da si izbije take neumnosti iz glave! — Mnogo mi je na tem ležeče, ker vrag vedi,

jaz si od njega nekako mnogo obetam! — Obljubite mi torej, dragi Kazimir, da to storite!»

Kazimir se nemilo razburi. Česar se je najbolj bal, to se je zdaj zgodilo. Premišljeval je za hip sem in tja, kaj naj odgovori, a naposled se ohrabri in reče povsem odločno:

»Žal mi je, gospod polkovnik, da vam tega ne morem obljubiti. In tudi ko bi mogel, odpovedal bi se rajši vsemu na svetu, kakor pa samo čisto malo pripomogel k temu, da se s silo razdvojita dve srci, ki se ljubita s tolikim ognjem in s toliko zvestobo. — Razun tega sem popolnoma prepričan, da bo mili moj pobratim, ko doseže svoj namen, srečen in zadovoljen in jaz bi delal jako brezsrčno in brezznačajno, ko bi ga odvrčal od te njegove zaželjene sreče.«

»Grom in pekel,« zakriči polkovnik ljuto, »to je vidna zarota proti meni, — kaj takega še nisem nikdar čul iz vaših ust! — No, vem, da vaše besede izvirajo jedino iz prijateljskega čuvstva proti Kneževiću in ne iz prepričanja. — Toda povem vam, varujte se, da ne bi vzgled vašega pobratima privel tudi vas v kakšno budalost! Ali za vraga, tu je že dež, a midva sva še precej daleč od Dornbacha! — Vidim, da znate dobro prorokovati vreme. — Hitro jezdiva, ker mokra bova do kože!«

Lobinski spodbode svojega konja in reče na to z lokavim nasmehom:

»Gospod polkovnik, jaz si usojam izreči še jedno prorokovanje!«

»No, na primer?«

»Da se tudi vi kmalu jako zaljubite in se naposled tudi oženite!«

Polkovnik udari v grohotajoč smeh.

»Ha, ha, ha, ha. Jaz oženiti se? Jaz? — Prej pade luna na zemljo nego bi se meni kaj takega pripetilo!«

V tem začne liti močna ploha. Dež je vedno bolj lil in nato je začelo nad njima grometi s strašnim prasketanjem.

Pognala sta konja v najhitreji dir in prišla za nekaj časa do prve hiše v Dornbachu.

»Kreniva kam, dokler ne mine nevihta,« zakliče polkovnik, »ker predno prideva do kakšne gostilne, se zmočiva še bolj! Ha, glejte, vila baronice Weberjeve! Kreniva tja! — Stara moja znanka je, še iz Milana!«

Lobinski prebledi, začuvši te besede, in čuden strah mu leže v razburjene prsi; zdi se mu, kakor da mu je iti na razpotje življenja in smrti. Ne spregovorivši besedice — pogleda proti vili. Bila je v švicarskem slogu sezidana, jedn nadstropna stavba, sredi prekrasnega vrta.

Jezdila sta naglo skozi odprta vrata in kmalu sta bila pod prostranim krovom, kjer jima je hlapec prevzel konja, vodeč ju gor in dol, da se oddahneta.

V tem priskoči sluga, oblečen v fino livrejo, prikloni se globoko in reče:

»Milostljiva gospa baronica je opazila gospoda z okna ter ju prosi, da bi izvolila priti gori.«

Častnika sta si v predsobi s pomočjo sluge hitro uredila neredno obleko in stopila z različnimi čustvi v salon, kjer ju je čakala baronica s svojo hčerko.

Polkovnik se pokloni damama z ono samozavestno gotovostjo, ki je bila neovrgljiv dokaz, da je mnogo občeval v finih in elegantnih krogih.

Baronica pozdravi dvojico jako prijazno in reče:

»Ne morem slabega vremena dovolj prehlaliti, da mi je dovelo v mojo samoto tako mile in prijetne goste.«

Posedli so okoli mize; polkovnik opomni tekom razgovora baronico na one lepe dneve, ki sta jih preživela pred kakimi desetimi leti v posadki v Milanu. Začela sta živahen razgovor o prejšnjih časih. Med tem pa se je zabaval Lobinski z lepo Pavlino.

Ko je stopil v sobo, je ona vztrepetala od neznanega strahu in prebledela kakor bela roža. Po malem pa se ji razburjeno srce zopet umiri in rožnata rdečica zameni zopet prejšnjo bledest na milem njenem licu.

»Baronesa!« je šepetal mladenič s sevajočimi očmi, »ne morem biti dovolj hvaležen usodi, ki me je tako hitro zopet privela pred vaše oči. Človek niti ne misli, da ga včasih tudi neugodna okoliščina more privedi do največje sreče. Preklinjaje nevihto nisem niti slutil, da jo bom malo pozneje blagoslavljal. Oh baronesa, odkar sem vas oni dan prvič videl, nisem mogel preživeti niti trenutka, da ne bi mi priplavala pred dušo vaša angeljska slika, in zato me vedno mori nepremagljivo hrepenenje, da vas vidim in da vam pogledam v te divne oči. — Zato bi bil srečen in presrečen, ko bi si smel iz današnjega slučaja prorokovati dobro srečo, da prisije po tej blagoslovljeni nevihti žarno solnce, — — ne samo temu svetu, ampak tudi sreči srca mojega!«

V tem vstane baronica in pozove polkovnika v tretjo sobo, da mu pokaže tam na steni visečo oljnato sliko pokojnega svojega soproga.

Pavlina je poslušala z razburjenim srcem sladke besede ljubljenega mladeniča, ki so ji odmevale v srcu liki mile glasbe. Silno je zardela v lice, prsa so se ji dvigala kakor val, a oči so

gledale z nepopisljivo milino v dragega ji junaka, in ko jo ta naposled prime za ročico in vzdihne: »Ah, baronesa, jaz vas ljubim, — jaz vas obožavam!« ni se mogla sirota več premagovati, ampak nagnila je glavico na njegove prsi in šepetala s trepetajočim glasom: »Tudi meni ste vi mil in drag!«

Nekoliko časa sta se držala tako objeta, ne brigaje se za nikako nevarnost, ustna so se jima nehote našla v prvem, dolgem poljubu srečne in čiste ljubezni.

»Kedaj pa smem zaprositi vašo roko?« šepče Lobinski, trepetaje od miline.

Pavlina se užalosti in vzdihne:

»Ah bojim se, da nama ne bo tako lahko, priti kmalu do cilja! Mama moja misli, da sem še premlada in pravi vedno, da pred osemnajstim letom niti misliti ne smem na udajo. Razun tega pa ona mrzi vojaški stan vsled smrti mojega očeta tako silno, da je rekla večkrat, da bi me videla rajša mrtvo nego omoženo s kakim vojakom. — A razun tega — moram vam iskreno reči, — da — da — se mi nekako zdi, — — da jej ne uga-jate ravno najbolje! — Včeraj sem omenila mimogrede nekaj o vas, pa me je radi tega koj strogo karala in rekla, naj se ne drznem več niti besedice o vas govoriti. Potrpiva torej še neko-

liko, ker bi nama sedaj prenagel korak samo škodil, dočim bi počasi mogoče mamu pridobila.«

»A kaj naj storim jaz, ubožec, do tedaj?« vpraša Lobinski žalostnega obraza. — »Bom li mogel živeti tako blizu in tako daleč od svojega solnca, če me vsaj tu pa tam ne ogrejejo mili njegovi žarki?«

»Saj naju lahko pogostoma pohodite,« odvrne Pavlina zamišljeno, »tega vam mama menda ne zameri. Razun tega prideva češče na Dunaj in tam se gotovo snideva.«

»Ali bi nama ne bilo mogoče si dopisovati?« vpraša Lobinski.

Deklica ga začudeno pogleda.

»Kaj pa mislite, mama bi me koj vprašala, s kom si dopisujem.«

»No, poste restante?«

»Poste restante? tega jaz ne razumem, ta način dopisovanja mi je neznan!«

V tem stopi baronica s polkovnikom zopet v salon, ne sluteča, da ste se tukaj v njeni odsotnosti našli dve srci za bodočnost, v tem ko se je ona s polkovnikom v drugi sobi razgovarjala o prošlosti.

Med tem se je bilo razvedrilo in za nekoliko časa spomni polkovnik Lobinskega, da bi bil že čas, vrniti se v mesto. Baronica je hotela s silo pridržati častnika na obedu, a polkovnik se

uljudno zahvali, opravičujé se, da ima važnih službenih poslov, ki mu ne pripuščajo, da bi izostal dalje.

Baronica ju vabi, naj jo češče obiščeta, in ju spremi do vrat, niti ne opazivši, kako je Lobinski za njenim hrbtom natihoma poljubil ročico njene hčerke in vzprejel od nje rdečo rožo, ki jo je imela na prsih, in jo hitro skril v svoje nedrije.

Dolgo je še gledala Pavlina z okna za ljubljnim junakom, tudi on se je še dolgo oziral za njo, dokler ju daljava ni skrila drugega drugemu.

»Krasna je ta deklica!« vzklikne polkovnik hitro. »Ta bi očarala tudi človeka najbolj trdnih načel. Njena lepota mi nikakor ne gre iz glave, in ne vem, kako bi bilo z menoj, ko bi se pogosteje sestajal ž njo.«

»Oho«, reče na to Lobinski in se sili na smeh, »na ta način bi se moglo brzo izpolniti moje prorokovanje, gospod polkovnik; ha ha ha, to bi me veselilo, ko bi vam mogel skoraj čestitati! Ah, kako krasno bi to bilo, ko bi videli ukročenega leva, kako vzdihla za lepo golobico!«

Polkovniku se stemni obraz, vzpodbode svojega konja, da se visoko vzpne, in odvrne z jeznim glasom:

»Ne — nikdar! Tega svet od mene ne doživi! Ni žene pod solncem, ki bi me mogla storiti

svojim dosmrtnim robom! Vse so jednake, vse so hinavske kače, ustvarjene jedino le za to, da onemu, ki jih neguje in goji v srcu, prej ali slej zastrupijo vso srečo življenja. — To nam dokazuje vsak dan sto primerov. Zato se jih je čuvati in jih smatrati za navadno igračo, ustvarjeno jedino le za našo mimogredno kratko zabavo in naslado.«

»No, čujete Kazimir!« začne zopet za nekaj časa, in lice se mu zopet razvedri, »ako se ne varam, bi vam danes skoro čestital, ker se mi nekako zdi, da se je jedna od dam v vas vražje zaljubila!«

Lobinski pomisli koj na Pavlino in vsa kri mu udari v lice.

»Samo obžalujem,« reče polkovnik z zlobnim nasmehom, — »da se to ni pripetilo mladi, ampak stari!«

Lobinski pogleda ves začuden v polkovnika, ta pa reče vedno se smeje: »Da, da, to je čista resnica, stara se je zagledala v vas in naj vam je prav ali ne! Opazil sem dobro, kako vas je gledala dolgo in dolgo, sedaj sladkim, sedaj tožnim, sedaj pa nadepolnim pogledom, koprneča ljubezni in strahu, a vedno tako, kakor da bi vas niti ne videla, ampak kakor da bi bili daljna podoba njene duše; — to so sami znaki ljubezni!«

Lobinski se še bolj razburi, nevedé, ali je šala ali istina, kar govori polkovnik. Toda brzo prevlada svojo zmedenost in odvrne z objestnim posmehom :

»Ha, ha, to bi bilo torej še lepše, to bi vzeli vi mlado, jaz pa staro, ker bi jaz potem imel priliko, biti vam strogim tastom.«

Polkovnik se grohotaje nasmeje; tako se šaleča sta prijezdila v naglem diru v mesto, in srčno se poslovivši, sta odjezdila vsak k svojemu stanovanju.

Knežević je med tem že dolgo pričakoval doma svojega prijatelja, šetaje nestrpno iz jedne sobe v drugo. Ves se preseneti, ko nakrat prihiti noter Lobinski in ga začenja strastno objemati in poljubovati.

»Ah, ona me ljubi !« so bile jedine besede, ki jih je mogel s početka izustiti. Ko pa se je ta burja sladkega blaženstva nekoliko polehla, pove Ivanu vse svoje današnje dogodke v Dornbachu.

Knežević se ni mogel dovolj naveseliti sreče svojega prijatelja in je zidal ves dan gradove po zraku o bodoči sreči !

Ali brzo je prišla nemila usoda; — iznenada, kakor blisk iz jasnega neba, zmoti Ivanu ves raj sreče, ki ga je sanjal o nji. Po nekaj dneh mu pride znano nam pismo njegove ma-

tere v roke, kjer mu ona nežno priobči, kako se mora po volji gospoda Dubskega njegova poroka z Emico preložiti na dve leti.

Ta vest ga je naravno povsem potrla in užalostila, in Kazimir je imel veliko truda, da ga je vsaj nekoliko umiril in utešil.

»Ne tuguj več, dragi Ivan, reče Lobinski, objemši nežno svojega prijatelja, ki je, prečitavši to pismo, ves potrtn sedel pri oknu. »Stalna in zvesta ljubezen prevlada vse zapreke, a razun tega je še mogoče, da se ta neusmiljeni očim tvoje dike s časom domisli kaj boljšega in opusti to svojo nesrečno misel. — Sedaj se domislim one lepe latinske prislovice, ki si mi jo omenil nekega dne. Pri meni se je deloma izpolnila pred nekolikimi dnevi, ko mi je po tej nemili nevihti zasijalo ono žarno solnce, ki mi bo sijalo celo življenje, ako Bog da! Ta prislovica se izpolnil tudi pri tebi. Kako se glasi? Pozabil sem jo že!«

»Post nubila Phoebus!« odvrne Ivan s tužnim nasmehom, stisnivši prijateljevo desnico.

V.

Nepričakovani prevrat.

Dne 29. velikega travna tistega leta so bile napovedane velike vojaške vaje večine dunajske posadke, kjer naj bi sodeloval tudi polk naših junakov.

Točno ob peti uri zjutraj so se združile razne čete na ravnem polju blizu Simeringa.

Malo pozneje so se začele vaje s tem, da sta dva polka pešcev in štiri eskadrone konjištva krenili, kakor je bilo ukazano, proti Semeringu. kjer je stala sovražna četa, sestavljena iz petih bataljonov pehote, jedne eskadrone konjištva in pol baterije poljskega topništva.

Najprej začne od obeh strani pokanje pušk. Kmalu se je začel navidezno ljut boj pešcev. Topovi so bili z naskokom vzeti in sovražnik se je začel pomikati nazaj. Nato sta bili poslani dve eskadroni Hüttenbachovega polka, da preženeta

neprijatelja in, ako je mogoče, mu onemogočita vrnitev.

Polkovnik je bil tega dne neobičajno slabe volje. Ničesar mu ni bilo po volji in vsi častniki so se tresli pred njim.

Oddavši poveljništvo svojemu podpolkovniku Hrabinskemu, se postavi z adjutantom na stran, da vidi, kako izvršijo konjiki napad.

Krasno je bilo gledati, ko so drvile eskadrone, jahaje z največjo naglostjo po širokem zelenem polju, mokrem še od jutranje rose, in ko je zablisnilo v zlatih trakovih pomladanskega solnca tisoč britkih sabelj.

Toda na levem krilu prve eskadrone nastane nered sredi dirjanja, in vzrok temu ni bil nikdo drugi nego naš rojak Knežević.

Na svojo nesrečo je jezdil danes mladega in besnega konja, ki se še ni bil povsem privadil pokanju pušk in gromenju topov. Sam pa je bil zamišljen in žalosten in ni niti zapazil, kako mu je konj, splašen od ognja jednega neprijateljevega bataljona, krenil na levo, in vsled tega je udaril tudi njegov oddelek za njim po isti črti. Ali zgodilo se je radi njega še hujše. Bil je nakrat pred širokim in globokim vodotokom, kjer se je njegov konj sredi največjega dirjanja tako silno prestrašil, da bi bil Knežević kmalu padel. Spodbodel je konja nekolikokrat, a zaman. Žival

ni hotela preskočiti vode. Med tem pa so bili ostali konjiki njegovega oddelka vodotok ob strani preskočili in so ga na strani obšli; tako ni ostalo Kneževiću drugega, kakor da ga obide tudi on. A v tem ga zapreči gromoviti glas polkovnika, ki je nered koj zapazil ter na krasnem konju prihitel kakor strela.

»Grom in strela!« zagrmí razjarjenega obraza, »kaj pa delate, gospod poročnik? Ali morate biti ravno vi v vsem zadnji v mojem polku? Ni li to sramota, da se bojite tako majhnega jarka?«

Knežević vstrepeče od jeze in odvrne z ostrim glasom:

»Gospod polkovnik, izvolite vi sesti na mojega konja, pa se prepričate...«

»Tiho, grom in strela, tiho!« zagrmí polkovnik, ves zelen od jeze. »Ne vzprejem nikakega izgovora, a najmanj od vas, ki bi vam pristojala bolj preslica nego sablja. Taki sentimentalni platonci niso sposobni za vojake, še najmanj za konjike!«

Knežević prebledi do ušes; — iz dvigajočih se mu prsij mu uide zamolklo nenavadno ječanje. Stemni se mu pred očmi, spodbode konja in krčevito stisne sabljo z desnico, da udari onega, ki ga je tako težko razžalil. Toda v pravem času se domisli nekaj drugega. V mislih zagleda sliko mile Emice; spomni se še do časa

strogega vojaškega kazenskega zakona. Nagne sabljo pred polkovnikom in spodbode konja tako ljuto, da se mu je kri pocedila.

Konj zarezegeče, se vspne nekolikokrat kvišku in odjezdi z besno hitrostjo, preskočivši jarek s tako silnim skokom, da se je začudil sam polkovnik temu skoku.

Zato se kmalu začne kesati svoje prenaglenosti, ker je dobro uvidel, da je Kneževića brez potrebe hudo razžalil.

To spoznanje pa ga razjari še bolj, ko pomisli, kako si je Knežević hitro stekel ljubezen in spoštovanje celega polka, in kako je to razžalitev čulo več častnikov in konjikov.

Ljut, kakor zmaj, pozove po dovršenem manevru okoli sebe vse častnike svojega polka in jim bere radi vsakoršnih malenkostij tako ostre litanije, da so se vsi čudili tej neobični, do sedaj še ne doživeli razjarjenosti svojega poveljnika.

Ko so se vrnile čete v mesto, se začne Knežević posvetovati z Lobinskim, kako naj bi osvetil to težko razžalitev.

Če se pritoži pri višji oblasti, bi bilo ne samo brezuspešno, ampak tudi pogubno. Ker, prvič je ščitilo polkovnika vedno službeno dostojanstvo, drugič pa bi izgubil Knežević s takim postopanjem ves svoj ugled v polku, ker bi

vsakdo mislil, da je delal tako samo iz malodušnosti.

Željeno zadoščenje je mogel torej najti jedino le v dvoboju, in radi tega se hitro odloči za poslednje.

Še tistega dne pošlje Lobinskega k polkovniku, s pozivom na dvoboj na življenje in smrt.

Polkovnika to nikakor ni iznenadilo, ker je popred vedel, da pride do tega.

»In s kakim orožjem želi gospod Knežević, da se bijeva?« vpraša Lobinskega zlovолjno.

»On vam prepušča izbiranje orožja!« odvrne Lobinski.

»In ve on tudi, kak veščak sem jaz v borjenju z mečem in kako dobro pogodim?«

»Ve!« odgovori Lobinski mirno.

»Eh dobro, dati mu hočem željeno zadoščenje, jutri, na svoj imendan. Izberem si sabljo in dvoboj na konju, kakor pristoji konjikom. Kraj pa in čas določim pozneje ter vam ga naznamim pred večerom po svojem adjutantu, ki bode moj sekundant v dvoboju. Blagovolite to sporočiti mojemu gospodu protivniku.«

Lobinski odide domu in naznani Kneževiću polkovnikovo izjavo. Ta se radi tega nekoliko upokoji in začne z mirnim srcem urejevati svoje reči. Napiše dve pismi, jedno materi, a jedno

Emici, in ju da Kazimiru, da ju odda, ako bi podlegel v dvoboju.

S trepetajočo roko vzprejme Lobinski podani mu pismi. Bal se je za svojega pobratima, — poleg tega ga je zopet morila misel, da je on posreden vzrok vse te nesreče, ker je pregovoril Ivana, da je stopil v njegov polk, kjer je doživel v kratkem času toliko neprilik. Ta misel ga je uničevala tem bolj, ker je vedel, da Kneževiča vsekako čaka zla usoda, — ker, če bi mu bila v dvoboju sreča tudi mila, ako bi polkovnika usmrtil ali ranil, bi ga vendar čakal na drugi strani vojaški kazenski zakon, ki bi ga sodil kot podložnega častnika strogo in brez milosti.

Te misli so vzbudile v njem toliko bôl, da je vzdihnil in objel svojega prijatelja, proseč ga s tresočim glasom, naj mu oprostí, ker je on jedino vsemu temu kriv.

»Ne bodi otrok,« reče nato Ivan z blagim nasmehom, »prav to bi se lahko pripetilo tebi in vsakemu drugemu, ki ni polkovnikovih nazorov. No, jaz mu hočem pokazati, da me moja ljubezen nikakor ni storila bojazljivim!«

Kazimir se nekoliko umiri, in stisnivši Ivanovo desnico, reče s plamtečim pogledom: »Tu ti dajem svojo pošteno besedo, da te ljuto osvetim, ako se ti pripeti kakšna nezgoda!«

Dočim sta se prijatelja tako tešila in vzpodbujala, ni našel polkovnik nikjer miru. Sicer se on ni bal ni malo dvoboja, — ta mu je bil prava igrača, — ker se je boril že čestokrat v življenju, in poleg tega gledal v vojni tolikokrat različni smrti v oči. Ali pekla ga je vest in morilo ga prepričanje, da je postopal s Kneževićem nepravilno in da ga je smrtno razžalil brez pravega razloga.

Zelo nevoljen gre okoli petih na ulico, da se malo razbistri.

Gredé počasi, s prekrižanimi rokami na hrbtu, pride blizu mestnega vrta, kjer sreča dve deklici. Slučajno obrne pogled na nju in opazi, da sta obe prekrasni, posebno ona črnolaska, ki se mu je zdela, kakor da bi bila idealna prikazen njegove razburjene domišljije. Nehoté obstane in se ozré za neznano krasotico. Tudi ona obstane in upré svoje lepe črne oči v polkovnika z izrazom, o katerem se na prvi mah ni moglo reči, ali je znak začudenja, iznenadenja ali pa radovednosti.

Polkovniku se je celo zdelo, da se je nanj nekoliko nasmehnila, ko se je obrnila in šla dalje.

Nepremagljiva sila ga je vlekla za njo. Hitel je naglo za deklicama in ju še enkrat prehitel; pogledavši stareji v oči je hodil za njo korak za korakom.

Čudna bôl mu spreleti prsi, zdi se mu, da je dosedaj bival v globoki tmini, a sedaj se mu je prikazalo čarobno lice neznanega angelja, ki naj bi ga privedel na svetlobo.

Na poti je srečal mnogo vojakov, častnikov in celo generalov, ki bi jih moral pozdraviti, toda šel je mimo njih, kakor da jih ne vidi, gledaje nepretrgano za neznano deklico, kamor so mu uhajale vse misli in vse predstave z nepremagljivo silo.

In če bi mu kdo sedaj preprečil pot in mu zaklical: »Ej, polkovnik, kje pa so tvoja doseđanja načela? Ti, ubožec, si zaljubljen kakor mače!« bi ga niti ne razumel, ampak bi letel kakor brez glave dalje za neznano krasotico, ki je vzbudila z divno krasoto svojih bledih lic in s čarobno močjo svojih očij v njem tako silen, nagel in nenaden prevrat.

Med tem je krenila ona s svojo spremljevalko v Praterstrasse, pogledala še enkrat polkovnika z dolgim pogledom in izginila v krasni dvonadstropni hiši; malo pozneje se je prikazala v enem oknu prvega nadstropja, gledaje po ulici sem in tja.

Ko je opazila, da stoji polkovnik še vedno na ulici in da kakor okamenel gleda proti njenemu oknu, ga premeri z nekim prezirnim pogledom in izgine od okna.

Zaljubljeni polkovnik začne šetati gor in dol, da bi videl še enkrat milo njeno lice. Toda ni se mu več prikazala.

S težkim srcem krene naposled proti svojemu stanovanju, dobro si zapomnivši hišo, kjer je izginil njegov angelj in kjer je vrh krasne juvelirske prodajalnice visela velika ploča z napisom: *Ljudevit Weiss*, juvelir.

»Ali je mogoče, da se morem tudi jaz zaljubiti,« je razmišljal on potem, »ali pa je to sladka prikazen in slepilo mojega srca pred smrtjo, ki me morda čaka že jutri? — Kakšna druga moč naj bi pač bila ta, ki me vleče od prvega trenutka, od prvega pogleda z nepremagljivo silo k tej deklici, ki je vendar edino le slaba ženska, slabša morda nego vse moje dosedanje ljubice?

In ko bi bilo to čuvstvo tudi res prava ljubezen, ali bi mi tedaj bilo mogoče, vzbuditi v nji tudi isto čuvstvo do mene? — Ali ni pogledala prezirno v me in prestrašena pobegnila od okna kakor pred kakim strašilom? — Oh, morda je tudi ona že čula, da sem do sedaj čuvstvo ljubezni preziral in zasmehoval! — In če bi se mi res posrečilo, dokazati ji, da sem še vedno vreden njene ljubezni — kaj bi k temu rekli moji častniki, ki so me poznali le ljutega nasprotnika ljubezni? Ha, ha, kako bi me vsi zasmehovali!«

Lice se mu zmračí, mahne z roko po zraku in nadaljuje svoja razmišljanja: »Ne, ne, to ni mogoče. To je samo navadno slepilo razdražene domišljije. Ni mi sojeno, da jo vidim uresničeno, — ni mi dano ljubiti in zajedno biti ljubljenu! Zato hočem rajši ta sladka in bolna čuvstva svojega slabega srca za vedno shraniti v najskromnejši njegov kot, kakor pa da bi samo za las odstopil od svojih dosedanjih načel.«

Toda čim bolj se je trudil, oprostiti se svojega srca, tem silneje je hrepenel za neznano krasotico.

V taki borbi prispe naposled v svoje stanovanje, sede k mizi ter se zaglobi v žalostne misli.

»Jutri se moram boriti s Kneževićem,« pomisli, gledaje temno pred se. »In kaj je povod temu dvoboju? Ničesar drugega kakor moja prazna mržnja proti njemu in proti vsakemu, ki goji v srcu ono sveto in vzvišeno čuvstvo ljubezni, na čemur trpi danes morda tudi moje srce. — Ah, nesojena mi vila, zakaj se mi nisi prikazala pred tistim dnem, ko sem moral grešiti z novim zasmehom proti svetiinji čuvstva, s katerim si me ti prva, žalibože, prepozno nadahnila!«

Z obrazom, naslonjenim v obeh dlaneh, je sedel še dolgo pri mizi, zatopljen v taka ža-

lostna preišljevanja. Kar se predrami, lice se mu razvedri v izrazu vesele srčnosti.

»Ne,« zakliče polglasno, »do tega ne sme priti, vse mora postati drugače! Daleč sem zabredel s svojimi praznimi načeli, — ali še je čas, vse se še more obrniti na bolje.«

To rekši, vzame pero in papir, in napiše sledeče polkovnijsko povelje:

»Jutri dne 30. velikega travna 1865. ob sedmih zjutraj odrine ves polk na planjavo Schmelz.«

Podpisavši to povelje, je pošlje svojemu adjutantu Vasiljeviču, naj ga hitro priobči vsem poveljnikom posameznih oddelkov polkovih.

Slišavši to povelje, so se začudili častniki polka, preišljaje, kaj bi bilo povod temu povelju, in so komaj pričakovali prihodnjega dne.

»Menda ga je sam vrag privedel na to, da se bije z menoj pred celim polkom!« reče Knežević svojemu pobratinu zlovoljnega obraza.

»Saj menda ni znorel!« odvrne Kazimir, »ali dal bi glavo, da je ta njegova odredba v zvezi z današnjo razžalitvijo!«

Drugi dan točno ob sedmih zjutraj prijezdi polk pod poveljništvom podpolkovnika Hrabinskega na široko polje Schmelz. Komaj se postavijo v bojni red, ko prijezdi polkovnik na ognjenem belcu s svojim adjutantom. Obraz mu

je bil nekoliko bled in oblit s svečano resnobo, dočim so se njegove oči oprezno izogibale, pogledati komu v lice.

Po običajnem pregledovanju posameznih oddelkov zapove polkovnik, naj se eskadrone postavijo v obliki polukroga; prijezddivši na sredo praznega prostora, začne s krepkim in zvonkim glasom :

»Gospodje častniki in cenjeni moji konjiki!

Dolga skušnja, a tudi zgodovina uči, da sta sloga in jedinstvo glavna stebra vsake vojske. Mi, ki smo poklicani, da s svojim življenjem branimo domovino in našega cesarja proti vsakemu sovražniku, moramo vselej, vestno spolnujoči svoje dolžnosti, povsod in v vsakem oziru priskočiti z največjim požrtovanjem drug drugemu na pomoč, in vselej, kjer je potreba, — stati vsi za jednega in jeden za vse! — Razne stopinje časti v vojski, postavljene jedino le za vzdrževanje reda in pokornosti, ne smejo odvrniti nikogar od nas niti za trenutek od osve-dočenja, da more storiti sam za se malo, vsi zajedno pa mnogo! — Dasi sem jaz od začetka svojega službovanja ta načela vedno gojil in spoštoval, sem se vendar žalibože proti njim včeraj nehoté ljuto pregrešil. Vsem vam je znano, kako sem pri včerajšnjem vežbanju brez vzroka težko razžalil cenjenega častnika našega polka,

gospoda poročnika Kneževića! — A vedite, da sem se radi te svoje prenagljene razžalitve koj jako kesal, tem bolj, ker sem osvedočen, da je brez vzroka razžaljen cenjen junak, ki mora biti uzor vsakemu izmed nas! Ali žal, razjarjen človek često niti ne misli, kaj mu pride na usta! — Zato jaz, glava polka, uvidim to težko svojo krivico in javno preklicujem prenagljene besede, izrečene včeraj gospodu poročniku Kneževiću, in ga prosim tukaj pred celim polkom, naj mi jih oprosti in naj jih pripisuje jedino moji včerajšnji prenagljenosti in razdraženosti!»

Zamolkel šum nastane in videti je po teh besedah začudenje po vrstah vseh švadronov.

Polkovnik pa se obrne sedaj z blagim pogledom in žalostnim nasmehom proti Kneževiću: podavši mu desnico, reče z ginjenim glasom:

»Gospod poročnik, ste li volje, pozabiti moje včerajšnje prenagljene besede in mi biti odslej cenjenim prijateljem?»

Knežević vstrepeče od ganutja, v oči pa mu silijo solze.

»Sem, gospod polkovnik!« zakliče s trepetajočim glasom in prijezddivši v dveh skokih do polkovnika, pograbi in stisne mu podano desnico.

Polkovnik pa ga pritisne k sebi, objame ga z desnico in ga poljubi kakor brat brata.

Zopet se začuje še glasnejši šum, a nakrat zaorijo iz tisoč grl gromoviti klici: »Živio naš plemeniti polkovnik, živio poročnik Knežević!«

Divno je bilo gledati v onem trenutku, kako se je hitro spremenil red celega polka, kako je nastala zmešnjava in gnječa in kako so se vojaki trudili, da dado svojemu navdušenju duška, kliče na ves glas in mahajoči s kapami kvišku.

Ko se šum nekoliko poleže in red zopet povrne, reče polkovnik vedrega obraza:

»Gospodje častniki, znano vam je, da je danes moj imendan. Nameravam ga v proslavo najinega pomirjenja kolikor mogoče sijajno in veselo proslaviti. Zato vas vse gospode pozivljem na svečano večerjo v hotel Munsch! — Svojim vrlim konjikom pa dovoljujem danes odmor in jim poklanjam iz lastnega žepa trojno plačo za jeden dan, želeč, naj se tudi oni na moje zdravje kolikor mogoče razveselé.«

Zopet nastane vesel ropot in veselo klicanje, a polkovnik ga brzo pomiri in zakliče z gromovitim glasom: »Pozor!«

Polk se postavi zopet v bojni red, častniki se vrnejo na svoja mesta, in na povelje: »Hajd!« zasvira glasba koračnico in polk se vrne z veselimi navdušenjem v mesto.

S tem činom si je stekel Hüttenbach še večje spoštovanje in ljubezen celega polka. Častniki, posebno pa Knežević in Lobinski, se niso mogli dovolj načuditi, zakaj se je bil on tako naglo in silno spremenil.

Ugibali so sem ter tja, kaj bi bilo temu povod. Ko se je zmračilo in ko so se začeli zbirati v svečano olepšani, opravljeni in razsvitljeni dvorani hotêla Munsch, so doživeli nekaj, čemur so se morali še bolj čuditi; polkovnik je bil povabil tudi rodbine oženjenih častnikov in nekoliko drugih znanih rodbin vojaškega in meščanskega stanu.

Mnogi častniki, ki so se že radovali baknalske orgije, bili so iznenadeni sredi vrst lepih krasotic.

Večerja je bila prirejena z najsijajnejšo in najfinejšo obilnostjo. Prvo zdravijco nazdravi podpolkovnik Hrabinski današnjemu godovnjaku. Nato prime ta čašo, se zahvali in nazdravi krasno zdravico ženskemu spolu, s tako navdušenostjo, da so njegove ognjene besede zbudile skrajno začudenje celega društva, ki je dobro poznalo njegova dosedanja načela.

»Vi ste,« zaključil on, obrnivši se oduševljeno proti prisotnim damam, »vi ste vir našemu

življenju; brez vas bi nam bil svet pust in prazen! Vaše dražesti in vaša ljubav spodbujata naše junaštvo na slavna in neumrjoča dela, in blažen oni, ki je srečno preplaval burne valove divje mladostne dobe in si pridobil za časa ljubljeno diko, da more na njenem srcu uživati rajsko mirno srečo, ne zmenivši se več za ničevi in nečimurni hrup tega sveta!«

Društvo je bilo s tem govorom s početka ugodno presenečeno, pozneje pa navdušeno, in naposled zaori gromovit: »živio!« Lobinski pa šepne Kneževiću: »Čuješ, Ivan, stavil bi svojo glavo, da se je naš polkovnik zaljubil!«

»Res, tudi meni se zdi!« odvrne Knežević, »no, ako se mu je to res prigodilo, tedaj je to dobro za naju, ker naju vsaj ne bode več nadlegoval s svojimi prejšnjimi „načeli“!«

Po večerji zasvira polkovnijska godba; mize so bile odstranjene, stoli postavljeni ob stene in društvo začne plesati. Vesela in neprisiljena zabava je ugajala vsem prisotnim. Vse se razveseli in postane objestno, a v občem veselju nikdo ni opazil, da je polkovnik poleg vse svoje prijaznosti in ljubeznivosti tu pa tam zamišljen in da se mu včasih prikazuje na licu odsev tajne notranje bôli.

Porabivši priložnost neke brzopolke, izgíne nekoliko časa v sobo, kjer je bila spravljena oprava njegovih gostov ; sede v kot, vzdihne in šepne :

»Ah, nesojena dika moja, ko bi mi ti bila tukaj, kako srečen, presrečen bi bil jaz !«

VI.

Ponesrečene osnove.

Dolgo se je še Lobinski obotavljal, da priobči Juliji odkritosrčno — ločitev za vedno. Bilo mu je samemu težko, nemilo, razdejati najlepše in najblaženejše sanje deklici, ki ga je ljubila z vsem ognjem prve ljubezni.

Po svojem prepričanju si je pa mislil: bolje prej ko slej.

Napisal in poslal ji je kratko pisemce, kjer ji je nežno a odločno razodel, da nikakor ne občuti do nje toliko čuvstva prave in istinite ljubezni, kolikor ga je neobhodno potrebno za srečno zakonsko življenje.

Ko je Julija sprejela to usodno pismo, se je je polastil s početka obup in razočaranje, ki bi jo bilo kmalu privedlo do samomora.

Po malem pa se pretvorijo vsa ta njena dosedanja čuvstva v neugasljivo težnjo, da se osveti onemu, ki si je upal, razdreti njene naj-

slajše nade in jo tako neusmiljeno prevariti; — ta želja je bila odslej njena jedina misel, jedini smoter daljnega življenja.

Pri prvem razmišljanju je dobro pogodila, da se je Lobinski zaljubil v drugo deklico. Zato se je odločila pred vsem, da stori vse mogoče korake, da zasledi njegovo novo ljubezen.

Bila je deklica divne krasote. Imela je jedva 18 let. Njeni lasje, svetle črne barve, ki je že prehajala v modro, in njene velike, vedno plamteče, črne oči, ki so včasih zasijale z žarnim plamenom srčnosti, včasih pa zablisnile z blagim in sladkim žarom melanholije in hrepenenja, snežna belina nežnega in prozornega njenega lica, — vse je dajalo celemu njenemu bitju neki tajinstveni demoniški čar.

Ker je za Lobinskim ginevala z vsem ognjem in z vso strastjo prve ljubezni, je bilo to njegovo nenadno razodetje za njo strašen udarec, tem strašnejši, ker jo je doletel kakor blisk jasnega neba in prav v času, ko je menila, da je že čisto blizu zaželjenega smotra in je v svoji živahni domišljiji gradila že naprej osnove bodoče svoje sreče.

Prvi naval duševne vihre jo je dovel do krvave misli. Sklenila je, usmrtiti Lobinskega, — potem pa samo sebe. Pozneje pa je zasnovala drugo zanjko, o kateri je mislila, da bode zanj

še bolj pogubna. V to svrho si je pridobila dva zaveznika: mladega svojega brata Viljema za tajnega ogleduha in polkovnika Hüttenbacha za slepo orodje svojih osnov.

Bila je dobro zapazila, da se je polkovnik tedaj zagledal v njo. Njegovo ponašanje jo je s početka iznenadilo, zmotilo in pozneje celo razljutilo, ker ga je poznala »par renomé« za velikega pustolovca in vihravca in ji je bilo jako neugodno, da je sedaj nakrat začel gledati za njo.

Ko pa je sprejela pismo Lobinskega in ko so se ji misli zopet uredile, se je koj spomnila polkovnika in se odločila, da porabi njegovo ljubezen za sredstvo v ožitvorenje svoje osvete.

Zato se je začela kazati proti njemu vedno bolj prijazno. Kadar je on šetal pred njeno hišo, ni pobegnila več od okna, premerivša ga prezirno, ampak ga je pogledovala s sladkimi pogledi. Polkovnik je izgubil radi tega pamet in srce, ker si je domišljeval, da se mu je že posrečilo, steči si njeno naklonjenost s svojo stalno in strpljivo vstrajnostjo. Noč in dan je sanjal o nji in snoval razne načrte, ki bi ga seznanili z njenimi roditelji.

Naposled se je nekega dne osrčil in šel v prodajalnico njenega očeta, da si kupi zlato veržico. Od tega dne se je ž njim slučajno večkrat sestajal, ali v kavarni, ali na ulici. Tako se

je spoznal in sprijateljil s starim Weissom in ta ga je prosil pri neki priliki, naj bi ga počastil s svojim posetom, da ga predstavi svoji obitelji.

Polkovnik je to jedva dočakal. No, dasi je bil v boju velik junak, se je pokazalo koj pri prvi priliki, da je v ljubezni jako malosrčen in je moral priznati sam na svojo sramoto, da je pri prvem sestanku z Julijo igral jako žalostno ulogo. Ves čas je bil zamišljen in zmeden kakor mal deček, ki ga je učitelj zasačil, da ne zna svoje naloge.

Julija nikakor ni mislila, spuščati se ž njim v resno ljubovanje, ki bi ju moglo privedi do zakonske zveze. Videča, da je njena snivana sreča za vedno izgubljena, si je domišljevala v prvi bôli, da so vsi možki v ljubezni jednako nestalni in da poštena deklica ne sme nobenemu verovati. Zato se je odločila, da kolikor mogoče omami in očara polkovnika, samo da bi ga tem laglje upotrebila za svoje maščevalne osnove proti Lobinskemu, izogibaje se pri tem vsake besedice, ki bi morda mogla vzbuditi v polkovniku nado na vseh.

Ta njen namen je podpiral nehoté polkovnik sam s svojo nespretnostjo in strahopetnostjo v ljubezni, ki ni upal nikdar spomniti niti besedice o svojih čuvstvih do nje.

Sicer je mnogo jako ostroumnih in naobraženih ljudij, ki se, ako se resno zaljubijo, proti svoji ljubici ponašajo jako nespretno, da celo smešno, vzrok temu je navadno to, da so bili taki ljudje v prvi mladosti veliki vihravci in pustolovci, ki so prezirali vsako resno ljubezen. Kedar jih pa v malo zrelejši dobi vzplamti nenadno kakšna krasotica do prave ljubezni, tedaj izgubijo ne samo srce, ampak tudi pamet, vživijo se v čisto novo duševno življenje, kjer izgubijo ono ravnotežje, ki je v takem položaju vedno potrebno, da se obvaruje možovo dostojanstvo. Uvidevši torej, da so njih dosedanja načela razpršena kakor pleve, se poprijemajo zopet povsem protivnih nazorov, omahovaje iz jedne skrajnosti v drugo. Taki ljudje postanejo s časom v zakonskem življenju najrevnejši robovi svojih žen, ki potem v hiši same vladajo.

Tak je bil tudi naš polkovnik Hüttenbach. Dočim je znal v mladosti pisati najbolj ognjena ljubavna pisma in odkrivati deklicam svojo nestalno ljubezen z nepremagljivimi besedami, — in dočim je do zadnjega časa umel damam tako mamljivo dvoraniti, da je bil priljubljen v vseh odličnih krogih, — je trepetal sedaj pred preprosto mestno deklico, ki mu je tako brzo vzela vso samostalnost in smelost in mu zmedla pa-

met tako nemilo, da je v razgovoru ž njo tu pa tam bleдел največja protislovja in budalosti.

Med tem je Julija s pomočjo svojega brata Viljema izvedela za novo ljubezen svojega ne-vernika in nekoliko dnij pozneje je dobila baronica Weberjeva sledeče pismo brez podpisa:

»Milostljiva gospa!

Nekdo, ki mu je mnogo na poštenju in sreči Vaše obitelji, je tako svoboden, da Vam priobčuje, da ima Vaša hčerka Pavlina tajno ljubovanje z ulanskim poročnikom Kazimirom Lobinskim, ki je povsodi poznan kot jako lahko-umen, vihrav in brezsrčen mladenič, ker je že mnogo deklic pogreznil v sramoto in nesrečo.

Ako dvojite o resničnosti teh besed, blagovolite se potruditi, oprezno sprejeti katero od njegovih pisem, katera on običajno pošilja Vaši hčerki pod napisom: P. L. 100 poste restante.«

To brezimno pismo je bil silen udarec baronici. Ljubila je svojo hčerko z vso nežnostjo materinskega srca in je bila njena glavna naloga v življenju jedino le skrb, da postane mila njena ljubljena kolikor mogoče srečna. V to svrho ni štedila ne truda, ne denarja, da odgoji hčerko kolikor mogoče dobro in plemenito, trdno vedoča, da je prava in strogo moralna odgoja temelj bodoči sreči vsake deklice.

Živeča v trdnem prepričanju, da je njena hčerka pravi vzor deviške kreposti, je morala spoznati, da je ljuto prevarana, in zato jo je ta vest grozno potrla.

Bila je sicer že davno opazila, da se je Pavlina povsem spremenila, odkar se je seznanila s poročnikom Lobinskim. A niti na misel ji ni prišlo, da bi se njena hči upala tajno dopisovati s kakim možkim, in še celo z vojakom!

Na srečo je bila Pavlina ravno v vrtu, ko je sprejela njena mati pismo in ni niti slutila, kaka nevarnost preti njeni ljubezni.

Baronica se je med tem odločila, da ne pove Pavlini ničesar, dokler se sama ne prepriča o resničnosti te tajne vesti.

Najprej je ukazala svoji stari služkinji Betiki, ki je služila še roditeljem njenega pokojnega soproga, — naj vsak dan, kadar se pošta odpre, vpraša za pismo pod znanim naslovom; nekoliko dnij pozneje se starici res posreči, da ulovi jedno tako pisemce, ki ga koj odda baronici.

To pismo se je glasilo :

Mili moj angelj!

Tvoje zadnje pisemce me je storilo najsrečnejšega človeka tega sveta! Ti torej dovoliš, da pri Tvoji dobri in plemeniti materi zaprosim Tvoje mile ročice, uvažujé neznosne muke, ki jih

povzročuje mojemu ubogemu srcu oddaljenost, ki me loči od Tebe! Ah, kako željno pričakujem onega časa, ki naju zjedini za vedno. Dal Bog, da se nama ničesar ne pripeti, kar bi naju moglo odvrniti od zaželjenega smotra.

Danes še ne morem pred Tvoje angeljsko lice, ker me tukaj veže nemila služba. Ali jutri, ah jutri, pridem na krilih žarne ljubezni, da izprosim od Tvoje matere na kolenih Tvojo ročico!

Sedaj pa mi ostani z Bogom, Ti žarno solnce moje! Moram zaključiti, ker to pismo pišem na straži in se bojim, da me kdo ne zasači pri tem sladkem poslu.

Nadejam se, da Ti zadnjikrat pišem »poste restante«, ker, ako Bog da, si bova odslej priobčevala najina sladka čuvstva lice v lice v naročju srečne in mirne ljubavi!

Poljubivši Te nebrojnokrat, ostajam Tvoj,
do groba Te ljubeči, Kazimir.

»To je lepo!« reče baronica polglasno, britko se nasmehnivši. »Vidim, da je bil skrajni čas, da sem prišla tej ljubezni na sled, ker se mi zdi, da je ta gospodič došel pri Pavlini že jako daleč! — Vidi se sicer iz celega pisma, da jo iskreno ljubi in misli poštenim potom priti do svojega namena! A Bog vé, ali bo tudi mogel osrečiti mi milo moje dete?«

Gre nekolikokrat po sobi, sede na divan in se zamisli v različne misli. Glava se jej skloni, a na licu se jej prikaže izraz tuge in straha.

Nato se začujejo na hodniku lahki koraki, srebrnoglasno pevanje dekliškega grla, in v tistem času prihiti Pavlina v sobo, lepa, divna, vedra in vesela, kakor pomladansko jutro. Videvši materino lice, se vsa prestraši in upre v njo svoje oči z izrazom groze in trepeta.

»Kaj ti je, draga mama, da si tako bleda in zmučena?« vpraša s trepetajočim glasom, koj pogodivša, da se je moralo pripetiti nekaj neobičajnega.

»Nič ni, dete moje,« odvrne baronica navidezno mirna, »imela sem malo omotice, sedaj pa je zopet dobro.«

Pavlina jo premeri z dvomljivim pogledom. Bila je dobro opazila, da je mati nekaj bolje v nedra skrila. »Joj, ako je Kazimirovo pismo!« pride ji hitro na misel in prebledi od strahu.

Nato reče mati z blagom glasom: »Sedi poleg mene, dete moje, hočem se danes s teboj razgovarjati nekoliko dalje o rečeh, ki se tičejo bodoče tvoje sreče.«

Deklica sede poleg nje, še bolj prebledi, in srce bi ji skoro razbilo prsi od bojazni. Sedaj ni več dvomila, da je mati prišla na sled tajnemu njenemu dopisovanju s Kazimirom.

Nekoliko časa molči, a potem jo prime mati za trepečo ročico in reče nežno :

»Sedaj si stara sedemnajst let in si v dobi, ko dekliško srce najlaglje pade v nesrečo. V teh letih vlada celemu bitju jedino le srce in čuvstvo, ki lahko zajde na stranska pota, ako ga razum s časom ne ukroti. V tvojih letih veruje neizkušeno srce jedino le prvemu vtisku, ne misli globlje na notranjo vrednost tega vtiska, ne vidi mogočih nasledkov, ki bi se pripetili, in s časom se pokaže, da je bil ta vtisek lažnjiv! — Gotovo me razumeš: hočem reči, da se deklica v tvojih letih more najlaglje zaljubiti!«

Žarna rdečica oblije Pavlinino lice.

»Nisem nasprotnica prave in zveste ljubezni, Bog obvaruj!« reče baronica blago in glas ji tako vztrepeče, da se je zdelo, kakor da hoče zajokati. »A kadar pregledamo nebrojne slučaje nesrečne ljubezni,« reče ona, »tedaj se mora materino srce bati za srečo svojega milega otroka. Ah, celo naše življenje ni drugega kakor dolga vrsta prevaranih nad, ko moramo nebrojнокrat biti brez sreče, o kateri smo sanjali, ki pa, komaj požene v našem srcu, često že v kali postane žrtev neusmiljene usode! — Večkrat se nam prikaže tudi to, za čim nam srce najbolj gineva in teži, — s časom kot nečimeren in nevreden predmet našega hrepenenja. No, srce je slabo in

se da prevariti od čara prvega vtiska. In kadar se prepriča, da se je goljufalo, tedaj je tem bolj nesrečno, čim silneje je hitelo za nevrednim smotrom svojega hrepenenja. V taki nesreči ni bolnemu srcu nikjer več zdravila na svetu. Zamre počasi, zamre s časom čisto, postane prazno in pusto kakor izkopan grob in se uda obupu, katerega ga more rešiti jedino le smrt.

Zato je srečna ona deklica, ki ume ukloniti svoje srce razumu in ki se z zaupanjem poveri svoji materi, ako se svojemu čuvstvu nikakor več ne more upreti. Na materinem srcu dobí gotovo najprej leka za svojo rano in utehe za svojo bol. Ona pa, ki dela za materinim hrbtom, — je že na pol pota, ki vodi k sramoti, nesreči in obupu. — Ne bi ti jaz danes govorila o takih rečeh, — ko bi ne opazila na tebi od nekaj časa sem neko čudno spremembo, ki bi ji rada izvedela vzrok. — Zato mi povej iskreno in odkritosrčno, kaj se je dogodilo s teboj?»

Pavlina se strese. Povesi oči, prsi so ji trepetale, a po razžarjenem licu so kapale obilne solze. Vrže se materi na prsi in šepeče jokaje:

»Ah, mama! — jaz ga ljubim z vsem svojim srcem, — a jaz nisem kriva, — da se je tako zgodilo!«

Silni jok ji ne pusti dalje govoriti.

Mati jo začne poljubovati, milovati in miriti, in ko se deklica nekoliko potolaži, reče nežno: »Dete moje, davno že vidim, da ljubiš in tudi vem, koga ljubiš! — Nikakor ne bi se jaz protivila tvoji ljubezni, ako bi ne bil oni, ki ga ljubiš, vojak, ko bi ne bil tako mlad in neizkušen in — ako bi ne bila čula o njem jako slabe vesti! Tu prečitaj to pismo od neznane roke, pa bodeš sama videla, da bi bilo daljno občevanje s takim človekom jako usodepolno za te, tudi če bi bilo le pol resnice, kar se čuje o njem!«

Pavlina pograbi pismo z nemirno roko in prečitavši ga naglo, vsklikne s popolnim osvedočenjem: »Ne, to ni mogoče, — to je zlobno obrekovanje kakega neprijatelja, — jaz tega ne verujem, pač pa sem uverjena, da je on dober in plemenit človek!«

»Kaj pa bi bilo tedaj, dete moje, ako se uresničijo zli glasovi o njem?« vpraša mati.

Deklica se nekoliko zamisli. A brzo prekriža roke na prsih, dvigne oči proti nebu z izrazom blaženstva in reče: »Ah, mila mama, tedaj bi mu oprostila — vse in bi ga nikdar ne vpraševala za njegovo prošlost, — ker ga ljubim in ljubiti ga hočem do groba!«

»Ti bi mu oprostila?« reče mati z žalostnim nasmehom, — »a Bog? — Misliš li, da bi

mu tudi Bog odpustil tako težke grehe, pravični Bog, ki vsako nezvestobo kaznuje že na tem svetu s svojim prokletstvom? — Misliš li, da solze prevaranega dekliškega srca ne sezajo tja do neba, vpijoče za osveto? — Ali bi ti mogla biti srečna poleg človeka, ki ga za vsakim korakom preganja kletev nezvestobe? Ne, dete moje, do tega ne sme priti, ako je res tak, kakor ga opisuje to pismo. Ti ne smeš po nedolžnem trpeti poleg tolikega grešnika in biti deležnica kletve, ki mora pogubiti nezvestneža prej ali slej. Zato se je treba najprej osvedočiti, ali je resnica, kar se govori o njem. Do tedaj pa moraš ustaviti vsako nadaljnje občevanje z njim, in uvidiš sama, da se ne morejo tako brzo uresničiti vajine osnove o zarokah, ki sta jih brez mene tako lepo zasnovala. Lobinski pride jutri, da prosi za tvojo roko, kakor si mu dopustila brez mojega znanja in dovoljenja. Pripravi se torej dobro na jutrajšnji dan, da se ne pokažeš slabe pred njim in pripusti meni daljni razvitek te reči. Tvoji materi je gotovo največ na tvoji sreči. — Ti si proti meni težko grešila, — jaz ti to oproščam, — ali samo pod tem pogojem, da ne storiš v tej reči ničesar več brez mojega vedenja in privoljenja! — Ali hočeš tako storiti? — Hočeš li tudi odslej, kakor do sedaj, biti moje dobro in poslušno dete?«

»Hočem, draga mama!« odvrne Pavlina jokaje, sklonivši glavico na materino krilo — »samo oprosti mi sedaj. Nikdar bi ne bila storila tega brez tvoje vednosti, — a jaz ga ljubim preveč, in vedé, kar si mi pravila, da sem še premlada za možitev in da bi me ne dala rada vojaku, nisem si znala drugače pomagati, misleča, da s časom spremeniš svoje misli! — A draga mama, — zaklinjam te, ne sodi o njem preveč strogo, ker bi se raje odpovedala življenju nego njemu!«

»Ne greši, dete, proti Bogu,« reče mati prestrašenega obraza, »zaupaj vanj, — in v mater svojo! Ako je Lobinski dober in pošten človek, nočem ti kratiti svojega blagoslova!«

D drugega dne okoli dvanajstih se pripelje eleganten izvozček pred vilo in iz voza skoči Lobinski v praznični opravi in hiti vesel po stopnjicah v prvo nadstropje.

Ko ga Pavlina z okna opazi, zazebe jo okoli srca, zdi se ji, da mora umreti.

Radost, strah in nada pretresajo jej dušo ob enem s tako silo, da bi se bila zgrudila, ko bi je ne bila prestrigla mati v svoje naročje.

Odvede jo v drugo sobo in jo posadi varno na divan.

Med tem stopi Lobinski vesel v salon, a ko zapazi baronico samo in resni njen izraz, obstoji nekoliko trenutkov ves osupnjen pri vratih, koj sluteč, da se je pripetilo nekaj nenavadnega.

Baronica pa zbere vse sile, da zakrije svojo razburjenost in da se pokaže kolikor mogoče mirno pred Lobinskim.

Po običnih frazah obrne ona sama razgovor na njegovo namero.

»Vem, gospod poročnik — zakaj ste danes v tej paradi došli sem. — Mislite prositi za roko moje hčere. Moram priznati, da me veseli, da ste se odločili, dovršiti na pravem in poštenem potu to, kar ste začeli na tihem in na nedopustljiv način, — za mojim hrbtom. A jako mi je žal, da vam vsaj za sedaj ne morem obljubiti, da to tako hitro dosežete, kakor ste si morda že domišljevali!«

Nato mu začne v dolgem govoru s fino, a hladno prijaznostjo razlagati vse mogoče vzroke, ki ne privolijo na njegovo zakonsko zvezo s Pavlino.

O znanem nam brezimnem pismu ni opomnila ni besedice.

Lobinski je bil ves prestrašen. Lice mu prebledi, glava se mu skloni na prsi, a oči mu sevajo z izrazom gnjeva, gledaje v praznino, kakor da bi iskale pravi vzrok nenadne propasti njegove sreče. Bilo mu je jasno v duši, da je še

neki poseben razlog, da je baronica proti njemu tako postopala. Zato jo naglo vpraša:

»Zaklinjam vas, baronica, recite mi po resnici, ali so ti jedini razlogi, da mi kratite zaželeno srečo, ali pa imate še kak drug razlog?«

»Nimam,« odvrne baronica z negotovim glasom in migne z rameni.

»Morda ste kaj o meni čuli, da sem lahko miseln, vihrav, spremenljiv človek,« reče Lobinski mrzko, »no, naj je kakor hoče, nočem se opravičevati, ampak resnično vam povem, da sem do sedaj v istini bil lahko mišljen, a iz tega še ne sledi, da sem tudi pokvarjenega srca in da ne bi postal dober soprog.«

Baronica ga začudeno pogleda, a ne odvrne ničesar. Lobinski pa, kakor da bi ga bilo to ohrabrilo, ji začne opisovati svojo ljubezen do Pavline z najstrastnejšim ognjem svojega čuvstva in pade naposled pred njo na kolena, prosé in zaklinja jo, naj mu ne razdere najlepših sanj njegovega življenja. Njegove besede so bile polne najsilnejega čuvstva in tako navdušene, da se mu ni mogla dalje upirati. Videla je, da je premagana od čuvstva sočutja in usmiljenja.

Nekolikrat se strese, kakor da se izogiblje tega čuvstva, a naposled si zastre lice z obema rokama in šepeče s tihim glasom:

»Naj bode, kakor je Bog dosodil! Vzemite jo, — slobodno in kot vojak! Ali pod enim samim pogojem!«

»In kateri je ta pogoj?« vpraša on prestrašeno.

»Da na zaroko pred letom dnij niti ne mislite!« odvrne ona odločno. »Ne vprašujte me, zakaj vam stavim ta pogoj; imam za to razlogov, o katerih se s časom ošvedočite, da so bili povsem opravičeni. Razun tega je za vaju bolje, da se s časom spoznavata in drug drugega proučita, predno se za celo življenje zvežeta z nerazvezljivo zvezo!«

Lobinski je pristal v ta pogoj, čeravno s težkim srcem. Ostala je pa v njem sladka tolažba in nada, da pride vendar enkrat do zaželenega smotra.

V tem stopi Pavlina v salon, smehlja se in jokaje ob enem. Čula je iz druge sobe zadnje materine besede, ki so vzbudile tudi v nji novo upanje.

Objame najprej mater, a potem Lobinskega, ki jo je z nepopisljivim blaženstvom držal še dolgo objeto, tešeč jo s sladkimi besedami.

Pri odhodu ga prosi baronica, naj kolikor mogoče redko obiskuje njeno hišo, ker bi ji ne bilo ljubo, ako bi dal povod raznim govoricam, — dokler ni reč povsem na čistem.

Nato se odpelje Lobinski težkega srca zopet v mesto. Sestal se je pri obedu s pobratimom Ivanom, ki ga je že nestrpno pričakoval, in mu povedal vse, kar je danes doživel.

»Najina usoda je prilično jednaka!« reče Knežević s tužnim nasmehom. »Obadva morava pričakovati uresničenja svojih nad od časa, ki nama prinese lahko še kaj hujšega. Tešiva se torej z nado na boljšo srečo. Vendar bodi oprezen Kazimir, — ogibaj se povsodi vsakega, četudi le kratkega občevanja z drugimi deklicami. Gotovo bo sedaj več oči opazovalo vsak tvoj korak, ker se tudi meni nekako zdi, da je obrekovanje tako hitro pokazilo tvoje načrte! — No res, imam ti tudi jaz nekaj povedati, kar ti gotovo nekoliko razveseli žalostno srce! Med tem, ko si bil ti v Dornbachu, sem prišel slučajno ljubezni našega polkovnika na sled. Ko sem jezdil okoli najstih po ulici proti Pratru, sem slučajno pogledal na neko lepo hišo in v enem oknu zapazil prekrasno črno laso deklico, ki je gledala na ulico. Uprl sem za trenutek vanjo svoje oči in se res presenetil, ko sem zagledal za njenim hrbtom glavo našega polkovnika, ki ji je hotel ravno nekaj šepniti, — pa ko me zagleda, skoči nazaj, kakor da bi ga pičila kača.«

»Ali si si tudi zapomnil hišo?« vpraša Kazimir naglo.

»Sem. Vrhū neke juvelirske prodajalnice visi ploča z napisom: Ljudevit Weiss, juvelir.«

»Ha, ha, pri moji duši, ona je in nobena druga, moja zapuščena Julija,« se nasmeje Kazimir, »ha, ha, ha, naš strogi polkovnik postane moj naslednik. To je lepo, to mi je drago — kdo bi si to mislil pred jednim mesecem!«

»Ne smejaj se mnogo,« reče nato Knežević, natočivši si zadnjo čašo vina, »ker se mi vse nekako zdi, kakor da bi njeni prsti prekrižavali tvoje osnove!«

»Ha, morda imaš prav! Ona je sposobna učiniti kaj takega. Toda jako čudno bi bilo, da še sedaj teži za maščevanjem, ko je dobila tako uglednega snubca! No, vse je mogoče, ker žensko srce je uganka, ki se ne reši tako lahko!«

VII.

Novo orožje in nov zaveznik.

»Praviš torej, Viljem, da si oddal ono pismo na pošto in da ga je baronica Weberjeva sprejela?« vpraša Julija nekega jutra svojega brata, sedé v fini, beli jutranji obleki na mehkem divanu od modrega baržuna in prezirno gledajoča Viljema, ki je držal šolske knjige v roki in že bil pripravljen, da gre v šolo.

»Da!« odvrne Viljem precej nemarno in maši zadnji kos s surovim maslom namazanega kruha v usta.

Bil je že visoko vzrasel fant, vitkega in nežnega stasa, pravilnega in duhovitega, a jako bledega obraza, kjer se je jasno videlo, da mu šolski prah ne prija najbolje in da bi se ga rad otresel prej ko prej.

»Pa praviš, da poleg vsega tega Lobinski vendar zahaja v baroničino hišo?«

Viljem potrdi samo z glavo, srdito zagrabi kapo in gre proti vratom.

»Kaj ti je, — kam pa bežiš tako naglo?« reče deklica.

»Pusti me, in ne muči me nikdar več s takimi rečmi, ker sicer, pri moji duši, povem vse očetu!«

»Kaj pa ti je za Boga, da si nakrat tako vzkipel?«

»Beži, beži od mene,« odvrne fant prezirno »vidim, da na dve strani lažeš, a to ni lepó! Rada bi Lobinskega zopet k sebi privabila, a poleg tega lažeš polkovniku. Beži, misliš, da te ne vidim, — kaj takega še nisem čital v nobenem romanu, da bi dobra deklica v jednom in istem času imela dva ljubčka!«

Te besede izusti fant naglo in jezno, in natakniši kapo na glavo pobegne skozi vrata, brez pozdrava.

Julija skoči, da bi hitela za njim, a v tem stopi sobarica v sobo in javi, da je prišla šivilja, da ji naredi novo obleko.

»Naj vstopi!« reče Julija jezno.

Nato stopi v sobo lepa plavolasa deklica, priprosto, a jako ukusno oblečena, vedrega in veselega obraza, na katerem se je koj videlo, da je njena glavna naloga življenja, preživeti kolikor mogoče ugodno minljive dneve mladosti.

Julija se ž njo razgovarja o kroju in modi nove obleke, ko zapazi naenkrat pod njenim vratom majhen medaljon, a v njem sliko Lobinskega.

Vsa prebledi in vztrepeče od notranje boli. »Čegava je ta slika?« vpraša ona, sileča se na smeh.

»Mojega nekdanjega dragega, nekega poročnika Lobinskega!« odvrne deklica, malomarno se nasmehnivši.

»Poznam ga dobro!« vsklikne Julija nepremišljeno.

»Poznate ga?« vpraša deklica z zlobnim nasmehom, »morda je tudi vam kedaj dvoril?«

Julija jo ljuto pogleda in odvrne: »Kaj pa mislite? Spoznala sem se ž njim le površno in sem o njem čula, da je velik vihravec in da pri nobeni ljubici ne ostane dolgo. Gotovo je tudi vas hitro zapustil. Ne?«

»He, he, kedaj že!« je pripovedovala deklica, vedno se smeje. »Jaz ga pa ne maram več in se sedaj maščujem nad njim s tem, da nosim javno to njegovo sliko, dobro vedé, da mu to ni prav!«

»Vam je li kedaj pisal?« vpraša Julija, kakor da bi se česa spomnila.

»Da. Imam še sedaj nekoliko njegovih pisem.«

Julija se zamisli. Nakrat se ji zvedri lice.

»Čujete, draga prijateljica,« reče dobrohotno, »rada bi mu naredila majhno sitnost in bi potrebovala nekoliko njegovih ljubavnih pisem! — Storite mi torej to uslugo in pripustite mi samo za nekoliko dnij nekaj njegovih pisem. Tu vam poklanjam to zlato zapestnico. — To vam bodi porok, — saj on tako ni več vaš, a poleg tega vam jamčim, da on tega nikdar ne izvé.«

Deklica, zagledavši dragoceno zapestnico, se hitro odloči in reče: »Svobodno, naj bode, saj tako ne maram več zanj, ker se mi je prehitro izneveril. Zagledal se je v mojo prijateljico, a potem kmalu v drugo, tretjo in tako dalje. Zdi se mi, da bi on niti sam ne mogel naštetih vseh deklic, ki jih je omamil in prevaril s svojo lepoto in s sladkimi besedami!«

»Poznate li še katero njegovih ljubic?« vpraša Julija.

»Poznam jih celo množico!« odvrne deklica in začne naštevati: Pred menoj je imel dve sestri trafikantini, jedno šiviljo in jedno pevko v opernem zboru. Pozneje, za menoj jedno plesalko, a potem jedno igralko, zatem zopet jedno pevko, v zadnjem času pa sem čula, da dvorani lepi hčeri nekega bogatega juvelirja in neki prekrasni baronesi v Dornbachu.«

Julija zardi. Zakrivša svojo zmedenost, reče boječe: »Vidim, da še vedno mislite nanj, ker se

tako zanimajte zanj! A brez vse šale, bi li vi meni ne mogla pripomagati do nekaj pisem tudi od drugih njegovih ljubic, ki ste dobra ž njimi? — Dati vam hočem, resnično, še trikrat bolj dragocen dar, ako mi storite po volji.«

»Zakaj pa ne,« reče deklica, »drage volje se hočem potruditi, da vam nabereim kolikor mogoče veliko njegovih ljubavnih pisem; oddam vam jih sama po nekaj dneh.«

Deklica vzame potem mero za novo obleko, zavije zapestnico v papir in jo vtakne v žep, pokloni se in odide iz sobe.

Nekaj dnij pozneje dobi Julija od nje cel sveženj pisem Lobinskega. Začne jih hitro hlastno prebirati; videč v vsakem listu one ognjene izraze ljubezni in bujne poezije, ki so nekda spajali tudi njeno srce s sladko nado, — to vzplamti še bolj njen gnjev in sto maščevalnih mislij šine ji v glavo, budeč ji na obrazu izraz zlobne demonske radosti.

Čudno slavlje je slavila, čitajoča ta pisma, osobito, ko je zapazila, da je Lobinski na vsakem pismu s celim imenom in naslovom podpisan. Sedaj je bil v njeni oblasti, ker je samo trebalo poslati ta pisma baronici, in njegovim nakanam bi odzvonilo za vedno.

No, to ji še ni bilo dovolj! Izbere jedno pismo, kjer je stal stavek, ki bi se dal tudi

obrniti na sedanjo ljubezen Lobinskega. Ta stavek se je glasil tako : »Kar si ti, dika, čula, da ljubim in hodim za neko drugo deklico, — ni resnica, ker jaz samo tebe jedino ljubim in ves ta svet me ne more odvrniti od tebe! Zato ne veruj, kar govore zli jeziki o meni, ampak veruj jedino le v me in zaupaj svojemu Kazimiru.« — To pismo je bilo pisano 12. rožnika 1864., torej prilično pred jednim letom.

Julija vzame to pismo in spremeni oprezno zadnjo številko v 5 tako, kakor da bi bilo pismo napisano pred nekolikimi dnevi.

Nato vzame papirja in napiše baronici sledeče pismo :

Milostljiva gospa!

»Gotovo Vam je Lobinskega pisava že dovolj znana. Zato Vam pošilja jedna njegovih žrtev nekoliko ljubavnih pisem, da se uverite, da je on res velik strokovnjak v varanju in zapeljevanju poštenih deklic, da zna celo svoje srce v jednom in istem času razdeliti na več strani, kakor Vam pokaže koj prvo od teh pisem!«

Zatem zapečati vsa ta pisma v jeden omot, napiše nanj baroničin naslov, se obleče in napoti sama na pošto, da ta tovor novega orožja odpravi v Dornbach.

»Jednega zaveznika sem izgubila,« misli si med potom, »a sreča mi je mila in vidim, da bodem izhajala tudi brez njega.«

Med tem ni niti slutila, da se je za njo proti Lobinskemu našel v samem Dornbachu nov in to jako nevaren sovražnik.

Bil je to neki bogat in še mlad posestnik, imenom Konrad Fichtenberg, neposredni sosed baronice Weberjeve, ki je povsem samostalno gospodaril; ni imel ne roditeljev, ne bližnjih sorodnikov, a imel je veliko imetja, ki ga je dobil po očetovi smrti. — Prepuščen samemu sebi od svojega dvajsetega leta, se je hitro udal razkošju in raznim strastem tako, da si je na celem Dunaju pridobil glas jednega najgalantnejših pustolovcev. Venera in Bah sta bili božanstvi, katerima je vedno žrtvoval; — sledovi razuzdanega življenja so se mu videli na velem licu, rdečem nosu in na čelu, ki se mu je raztegnilo že skoraj tja do temena, akoravno je imel še le 32 let. — Sicer pa je bil še spodoben mož; — na obrazu se mu je čitala vedno največja dobrosrčnost, dočim so mu črne duhovite oči tu pa tam zasijale z žarom srčnosti, smelosti in samozavesti; — v vseh krogih in društvih je vladal skoraj nepremagljivo in gospodoval kakor se mu je zljubilo.

Kraj vseh svojih napak je imel vendar nekoliko jako važnih krepostij. Podpiral je znanosti

in umetnosti z radodarno roko, poleg tega pa je jako mnogo storil za uboge, kjerkoli jih je našel.

Vendar je prišel čas, ko je opustil vse svoje napake in strasti.

Bilo je pred nekolikimi meseci, ko je moral posetiti radi nekega posla svojo sosedo baronico Weberjevo. Tam je videl Pavlino in je postal od tega časa ves drug človek, — krotek, miren, zamišljen, ogibal se vseh dosedanjih društev, tavajoč sam po bližnjih gozdih ves izgubljen v mislih na božanstveno deklico. Vsa njegova čustva so se zjediniła v obožavanju ljubljene Pavline in radi tega ni bilo več zanj nobene stvari na tem svetu, ki bi ž njo ne bila zvezana njena angeljska podoba.

Spočetka se je sam smatral nevrednim tako čistega angelja, bil je v krotki zadovoljnosti srečen in blažen, da jo je gledal samo od daleč.

Kar je zapazil, kako se Lobinski vedno pogosteje prikazuje v baronični vili, in v njem se je vzbudila skrajna ljubosumnost. — »Kaj?« je premišljeval »ta lahkoumi vetrnjak, ki ni za las boljši od mene, naj mi odvzame ljubljeno diko, naj me opleni žarnega mojega solnca, ki me je rešilo iz tmine napak in pokvarjenosti, — naj me opleni jedine sladke nade, ki me še veže na življenje?«

Ta misel ga je morila noč in dan in ga silila, da je večkrat prihajal k baronici, iskaje vsakokrat drug povod svojim posetom.

Toda čim bolj se je trudil, da se približa Pavlini, da se ji kaže ljubeznjivega in da vzbudi v nji naklonjenost, — tem bolj se ga je ona ogibala, boječa se ga kakor kakšne pošasti. Ko je na svojo žalost opazil in se prepričal, da Lobinski pri nji vedno bolj uspeva, se je udal najstrastnejši ljubosumnosti in obupu, in vsa čustva so se mu zjediniila v neutešljivo težnjo: da pokazi osnove kletega tekmeča, ker mu že samemu ni bilo sojeno, priti do zaželenega vspeha!

Istega dne, ko je bila Julija na pošti, se je napotil on okoli dvanajstih k baronici v poset. Ona ga je sprejela s prisiljeno in hladno uljudnostjo, ker ga tudi sama ni prav rada videla. Pavlina pa je zbežala, ko ga je zapazila, v drugo sobo, pozabivša na vsa pravila dostojnosti.

Tako je ostal sam z baronico; razgovor se jima je s početka plel jako dolgočasno o vremenu in o drugih enakih, suhoparnih predmetih.

Naenkrat prezirno vpraša: »Ali je res, da se baronesa Pavlina zaroči z nekim ulanskim poročnikom Lobinskim?«

Baronica ga pogleda od nog do glave z jeznim pogledom in srdito odvrne:

»Kdo pa je vas tako nalagal? Mislite li, da kadar pride človek v kako hišo dva, trikrat, da mora postati koj zaročnik domače deklice? In če bi on tudi hotel vzeti mojo hčer, mislite li, da bi jaz bila tako neumna in dala svojo Pavlino, ki je komaj detinstvu odrasla, — človeku, ki ga še prav ne poznam?«

»Oh, oprostite, milostljiva gospa baronica,« zakliče Fichtenberg ves razburjen, »meni niti na misel ni prišlo, da se dotikam tega vam neljubega predmeta. A jaz sem tako čul in ker vem, da je Lobinski pravi pravcati Don Juan, sem pomi-loval baroneso Pavlino in sem zato sklenil, da vas vprašam, ali je resnica ali ne, kar govori svet; toda iskreno vam povem, da sem srečen, presrečen, da me je prevarila ,fama'!«

Nato je začel baronici kakor v šali pripovedovati razne ljubavne dogodke svojega tekmeca Lobinskega, jako pretiraje, a opravičuje ga poleg tega vedno z mladostjo in živahnim temperamentom.

Baronica ga je poslušala z vedno večjim studom, dobro vedé, kam meri; naposled se ni mogla več premagovati in je rekla, prezirno se nasmehnivši: »Gospod, ako je res vse resnica, kar mi pripovedujete o tem nesrečnem Lobinskem, torej vam moram povedati iskreno, da vi niti za las niste boljši od njega!«

»Gospod, ako je res vse resnica, kar mi pripovedujete o tem nesrečnem Lobinskem, torej vam moram povedati iskreno, da vi niti za las niste boljši od njega!«

Te besede so presenetile Fichtenberga tem bolj, ker s početka niti ni prav vedel, ali jih je baronica izrekla v šali ali v resnici. Zato jih je poskušal obrniti v šalo, — a videvši, da baronica nevolja vedno bolj raste, je izustil nekoliko zmedenih fraz in odšel jako nespretno.

Baronica, vesela, da se ga je tako brzo iznebila, je šla k oknu, opazovaje njegov odhod do kraja.

A v tem je došel listonoša in oddal precej debel sveženj.

Baronica ga je odprla in ugledala pred seboj celo vrsto vsakojakih ljubavnih pisem Lobinskega; užalostila se je in sedla vsa uničena na divan.

»Torej je res vse istina, kar se o njem slabega govori!« šepetaje, zakrije si obraz z obema rokama in začne britko jokati. Sedé nekoliko časa tako, ni zapazila sobarice, ki je tiho šla skozi sobo, tudi Pavline ne, ki je hitro prihitela v sobo, ko je čula, da joče mati.

»Kaj ti je, draga mama?« je vprašala Pavlina z jokajočim glasom. Baronica je naglo vstala, objela jo in zaklicala: »Ah, dete moje, ohrabri se, moli k Bogu, da ti okrepi srce, ker čaka te grenka čaša težke muke.«

Nato jo je nežno polagoma pripravljala na nemilo novost in, podavša ji naposled Lobin-

skega ljubavna pisma, zaključila: »Evo, ta pisma ti dokažejo, da ljubiš nevredneža!«

Ko je Pavlina nekoliko pisem pregledala, je sklenila glavico na materino krilo in začela krčevito plakati. Globoka in težka bol je pretresala njeno mlado srce liki ljutega viharja, zdelo se ji je, da je zamrl ves svet okoli nje in da je preostala jedino ona, da objokuje propalo svojo srečo.

Težko ji je bilo, iztrgati si iz srca ljubezen in hrepenenje za njim, ker ga je še ljubila z vsem ognjem prve ljubezni. A dokazi o njegovi nezvestobi so bili tako očitni, da je v nji na posled prevladal razžaljeni ženski ponos in poslušnost do matere.

Videč, da se je Pavlina nekoliko pomirila, je vzela baronica papirja in napisala Lobinskemu čisto kratko pismo, kjer ga je prosila, naj nikdar več ne pride v njeno hišo in naj si izbije Pavlino za vedno iz glave.

Temu pismu je priložila Pavlina po materinem ukazu mal listič, ki ga je jokaje in s trepetajočo roko napisala. Ta listič se je glasil tako:

Gospod!

Jaz vam odpušчам, da ste mi tako kruto razdejali najlepše sanje mojega življenja, v meni ste uničili za vedno vsako vero in vsako zaupanje v vas. Bodite srečni — s kako drugo, — mene pa pozabite na veke!

Pavlina.

Ko je drugi dan Lobinski s Kneževićem po deseti uri prijezdil od vežbanja domu, ga je čakalo to usodno pismo na mizi. Zgrabil ga je poln veselja, misleč, da mu prinaša radostne vesti iz Dornbacha, kamor je mislil jezdit popoldne.

Ko pa je prečital prve vrste, je prebledel in se naslonil ves uničen ob steno. Dolgo je stal tako kakor okamenel, držeč usodno pismo v roki in gledaje nepremično predse, kakor da bi hotel prodreti skozi vse zidove tja do neznanega povzročitelja vse njegove nesreče.

»Kaj ti je, za Boga?« vpraša ga Knežević.

»Čitaj ti dve pismi!« je odvrnil Kazimir mrko, podal mu ona dva lističa in odhitel skozi vrata.

Prišedši na dvorišče, je pograbil še osedlanega konja, ki ga je Kuba po dvorišču gonil, sedel nanj in odjezdil prašen kakor je prišel od vežbanja, proti Dornbachu s tako hitrostjo, da so sprehajajoči se ljudje obstajali in gledali za njim.

Ko je prijezdil do baroničine vile, je skočil s konja in ga oddal slugi na dvorišču, sam pa je hitel po stopnjicah v prvo nadstropje. Toda tu mu je prišel nasproti prvi sluga in mu javil odločno, da ga milostljiva gospa baronica noče več sprejeti.

»Moram noter,« zakliče Lobinski ljuto, »če tudi bi si moral z mečem narediti pot do gospe.«

»Izvolite gospod, samo ako morete!« je odvrnil sluga z zlobnim nasmehom in pokazal na zaprta, močna hrastova vrata, ki so peljala v vežo prvega nadstropja. Lobinski se je uprl z vso silo ob vrata — a zastonj. Bila so od znotraj zaprta in premočna, da bi se usmilila njegovega jada.

Besen in razdražen do obupa je letal po stopnjicah na dvorišče, zajahal zopet konja, ki se je spenjal kvišku, prestrašen od take besnosti. Pogledal je še enkrat na ono okno, odkoder se mu je prikazal najlepši sèn njegovega življenja; za trenutek se mu je zdelo, da se je za jednim oknom prikazal Pavlinin obraz, rosen od solz. — Pritisnil je desnico na razburjene prsi in mahnivši ž njo proti oknu, je odjezdil z besnimi skoki, ne oziraje se več in ne maraje, kam mu teče konj.

Tik baroničine vile se je vila ozka pot preko gor in dolin tja do Donave. Po tej poti udari Lobinski, spustivši uzde svojemu konju. V ljuti besnosti svoje bôli ni zapazil za seboj jahača, ki je z najhitrejšimi skoki hitel za njim in se trudil, doseči ga čim preje. Bil je Knežević, ki se je zbal za svojega nesrečnega prijatelja, in je hitro odjezdil za njim, da bi ga dohitel. Na srečo ga

je zapazil že od daleč v istem trenutku, ko je prišel z dvorišča baroničine vile in odjezdil v goro. Dohitel ga je na strmem bregu in zaklical na ves glas :

»Kam hočeš nesrečnik? Pristoja li možu, da se prepusti taki besnosti radi nezgode, ki se morda še popravi? Kaj pa je to tvoje ubogo kljuse krivo, da ga tako nemilo goniš, da se še zgrudi pod teboj? — Tvoja dosedanja sreča te je preveč božala in te storila trmastega, sedaj pa ti je, seve, težko in neobičajno najti nakrat nenadne zapreke in prenašati čuvstvo prevaranih nad in teženj, ki jih dosedaj kot vsakdanji zmagovalec še nisi občutil!«

»Pusti me, Ivan!« odvrne Kazimir zlovolljno in ustavi konja. »Saj nisem bedak, da bi si radi jedne deklice trl glavo, ko jih je hvala Bogu toliko na svetu. — Toda,« doda z globokim vzdihom, »čudno je, da me prav k nji vlačí neka nepremagljiva sila in to tem bolj, čim bolj se trudim, da si jo radi te današnje sramote iztrgam iz srca.«

Umolknil je in lice se mu je zopet zmračilo. Kar izvleče svojo sabljo iz nožnic, jo zavihti proti Kneževiću s strašnim izrazom obraza in zakliče z zamolklim glasom :

»Evo, Ivan, — čast tega mojega meča mi je največja svetinja na tem svetu, svetejša in

dražja nego moje življenje, moj oče in spomin na pokojno mi mater! — Pri tem svojem meču, jaz jo moram dobiti — ona mora postati moja, in če bi jo tudi iztrgal iz celega gozda bajonetov! Vzeti jo hočem s silo in odvesti v daljni svet, in naj se njena pobožna mati upira in božjo jezo name kliče, kolikor ji je drago!»

»Iz tebe govori strast in razdraženost!« odvrne Knežević mirno. »No, ko se ti srce nekoliko uteši in ko ti bode mogoče, sprejeti celo stvar z mirnim srcem, sam sprevidiš, da je za te najboljše, ako prenašaš in čakaš ter ničesar pre-nagljenega ne storiš, dokler se v baroničini hiši ne poleže prva burja, ki jo je povzročila morda kaka nova spletka tvojih sovražnikov! — Pomiri se torej, ker ako te Pavlina resnično ljubi, ti gotovo vse oprosti, kadar dobiš priliko, da se pred njo opravičiš — in ko se osvedoči, da njo jedino ljubiš.«

»Toda ali se mi ponudi kedaj ta prilika?« vpraša Lobinski žalostno.

»Kdor išče, najde!« odvrne Knežević. Za sedaj ti ne preostaja drugega, kakor da potrpežljivo trpiš to, kar se ne da spremeniti. Med tem bodi uverjen, da se tudi jaz potrudim in ti pomagam rešiti to zagonetko in ne mirujem prej, dokler se ne spravita. Odideni koj jutri k njima v poset in se potrudim, da izvem vzrok in pov-

zročitelja te nove neprilike in da te opravičim kolikor mogoče!»

»Hvala ti, dragi Ivan!« je odvrnil Lobinski, »vidim, da si plemenit in dober prijatelj, in da se ti ne morem dovolj zahvaliti. — No, glej, zopet je ta Fichtenberg pred baroničino vilo. Ta človek mi tod nekako preveč postopa.«

Kneževič je pogledal z brega, od koder je držala pot proti cesti v Dornbach, in zapazil res Fichtenberga, kako je lazil počasi po cesti in kako se je oziral vedno na baroničina okna. Ko pa je jahača slučajno zapazil na bregu, se je naglo obrnil, hitel po cesti nazaj in ju čakal na razpotju. Poznajoč oba osebno, ju je pozdravil uljudno in rekel: »Oh, gospoda moja, menda se pripravljata za generalski štab, ker rekognoscirata tu v tem poldanskem času v največji vročini? No, res!« obrnil se je naenkrat proti Lobinskemu, »smem vam li čestitati?«

»A čemu?«

»Čul sem, da se hočete zaročiti z mojo lepo sosedo baroneso Pavlino Weberjevo!«

Lobinski je požrl svojo jezo in odvrnil, sileč se na smeh:

»Vi se šalite z menoj! No, ker ste že o tem začeli, bi človek prej vam rekel, da ste se zagledali v lepo Pavlino, ko tako postopate okoli njene vile!«

To rekši, je spodbodel konja in pozdravivši Fichtenberga odjezdil z Ivanom proti Dunaju.

D drugega dne je šel Ivan k baronici v poset. Sprejela ga je jako hladno, ker je prilično slutila, zakaj je prišel.

Pavlina pa je lovila vsako njegovo besedo, ki se je tikala njegovega prijatelja.

Trudil se je na fin način, da zasledi celo stvar, — ali uvidel je, da mu ostane ves njegov trud zastonj, ker se je baronica nalašč izogibala vsakega gotovega obdolževanja. Ko pa je začel braniti Kazimira, opisujoč z ognjeno zgovornostjo njegov plemenit značaj in njegovo dobro srce, je vstala baronica nestrpljivo in rekla: »Škoda, da niste postali odvetnik, stekli bi si veliko slavo, braneč pravo in — boljše stvari!«

Ko se je Knežević zopet povrnil domu, mu je pogodil Lobinski koj na obrazu, da je v Dornbachu slabo naletel.

»Nekdo te je moral tam pošteno očrniti!« izustil je on z žalostnim nasmehom. »Toda ne obupaj, še ni vse zgubljeno. Ali bodi oprezen, ker zdi se mi, da je orožje tvojega nevidnega sovražnika jako pogubonosno in vspešno! — Ni več dvomiti, da je Julija dala vsemu temu povod. A s čim in na kakšen način, tega sedaj

še ne veva in nama mora biti glavna naloga, da ji to orožje vzameva in storiva neškodljivo. Istotako morava obračati svojo pozornost na onega Mefista — Fichtenberga, ker se on tudi meni zdi nekako sumljiv!«

VIII.

V lastnih zanjkah.

Ko je Julija nekoliko dnij pozneje izvedela, kako je naletel Lobinski pri baronici, je skakala po sobi, radujoča se vspeha svojih spletk. A zopet se zamisli, na obrazu se ji prikaže izraz strahu in brige.

»A kaj bi bilo potem,« si misli, »ko bi se Lobinskemu zopet posrečilo, da zmaga v ti borbi, prevlada vse zapreke in kleto mojo tekmo vendar vodi pred oltar?«

Čelo se ji nagubanči, oči ji zasijejo z divjim plamenom. »Ne,« zakliče srdito, »ne sme priti do tega!«

»Ali kaj bo potem, ako moje spletke še prej pridejo na dan nego se mu do konca osvetim? Joj meni ubožici! Pridem v javno zasme-hovanje, on pa bi slavil tem večje zmago nad menoj, in vendar prišel do svojega smotra!«

Deklica se zgrozi. A kmalu se ji pokaže na obrazu izraz srčnosti.

»Ne ostane mi drugega kakor da se potrudim, da ga spravim čim preje z Dunaja. Morda se bo v daljini kesal svoje nezvestobe, se spomni mene in se povrne zopet na moje srce, — ki ga nikakor ne more pozabiti! Kako pa bi se to dalo storiti!?»

Misli in misli, vzame naposled iz omare vsa pisma, ki ji je bil pisal Lobinski. Pregledovala jih je in izbrala izmed njih ono pisemce, ko jo je prvič prosil, naj se sestane ž njim v Pratu. Na tem pismu ni bil označen dan, kedaj ga je bil napisal Lobinski. Položila ga je na stran in spravila ostala pisma zopet v omaro.

V tem je potrkal nekdo na vrata in v istem času stopil v sobo polkovnik Hüttenbach, zmeden, strašljiv in nespreten kakor obično, kadar je stopil pred njo.

Julija se je razburila, ko ga je zapazila, in hotela skriti pred njo ležeče pismo Lobinskega, a videč, da je prepozno in da ga je polkovnik že zapazil, je skušala, da bi zakrila svojo zmedenost pod krinko zlovolje in žalosti.

Polkovnik jo je s sladkimi besedami izpraševal, zakaj je danes tako žalostna, morda je slabo spala, zlo sanjala — ali jo morda boli kaj na telesu ali, — doda s posebnim nasmehom —

ali morda v srcu. — Julija mu s početka ni hotela reči ne črno ne belo in mu je tako še bolj vzbudila njegovo bojazen in radovednost, da jo je sedaj s celim navalom najslajših besed mole-doval, — moleč in zaklinjajoč jo, naj mu vse iskreno pove.

»Bodi,« odvrne naposled svečano. »Vaša iskrenost do mene zahteva, da se pokažem tudi jaz proti vam iskreno. Dalje časa že trpim mnogo od drzovitosti nekega ulanskega častnika. Kadar me zapazi samo ali s sestro na ulici, preganja me vedno, izzivaje me, da bi se ž njim razgo-varjala. Večkrat sem ga za to že splačala, kakor je zaslužil, a on se ni zmenil mnogo za to, am-pak je postajal vedno bolj drzovit, danes pa se je celo drznil, pisati mi pismo!«

Zadnje besede je izustila Julija jokaje in podavši polkovniku pred njo ležeče pisemce Lo-binskega, rekla: »Evo, prečitajte ga sami in po-vejte, kako bi se ga iznebila!«

Polkovnik je zgrabil naglo podano mu pismo, in ko ga je prečital, je zaklical z jeznim glasom:

»Grom in strela — to je moj poročnik Lo-binski! — On se torej upa vznemirjati in pre-ganjati vas, — vas, — ki jo njegov polkovnik — ki jo njegov polkovnik —«

Zaplel se mu je jezik in mrmraje nekoliko nerazumljivih besedij mahnil s pestjo po zraku in dostavil nekoliko bolj tiho :

»Ne morem se dovolj vsemu temu načuditi, ker vem o njem za gotovo, da se je prav vražje zagledal v neko deklico v Dornbachu in da jo hoče, kakor čujem, kmalu vzeti!«

»Mogoče,« reče Julija porogljivo. »No, mimogrede sem o njem čula, da se ume zagledati v dve ali tri deklice ob jednem in istem času.«

»Da, da, dobro ste čuli ; on je velik umetnik v takih stvareh. — No, pri mojem poštenju, napiti mu hočem zdravijco in naučiti ga pameti, da ga bode gotovo minula volja za take drzovite burke. Še danes ga hočem pozvati na dvoboj do smrti.«

Zadnje besede je izustil polkovnik s posebnim ognjem in pogledal Julijo, kaj poreče na to. Toda ona se je kazala prestrašeno in ga zaklinjala, naj se za Boga ogiblje vsega, ki bi ga spravilo v nevarnost za življenje in ki bi tiralo vse tri v javno govorico po mestu.

»Ako me samo nekoliko radi imate,« ga je prosila, sklenivša obe roki, »ne storite ničesar, kar bi razneslo to stvar v javnost. Niti Lobinski sam ne sme ničesar izvedeti, da sem se vam radi njega potožila.«

Polkovnik jo debelo pogleda in vpraša z razjarjenim glasom: »In on naj bi bil radi tega tako brez vsake kazni?«

»Počasi, gospod polkovnik,« odvrne ona mirno, »saj je še drugih sredstev, s katerimi se mu more pomagati. Vi ste njegov polkovnik. Ne bi li vam torej bilo mogoče najti povoda, da bi on bil premeščen v kak drug polk, daleč od Dunaja? Jedino tako bi se ga mogla iznebiti, drugače ne, ker vidim, da se on ne da tako hitro in lahko odpraviti. — Ako ostane še dalje na Dunaju, Bog ve, kaj bi še storil iz mene, sirote, ki nimam proti njemu nobene obrambe, — razun morda jedino — vaše prijateljstvo!«

»Da, da — najbolje bi bilo, da ga odstranim,« reče polkovnik, ki se ji je brez samostalne volje vedno udal. — »Ali pri moji veri, to bo vražje težek posel, ker on je dober vojak, brez napak v službi in priljubljen pri celem polku. No, da vam pokažem, kako vas spoštujem, hočem poskušati vse, da vam storim po volji. Za vas, božanstvena Julija, bi skočil v ogenj!« je pristavil gorko in pritisnil obe roki na prsa.

Srce mu je vstrepetalo. Težko je dihal, kakor da bi ga bilo nekaj davilo. Zbal se je, da bi mu res ne zmešal Lobinski ljubavne zveze. — »Sedaj, ali nikoli!« si je mislil in stresel ra-

meni, da se je nekoliko ohrabil, »ker res bi mi mogel oni vetrnjak vzeti ljubico.«

Zardi v obraz in reče z drhtečim glasom:

»Ah — ko bi samó vedeli, kako vas spoštujem in — in — in spoštujem, — a moram vam še nekaj in to koj sedaj reči, kar mi je že dolgo na srcu in naj me tudi namah raztrgajo vsi vragi! — Jaz — jaz vas — ljubim, — bolj kakor vse na tem svetu!«

Zadnje besede, ki so odvalile vso bol njegovega srca kakor ljut hudournik iz prsij, je zaklical z glasom, podobnim zadnjemu rjoventu do smrti ranjenega leva.

In silni junak, ki je v toliko bitkah hitel hladnokrvno v raznovrstno smrt — se je zrušil sedaj, — kakor da bi ga udarila strela, — pred noge slabi deklici, ki je umela tako silno igrati ž njegovim do sedaj kamenitim srcem.

To nenadno in burno priznanje ljubezni, ki se mu je Julija trudila izogniti kolikor mogoče dolgo, — jo je silno zmedlo in porodilo v nji za trenutek iskreno usmiljenje z možem, ki ga je namenila tako ljuto prevariti in ki ga je sedaj videla, da kleči pred njo, prevladan s silo prave ljubezni, pričakujoč iz njenih ust srečo celega svojega prihodnjega življenja. — V srcu se ji je zbudila grešna zavest in jo pozvala, naj se povrne od neplemenitega pota, kamor sta jo za-

vedli strast in težnja za maščevanjem — in jo je vpraševala na ves glas: »Kaj pa bi bilo tedaj, ako te polkovnik res istinito in zvesto ljubi in da samo tebe na tem svetu ljubi?« — Tudi to vprašanje, ki se je razlegalo spočetka v njeni duši kakor maščevalen grom, je odmevalo pozneje v njenem srcu podobno sladki in mili glasbi, — blažec ji vso bol in tolažec jo z doživelo usodo. Toda zopet se je spomnila Lobinskega. Videla ga je v duhu, kako pelje pred oltar krasno svojo sedanjo ljubico — in kako gleda njo s porogljivim in zmagovalnim smehom. »Ne,« ji je zaklicala z vsem srcem grešna sebičnost, »ne sme priti do tega — ker ga jaz ne morem imeti, — ne sme ga imeti nobena druga!«

Vidno prestrašena se je nagnila k polkovniku in ga vprašala: »Za Boga, ali vam je morda slabo?«

»Ne!« zakliče polkovnik in naglo vstane, »neizmerna ljubezen proti vam me je tako prevladala, da sem zgubil skoraj zavest. Recite mi, božanstvena Julija, se li smem nadejati, da bodele tudi vi mene enkrat — četudi samo malo — malo ljubili?«

Julija se je vidno zmedla, sklonila glavo in odvrnila z ginjenim glasom:

»Moram vam povedati, da me je vaše priznanje jako iznenadilo in razburilo. Velika čast mi

je, da me ljubite in se cenim tem srečnejšo, ker sem tudi jaz vam naklonjena, kakor ste gotovo že sami opazili. Ali pa je to nagnenje proti vam prava ljubezen, tega še sedaj ne morem razsoditi, ker še nisem ljubila. To nama čas polagoma pokaže. Potrpiva torej, dokler se medsebojno ne proučiva in vidiva, ali so najina srca ustvarjena drugo za drugo. Do tedaj pa zatajiva svoja čustva, da nikdo ne izve za najine razmere. Pristanete li v to?»

»Pristajam, božanstvena Julija,« odvrne polkovnik z ognjenim navdušenjem, »in kako bi ne pristal? — Vse mi je prav, kar vi odločite, — samo ako mi ne kratite nade, da hočete vendar enkrat z menoj deliti srečo in nesrečo, počivajoč na mojem zvestem srcu!«

»A kaj bode z Lobinskim?« je vprašala ona zopet. »Ah, spravite mi ga kakor hitro mogoče izpred oči; — kedar ga vidim, mori me neki čuden strah in slutnja, da me on spravi še v veliko nesrečo!«

»Bodite uverjeni, da vam storim vse po volji!« je odvrnil polkovnik s posebno važnostjo. »Skrbeti hočem za to, da ga spravijo kam daleč od tukaj v kako madjarsko pusto, kjer bo imel dovolj prilike, da se pokesa svojih drzovitostij.«

»Tedaj bodem za vedno vaša, dragi Ferdinand!« je rekla na to Julija s sladkim nasmehom

in podala polkovniku svojo lepo ročico, ki jo je on strastno pritisnil na srce in na usta — srečen in blažen, da ga je imenovala prvikrat s krstnim imenom.

Ko se je polkovnik nekoliko pozneje poslovil, je zapustila Julijo vsa smelost, srčnost in samozavest in objel jo je silen notranji nemir. Pomilovala ga je, da je prav njemu namenjena bitka usoda nesrečne ljubezni brez nade. Vsa njegova dobra svojstva, njegova plemenitost srca in neizmerna ljubezen do nje, — vse to je strašilo njeno izmučeno dušo in ji očitalo, da je mera njenih grehov polna do vrha, in da bi se niti na sredi pekla ne našlo toliko zlobnosti, kakor v nji, ko bi še dalje zapeljevala, varala in zlorabila tako pošteno, tako dobro in tako plemenito srce!

Današnji dogodek s polkovnikom jo je bil tem bolj presenetil, ker je mislila, da ji bode dvoril kakor drugim samo nekoliko časa, a potem, ko bo imel dovolj, da se zopet obrne k drugim. Ta čas pa je mislila izkoristiti, da bi raztrgala ž njegovim uplivom novo ljubezen Lobinskega, da se mu osveti in ga uniči.

Sedaj pa so ji iznenada računi prekrižani. Bila je v labirintu raznih čuvstev, od koder ni mogla najti več izhoda. Bridko spoznanje, da je Lobinski za njo izgubljen, ji je trgalo srce, če

tudi bi ostal ali šel kamor mu drago. Kaj pa naj stori sedaj s polkovnikom? Ali bi ji bilo tako lahko, otresti se ga sedaj, ko je videla, da z vsem srcem hrepeni po nji? A kaj bi bilo tedaj, ko bi se morda slučajno odkrili in prišli na dan njeni pravi nameni? Ali bi ne zapala preziranju od obeh stranij — in javnemu zasmehovanju?»

V glavi ji je šumelo, gorelo in motalo se in zdelo, da mora zgubiti pamet.

»Ah Kazimir, Kazimir!« zakliče plakaje, »kaj sem ti storila, da si me tako bridko razžalostil? — Ali te more kako žensko srce bolj ljubiti nego moje? — Ah, jaz ubožica! Hotela sem se maščevati nad teboj, ki te še vedno ljubim z vsem srcem! Plela sem za te zanjke, ulovila pa sem se sama v nje! Hotela sem te prisiliti, da me ljubiš, a sedaj ubožica sama vidim, da se srce ne more siliti k ljubezni! Kaj naj sedaj storim? Kam naj grem, da najdem srcu pokoja? — Ah, ne ostaja mi drugega, kakor da se kesam za greh in se žrtvujem neljubljenemu možu. A ti Kazimir, — ljubi svojo drago, ki ti je sojena, ljubi jo in bodi ž njo srečen. Tvoja sreča bo tešila vsaj nekoliko moje ljute bolečine!«

Kraj njene postelje je stalo mramornato razpelo. Pred tem razpelom je poklenila, ječala, jokala in klicala, sklonivši obraz v obe dlani: »Ah, usmili se o Bog — usmili se mene, ubožice, —

oprosti mi grešno slabost srca mojega — podeli mi krepost, da še obrnem v dobro vse zlo, kar sem ga do sedaj storila v ti svoji zaslepljenosti!»

Med tem je tudi polkovnik imel dovolj borbe z raznoličnimi čuvstvi. Sladka nada, da bo Julija njegova, ga je dvigala do nebes. Toda to njegovo blaženstvo je motila misel na Lobinskega. Akoravno ga je sedaj hudo sovražil, si vendar ni mogel povsem raztolmačiti pravih razlogov, radi katerih je Julija zahtevala, da ga odpravi z Dunaja.

Poleg tega pa je njegov pošteni značaj zametoval vsako tajno in hinavsko postopanje. Zato bi rajši pozval odkrito in očitno Lobinskega na dvoboj, kakor pa delal proti njemu na skrivnem; zdelo se mu je to nelepo, grdo in sramotno, in je sklenil po dolgem razmišljanju, napadati Lobinskega v službi pri vsaki priliki, dokler bi on sam ne storil kaj slabega, ali pa sam skušal, da ga premestijo kam drugam.

Že drugega dne se mu je ponudila lepa prilika. Pri vežbanju se je konj Lobinskega zaletel sredi najhitrejšega dirjanja v neko vejo in padel na kolena, a Lobinski je odletel preko njegove glave in omahnil na trebuh kakor žaba, kadar skoči od obali v vodo. Ko je polkovnik to zapazil, ga je strogo pokaral radi namišljene ne-

spretnosti in mu zapovedal, naj se po vežbanju javi pri njem k raportu.

Po vežbanju je odšel Lobinski v kosarno in se predstavil polkovniku. Ta je zapovedal prisotnemu adjutantu, naj odide iz sobe; sedaj je začel Lobinskega psovati in mu naposled napovedal hišni arest za 14 dni, zato, ker je padel s konja.

Lobinski je stal s početka ves začuden in samemu sebi ni veroval, ali čuje prav ali ne; kar mu je šinilo v glavo, da je Julija kriva tudi temu preganjanju, vzkipel je od jeze in zaklical s tresočim glasom:

»Gospod polkovnik, mislim, da se ne varam, če rečem, da je vašemu postopanju proti meni neka gospodična Julija pravi vzrok!«

»Kaj, grom in pekel,« je zagrmel polkovnik ves zelen od jeze, »vi si upate ugovarjati mojim besedam? Ne poznate vojaškega kazenskega zakona? Ne veste, kaj pomeni vojaška pokorščina?«

»Vse to dobro vem!« je odvrnil mirno Lobinski, »a prosim vas, dovolite mi, da izrečem, kar mi je na srcu, ker se tiče morda ne samo vaše sreče, ampak tudi vašega ugleda!«

Polkovnik se je zmedel ter se zagledal trenutek v tla. Lobinski pa je nadaljeval važno:

»Ta gospodična Julija, o kateri sem čul, da jo vi sedaj ljubite, je bila še pred nekolikimi me-

seci moja ljubica in je skušala, pridobiti si mojo ljubezen, a sedaj, ako se ne varam, skuša, da se mi z vašo pomočjo osveti, za to, ker sem jo zapustil!«

Polkovnik, začuvši te besede, je pritekel k njemu in mu zaklical:

»Ali veste, kaj govorite, gospod? Ali morete tudi dokazati, kar govorite?«

»Evo vam dokaza!« je odvrnil Lobinski, segel mirno v žep in privlekel nekoliko pisem. »Pogodil sem koj pravi razlog vaše neobične strogosti proti meni in sem prinesel seboj nekoliko njenih pisem, iz katerih se morete osvedočiti, da govorim istino.«

Polkovnik je zgrabil podana mu pisma in spoznal hitro Julijino pisavo. Pregledal jih je naglo in vztrepetal od silne boli, ki mu jo je povzročilo bridko uverjenje, da je varan — varan od deklice, ki jo je tako ljubil! Ves uničen se je spustil na stol, kjer je sedel sklonjene glave, gledaje predse s tako žalostnim obličjem, da ga je že sam Lobinski pomiloval. A zopet je skočil po koncu, zgrabil Lobinskega za roko, bridko se nasmehnil in rekel:

»Hvala vam, dragi Kazimir, — da ste mi odprli zaslepljene oči. Biti hočeva zopet stara prijatelja! — Moram vam priznati na svojo sramoto, da me je ta hinavska kača res proti vam

naščuvala! Oh, kakšna sramota za me! — No, prav se mi godi! Zakaj sem se boril z ljubovanjem, ker nisem ustvarjen za to. — Ali jaz jo že izplačam! — Vi bodele tako dober, dragi Kazimir, in mi prepustite ta pisma, da jej odkrijem peklenško srce!«

»Drage volje!« je odvrnil Lobinski s težkim glasom. »Toda moram vas opozoriti na-to, da nisem nikdar zlorabil njenega nagnjenja do mene — pri svojem poštenju pa vam moram priznati, da je gospodična Julija jako dobra in nepokvarjena deklica!«

»To mi je sedaj vsejedno«, je rekel polkovnik jezno. »To me ne briga več! Če bi ona bila angelj iz nebes, jaz ne maram več za njo!«

Lobinski je odšel, — in malo pozneje se je odpravil polkovnik proti Julijini hiši. Njena mati je šla nekam v posete, oče pa je bil doli v prodajalnici, in tako jo je našel samo v njeni sobi.

Ko ga je zagledala, mu je hitela veselo nasproti, — a opazivša njegov razjarjeni obraz, je stopila nazaj in ni spregovorila besedice; ko je polkovnik le ni hotel ogovoriti, ga je vprašala z boječim glasom:

»Kaj vam je, za Boga, da ste se tako spremenili?«

Polkovnik ni odvrnil besedice, ampak ji podal njena pisma, ki jih je dobil od Lobinskega.

Spoznavši svoja pisma, je vstrepetala in si zakrila obraz z obema rokama. Sedaj je še-le spregovoril polkovnik in jej z ne baš izbirčnimi besedami predbacival njeno prevaro, a naposled se obrnil proti vratom in rekel prezirno: »Z Bogom za vedno, vi ste me nedostojno prevarila!«

Ko je Julija to slišala, se je bridko zjokala, se spustila na kolena, sklonila obraz na divan in se prepustila krčevitemu stokanju.

Polkovnik je obstal presenečen pri vratih, gledavši jo najprej z začudenim, a potem z vedno blažjim izrazom na obrazu. — Solze lepih ženskih očíj tekó redkokdaj pri takih prilikah brez vspeha in imajo nepremagljivo moč proti zaljubljenemu srcu tudi najtršega človeka, ker zastirajé razum kratijo pogled v zrcalo prave istine. Razun tega je ženski jok silen in nepremagljiv branitelj, ki često učini, da se tožnik proglasi sam povzročiteljem vsega, kakor se je to zgodilo tudi polkovniku. Kesal se je, da je tako neusmiljeno ravnal ž njo, ne da bi je prej vprašal, ali je res kriva ali ne.

Zato je pristopil k njej, jo nežno dvignil, jo posadil na divan in jej govoril polglasno:

»Jaz vas docela ne razumem. — Ali vam ni vsejedno, če odidem ali pa ostanem, ko me vendar niste nikdar ljubila?«

»Ah, ne mučite me še bolj!« je šepetala ona vsa objokana, »dovolj muk sem že pretrpela, a zakaj? — samo zaradi vas!«

Polkovnik je stal kakor soha in jo debelo gledal, natezaje si brke in ne vedé prav, ali samo sanja, ali pa v resnici čuje in vidi, kar se dogaja okoli njega.

V tem je rekla Julija vedno še plakaje:

»Storite z menoj, kar vam je drago, — zapustite me ali me ubijte — same prezirajte me ne, ker jaz tega ne zaslužim.«

»Torej vi niste ljubila Lobinskega?« je vprašal polkovnik z izrazom ugodnega začudenja, toda v istem trenutku se je udaril s pestjo po čelu in rekel zlovoljno:

»Ah, neumna vprašanja, ko imam pismenih dokazov!«

Julija je vzdihnila z negotovim glasom:

»Moram vam priznati, da sem se nekaj časa zanimala za Lobinskega. Prvi vtisek njegove zunanosti na moje neizkušeno srce je bil tako živahen, da mi je on ugajal, kadar mi je dvoril. Vendar sem na svojo srečo izvedela še o pravem času, kak vetrnjak je in koliko deklic je s svojim obnašanjem omamil jedino za to, da jih zapusti in prevari. Radi tega je vskipel v meni ženski ponos in sem sklenila na svojo nesrečo, da se osvetim v imenu vsega svojega spola, — skle-

nila sem, da vsplamtim v njem kolikor mogoče silno ljubav, — a potem da ga spravim od sebe in mu izjavim odkritosrčno, da ni vreden dobre deklice. Zato sem si ž njim dopisovala in hlinila v svojih pismih najgorkejša čuvstva do njega in nisem niti slutila, da bi ta pisma imela kedaj zame tako usodnih posledic. — V tem je osoda vas dovedla k meni in jaz sem povsem pozabila na njega in na svoje maščevalne svrhe. Kazala sem se s početka hladno proti vam, misleča, da ste tudi vi omahljivega značaja, kakor je večina možkih. Skoraj pa sem se uverila o nasprotnem in v meni se je porodilo čudno čuvstvo, kakoršnega nisem občutila še nikoli! Kadar ste vi došli, je bil v meni neki ugoden nemir, — a kadar niste bili pri meni, sem mislila na vas! Odkrili ste mi svojo ljubezen. Oh, srečni in nepozabni čas zame! Popek ljubezni se je razcvel od onega časa v mojem srcu in mi napolnil vso dušo z nebeškim svojim vonjem! — A vendar je še motil neki črni oblak vedrino moje sreče! Bila je to misel na Lobinskega in strah, da ne bi vi izvedeli, da sem mu kedaj dopisovala. Vse to me je mučilo noč in dan tem bolj, ker mi je bilo znano, da ste vi njegov prijatelj! Tudi ta strah je porodil v meni nesrečno misel, da poskusim vse, da bi ga spravila proč od tukaj, samo da bi vi ničesar ne izvedeli o teh mojih

pismih. Zato sem vam pokazala oni njegov list in vas prosila, da uporabite ves svoj vpliv, da bi on bil premeščen. Vse drugo vam je že znano.»

Polkovnik je poslušal pozorno Julijine besede. Obraz se mu je bolj in bolj vedril. Zdelo se mu je, da ga je bila zastrla debela megla, kjer je taval ne vedé kam, a to meglo je razpršilo nakrat žarno solnce in mu prikazalo prepad, kamor bi bil, malo da ne, sam strmoglavil sveto svojo ljubav.

»Torej me niste proti njemu naščuvali samo iz ljubosumnosti?« je vprašal komaj dihaše.

»Nisem!« je odvrnila Julija s svečanim glasom, a srce jej je vztrepetalo od veselja, ko je zapazila, da polkovnik o njenih spletkah v Dornbachu ne ve niti besedice.

»Ah, angelj mili, — ako mi resnico govoriš, tedaj ni pod solncem srečnejšega človeka kakor sem jaz!« je vzkliknil polkovnik, gledaje jo z blaženim pogledom in je razprostrl obe roki, da bi jo objel, Julija je pogledala kvišku, sklenila roki in, kakor da bi jo k njemu privlačila neka nepremagljiva sila, mu je padla sklonjene glave na junaške prsi.

Usta sta se jima doteknila in v dolgem, vročem poljubu sta pokrila vso prošlost z zagrinjalom ljubezni, dočim se jima je prikazala v blaženih dušah za trenutek rajska slika bodoč-

nosti, — polne slasti, sreče in blaženstva. — Dolgo sta se držala tako objeta in nista zapazila, kako so se polagoma odprla vrata in kako je stopil Julijin oče, gospod Weiss, v sobo. — Dobrosrčno njegovo debelo in rdeče lice se je čisto raztegnilo od veselja in ugodnega iznenađenja, s katerim je nekoliko trenutkov mirno motril ta nežni prizor. Sedaj je za gotovo pričakoval, da se Julija omoži. — Ne vedé v prvem trenutku, ali bi bilo bolje ostati ali pa polagoma zopet oditi, — je vendar izvlekel iz žepa tobačnico in potegnil duhana, kar ga je moglo med dva prsta, z neko naslado v debeli, rdeči nos.

»Ah, moj oče!« je zašepetala Julija in se iztrgala prestrašena iz polkovnikovega naročja.

Hüttenbach se je ozrl, hitel k starcu in, podavši mu desnico, vskliknil s svečanim glasom: »Gospod, tukaj vidite, kako ljubim vašo hčerko! Ako hočete, da bova oba srečna, podelite nama svoj očetovski blagoslov!«

»Bogme, vi ste, kakor vidim, tudi v ljubezni vražji junak, ker si znate tudi dekliško srce osvojiti tako hitro, kar v naskoku!« je rekel Weiss nasmihaje se prijazno, otiraje si z rudečim svilenim robcem svojo na pol plešasto glavo in od veselja razžarjeni obraz.

»Ali ljubiš tudi ti gospoda polkovnika?« je vprašal Julijo s šaljivo strogostjo.

»Ah, ljubim, dragi oče!« je šepetala ona z jokajočim glasom in si zakrila z robcem lice.

»Eh, tedaj vama ne smem kratiti svojega blagoslova,« je odvrnil na to starec, dvignivši oči proti nebu, in rekel ganjivo: »Kar Bog v nebesih zveže, tega ne smejo razvezavati ljudje na zemlji! Bodita torej srečna, otroka moja, — naj vaju vodi in ščiti moj in božji blagoslov!«

Julija, prevladana s silo raznih čuvstev, je pokleknila jokaje pred očeta, in poleg nje je pokleknil nehoté tudi polkovnik, ves oduševljen od svetosti tega trenutka. — Stari Weiss pa je položil obe roki na njiju glavi, pogledal potem kvišku, boré se s solzami, dočim so mu usta šepetala skromno molitev, s katero je pozival nebeškega blagoslova nad ljubečo dvojico.

Ko je prvo ginjenje nekoliko minulo, je rekel starec, stiskaje vedno polkovnikovo desnico:

»Srečen sem zelo, da me je doletela taka čast, ter da poverim z mirnim srcem vso bodočo srečo svojega deteta tako uglednemu, dobremu in značajnemu možu, kakor ste vi, gospod polkovnik! Vendar oprostite mi, ako vas za nekaj prosim! — V krogu mojih sosedov in znancev se je že raznesla vest, da prihajate k meni v hišo češče nego zahteva navadna uljudnost. Govor o tem se je širil vedno bolj in mislite si sami, da se je radi občnega pretiravanja pri

takih prilikah različno slutilo sem ter tja in blebotalo brez smotra in razloga. Nisem vam hotel o tem ničesar govoriti, ker sem zaupal v vaš poštenu in plemeniti značaj! — Sedaj pa, ko ste mi iskreno izjavili svojo namero, se nadejam, da mi ne zamerite, ako vas prosim, da bi se blagovolili zaročiti čim prej z Julijo, ker s tem za vedno zavežemo ostre in otrovne jezike zlobnih klevetnikov!«

»Oh, ako hočete, koj jutri!« je odvrnil polkovnik veselo. »Tudi meni je drago, da se čim prej zaročim z ljubljeno svojo diko, ker tedaj mi bo vsaj mogoče gledati brez ukora njen mili obraz, dokler naju ne zveže cerkveni blagoslov!«

»Hvala vam, dragi gospod polkovnik!« je vskliknil na to Weis, žareč od radosti, »sedaj je vse v redu in sedaj vas še prosim, dovolite, da obvestim tudi svojo soprogo o tem nepričakanem veselju. Oh, kako se bode ona temu radovala!«

To rekši, je potegnil za zvonec in vprašal prišedšo sobarico, ali se je gospa že vrnila domov.

»Reci jej, naj hitro pride sem.«

Služkinja je odšla, a nekoliko časa za tem je stopila v sobo gospa in pozdravila polkovnika s sladko prijaznostjo; gledaje z radovednim po-

gledom sedaj jednega, sedaj drugega, je koj pogodila, kaj se je dogodilo v njeni odsotnosti.

Zaslišavši, kaj so bili sklenili, je jokaje od veselja molče objela svojo hčerko.

V tem se je začul na hodniku ropot in šum mladih glasov in v sobo je prihrumel Viljem s sestrice Klaro, ki sta se na potu iz šole sestala in povrnila zajedno domov.

Obstala sta pri vratih, gledaje z debelimi očmi prizor, ki ga spočetka nista mogla prav razumeti. Ko pa sta čula, kaj se je pripetilo, sta od veselja skakljala po sobi in udarjala dlan ob dlan.

»Kaj ne, mama, da bodem jaz družica?« je vprašala Klara, krasna plavolasa deklica štirinajstih let, pritiskivša se k materi s sladkim in milim izrazom obraza.

»Ti si še premlada za to čast!« jej je odvrnila mati, se nasmehnila in ji pogladila zlate lase.

»Joj mama, nisem, nisem,« je odvrnila deklica naglo skrbnega obraza, »ali mi nisi rekla, da oblečem še to leto dolgo obleko?«

»Dobro, dobro, naj bode,« jo je pomirila mati, »samo če se boš dobro učila!«

»Jaz pa hočem biti na vsak način za druga!« je rekel sedaj Viljem z nekim ponosom!

»No, ti si dovolj dolg za ta posel!« se je nasmejala mati in ga poljubila na čelo.

»Sedaj pa mi ni treba več v Dornbach?« je šepnil Viljem Juliji z lokavim nasmehom v uho, ko se je polkovnik obrnil proti materi.

»Ne besedice več o tem!« mu je odgovorila ona prav tako tiho in mignila s trepalnicami in obrvimi kvišku, položivši na usta kazalec. —

»Ako pojdeš kedaj tja, bo to edino za to, da mi pomagaš, popraviti in na dobro obrniti ono, kar sem pokvarila v svoji slabosti!«

Med tem so določili roditelji s polkovnikom, naj se zaroka svečano vrši zadnjega dne velikega srpana istega leta. Polkovnik je moral ostati na obedu, pri katerem so uživali vsi z nekim posebnim veseljem razne fine jestvine ter so v proslavo bodoče zaroke junaški praznili čaše šampanjca tako, da je Viljem, ki je bil še novinec v tem orožju, moral popoldne kot težko ranjen izostati iz šole.

XI.

Romeo in Julija.

Oni nepovoljni glasovi o Lobinskem so vzbudili v Pavlini celo viхро raznovrstnih čuvstev, pozivali ji srce in um na ljut boj, ki bi se bil odločil koj spočetka za stalno na korist Lobinskemu, ko bi ne bilo nemile bojazni, da on Pavline ni nikdar prav ljubil, ampak da je tudi njo nameraval samo za kratek čas omamiti in prevariti!

No, ta bojazen, dasi jo je kruto vznemirjala, vendar ni v njej zatrla nade, da napoči čas, ko se pokaže, da je Lobinski vendar nedolžen ter da so nastale vse one zle vesti iz same zlobne osvete.

Ta sladka nada pa je postajala vedno jačji zaveznik njenemu srcu, katero je naposled nad umom slavno zmagalo z gotovim uverjenjem, da je Lobinski nedolžna žrtev kakšne spletke — in

če bi bilo tudi vse istina, kar se o njem govori, bi mu rada odpustila in pozabila vse dosedanje grehe, ker za njo brez njega na tem svetu ni obstanka, — samo ko bi vedela, da jo on še vedno ljubi!

Radi tega je plavala njegova podoba pred njeno dušo čista kakor zlato, vzvišena nad napakami tega sveta in obkrožena z nebeškim sijajem mučeništva, kar jej je kazala njena domišljija s slajšimi slikami, da se konečno obrne vse na dobro in da jima zasije solnce ljubezni s svetlejším žarom in jima bode svetilo celo življenje.

Medtem ni našel Lobinski nikjer miru. V prvi razjarjenosti se je za stalno odločil, da si Pavlino izbije povsem iz glave, mislé, da bi bilo proti njegovemu dostojanstvu, če bi se opravičeval po toliki razžalitvi, — ali prosil celó odpuščanja.

Toda čim bolj se je baval s takimi mislimi, tem bolj ga je vleklo k njej neko nepremagljivo hrepenenje.

V tej duševni borbi ga je Knežević neprestano vzpodbujal, naj hrabro vztraja, dokler ne pride boljši čas.

»Post nubila Phoebus!« mu je rekel čestokrat opazovaje ga, kako je sedel sklonjene glave, zatopljen v žalostne misli. »Poglej mene, kako ravnodušno prenašam svojo usodo! Moja dika

je daleč strani, najino zjedinjenje še v daljni daljini in jaz ne preklinjam svoje usode, dasi mrem od boli in obupa kakor ti? — Bog obvaruj! — To bi bila neumnost, ki ne more pomagati ničesar. Človek mora vedno ravnodušno prenašati ono, česar ne moremo spremeniti.«

»Ni baš tako lahko, prijatelj moj, si z jednim naskokom pridobiti ljubljeno devojko!« je rekel Knežević nekdanj bolj v šali, grede ž njim iz kavarne proti vojašnici. »Prava ljubezen je podobna dirjanju za zaprekami, katere moraš smelo, a tudi modro prevladati, ako želiš priti do smotra. Kakor pri dirki ni dobro prisiliti konja koj v prvem trenutku, prav tako v ljubezni ni prav, prenageliti se koj pri prvih neugodnostih, ker nam v jednom ali drugem slučaju lahko kdo drugi prevzame našo smer! — V tvoji zadevi se sedaj ne da ničesar storiti. Ni več dvoma, da je Julija provzročila še neznanim načinom vso tvojo nesrečo v Dornbachu. Kaj ji tudi moreš storiti, ko je polkovnik za njo tako znorel, da jej je oprostil, da se je bila v te zagledala, ti pisala ljubavna pisma in proti tebi spletkarila? — Če bi skušal, da se pred baronico in Pavlino opravičiš sedaj, ko sta proti tebi še tako razjarjeni, bi ne bilo samo smešno, ampak bi lahko še vse pokvarilo. Ne ostaja ti torej drugega, kakor da prepustiš času daljni razvitek te reči.

Veruj mi, da se oni sedaj najbolj za te zanimata, — da povsodi povprašujeta, da bi zvedeli, kaj sedaj delaš in kako prenašaš svojo bôl. Ako izvesta, da si povsem drug človek, ter da te je globoko ganilo to, da ne smeš več k njima, — ni več dvoma, da bosta oni sami razmišljali, — ali so morda o tebi raznešeni slabi glasovi vendar le samo navadna zlobna spletkarstva. Tedaj pa pride še le čas, da se potrudiš, da se jima zopet približaš in da svojo srečo poskusiš znova!«

Lobinski je vselej navidezno mirno poslušal te in podobne besede svojega prijatelja, a naposled mu je tako presedalo to neznosno duševno stanje, da je sklenil, storiti mu konec na vsak način. Nepremagljiva sila ga je vlekla vedno v Dornbach, zato je taval peš ali jezdil na konju po hribih okoli baroničnega vrta, čuvaje se oprezno, da ne bi ga opazil kdo od pristave. Akoravno je videl čestokrat skozi grmoje na vrtu Pavlino, vendar ni dobil nikdar prilike, da bi se ji javil, ker je bila vedno mati poleg nje.

Nekega krasnega večera koncem meseca malega srpana je odjezdil zopet na grič, pod katerim se je razprostiral baroničin vrt. Zadnji solnčni žarki so obsevali bujno okolico z vedno bolj rdečim sijajem. Žalostnega obraza se je zagledal Lobinski v vrt, izza katerega se je v zadnjih žarkih solnca lesketal krov baroničine vile.

Kakor da bi konj razumel njegovo bol, je korakal počasi, motno in leno, po ozki stezi, pokriti tako debelo s prahom, da se ni čul noben korak. Sedaj pride do gostega grmovja, odkoder se je videlo v baroničin vrt.

Čuden strah je preletal Lobinskega tem bolj, čim bolj se je približeval ravnini; zdelo se mu je, da ga za tem grmovjem čaka gotova smrt ali kaka druga velika nesreča. V tem je prišel konj v ravnino. Lobinski je pogledal naglo na vrt in — malo da mu srce ni prebilo prsij od miline in radosti. Skozi železno vrtno ograjo je zapazil svojo milo Pavlino, kjer je čisto blizu sedela na klopi sama, sklonjene glave, žalostna in zamišljena.

»Pavlina!« je šepnil on z zamrzlim glasom.

Deklica se je stresla in ko ga je zagledala, je skočila, kakor da bi hotela pobegniti.

»Pavlina, žarno solnce moje,« je rekel Lobinski, »ali moreš mrzeti mene, ko sama veš, da te ljubim bolj kakor svoje življenje? Oh, ako so zlobna obrekovanja provzročila meni vse te tuge, ali je prav, da ti veruješ bolj mojim sovražnikom nego meni, da obračaš od mene angeljski svoj obraz in nočeš slišati niti besedice opravičevanja iz mojih ust? Oh Pavlina, zaklinjam te pri živem Bogu in pri vsem, kar mi je sveto in milo, usmili se me in vrni mi zopet svojo ljubezen,

— ker mi brez nje ni obstanka na tem svetu. In ako ti je srce od kamena, povej mi vsaj iskreno vzrok, zakaj me mrziš, da se pred svojo rano smrtjo osvetim onemu, ki je spravlil mene nedolžnega v tako nesrečo.»

Pavlina je silno vztrepetala. Prsa so se ji vzdigovala, glavo je povesila, telo ji je omahovalo kakor bi bila nezavestna. Naposled je zaječala in si zakrila obraz z obema rokama, a izpod rok so ji tekle gorke solze.

»O angelj moj mili,« je rekel na to zopet Lobinski, »vidim, da me tvoje dobro srce ne zametuje še povsem, da zame še čuti in mara! Zato te zaklinjam, reci mi po resnici: ali me ljubiš še vedno?«

»Ah ljubim te in preveč te ljubim,« je odvrnila jokujoča Pavlina, »ali srce mi poka, kadar pomislim, da si morda nevreden tolike moje ljubezni! Kar si delal prej nego sva se spoznala, za to ne maram, po tem te ne vprašujem; ali ti poleg mene ljubiš še neko drugo deklico — in to še sedaj, ko si meni že prisegel, in mene, nesrečnico, varaš s svojimi sladkimi besedami. Nikomur bi tega ne verovala, da nisem na lastne oči videla tvojega pisma, katero si pisal pred nekolikimi tedni, proseč jo, naj ne veruje glasovom o najini ljubezni.«

Deklica je z nova zaplakala, a Lobinskemu je bilo, kakor da bi mu blisk razsvetlil dosedanje tmino duše in mu pokazal zevajoč prepad, kamor ga je privedlo premeteno izdajstvo njegove ljute sovražnice Julije. Ves je prebledel in vprašal:

»Ali se spominjaš imena deklice, o kateri misliš, da je še sedaj moja ljubica?«

»Ah spominjam se predobro — ti si jo nazival v pismu božanstveno Minko!«

»Sedaj vem vse!« je šepnil Lobinski in čelo se mu je ljuto zgrbančilo. »Strupena kača je spremenila datum na enem mojih lanskim pisem! — No, reci mi duša, ali si sama na vrtu, — ali se je bati, da bi naju kdo ne dobil tukaj v razgovoru, kje je tvoja mati?«

»Sama sem na vrtu, mati je gori v hiši, ker jo danes boli glava!« je šepnila Pavlina skozi ograjo.

Lobinski to čuvši je skočil s konja in ga privezal v grmovju za vejo; na to je pristopil k ograji in Pavlini izpovedoval iskreno vse potankosti svojega dosedanjega življenja, kako je kakor metulj letal od jedne deklice do druge — ali kakor misli — ni nobene spravil v nesrečo ali pa razžalostil, ker so vse te deklice od one dobe že spremenile do dva ali tri ljubčke; tista Julija pa, o kateri misli, da si je ono usodno pismo dobila in na njem spremenila datum, si je že

našla uteho v naročju njegovega polkovnika ter se zato ne more dovolj načuditi, da ona še sedaj proti njemu spletkari.

Pavlina je poslušala njegove besede z vedno vedrejšim obrazom, in ko je dovršil, mu je podala skozi ograjo lepo svojo ročico in ga vprašala z izrazom blaženstva in sreče: »Torej si vendar le jedino moj — jedino moj — in ljubiš jedino mene iskreno in zvesto?«

»Ah, tvoj sem, mili angelj, sedaj in ostati hočem do groba — Bog mi je priča!« je odvrnil mladenič z iskrenim oduševljenjem, pogledal s svečanim izrazom proti nebu in poljubil z dolgim, vročim poljubom podano mu nežno ročico.

»Oh, tedaj me ne odtrže več od tebe nobena sila tega sveta!« je rekla Pavlina in ga pogledala s solznimi očmi, z izrazom najčistejše miline in blaženstva. Zopet se ji je lice užalostilo, oči je povabila proti zemlji, nabiraje nove solze.

»Kaj ti je zopet za Boga?« je vprašal Lobinski prestrašeno.

»Oh,« je odvrnila ona tužno, »sanjava lepi sen o bodoči sreči najine ljubezni, pa ne misliva na neusmiljeno usodo, da se najine sanje morda nikdar ne uresničijo! Kaj nama pomaga vsa najina ljubezen in zvestoba, ko te mati mrzi! Oni dan mi je rekla, da bi me hitro od hiše spodila,

ko bi zapazila, da sem ti oprostila in se s teboj pomirila.«

Slišavši te besede je vskipel Lobinski od jada, razmišljaje, kako bi premagal baroničin odpor. Naposled je vzdihnil in rekel: »Uteši se, angelj moj! — Morda se bo trdo srce tvoje neusmiljene matere vendar omehčalo in naposled bova le srečna!«

Kar se mu je lice razvedrilo. Pogledal je veselo v deklico in vprašal:

»Kako bi bilo, ko bi odstopil od vojaštva in bi ti z menoj pobegnila v Galicijo — na posestvo mojega očeta, ki bi naju radostno sprejel v svoje varstvo in nama priredil lep dom — tem rajši, ker tudi sam želi, da ostavim vojaštvo in se posvetim gospodarstvu!«

»Ah ne — nikakor!« je vzdihnila Pavlina, »tega nikakor ne morem storiti, ker bi to bil prevelik greh proti detinski dolžnosti! Četudi postopa moja mama neusmiljeno z menoj, je vendar moja mama in moram se njeni volji pokoriti, naj si bo kakor hoče! — Ne, dragi Kazimir, — ne zahtevaj tega od mene — rajša bi umrla nego si nakopala materino prokletstvo!«

»Kaj pa naj storiva, da doseževa svoj smoter?« je vprašal Lobinski zlovoljno.

Deklica ni odvrnila ničesar, ampak samo mignila z rameni, brisaje si z robcem solzne oči.

Lobinski se je zamislil. Gledaje nepremično v tla, je premišljeval, česa bi se lotil, da bi prišel do prave svrhe. Kar so mu zasijale oči, kakor da bi bil našel, česar išče, dasi je njegov obraz kazal več resnobe nego veselja.

»Pavlina,« je spregovoril on svečano, »jaz mislim, da si dovolj osvedočena v iskrenosti in svetosti moje ljubezni! — Ako vztrajava v zvestobi, — mora naposled tudi tvoja mati dovoliti. — Kaj pa naj počneva dotlej? — Bilo bi li mogoče — čeprav sva tako blizu, da bi se vendar ne videla? — Ah, ne! To bi vsaj zame bilo hujše nego sama smrt! Zato dovoli, da ti nasvetujem nekaj, kar bi nama to neznosno usodo nekoliko olajšalo! Vidiš, ta prostor je jako prijeten najini ljubezni. Ne bi se lahko tukaj čestokrat na tihem sestajala?«

»Ah, moja mama?« je rekla Pavlina naglo, »misliš, da bi ona ne izvedela brzo za najine sestanke?«

»No, v gluhem nočnem času, ko vse v hiši leži v globokem snu!« je pristavil Lobinski polglasno. »Kakor mi je znano, spi tvoja mama sama v svoji sobi, ona bi te torej ne mogla ovrati, drugih zaprek pa ni!«

Pavlina se je razburila in zardela, ko je čula ta predlog, ki se ji je zdel preveč pogubljiv njenemu dobremu imenu. Glavico je nagnila in

v srcu se ji je začela ljuta borba: borba ljubavi z vestjo in deviško sramežljivostjo. Toda ljubezen je bila neizmerna in nepremagljiva in je premagala hitro vsa ostala čuvstva.

»Dragi moj Kazimir, — mnogo zahtevaš od mene!« je odvrnila naposled sramežljivo. »Da ti pa pokažem, kako te ljubim, ti hočem storiti po volji, samo ako mi bode količkaj mogoče! — Ah, ti si mi moje življenje in vse blago na tem svetu! — V tebe verujem, v tebe zaupam — tebe ljubim — ah ljubim — bolj, oh Bog oprosti, ako grešim — ljubim te bolj kakor mamó svojo!«

Glavica se ji je nehoté sklonila k ograji, a Lobinski jo je prijel z obema rokama od zunaj in pritisnil dolg vroč poljub na njene rdeče ustnice. S tem poljubom sta si prisegla večno ljubezen, in tej sladki prisegi so bile priče svetle zvezdice, ki so se že polagoma prikazovale tu pa tam na nebu, in bleda luna, ki je bila med tem izišla na iztoku in razprostirala po vsemiru svojo bujno svetlobo.

»Torej tukaj se bova sestajala in ljubila kakor Romeo in Julija!« je šepnil Lobinski, poljubovaje neprestano svojo miljenko.

»Bog naju obvaruj njiju usode!« je dostavila Pavlina — in otrpníla od strahu.

»Milostljiva baronesa!« se je začul v tem od daleč ženski glas.

Pavlina se je stresla in pogledala prestrašena v nasprotni konec vrta, odkoder se je ta glas še nekolikokrat ponovil.

»Z Bogom, zlati moj Kazimir,« je šepetala ona in se mu iztrgala iz naročja, »lahko noč, — spavaj mi sladko in sanjaj — o meni in o nājini bodoči sreči!«

»Torej jutri o polunoči?« je rekel Lobinski. — Pavlina ga je namesto odgovora še jedenkrat poljubila in zbežala z lahnim skokom proti hiši, kjer jo je hitro skril njegovemu vidu večerni somrak.

Lobinski je postal še nekoliko trenutkov na tem mestu kakor izgubljen v blaženstvu, ki ga je tukaj čakalo in katero je že naprej čutil, in za tem se je počasi vrnil v grmovje, odvezal konja in ga odvedel na glavno cesto po stranskih potih, da bi ga kdo ne zalotil v bližini vile. Zajahal je potem konja in krenil proti Dunaju, jezdé počasi in pevaje polglasno tretjo kitico lepe slavonske pesmi, ki se je bil naučil od Kneževića:

»Preskočit ću tarabe,
Preskočit ću vrata,
Poljubit ću ono luče,
Što kroz pendžer guče!«

Ali mu more kdo zameriti, da je od tega večera čestokrat preskakoval te ograje in ljubil

v jasni mesečini poletnih nočij svoje milo deklet?
— Moreš li, draga čitateljica, zameriti ubogi Pavlini, da je v to privolila? — Ne, — in nikakor ne, ako sama veš, kaj je prava ljubezen! — Mlado, in s silnim žarom prve ljubezni vsplamtelo srce ne mara za celi svet, ampak živi in bije jedino le za željeni predmet svoje ljubezni, ki mu je milejši in dražji nego brat in sestra, oče in mati, — ter hoče v svojem hrepenenju po tem predmetu, — ako se mu stavijo zapreke na pot, radostno žrtvovati vse, da celo svoje dobro ime in svojo krepost, samo da se zjedini z ljubljenim bitjem.

Kdor misli, da bi v istih okolnostih drugače delal, ta ne ve, kaj je ljubezen.

X.

Stare rane.

Ko je polkovnik Hüttenbach postal skoro zaročnik lepe Julije Weissove, ga je kmalu razburila misel — kaj poreko njegovi častniki, ko izvedó, da se poroči? — Ni slutil, da že cel polk dalje časa vé, da je v Julijo tako zaljubljen, da se iz te ljubezni ne izcimi drugega kakor zaročja in svatba; premišljeval je, kako bi jih po malem pripravil na ta dogodek; naposled je sklenil, da bo najboljši, ako sladko svojo tajnost priobči najprej podpolkovniku Hrabinskemu, v katerega je gojil še največje zaupanje; zato se je napotil k njemu koj drugega dne po obedu.

Hrabinskega stanovanje je bilo koj na začetku ulice Rothenthurmstrasse, ne daleč od Štefanovega trga. Imel je devet prostornih sob v prvem nadstropju lepe, v starinskem slogu zidane, dvonadstropne hiše.

Dasi je bil neoženjen, mu je bilo vendar mnogo na krasni in ukusni opravi in okrašenju svojega stanovanja. Bil je velik ljubitelj znanosti in umetnosti, izvrsten umetnik v slikarstvu in glasbi. V prvi sobi na desno je bila spravljena velika knjižnica. V treh dragocenih omarah so bila za steklenimi vratmi shranjena krasno vezana dela najznamenitejših poljskih, ruskih, francoskih, nemških in drugih imenitnih pisateljev. Sredi te sobe je stala velika, okrogla miza, in okoli nje raznovrstni stoli in fotelji. Tri okna te sobe so bila okrašena z najlepšimi eksotičnimi cvetlicami in rastlinami, in pred jednim je stal na finem stojalu, jako lep akvarij, poln zlatih, rdečkastih, belih in pisanih ribic, školjk in drugih vodnih živalij in rečij. Dragoceni tapeti so bili pokriti z ogromnimi zemljevidi, v posameznih kotih sobe so stali v lepem redu postavljeni zemljepisni in zvezdoznanski globusi.

V to sobo so dohajali častniki polka in posebni znanci v vsakem dnevnem času, kjer jih je čakal sluga in jim stregel, oblečen v fino livrejo.

Druga soba je bila podobna slikarski galeriji. Najkrasnejše oljnate slike, naslikane deloma od najbolj glasovitih starejših in novejših slikarjev, deloma pa izšle iz Hrabinskega umetniške roke, so pokrivalo vse štiri visoke in široke stene.

Sredi sobe pa je stal ukusno zložen kup raznega kamenja, izmed katerega je gledal temnozeleni mah skozi bujni dresen, ki se je vil okoli. Na tem kamenem kupu je bila velika in široka mramornata skleda, podobna ogromni školjki, kjer je sedel mramornat Triton, metaje vodo skozi svoj rog skoraj do sobinega stropa. Ta voda je padala v školjko, iz školjke pa se je zlivala na kamenje, a s tega zopet v velik mramornat reservoir, kjer je vrvelo zopet na stotine vsakojakih ribic. Okoli te krašne gromade, kjer se je videla narava in umetnost, so bile tudi nastavljene najkrasnejše eksotične rastline in grmovje, — a med njimi raznovrstni mali stoli, obrnjeni proti slikarjam in prirejeni za one, ki so se hoteli naslajati z gledanjem teh krasnih umetnin.

Tretja soba je bila za slikanje. V dražestem neredu so bili tu razpostavljeni razni mramornati, glinasti in medeni modeli, posode za olje in barve; kamenite plošče za prirejevanje barv, vrečice z različnimi barvami, palete, leseni okviri, na pol gotove ali še le začete slike, tako, da si je človek moral nehoté misliti, da je prišel v delavnico takega glasovitega slikarja.

Četrta soba je bila prirejena za glasbo. Blizu jednega okna je stal krasen glasovir iz glasovite Bösendorfove tovarne, malo dalje pa omara s steklenimi vratmi polna goslij, viol, vio-

lončelov in raznih drugih glasbenih instrumentov, — a zopet nekoliko dalje troje pultov za muzikalije. Na drugi strani do sredi sobe so bili postavljeni divani in fotelji, prevlečeni s škrlatnim baržunom, kjer so sedeli gostje, kadar je Hrabinski prirejeval svoje vsem priljubljene koncerte ob sodelovanju glasbe večših častnikov.

Ostale sobe so bile za vsakdanje življenje, za obedovanje, spanje in za sprejemanje posetov.

Ko je prišel Hrabinski pred dvema letoma k polku, si je s prirojeno svojo ljubeznivostjo, prijaznostjo in svojim plemenitim značajem vedel pridobiti ljubezen, udanost in spoštovanje celega polka in vseh, ki so ga poznali.

Bil je jako bogat in je služil samo vsled posebnega in prirojenega nagnenja za vojaški stan. V svoji dobrosrčnosti je izdajal mnogo denarja, pogostovaje svoje častnike, obdarovaje vojake in plačevaje dolgove lahkomiselnih mladih častnikov svojega polka, izmed katerih so se mnogi jedino njemu zahvaljevali za rešitev iz gotove pogube. Bil je deset let starejši nego polkovnik Hüttenbach. Velike modre oči, zdravi rdeči in še vedno lepi in pravilni njegov obraz je bil poln blagosti in plemenite dobrosrčnosti.

Polkovnik Hüttenbach ga je visoko spoštoval, in vsakega je v srce zbolelo, kadar je zapazil, kako ga boli, da ima tako dobrega, ple-

menitega in starejšega človeka pod seboj, ne pa nad seboj; trudil se je pri vsaki priliki, da mu ta položaj olajša in osladi z najnežnišim načinom.

Ko je prišel sedaj v njegovo stanovanje, ga je našel ravno v tretji sobi, delujočega na krasni veliki oljnati sliki, ki jo je že dogotavljal. Ni čakal, da ga prijavi sluga, ampak odšel je koj v delavnico. Ko ga je Hrabinski zapazil med vratmi, je potegnil brzo velik zastor iz platna pred sliko in mu šel nasproti s prijaznim nasmehom.

»Oh, dobro došel, dragi Ferdo,« je rekel in stisnil polkovnikovo desnico, »to je lepo, da si se zopet potrudil k meni! No, blagovoli iti v salon in mi dopusti, da se med tem brzo bolje preoblečem!«

»Ne, ne, dragi Stanko!« je silil polkovnik, »pusti lepotičenje, saj sva stara znanca! — Ostaniva tukaj v tvojem svetišču, kjer naju nikdo ne more motiti, ker bi rad govoril s teboj o nekem jako važnem predmetu in zajedno čul tvoj vselej modri svèt.«

Hrabinski se je začudil in mu brzo ponudil stol, da čim prej čuje, kaj je. Sedla sta in si zapalila smotki, in po nekolikih uvodnih besedah je polkovnik najprej od daleč namigoval o ženitvi in naposled prišel po malem na svojo

ljubezen in priobčil Hrabinskemu tajinstveno, da se misli zaročiti in oženiti.

Ko je Hrabinski to čul, je skočil kvišku in objel polkovnika, veselo vskliknivši: »Živio, dragi moj Ferdo, čestitam ti najsrčneje, ker vidim, da najdeš v zakonskem življenju mir in srečo pod sladkim jarmom ljubezni, katere bi sicer drugje ne našel nikjer! Dokler je človek mlad in prepoln življenske moči, se mu zdi težko, zameniti lahkokrilo zlato svobodo z resnimi mislimi in skrbmi zakonskega življenja. Kadar pa ga dohiti starost s počasnim korakom in kadar ga začne spominjati jeden sivi las za drugim, da mu je minila zlata doba objestne in veternjaške mladosti za vedno, tedaj se začne prepozno ke-sati, da si ni za časa poiskal ljubečega srca, da ne ostane na stare dni sam na svetu! Evo, na meni imaš najboljši primer! Tudi jaz sem ne-oženjen, dasi nisem bil nikdar protivnik ženitve, kakor dosedaj ti. In kaj imam od tega? — Kaj mi pomaga bogastvo in moje ugodno življenje? — Sorodniki so mi že davno vsi pomrli in sedaj sem samcat na tem svetu kakor samotno steblo v pustinji, a kadar me najde smrt, bodisi na bojnem polju, bodisi v miru kje v samoti, ne bode nikogar, da posveti mojemu spominu kako iskreno solzo žalosti!«

To rekši je vzdihnil globoko, a na licu se mu je prikazal izraz tuge. Ko je to zapazil polkovnik, ga je hotel tešiti, a vidé, da bi se mu danes to ne posrečilo ravno najbolje, je poskušal preiti na drug predmet in vprašal: »Kakšno sliko pa slikaš sedaj? Ali bi je ne smel videti? Oprosti mi mojo radovednost, a ker sem že tako nenadno prišel v tvoj hram, ne preostaja mi drugega, da grem v svoji drzovitosti dalje, dokler me ne daš vreči ven!«

Hrabinski se je s početka obotavljal, razmišljaje, ali bi ali ne bi. No, naposled je vstal in odstranil zastor izpred slike. Polkovnik je debelo gledal od začudenja, stopil dva koraka nazaj in se zatopil vanjo, motreč krasno umetnino.

Ta slika, izvršena z jako srečnim in umetnim izborom boj, je pokazovala dva prizora v jedni in isti cerkvi. Na desni se vidi od dneвне svetlobe razsvetljeni prostor pred velikim oltarjem. Skozi steklene slikarije visokih gotskih oken si jejo zlati solnčni trakovi, obseva je s čarobno svetlobo pred velikim oltarjem zbrano mnogo-brojno odlično društvo v oblekah iz dobe Henrika IV. Svatje so. Pred oltarjem klečita dva srečna mlada človeka: krasna devojka, divnega stasa in eteriškega angeljskega obličja, — a poleg nje na levi krasen mladenič, krepek in vitek v slikovitem oblačilu one dobe. Ravno ju blagoslavlja čestit

sivolas starec-škof, oblečen v dragocen, z zlatom pretkan cerkven ornat. Solnčni žarki so se lesketali na nakitu in dragocenostih poročencev in škofa in se splekli z bujnimi plavimi lasmi krasne neveste. Za poročencema stoje povabljeni svatje, razgovarjaje se, smeje se ali pobožno gledaje: gospoda, stara in mlada, gospodje in gospice, vse v najkrasnejšem in najsijajnišem oblačilu onega veka. Fina prozorna megla od kadila leži, obsijana od solnčnih žarkov, nad društvom, zastirajoč glavne osebe in druge obraze. Veliki oltar z mnogobrojnimi gorečimi svečami in mali plameni se bore z dnevno svetlobo, ostali, jedva vidni oltarji in gotična okna so v tako skladnem razmerju in s tako naravno perspektivo, da se gledalcu zdi, kakor da bi čul svečenikovo blagoslavljanje in šepet množice in kakor da bi mu bilo treba vzeti samo daljnogled pred oči ali stopiti malo bliže, da bi mogel še bolje razločiti pojedine obraze množice.

A prizor, na levi manji polovici slike, deluje še s silnejim vtiskom na gledalca. Ta del slike prikazuje oddeljen kot od ostale cerkve z visokim doriškim stebrom. Na levem kraju tega prostora stoji ob steni na visokem mramornatem podnožju iz belega mramorja izklesan kip božje porodnice. Na glavi ima zlato krono, a na roki dete — Jezusa. — Dnevna svetloba ne dosega

tega prostora. Ob nogah bogorodice gori rdeča svetiljka in obseva kip in ostale predmete tega prostora z magičnim svojim rdečilom. Na kamenitem tlaku nasproti kipu Matere božje pa čepi na kolenih mlad kapucin bolj sedé nego klečé. S hrbtom in glavo se naslanja ob visoki doriški steber, sklopljene roke mu leže na krilu in se stiskajo krčevito okoli rožnega venca.

Lepi in pravilni njegov obraz, obrnjen proti kipu, kaže nepopisni izraz najgroznejše duševne boli in obupa, ki pa se bori z zaupanjem v božjo pomoč. Široko odprte oči se upirajo v bogorodico, kazaje tako bol, strah in grozo in tako slabost duševne moči, da se ti zdi, da ubožec sedaj pade na obraz in zavpije na ves glas, naj mu božanstvo podeli dovolj kreposti in moči, da more prebiti brez greha tako nesrečo. Bledo njegovo lice, črno kratko brado in lase ter rjavo njegovo opravo obseva tajinstveno rdečilo svetiljke, se zgubi ob zadnji doriški steber in se preliva po malem v dnevno svetlobo.

»Krasno, — divno, — božanstveno!« je vzkliknil polkovnik, ko se je bil dovolj nagledal slike. »No, dragi Stanko, ta kapucin tukaj je povsem tvoja slika in prilika; dasi se vidi nekoliko mlajši in ima brado, se mi vendar vsiljuje misel, da ima ta slika razun razumljivega prizora še

neki drug pomen, ki je v zvezi s tvojo osebo in s tvojim življenjem!«

»Pogodil si, dragi Ferdo,« je odvrnil Hrabinski s tužnim nasmehom, »ustvaril sem si sliko svoje prošlosti in sedanjosti. Evo, tukaj na desni, ti je predločen sladki rajski sèn moje prošlosti, a tukaj na levi se ti kaže mračna in žalostna moja sedanjost, polna gorja in duševne boli, slabo razsvetljena s svetlobo utehe, ki jo podaje neznano in nedosežno božanstvo moji žalostni duši!«

Polkovnik se je zagledal sedaj v sliko, sedaj v Hrabinskega, da bi morda izvedel ali pogodil zvezo in pomen teh besed. Naposled je prijel z oduševljenim sočutjem Hrabinskega desnico in rekel: »Dragi, — odkar te poznam, vidim, da ti neka tajna bol razjeda plemenito srce. Vzrok tej boli ni še tukaj nikomur znan, akoravno ljudje marsikaj ugibljejo. Ali bi ti meni, svojemu najboljšemu prijatelju, zameril, če bi te prosil, da mi ga zaupaš in si s tem srčno bol nekoliko olajšaš?«

Hrabinski se je zopet zamislil. Nakrat pa se mu je na licu pokazal blažen nasmeh.

Tvoje sočutje za mojo usodo me gane globoko!« je rekel z ganljivim glasom. »Naj se torej zgodi tvoja volja, če tudi me boli, kadar se dotikam svojih starih ran. — Česar nikdo v Avstriji o meni ne ve, — to sedaj poslušaj ti, toda imej

potrpljenja z menoj, ako malo dalje posežem v prošlost. — No, prej ko začnem, dopusti, da ti punudim čibuk ali smotk. Tukaj imam jako finega in dobrega lahakijskega duhana in raznovrstnih inozemskih smotk. Jaz zapalim s tvojim dovoljenjem čibuk.«

»Tudi jaz bom pušil čibuk!« je odvrnil polkovnik, stopivši k mizi, kjer so stale na izbero raznovrstne pipe in čibuki. Napolnila sta si čibuka s finim duhanom in ju zapalila drug drugemu.

Hrabinski je potegnil nekoliko dima in začel :

»Znano ti je, da sem rodом iz Varšave. Moj oče je bil jako bogat plemič in je imel v Varšavi tri velike krasne hiše, jedno veliko posestvo blizu mesta in dve še večji v Voliniji. Bil je jeden onih redkih Poljakov, ki so se z dušo in telesom trudili za združenje z Rusijo po ustavnem potu in za vzajemnost vseh evropskih Slovanov. To je bil tudi vzrok, da me je že zgodaj, malega dečka, poslal nekemu rojaku v Petrograd, da se tam odgojim in izobrazim. S časom se je porodila v meni velika težnja za vojaški stan in oče je privolil v to, da se posvetim vojaštvu, dasi sem bil jedinec njegov. — Vstopil sem torej v vojaško akademijo v Petrogradu in jo ostavil štiri leta pozneje kot poročnik konjiške garde. Z vplivom svojega očeta, ki je imel v Petrogradu mnogo

mogočnih prijateljev celo na carskem dvoru, sem prišel početkom leta 1843. k nekemu konjiškemu polku varšavske posadke. V onem času tužna moja domovina še ni okrevala od težkega udarca, ki ga ji je prineslo nesrečno leto 1830. Žalostno njeno stanje in občna tuga sta se prijela kmalu tudi mojega srca tako silno, da sem pri sebi sto in stokrat preklinjal nemilo svojo usodo, ki me je zanesla v vrste tlačiteljev nesrečne moje domovine; zameril sem očetu, da je, rojen Poljak, dopustil, da sem stopil neizkušen v njih vojsko. Dokler sem bil še v šoli in v vojaškem zavodu, nisem slutil grozne nesreče, ki je prišla nad poljski narod, ker so nam poljskim gojencem nalašč tajili istino. Tem večja groza me je obšla, ko sem prišel v Varšavo in ko sem razmišljeval, kakšen prepad je ločil mene, ruskega najemnika, — od pravih sinov nesrečne naše domovine.

Moj oče se je trudil, seve, na različne načine, da bi me utešil, dokazujé mi neprestano, da na posled pamet prevlada revolucijonarno stranko in da se s časom Poljaki pomirijo in z Rusi spojijo, ki so jim po jeziku in običajih najbolj sorodni slovanski bratje. Toda njegove besede so me malo tolažile, taval sem kakor muha brez glave po žalostni prestolnici nekdanje slavne Poljske, ogibaje se vsakega človeka, ker se mi je vedno zdelo, da vsakdo vidi in prezira v meni izdajico

domovine. Zato sem včasih že premišljeval, ali bi ne bilo bolje, da pobegnem na Francosko, kjer so se zbrali že mnogobrojni emigrantje iz Poljske.

Nekega jutra meseca malega travna sem jezdil žalostno po neki neznatni ulici, da bi se mogel izven mesta sam in neviden natugovati. Slučajno sem obrnil svoj pogled na neko malo, a lepo hišo in opazil ob odprtem oknu divno krasno deklico. Lepo glavico si je bila naslonila na desnico, gledaje zamišljeno in tužno na ulico. Zlati razpleteni kodri so obkrožali angeljski njen obraz v bujnem neredu. Nehote sem ustavil konja, gledaje nepremično vanjo. Ko me je zapazila, me je presenečeno pogledala s svojimi velikimi ognjenimi očmi in se brzo lotila svojega šivanja, vsa zardevša v obraz. V tem je pritekla z dvorišča pred hišo krasna deklica kakih trinajstih let, in ko je zagledala mene, je vdarjala dlan ob dlan, veselo klicaje: »Agnizsko, o Agnizsko, vidziš jak piekni (lep) jezdziec!«

Osupnil sem in hotel dalje, a deklica mi je stopila pred konja in ljubko me opazovaje vprašala z neko zadrego na obrazu: »Jestesz pan (Je-li gospod) Polak?«

Te besede nedolžnega deteta so me zmedle še bolj, čutil sem, kako mi je od srama in žalosti šinila kri v obraz. V tem je zaklicala starejša

skozi okno: »Hodj tutaj, pušć pana w' spokoju, albowskiem — pan je Moskal! — —«

Deklica se je prestrašila in me pogledala, kakor da bi ne verjela prav besedam svoje sestre. Jaz pa malo da nisem padel s konja, prevladan od težkega boleznega čuvstva. Ne vede, kaj naj storim, sem se obrnil tako zmeden proti krasotici in odvrnil z ognjenim navdušenjem, da sem rojen Poljak in da sem z dušo in telesom udan nesrečni domovini, akoravno nosim uniformo ruskega vojaka.

Deklica me je pogledala najugodnejše iznenadena, a v istem času se zopet zmedla, zardela vsa in me mirno prosila, naj ji oprostim, ako so me njene nepremišljene besede razžalile.

Po malem sva prišla v razgovor, ki me je povzdignil do nebes, akoravno je bil jako kratek. Od te ure ni minulo dneva, da bi ne bil v prostem času jezdil ali šetal po oni ulici pred hišo, ki je v sebi krila omiljeno mi angeljsko bitje. In skoraj sem čutil v sebi, da sem strastno v njo zaljubljen, dasi nisem vedel, čegava je in kakšnega rodu.

Nekega dne me je prosila, naj se ne prikazujem pred hišo več v vojaški, ampak v civilni obleki, ker bi me zapazila njena mati, ki se je začela ozdravljati od težke bolezni in bi ji zabranila daljnje občevanje z menoj, ker je zakleta

neprijateljica vsem Rusom, posebno pa ruskim vojakom.

Ubogal sem jo, dal si napraviti fino poljsko obleko in sem si upal prihajati v hišo. Koj prvičkrat me je zalotila njena mati, prišedša v sobo, ko je čula, da je prišel neki tujec. Agniszka me je smelo predstavila kot nekega znanega ji učitelja in navdušenega rodoljuba in radi tega me je sprejela starka s posebno izbrano uljudnostjo in prijaznostjo. Bila ti je to vražje srčna žena, suhega, koščenega, bledega in nabranega obraza, ki pa je poleg vsega tega kazal jasne sledove nekdanje lepote, posebno, kadar ji je iz velikih črnih očíj zasijalo ognjeno oduševljenje, ko se je govorilo o nesrečni domovini. Telo pa ji je bilo skrušeno in slabo, a videlo se je v njenem kretanju in v globoki melanholiji obraza, da so ga skrušili bolj težki udarci usode nego bolezen in nesreča.

Njeno vedenje je bilo jako fino, skoro aristokratsko, in je stalo v čudnem ironiškem nasprotju z revnim pohištvom in uredbo njenega tesnega stanovanja.

Ko sem prvičkrat od nje odhajal, me je prijazno prosila, naj njeno hišo prav pogosto obiščem, ker da so, žal, redki pravi rodoljubi, s katerimi bi smel človek začeti iskren razgovor.

Bilo mi je to jako drago in sem se trudil, da ji v tem kolikor mogoče pogosto ugodim, samo da sem mogel videvati ljubljeno Agnieszko. Toda nesrečen slučaj mi je zaprl za vedno njeno hišo. Nekega dne je bila pred citadelo sijajna parada. Agnieszkina mati je bila ravno blizu nekje v posetu in vračaje se, je šla tik mojega oddelka. Jaz sem jo zapazil šele tedaj, ko jej je zaklical jeden kozak, naj se umakne. Ne sluté, da bi me bila spoznala, sem šel drugega dne zopet k njej v narodni obleki. Ko pa sem prestopil vrata, je skočila kakor besna kvišku in zaklicala: »Na dwór, potepiony špieg i zdrajca!«

Potem pa je zbežala k meni, kakor da bi me hotela streti, klicaje na ves glas, da me ustreli, ako si upam še kedaj prestopiti prag njene hiše.

Zaman se je vrgla Agnieszka pred njo na kolena, prosé jo, naj ji ne jemlje sreče, — zaman sem se trudil tudi jaz, da jo pomirim in da ji vso stvar raztolmačim. — Ni me hotela poslušati in mi naposled zaklicala, da bi rajša ubila svojo hčer, kakor pa jo videla v naročju ruskega najemnika in izdajice domovine.

Ves potr t sem pobegnil ven, kakor da bi me gonile furije.

Toda še tistega dne sem dobil od Agnieszke pisemce, kjer mi je priobčila, da je naprej videla to katastrofo, a naj ne obupam, ker je ona kraj

vse te nesreče vendar moja in hoče ostati moja do groba. Na koncu me je prosila, naj pridem okoli najrajstih po noči od zadej preko travnikov pred njen vrt, kjer me bode čakala in mi od znotraj odprla vrata, kjer bode visel bel robec, da jih lažje najdem.

Prišel sem v rečenem času in po nekolikih trenutkih so se odprla od znotraj vrtna vrata in ž njimi nepozabni, a žal, kratki raj moje ljubezni! Od onega večera so nastopile najslajše ure mojega življenja. Blage, vedre in tople poletne noči so bile najini ljubezni ugodne in so še povečevale sladki čar najinih tajnih sestankov. Še vedno nisem vedel ničesar o njenem rodu in o prošlosti njenih roditeljev. Njena ljubezen me je osrečevala tako, da je nisem vprašal, kakšnega rodu je. Vedel sem samo za njeno krstno ime in to, da me z vso svojo dušo ljubi, a bilo mi je dovolj, dasi sem slutil, da mora biti plemenitega rodu.

Nekega večera je obrnila ona razgovor na svojega očeta in vzdihnila jokaje: »Ah, midva se tukaj na tihem milujeva in ljubiva, a ne misliva na nesrečneža, ki robuje na stotine in stotine milj oddaljen od domovine v ledeni Sibiriji!«

»Kaj, tvoj oče živi v — Sibiriji?« sem vprašal naglo, »jaz sem vedno mislil, da ti nimaš več očeta, da je že davno umrl!«

Agniszka je osupnila. »Kaj, ali ti ni znana usoda mojega očeta?« je vprašala in me zagrabila za roko, »torej ti ne veš niti za moje obiteljsko ime!«

Osupnil sem nemilo in nisem vedel, kaj bi odgovoril. »Ah, oprosti mi,« sem rekel naposled, »a jaz te ljubim tako silno, da mi ni prišlo nikdar na misel, vprašati tebe ali koga drugega za tvoje obiteljske odnošaje! Osvedočen, da me ti ljubiš, cenim se najsrečnejšega človeka tega sveta, in bi te ljubil z istim žarom, če tudi bi bila hči najzadnjega kmeta.«

Ona me je na to poljubila in me pogledala z ugodnim začudenjem v obraz, in v mesečini se jej je zasvetila solza v očesu. Nagnila je glavo na moje prsi in vzdihnila: »Ah, dragi moj Stanko, vidim, kako me ljubiš! Kako bi bila oba srečna, ko bi bila hči navadnega človeka, ali vsaj, ako bi mogla zatajiti svoj rod! Ali kaj pomaga tajiti ono, česar se nikdar ne da zatajiti? — Ah, dragi moj Stanko, ljubiva se zvesto z vsem žarom svojih src in se čutiva srečna in blažena, pa ne pomisliva, da nama morda nikdar ne bode mogoče, dospeti do zaželenega smotra!«

Stresel sem se in vskliknil: »Ali — govori, kaj bi te moglo odvzeti meni in moji ljubezni!«

Na to je rekla ona tužno: »Jaz sem nesrečno dete prognanca, ki je žrtvoval vse na svetu za

osvoboditev nesrečne naše domovine! — No, če je on radi svojega domoljubja tudi padel v nesrečo, je vendar tudi v prognanstvu še vedno in ostane do groba Poljak z dušo in telesom in niti on, niti moja mati ne bi nikdar privolila, da se poročiva, ker bi tebe vedno imela za izdajico domovine.«

Obmolknila je za trenutek, jaz pa sem čakal konca njenih besed, kakor na smrtno obsodbo. V tem se je sklonila z obrazom na moje prsi in šepetala jokaje: »Ah, dragi Stanko, jaz sem hči grofa Kraszinskega!«

Prestrašil sem se in stal nekoliko časa osupel, kakor da bi vdarila strela predme. »Kraszinski!« sem zaklical, »o nesrečna moja usoda, ki je v zvezi s tem slavnim imenom! — Ah, ti si hči Kraszinskega — slavnega rodoljuba, ki je žrtvoval leta 1830. večji del svojega ogromnega imetka za osvoboditev domovine in ki so ga potem obsodili na smrt, a ga pomilostili na robstvo za celo življenje v Sibiriji?«

»Sem!« je šepnila Agniszka.

Polastila se me je ljuta bol, ker mi je bilo sedaj jasno, da se mi ne izpolnijo tako lahko moje sladke nade.

Poznal nisem osebno slavnega Kraszinskega, gorečega rodoljuba in besnega neprijatelja vseh inlačnežev in ruskih pristašev, a čul sem, kar se

je pripovedovalo o njegovi soprogi, — materi Agnieszke, kako je sodelovala pri naskoku Rusov na Varšavo, braneča zidove in besno se boreča s sabljo v roki. In taki ljudje da bi meni dali svoje dete, meni, — meni, — najemniku tlačiteljev domovine!«

Ves potrť sem pokleknil pred Agnieszko na kolena in zaklical: »Ah, angelj moj, — zapodi me izpred svojih nebeških očíj in zabi me, ker nisem vreden, da bi bila hči tako slavnih mučenikov domovine moja žena!«

Agnieszka me je objela in, poljubljačoa me, vzkliknila: »Ah, ne govori tega, jaz te ljubim in ljubila te bodem, če bi te tudi ves svet mrzel in preziral, hočem ti ostati zvesta, četudi bi naju usoda ločila za vse življenje!«

Zamislil sem se v razne osnove, kako bi bilo mogoče, da bi premagal vse zapreke, in naposled sem prišel do žalostnega uverjenja, da v obsegu carjevega prestola za naju ni upanja, da bi se kedaj zjediniła. Zato sem izrekel misel, da bi bilo za naju najboljše, ko bi pobegnila tajno v inozemstvo in začela tam novo življenje.

Ko pa sem jej priobčil to namero, je vzdihnila ona, pogledala me žalostno in odvrnila: »Ne, dragi Stanko, to bi ne bil pravi pot, po katerem bi našla pravo srečo. Moja mati je slaba in bolehná, in na njo me veže detinska dolžnost, če

prav nastopa neusmiljeno proti meni. Jaz sem ji jedina podpora na tem svetu. Z delom svojih rok preživljam njo in mlajšo svojo sestro. Kaj bi počela ubožica sama? Morala bi poginiti in vem, da bi celo rajša poginila, kakor pa, da bi z nama zapustila domovino, ker še vedno upa, da doživi obujenje poljske svobode. A razun tega moraš pomisliti, kakšna usoda bi naju čakala v inozemstvu. Tvoj oče je jako bogat, ugleden, dela za Rusijo in radi tega ti ne more manjkati ničesar na tem svetu, dokler si pod ruskim žezlom. In presodi prav, ali bi bilo pošteno, da radi najine osebne sreče pobegneva iz nesrečne domovine, kateri dolgujeva vse svoje življenje in za katero morava radostno vse žrtvovati, da jo rešimo in osvobodimo? — Ne, dragi moj Stanko, — ne zahtevaj kaj takega od mene! Saj nama za sedaj ne manjka ničesar! Srečna sva v najini sedanjosti, bodočnost pa prepustiva Bogu in božji previdnosti! — Jaz sem tvoja z dušo in telesom ter ne morem ljubiti drugega več razun tebe. Ta vrt naj je zavetje najine ljubezni! Tukaj se nama ni treba bati izdajstva in mirno pričakujva časa, ko bova mogla misliti na uresničenje najinih nad in osnov!«

Lahko si misliš, dragi Ferdo, kakšna čuvstva so me obvezela v onem trenutku in s kakim oduševljenjem sem se strinjal s predlogom svoje oboževane dike, videč v njej božanstvenega

genija, poslanega z neba, da osvobodi poljski narod z mojo pomočjo. Prevladan od čara sem pokleknil pred njo, kakor pred kakim božanstvom, objel njeni koleni in vzkliknil: »Ah, Agnieszka, — smaraj me svojim robom, — zahtevaj od mene kar ti je drago, vse hočem storiti, ker se moram jedino tebi zahvaliti, da sem prerojen zopet v pravega sina naše domovine!« — —

Od one noči sva se sestajala še pogosteje. Toda poleg vse svetosti svojih čuvstev in namer sva morala, žal, skoraj izkusiti, da sva otroka slabega človeškega rodu, podvržena grehu in strastem, in da se na tem svetu ne more misliti ideje, ki ne bi slonela na materialni podlagi, če tudi bi bila sveta in čista kakor komu drago! A kdo bi bil nama tudi zameril? — Bila sva oba mlada, ognjena, neizkušena, polna življenske moči, in poleg tega sva se ljubila z neizmernim žarom — in tako so naju najini sestanki kmalu privedli v greh — in uživala sva svojo ljubezen kot mož in žena in nisva niti mislila na mogoče posledice take ljubezni!

V tem je nastala tudi že zima, začel je padati prvi sneg. Mala kolibica brez pravih vrat in oken naju ni mogla več varovati zimskega mraza, in poleg tega sva se tudi bala, da nama ne pride kedaj kdo po snegu na sled; zato sva

se odločila, sestajati se samo enkrat v vsakem tednu.

Neke posebno mrzle in burne noči meseca listopada odkrila mi je ona britko jokaje svoje stanje. Ta vest me je silno prestrašila, ker na to nisem mislil nikdar, a moja domišljija mi je predočevala pogubo, kamor sva zabredla, stokrat večjo nego je bila v resnici!

Zato se nisem mogel dovolj načuditi ravno-dušju in miru, s katerim je ona gledala v najino bodočnost.

»Kaj počneva sedaj?« sem jo vprašal, »kaj stori tvoja mati, če to opazi?«

»Vrže me iz hiše in me prekolne!« je odvrnila ona mirno.

»Tem bolje za naju,« sem rekel, »ker se potem vzameva brez daljnih zaprek. — Toda ne pustiva, da pride do tega, ampak ti sama pobegni iz hiše, pobegni k meni — poročiva se hitro, a kdar si enkrat moja, tedaj ti mati oprosti in blagoslovi tebe in najinega otroka!«

Strastno sem jo objel in čutil, da mi je ljubezen proti njej v onem trenutku silneje vzplamtela nego li kedaj prej.

A ona se mi je izvila objemu in za trenutek se mi je zdelo, da sem skozi nočno temo opazil na njenem obrazu čuden nasmeh.

»Ne, dragi Stanko,« je rekla s svečanim glasom, pogledala kvišku in dvignila desnico proti nebu, »osvoboditev domovine je bolj potrebna nego najin osebni dobiček! — Svojo srečo si morava še le zaslužiti — in to krvavo zaslužiti! Zato ostaniva tukaj in posvetiva vse svoje sile najprej osvobojenju domovine! — Vstajenje poljske svobode ni daleč! Povsod že vre in kipi in dan je blizu, ko se predramijo vsi evropski narodi iz globoke nemarnosti in z veselim srcem bodo hiteli v boj, da jim enkrat zasiže zora zlate svobode. A kadar pride ta dan, pride tudi na te vrsta, da poplačaš mojo ljubezen z junaškimi deli za osvoboditev našega roda. — Do tedaj pa ostani, kjer si, in prenašaj mirno, ravnodušno svojo usodo, tolažeč se s prepričanjem, da se enkrat vse obrne na bolje. Med tem pa se pripravljaj za svojo veliko in sveto nalogo, pazljivo opazuj naše protivnike in njihove slabosti in proučuj sestavo njihove vojne, — da upotrebiš kedaj pridobljeno izkušnjo za rešitev domovine. V tebi vidim probuditelja in osvoboditelja našega naroda, vidim te v duhu slavnega vodjo junaških poljskih čet, — diktatorja svobodnega poljskega naroda. A kadar to doživiva, tedaj še le pridejo dnevi najine osebne sreče, — tedaj bova še le živela drug za drugega v svobodni domovini. — Do tedaj ostajam tvoja, in naj naju loči usoda,

bogve, kako daleč. Nič naju ne razdruži več, ker naju vežejo tri zveze, močnejše in svetejše nego svečeniški blagoslov, vzajemni namen na potu, ki vodi k osvobojenju domovine, — ljubezen — in slabo najino dete, katero nosim pod srcem !«

Te besede so mi vzbudile v onem trenutku grozno zmešnjavo raznih čustev. Zbal sem se najprej grde sramote, ki bi me vsekako dohitela, ako bi z izdajstvom in prevaro kršil prisego, dano carju in njegovim zastavam, na drugi strani pa me je bilo zopet groza, če sem pomislil, da bi me doseglo pravično preziranje domovine in — moje ljubljene zaročnice, ako bi še nadalje ostal najemnik naših tlačiteljev. A nepremagljiva sila ljubezni in neizmerno navdušenje mladih src za narodnost je prevladalo naposled v meni vse te bojazni, prikazuje mi Agnieszko v nekem nadnaravnem božanstvenem blišču, in zdelo se mi je, da sam Bog prorokuje skozi njena usta skorajšno osvoboditev domovine. Moja domišljija pa mi je pripomogla, da sem se brzo zlagal s smelimi Agnieszkinimi osnovami in si slikal v najkrasnejših slikah slavno in sijajno bodočnost. Ali iz teh sanj me je zopet prebudila misel na resnost najine sedanjosti.

»Ali Agnieszka,« sem rekel, »dal Bog, da se uresničijo tvoje osnove in nade, in da se nama

domovina zopet osvobodi, — ali žal, najina sedanjost je tako negotova in resna, da bi morala malo misliti tudi na njo! — Kdo bode s teboj, kadar pride čas poroda, — kaj bo z najinim detetom?»

»Ne boj se ničesar, dragi Stanko,« je odvrnila ona, »za vse sem že poskrbela! Ko te je oni dan moja mati tako nemilo sprejela, mi je zapretila, da me da v samostan, ali pa me pošlje k svoji sestri v Radomsk. Kadar se bo bližal čas poroda, moraš češče prihajati mimo naše hiše in mi pisati po pošti. Tedaj me bode zopet karala, jaz pa jej bodem kazala, da v tebi mrzim in preziram izdajico domovine in jej hočem sama nagovarjati, da bi za njo in za me bilo bolje, da grem za nekoliko časa k teti v Radomsk; — jedino s tem načinom nama je mogoče, da se izogneva veliki nesreči, ki bi naju lahko dohitela radi tvoje drzovitosti. Ona gotovo koj privoli v to in me pošlje v Radomsk z mojo dojko Vando, na katero se posebno zanaša. Ona me ljubi, kakor da bi bila njeno lastno dete, in mesto da pojdem v Radomsk, odpotujem k nji v Torczyn in pri njej povijem dete najine ljubezni. Tam nikdo ne izve za naju, ker me v selu ne pozna nobena duša, poleg tega pa je Vanda vdova in živi čisto sama v hiši.«

Ko sva se tako razgovarjala, je bilo že dve po polnoči in me je jako zeblo. Objel sem jo še enkrat, poslovil se od nje in vzkliknil svečano: »Oh Agnieszka, zaklinjam te pri živem Bogu, pri bogorodici in pri vsem, kar mi je na zemlji sveto in drago, da bodem delal celo svoje življenje to, kar je tvoja volja, — in da ti ostanem zvest do groba v vsakem času in v vsaki nesreči, — ker vidim, da ti ne morem povrniti ljubezni in požrtvovalnosti niti z lastnim življenjem in da se ti ne morem dovolj zahvaliti, da si me privedla na pravo pot in me spravila zopet pod krilo nesrečne naše mile domovine!«

»Amen!« je šepnila Agnieszka, me nežno poljubila in izginila v nočni temi.

Za tem se je zgodilo vse, kar je bila ona zasnovala.

Bila je visoke rasti in zato niso na njej lahko zapazili, da je noseča. Delala je na to, da jo je mati koj po božiču poslala z Vando na pot v Radomsk in tako sta krenili z Vando brzo v Torczyn, v Vandino hišo. Tri tedne pozneje mi je prinesel neki vaški deček pisemce, v katerem me je ona prosila, naj za Boga hitro pridem k njej v Torczyn. Dobil sem tri dni dopusta, — pa ko sem prišel k njej, je bila že povila sina.

»Evo ti povračila ljubezni in jamstva večne zvestobe,« je rekla z blaženim nasmehom na

licu, ko sem stopil k njeni postelji. »Zavoljo tega angelja morava delovati složno, da se sinček ne zavé v tlačeni, — ampak v svobodni domovini.«

Z nepopisno slastjo sem poljubil otroka in vzkliknil: »Ah Agniszka, — moje srce gine od ljubezni do tebe, — ker te sedaj ljubim bolj nego očeta in mater, — bolj nego celi svet! — Ah, stori z menoj, kar ti je drago, samo ljubi me in ostani moja, — na veke moja! — Toda kaj pa bode, dika, ako tvoja mati piše teti in čuje, da nisi pri njej?«

»Ne boj se,« je odvrnila ona, »ali ni mogoče, da človek na potu zboli, — posebno sedaj po zimi?«

Razumel sem, kam je namigovala, in vprašal dalje: »A kaj bode sedaj z najinim sladkim angeljem?«

»Ostane pri moji dobri Vandi in že poskrbiva za to, da ostane tudi dober!«

»Naj se gospod ne boji za malega,« se je oglasila sedaj za mojim hrbtom visoka in debela ženska kakih 50 let, ki sem jo še le sedaj opazil v sobi, »poskrbim zanj bolj nego sem skrbela za »hrabino Agniszko.«

Bila je to njena dojka Vanda. »Sama sem v hiši,« je rekla ona, »in ga morem svetu kazati za unuka — za dete moje najmlajše hčere, ki je omožena v Pragi! — Potrudim se, da mu že za

rana vsadim v srce kal nevgasljive mržnje proti kletim Rusom, da kedaj pomaga z junaško roko osvetiti svoj rod in vse one, ki so do sedaj poginili za svobodo!«

Njen trepetajoči glas je bil podoben joku.

»Čul sem, da ste izgubili dva sina leta 1830?« sem jej rekel na to.

»Res gospod — in to kakšna dva sina,« — je odvrnila ona jokaje — »prava sokola, jeden v šestnajstem, a drugi v osemnajstem letu! No, poleg vse svoje nesreče se tešim s tem, da se nista dala živa uloviti, da bi ju obesili ali pa živa zakopali, — ampak sta poginila z orožjem v roki, boreča se kakor leva do zadnjega diha! — Oh Bog,« — je dodala navdušeno sklenivša roki, »hvala ti, da si mi dal taka sina, — daj vsem poljskim ženam tako deco — in tužna domovina ne bode dolgo robovala.«

Blaženi trenutki mojega bivanja o Torczynu so brzo potekli in sem se moral vrniti v Varšavo. Vandi sem podaril mošnjico cenikov in ji naročil, naj pazi na otroka kakor na svoje oko. Ločitev od Agnieszke in deteta mi je bila jako težka. Tužne slutnje so mi vedno težile dušo, in večkrat sem se vrnil v sobo, da ju še enkrat vidim in objamem. — Ah, dragi Ferdo — te moje slutnje me, žal, niso prevarile, ker od onega časa nisem videl več svojega sladkega deteta, — njo

pa — njo, — ljubljeno svojo diko, sem našel poldrugo leto pozneje kot zakonito ženo drugega moža!« — — —

Polkovnik Hüttenbach je skočil, ko je slišal te besede, kvišku. »Ali je to mogoče!« je zaklical in debelo pogledal svojega prijatelja.

V tem so se začuli koraki v predsobi in nekdo je potrkal na vrata.

»Noter!« je zagrmel polkovnik z jeznim glasom in kmalu za tem se je pokazala skozi vrata debela glava prvega sluge.

»Kaj je!« je osorno vprašal sedaj Hrabinski.

»Oprostite mi, toda reč je nujna!« je odvrnil sluga ponižno. »Zunaj čaka gospod nadporočnik Vasiljevič na gospoda polkovnika! Pravi, da so se v vojašnici sprijeli huzarji z ulani, da je nekoliko mrtvih in ranjenih ter da je na nesrečo prišel v vojašnico prevzvišeni gospod zapovedujoči general in da je zapovedal, da naj prideta poveljnika obeh konjiških polkov brzo k njemu!«

»Grom in strela!« je zaklical polkovnik ježno. »Človek nima nikdar miru! — Sedaj, ko pride najzanimiviši del tvoje povesti, — moram oditi. Ali kaj hočeš, — ko je tako! — Z Bogom, — moram hiteti, da vidim, kaj je! — Ako bi nama ne bilo mogoče, da se sestaneva še nočoj, o čemur sam dvojim, — ker sem povabljen k

Weissovim, — dovoli mi, da jutri koj po vajah pridem k tebi, da mi završiš svojo povest.«

To rekši, je stisnil prijateljevo desnico in odšel v predsobo, kjer ga je čakal pobočnik Vasiljevič.

»No, kdo pa je zmagal?« je vprašal polkovnik naglo.

»Naši ulani!« je hitro odvrnil pobočnik z nekim ponosom.

»Eh, tolaži me vsaj to, da se moji vojaki niso dali osramotiti pri tej priliki!« je rekel polkovnik in sedel s pobočnikom na voz, ki ju je brzo odpeljal proti konjiški vojašnici.

XI.

Nerešena zagonetka.

D drugega dne po vajah je šel polkovnik k Hrabinskemu.

»Izvoli danes v salon!« je rekel ta, prišedši mu nasproti.

»Ne, dragi moj Stanko, greva zopet v tvoje svetišče, — ker mi nekako posebno ugaja, poslušati tvoje dogodke pred ono divno sliko.«

»Pa pojdiva tja!« je odvrnil Hrabinski in šel s polkovnikom v svojo delavnico.

»Povej mi za Boga, — kaka nesreča ti je odvzela drago devo in milo dete!« je vprašal polkovnik in sedel na ponujeni stol.

Hrabinski je vzdihnil in začel tako:

»Po najinem dogovoru bi bila šla Agnieszka nekoliko tednov po porodu sama k teti v Radomsk in jej rekla, da jo je Vanda res nekoliko pota spremljala, a da sta na potu zboleli in da

je ona, ko je zopet okrevala, sama nadaljevala pot. Jaz pa bi bil vzel daljši dopust in odšel za njo v Radomsk, kjer bi se pri njeni teti lahko sestajala kot stara znanca.

Ali kleto izdajstvo nama je zmešalo vse te načrte. Izdal me je najboljši prijatelj, poročnik mojega polka, — Prodanov.

Istega dne, ko mi je došel poziv od Agniszke, — naj pridem hitro v Torczyn, je prišel on v mojo sobo, kjer sem se pripravljaj na pot in oblačil svojo poljsko narodno obleko. Bilo mi je to jako neugodno, posebno, ko me je vse mogoče izpraševal, da bi izvedel pravi vzrok mojemu potovanju. Nisem se ga mogel nikakor iznebiti, on pa, kakor da bi mi hotel kljubovati, je sedel za mojo pisalno mizo in začel prebirati in pregledovati razne moje knjige. Zlovoljen sem šel ven in ukazal slugi, naj pristavi samovar. Vrnivši se v sobo, se mi je zdelo, da je Prodanov nekaj brzo mašil v žep. Ko je odšel, nisem imel pokoja in sem začel iskati po mizi in v predalih, ali mi morda kaj manjka, — in skoraj sem se z žalostjo prepričal, da mi je manjkalo neko pismo, ki mi ga je pisala Agnieszka pred nekolikimi dnevi in ki je bilo na srečo podpisano samo z njenim krstnim imenom. Toda ravno v tem pismu je bilo nekaj, kar bi bilo lahko pogubno zame; glasilo se je prilično tako:

»Kdor za rešitev in svobodo svojega roda ni pripravljen rajši stokrat poginiti, — ni vreden, da ga zemlja nosi. Oni pa, ki proti svojemu narodu deluje, je najgnusniša zverinska grdoba v človeški podobi, katero bi se moralo mrzeti, preganjati in ugonobiti. Ne pozabi torej nikdar tega in vêdi vselej, da je brezobzirno žrtvovanje in borba za osvoboditev nesrečne naše domovine jedini pot, ki naju privede do pravega smotra najine ljubezni!«

Ko sem se potem po Agniszkinem porodu vrnil iz Torczyna in se predstavil polkovniku, mi je rekel ta s čudno prijaznostjo, da moram takoj odpotovati v Petrograd in osebno oddati vojnemu ministru neko jako važno depešo. Nisem imel mnogo časa razmišljati o tem slučaju, ampak sem se koj odpravil in šel na pot, ker mi je bilo ukazano, da se ne smem obotavljati ni za trenutek. Na potu sem se tolažil, da se vrnem kmalu po završenem poslu v Varšavo. Ali ljuto sem se varal. Prišedši v Petrograd, sem se predstavil hitro ministru, in on me je sprejel z izbrano prijaznostjo; ko je prečital depešo, mi je zapovedal, naj se jutri zopet javim pri njem.

D drugega dne me je sprejel še bolj prijazno in mi je rekel, da je odgovor na to že poslan po drugem selu v Varšavo. Ta vest me je nemilo razburila, in si lahko misliš, kako sem se

prestrašil, ko je vzel veliko pismo z mize in mi rekel, da je carjeva volja, da se odpravim na Kavkaz proti Čerkesom.

»Dragi moj Hrabinski,« je rekel in mi položil desnico na ramo, »jaz sem s teboj posebno zadovoljen, in znano ti je, da sem tudi oseben prijatelj tvojega očeta. — Ti si jako nadarjen mladenič in si sposoben, da si ustvariš v našem stanu sijajno bodočnost, če se ti ponudi prilika in jo umeješ dobro uporabiti. V Varšavi si ne moreš steči lovorik, ker je tam sedaj vse mirno, a razun tega bi — rojen Poljak — zašel v društva, ki bi te prignala do izdajstva. Zato je njegovo veličanstvo po mojem predlogu blagovolilo odrediti, da te premestim k vojski, ki se sedaj vojuje na Kavkazu. Evo ti carskega ukaza, ki ti izkazuje posebno čast in te premešča z današnjim dnevom h konjiškemu polku, ki si sedaj tam pridobiva lovorike v vojni. Že jutri z rana odpotuješ z vojnim oddelkom, ki pojde tja. — Izkaži se, — bodi junak, ne delaj sramote svojemu imenu in glej, da se skoraj vrneš polkovnik in poln redov!«

Ko je tako završil, mi je dal v roko carski ukaz, in poklonivši se, je sedel zopet za svojo mizo, me zmené se več zame.

Stal sem nekoliko časa ves izgubljen, zdelo se mi je, da sanjam grde sanje, ki ne morejo

postati istina. Pobežnil sem za tem besen iz palače, držé vedno zlobni ukaz v roki.

Še danes ne vem, kako sem prišel v hotel, a ko sem bil sam in sem premišljal, ali bi ne bilo boljše, če pobegnem v inozemstvo, je stopil v sobo častnik temnega in surovega obraza in rekel, da je kozaški stotnik Rajakov.

»Napotim se jutri ob zori z jednim oddelkom proti Kavkazu in imam povelje, da tudi tebe vzamem seboj!« je rekel temno me gledaje. »Pripravi se torej, da odidemo za rana. Odredil sem, da te zbudi moj naddesetnik ob treh! Dotlej z Bogom!«

Rajakov odide, a jaz se zrušim ves potrt na stol, prevladan s čuvstvom obupa. — Moj oče je bival v tem času v Volinju. Nisem mu mogel reči niti z Bogom! In Agnieszka in sladko moje dete? Kaj bo ž njima, ako se več ne vrnem? Ta misel me je skoraj pripravila ob pamet. A kar pridem na nesrečno misel. Sklenil sem, da si končam tužno življenje, mislé, da je zame izgubljena Agnieszka in domovina za vedno. Hajdimo — sem si mislil — da vidim, kako je tam onikraj! — Vzel sem samokres, položil vanj dve patroni in si ga obrnil proti srcu. — Z Bogom tužna domovina! — z Bogom Agnieszka! sem vzdihnil in že hotel napeti, — ko pride v sobo grd velikan, — zaraščenega, divjega obraza,

— oblečen v uniformo kozaškega naddesetnika. Ustavil se je sredi sobe in rekel mirno: »Poslali so me k tebi, da ti pomagam, pripraviti se na jutranji pot. — No, ne igray se, batjuška, s tem samokresom, — lahko bi se sprožil! — Dolžni smo, da varujemo svoje življenje za cara, kateremu služimo, in za roditelje, ki so nas odgojili s težkim trdom!«

Te besede prostega vojaka so me spravile zopet z življenjem. Prikazala se mi je v srcu očetovega podoba in zdelo se mi je, da mi grozi in pravi: »Ne nori, mladič, ampak idi tja, kjer te čaka sreča in slava.«

Spustil sem polagoma petelina na samokresu, kateri sem podal kozaku in mu rekel: »Prav praviš, junak, tu imaš samokres! — spravi ga in ne daj mi ga, dokler ga ne potrebujem proti sovražnikom našega cara!«

Potem sem sedel in napisal Agnizski pismo, v katerem sem se trudil, razjasniti jej vso nesrečo in jo tešiti, naj ne obupa, ampak naj zaupa v boljšo srečo in v mojo nerazrušljivo zvestobo. Ta list sem vtaknil v drugo pismo, namenjeno nekemu dobremu prijatelju v Varšavi, katerega sem prosil, naj jej sam izroči to pismo. Šel sem potem na pošto, in ko sem že oddal pismo, sem zapazil nakrat za seboj svojega naddesetnika. —

Kaj hodiš vedno za menoj? — sem ga vprašal ježno.

»Da ne zaideš, batjuška!« mi je odvrnil on mirno.

Zlovoljen sem se vrnil zopet v hotel, drugi dan pa smo se pred zoro odpravili na pot in smo došli poleg vseh težav naposled srečno k naši vojski.

Sedaj so se še le začele zame prave muke. Kar sem na Kavkazu vsega pretrpel, — tega ne morem popisati! — Noč in dan sem bil na konju — v neprestani ljuti borbi s hrabrimi, silovitimi Čerkesi. V vseh bitkah sem iskal junaške smrti in hitel kakor besen med sovražnike. Toda sreča mi je bila vsiljiva in v vsaki borbi sem pobijal sovražnike, spravlja je jih povsod v strah in trepet. — Naš vrhovni poveljnik je večkrat pohvalil mojo javno hrabrost, a ko sem nekega jutra s svojim oddelkom pobil in polovil trikrat močnejšo čerkesko četo, je javil on to caru v Petrograd, in po nekaj tednih sem dobil stotniški odlok in red sv. Jurija. To me je nekoliko pomirilo s tem svetom.

Med tem pa sem pisal večkrat Agniszsi v Varšavo, — a ker nisem dobil nikdar odgovora, sem mislil, da je sirota morda umrla ali — name zabila! — Tako je minulo deset mesecev, in tekoma tega časa smo večkrat prodrli v sovražnikovo

ozemlje, toda morali smo zopet zapustiti zavzete kraje radi zavarovanega položaja naših sovražnikov, največ pa radi velikega pomanjkanja, ker povsod, kamor smo prišli, smo našli vse opustošeno.

Nekega jutra okoli božiča leta 1844. sem dobil nalog, naj grem s svojim oddelkom ogledovat neprijatelja.

Jedva smo prilično jedno uro polagoma jahali razstreseni, gledaje oprezno s karabinom v roki na vse strani, — kar se je pokazalo izza nekega grmovja krdelce Čerkesov. Ustrelili so s svojimi dolgimi puškami na nas in so pobegnili zopet na svojih brzih konjih kakor strele. — Naprej za menoj! sem zaklical in hitel za njimi kakor besen, moja četa pa za menoj. A nakrat so izginili. Hiteli smo še nekoliko za njihovim sledom, ko se je oglašil stari moj naddesetnik: »Čuješ batjuška, — oprosti mi, danes se ti posel ne posreči. Jaz poznam Čerkese in njih vojevanje! — Vem, da so pobegnili izpred nas samo za to, da bi nas privabili v kako sotesko in nas vse do zadnjega pobili.«

Zapazil sem koj, da sem zgrešil in zato zaklical: — Nazaj! — Toda jedva smo prišli kakih sto korakov nazaj, ko nas iznenadi od vseh strani streljanje.

V skok! — sem zaklical na ves glas — in konji so nam tekli po ravni dolini kolikor mogoče hitro. No bilo je že prepozno. Čerkesi so nas začeli napadati od vseh strani, kakor da bi poganjali iz zemlje, in polovica moje stotnije je popadala pred mojimi očmi. Kar se zgrudi tudi moj konj, zadet od sovražnikove svinčenke. Stari moj naddesetnik je priskočil brzo k meni in me hotel potegniti na svojega konja, a v istem trenutku se je zrušil mrtev poleg mene. Še le ko sem se nekako izpod konja izkopal, sem začutil tudi jaz ljuto bol v desnem pleču in skoraj se mi je storilo temno pred očmi in sem padel v nezavest. Ne vem, kako dolgo sem bil brez zavesti. Ko sem se zopet vzbudil, sem videl, da sem vjet v sovražnikovem taboru. Ležal sem v prostranem šotoru na medvedovi koži, poleg mene pa je čepel s prekrižanimi nogami starec dolge sive brade, puše iz nargile.

»Zahvali se proroku, da si tak junak, ker sicer bi se naši ne trudili, da bi te živega ulovili, ampak razsekali bi te na mestu!« je rekel on, motreč me s čudnim nasmehom, in je nadaljeval: »Svinčenko sem ti potegnil iz pleč, — nevarnosti ni več, skoraj ozdraviš in se pokažeš našemu velikemu poglavarju, ki je željen, videti tako velikega junaka.«

— A kaj ta stori z menoj? — sem vprašal naglo.

»E, gotovo te imenuje svojim četovodjem in ti da najlepšo deklico, samo da ostaneš pri nas.«

— A kaj bode, ako ne bodem hotel? — sem vprašal plaho.

»E, tedaj pa pojde glava!« je odvrnil starec in mahnil z roko po vratu.

Domislil sem se Agnieszke, svojega deteta in tužne domovine, ko bi jih na ta način ne videl nikdar več, in ljuta bol in obup sta me prevladala iznova.

Obolel sem hudo in ležal dolgo v hudi vročici, katera bi me skoraj spravila v grob. V redkih trenutkih, ko se mi je vrnila zavest, sem videl okoli postelje veliko Čerkesov, ki so me gledali kakor kak čudež; nekateri so slavil moje junaštvo, drugi pa me zopet na ves glas preklinjali, ker jim je poginil ali brat ali dober prijatelj v boju z mojim oddelkom.

Ne vem, kako dolgo sem bil bolan. Samo toliko se spominjam, da je že pihal od planin pomladni vetrič in da so doline začele zeleneti, ko sem prvokrat, naslonjen na starca-zdravnika, prišel iz šotorja, da se okrepim s čistim gorskim zrakom. Močna moja narava je naposled prevladala,

brzo sem zopet okreval, in ko sem povsem ozdravil, so me odvedli pred poglavarja.

Bil je to glasoviti Šamil Bej.

»Mnogo škode si nam prizadel!« je rekel on, gledaje me z nekim začudenjem. »Gorjé nam, ako bi bili vsi Rusi taki, kakor si ti! — No sedaj si naš in ne bojimo se te več!«

Na to mi je našteval, kaki junaki so poginili v borbi z mojo stotnijo, in me naposled vprašal :

»Ej, junak, reci mi, s čim nam nadomestiš toliko izgubo?«

»Tudi naših je dovolj poginilo!« sem odgovoril mu pogumno.

»Ne bahaj se, mladič, v našem taboru, ampak pokori se naši želji!« je viknil on jezo. Toda skoro se je zopet pomiril in me začel nagovarjati z laskavimi besedami, naj ostanem pri njih, obetaje mi, da me i menuje svojim četovodjem in oženi z najlepšo deklico svojega plemena.

Molčal sem, kakor da nisem razumel prav, kaj zahteva od mene, a ko je to Šamil zapazil, je namignil slugam, in v tem trenutku so dovedli pred me divno lepo deklico. Bila je pravi angelj v ženski podobi: visoka in vitka, — nežnega, prozornega obličja, a poleg tega krepke in jedrnate rasti, oblečena v fino prozorno tkanino, ki je samo na pol zakrivala čarobno lepoto in

obilnost njenega krasnega telesa. Zabliščalo se mi je za trenotek pred očmi, kakor da bi bil pogledal v solnce. A ko me je ona sramežljivo in ponižno pogledala in ko je zardela v angeljsko lice in je njeno nežno telo nekako čudno vztrepetalo, — mi je prevzela dušo neka milina in zdelo se mi, da sanjam lepe sanje. Toda v istem času mi pride na um Agnizska in sladko moje dete. Namignil sem poveljniku, da se nočem pred njo izjaviti, in ko so jo zopet odvedli, sem stopil pred Šamila; dotaknivši se v globokem poklonu z desno roko prsij, brade in čela, sem začel tako govoriti: — Slava tvojega imena je prišla tja do ledenih krajev našega carstva. Kdor pa je slaven, ta mora biti zajedno tudi pravičen, ker mu sicer krivica zatemni tudi najsijajnišo slavo! Ti mi ponujaš dična in sijajna dostojanstva, — ponujaš mi najkrasnejšo deklico, — samo da postanem tvoj, — a niti ne misliš, da bi jaz, ko bi sprejel tvojo ponudbo, — prelomil zvestobo do svoje ljubljene žene, ki sem jo ostavil žalostno s slabim detetom — da bi prelomil zvestobo svetlemu caru, ki me je poslal sem, da se bojujem zanj! — Ti si malo prej rekel, da sem pravi junak. — Misliš torej, da bi rajši živel sramotno kakor pošteno, jaz, ki mi je stala raznovrstna smrt tolikokrat pred očmi? — Ako ceniš le nekoliko zvestobo in značaj, —

česar ne dvomim, — ne morem misliti, da res zahtevaš kaj takega od mene! — Pomisli samo, kako bi bilo tebi pri srcu, ko bi te naši ujeli in te silili, da se bojuj proti svojemu rodu. — Ali bi ti ne poginil rajši nego postal izdajica?

Te besede so silno vplivale na poveljnika. Stresel je glavo, pogledal me z začudenjem, udaril s pestjo na prsi in zaklical: »Pri proroku, nisem še nikdar videl takega junaka! Premagal si me, klanjam se tvojemu junaštvu in značaju in zato ti vračam svobodo, — a pod tem pogojem, da mi s pošteno besedo in pri svojem Bogu obljubiš, da nočeš nikdar več potegniti sablje proti čerkeskemu plemenu.«

»Drage volje« — sem rekel veselo — »samo, ako privoli v to moj vrhovni poveljnik v imenu cara.« —

»Eh, ne boj se, da bi ne hotel radi takega junaka!« je odvrnil poveljnik tužno. »Piši mu sam, jaz mu hočem koj odposlati pismo.«

Veselo sem ga poslušal in javil vso zadevo poveljništvu svojega polka. Kakor sem čul pozneje, je provzročilo moje pismo neizmerno radost v našem taboru, ker so tam gotovo mislili, da sem onega nesrečnega jutra poginil v boju. Koj tretjega dne pride depeša, podpisana po generalu grofu Woronczovu, kjer mi je bilo dovoljeno, da dam pošteno besedo, da se ne bom

bojeval več proti Čerkesom. Poveljnik je zbral vse svoje dostojanstvenike okoli sebe, in ko sem izustil svečano prisego, me je objel in rekel: »Idi, sinko moj! — idi, kamor te je volja, — zopet sva prijatelja! — Kadar pa se vrneš k svojim, reci jim, da skalni Kavkaz popije še mnogo njihove krvi, predno porečejo, da sem njihov!«

Na to mi je poklonil krasnega konja in sijajno, s srebrom in zlatom okovano orožje. To-lika prijaznost in plemenitost dosedanjega sovražnika me je globoko ganila, in to ganutje me je skoraj prevladalo, ko je prišel čas, da se ločim od njega za vedno. Jeden del njegovih dostojanstvenikov in okoli sto drugih Čerkesov me je spremilo tja do ruskega tabora. A tu me je šele pričakovala prava slava. Moji bojni tovariši, častniki in navadni vojaki so se zbrali okoli mene, me objemali, poljubovali in klicali od veselja, da sem prišel zopet živ med nje! — Grof Woronczov pa me je pričakoval kot rojenega sina in ni vedel, kaj naj stori z menoj od velikega veselja in spoštovanja.

Premestil me je koj k nekemu drugemu polku, ki je bil v tem času v Kazanu. Preživel sem nekoliko veselih dni v našem taboru, potem sem se odpravil na pot, da nastopim službo pri svojem novem polku.

Prišedši v Kazan sem se predstavil novemu polkovniku. V kavarni sem našel starega znanca in sošolca poročnika Kardenova, ki je bil premeščen iz Varšave v Kazan. Vprašal sem ga, kaj se je pripetilo v Varšavi v moji odsotnosti.

Začel mi je nekaj pripovedovati, kar me je malo zanimalo, ker se ni tikalo tega, kar sem želel čuti. Zato sem ga izpraševal, kako je sedaj v Poljski, kaj je z izseljevanjem, kaj s prognanci v Sibiriji — in kaj delajo družine prognancev.

Kardenov me je začudeno pogledal in rekel: »Vidim, da so ti neznane mnoge reči, ki so se dogodile že pred dolgim časom. Ali nisi čul, da je car pomilostil že pred jednim letom večji del poljskih prognancev?«

»Kje pa bi mogel to čuti na Kavkazu in v moji sužnosti!« — sem mu odvrnil in se silil na smeh. — »No, povej mi, kateri so pomiloščeni.«

»Kdo bi si mogel zapomniti,« je odvrnil on in mignil z rameni. »Mnogo jih je, znani so mi samo najbolj odlični izmed njih, — a to so grofje Padovski, Labenski, Kraszinski...«

»Kraszinski!« sem zaklical in ves otrpnil. — »Ali ti je kaj znano o njegovi starejši hčeri?« — sem vprašal jedva dihaaje.

Kardenov me je pogledal, kakor da bi ga moje vprašanje presenetilo, in odvrnil s težkim

glasom: »Znano mi je samo to, da se je starejša, z imenom Agnieszka, pred dvema mesecema poročila z mladim grofom Padovskim.«

»Agnieszka se je udala!« sem zaklical in skočil kvišku, kakor da bi mi svinčenka pogodila sredino srca. Hitel sem potem iz kavarne kakor divji in prebil cel dan, tavajoč izven mesta kakor brez pameti. Prišel sem naposled pozno po noči domov in se zgrudil nezavesten od utrujenosti in silne razburjenosti. Ko se mi je po kratki in hudi bolečini živcev zavest povrnila, sem bil v vojaški bolnici. Dolgo sem potreboval, da sem zbral zvezo svojih dogodkov. Ta svet se mi je zdel nekako čuden, tuj, da celo smešen. Nisem mogel pojmiti, da ima človek tako čvrsto in trdo življenje, da prebije toliko nesreč, hinavščin, lažij in prevaranih nad. No, po malem sem zopet okreval in dobil koj dopust na dva meseca, da posetim svojo rodbino.

Moj oče je bil tedaj na svojem posestvu v Volinju. On in moja mati sta me objokovala, kakor da sem res poginil, ker je v službenem popisu umrlih častnikov in vojakov stalo tudi moje ime. Zato je oče skoraj umrl, ko je dobil moje prvo pismo, od velike nepričakovane radosti. Potoval sem noč in dan, da prej vidim svoje starše, a ko sem naposled na pragu našega dvora pred njima pokleknil, da me blagoslovita,

me je v srce zabólelo, ko sem opazil, kako ju je bila potrla v kratkem času bol in žalost. Nista me mogla dovolj naljubkovati in sta skakala okoli mene, vsklikala in se smejala, kakor da bi izgubila pamet.

Ostal sem nekoliko tednov pri njima, potem pa sem se odpravil na pot v Varšavo, kamor me je vlekla neka nepremagljiva sila, čeprav si niti sam nisem mogel raztolmačiti, česa naj bi tam še iskal. Obljubil sem svojim, da se skoraj vrnem, in sem krenil na pot. — Ko sem prišel v Varšavo, sem začel hitro popraševati po grofu Padovskem. Pokazali so mi hišo, kjer je stanoval. Bila je krasna visoka palača. Šetal sem kakor brezumen pred njo in gledal na okna, da bi morda zagledal kje Agnizsko. Pa zaman. V tem zagledam slučajno na jednom oglu prilepljen gledališki oglas, na katerem je bila napovedana predstava opere »Don Juan«. Kupil sem si vstopnico za ložo, mislé, da jo gotovo vidim v gledališču. Jedva sem pričakal večera; zdelo se mi je, da moram znoreti. Zato sem naprosil dva znana mi poročnika, da bi šla z menoj v ložo. Začelo se je že prvo dejanje in razgledoval sem se povsodi okoli, ali nikjer nisem videl njej podobnega ženskega lica. Nekako v sredi prvega dejanja pa stopi nakrat nekoliko oseb v ložo, ki je bila moji nasproti. Bila sta dva gospoda in

jedna gospa. Ko je ta vzela z glave svoj bašlik, sedla na prvo klop lože in uprla oči na oder, — mi je skoraj počilo srce. Nikdo drugi ni bil nego moja izgubljena Agniszka, lepša kakor kedaj, polna sreče in blaženstva na angeljskem licu. Tesna kazavajka od modrega baržuna, obrobljena z dragoceno sobolovino, je divno pristajala njeni vitki postavi, a škrlatna in bela konfederatka je še povečavala lepoto glavice in bujnih zlatih kodrov.

Za njo je sedel sivobrad starec, poleg nje pa krasen, črnolas in črnook mladenič, s katerim se je neprestano šalila in razgovarjala.

— Ta je njen soprog, — kleti moj tekmeč! — sem si koj mislil, v srcu pa mi je vzkipela neizmerna mržnja proti njemu in želja za osveto.

Neka nepremagljiva moč me je neprestano silila, da sem gledal v njo. V tem se je končalo prvo dejanje, in sluga jej je prinesel mal krožnik sladoleda. Začela ga je srebat, neprestano se šaleča s svojim soprogom. V tem pa je obrnila slučajno oči name. Omedlel sem v tem trenutku od silne razburjenosti, — ona pa je prebledela kakor bel mramor. — Oči so debelo gledale v me, kakor da bi zagledale kako strašilo. — Potem pa je nakrat stegnila obe roki pred se, zaklicala s presunljivim vzklikom in padla nezavestna v naročje svojega soproga. Odnegli so jo iz lože.

Občinstvo se je razburilo, nastal je šum in vpitje v gledališču — jaz pa sem pobegnil ven kakor brez pameti in videl še zunaj, kako so jo dvignili v kočijo, ki se je hitro odpeljala in izginila.

Drugega dne sem izvedel s povpraševanjem, da je težko zbolela. Vsakega dne mi je moral sluga vprašati v njeni palači, kako jej je, in postal sem obupan, kadar sem dobil vest, da se jej obrača bolezen na slabo. No, naposled je prevladala njena jaka narava, in jaz, nesrečnež, sem občutil celo blaženstvo v onem trenutku, ko so mi rekli, da je minula vsaka nevarnost in da gotovo ozdravi! Ko je povsem okrevala, sem dobil od nje pismo, ki mi je odprlo stare rane, ker sem iz tega pisma spoznal, da jej ne morem toliko zameriti, da je dala drugemu roko — in — da me vendar še vedno ljubi.

To pismo imam še danes in sem ga pripravl, da ti ga prečitam.

To rekši, je Hrabinski vstal, šel k jedni omari, vzel tam že nekoliko orumenelih listov, uredil jih — sedel zopet in začel čitati iz njih:

»Dragi moj Stanko!

Čudna je ta usoda, ki naju povsod preganja od prve ure najinega znanja! — Ali je to samo navaden slučaj ali sodba božja, ali pa prokletstvo radi greha, ki so ga storili najini predniki! — Ah, ko sem te prvokrat zagledala, in ko

mi je v srcu zasijal prvi žarek ljubezni, sem počutila koj neki čuden strah, ker mi je vedno nekaj govorilo, da mi donašaš veliko žalost in nesrečo in da se radi tebe ponesrečim. In ta notranji glas se je skoraj uresničil! — V moji neizmerni ljubezni proti tebi in nesrečni naši domovini sem se ti udala povsem in ti žrtvovala svoje poštenje, ker sem si mislila, da te tem bolj na se privežem in da bodeš potem s tem večjim požrtvovanjem delal za uresničenje mojih osnov o rešitvi domovine. Toda nesrečna usoda me je prevarila v mojih nadah! Vzela mi je najprej milo sladko dete najine ljubezni z grozno smrtjo, a poleg vsega tega je izostala željno pričakovana osvoboditev naše nesrečne domovine! — Ah, kaka sreča bi bila, ko bi ne bil podaril Vandi nekoliko denarja! Živel o bi sedaj najino milo dete, jaz pa bi se ne bila omožila z drugim akoravno sem se še le tedaj, ko sem izvedela, da si padel v boju! — Oni denar pa je pripravil njej in najinemu otroku rani grob.

Tri tedne po porodu sem morala oditi iz Torczyna, ker je prišla vest, da bode tam velik lov na volkove in da pridejo lovci in plemiči iz varšavske okolice. Bala sem se, da bi me tam slučajno ne zapazil kak znanec, in sem se odpeljala v najhujši zimi sama k teti v Radomok, kjer sem zbolela radi dolgega in slabega pota.

Pa skoraj sem zopet ozdravila in sem željno pričakovala onega dne, ko bi bil ti prišel po najinem dogovoru. Namesto tebe pa pride od matere pismo, v katerem mi je ukazala, naj se vrnem hitro domov, ker je čula, da si odšel za vedno iz Varšave, in da se nimamo ničesar več bati od tebe. V drugem pismu je prosila teto, naj me spremi do Varšave in naj tam ostane kakih mesec dnij pri nji. — Misliš si lahko, kako me je prestrašilo to pismo, ker se mi je v srcu porodila sumnja, da si morda odšel prostovoljno iz Varšave, samo da se me izogneš za vedno! — Morala sem skrivati bôl in se kazati pred teto, kako se veselim, da se povrnem zopet domov. Na potu v Varšavo se nisem mogla premagati, da ne bi pogledala, kako je detetu. Zato sem pregovorila teto, da obstaneva v Torcynu in greva k Vandi, da vidiiva, kako jej je. Ko pa sva stopili na njeno dvorišče, se nisem malo začudila, ko sem zapazila med vratmi neko tujo žensko.

»Kje je Vanda?« — sem jo vprašala. — Žena me je za trenutek pogledala, kakor da bi se čudila mojemu vprašanju, potem pa je žalostno odvrnila: — Ako vprašate za ono Vando, ki je bivala pred dvema mesecema v tej hiši, je ne boste več videli na tem, ampak gori — gori na drugem svetu.

— Za Boga, ali je umrla! — sem vprašala in se vsa zgrozila.

— Da, umrla — reče žena — umrla in še kako umrla! Požrli so jo volkovi — njo in neko malo dete, katero je nosila seboj! —

Slišavši te usodne besede, sem zavpila od ljute boli in padla onesveščena v naročje prestrašene tete. Ko pa se mi je vrnila zavest, me je teta milovala in tešila, jadikujé, da sva šli sem, — ker je mislila, da me je samo nenadna vest o smrti moje dojkine tako prestrašila. Prosila sem ženo, naj mi pove, kako se je pripetila nesreča.

— To se more na kratko povedati! — je odvrnila žena. — Bilo vam je to začetkom minulega meseca, ko je tukaj plemenita gospoda uprizorila veliko gonjo na volkove. Med lovci in slugami je bil tudi neki sorodnik Vandininega pokojnika. Prenočil je pri njej dve noči, in ko je lov končal, jo je pregovoril, naj ga sprejme do Grodziska. To vam je mesto čisto blizu in bi se lahko še tistega dne vrnila. Ona ga je res na svojo nesrečo tudi poslušala in šla ž njim in nesla seboj neko malo dete, katero ji je oddala neka odlična gospa iz Varšave v odgojo. V Grodzisku pa se je precej napila — in pripovedujejo, da je od tod še nesla steklenico žganja seboj. Ko se je vračala proti Torczynu, jo je do-

bila na potu burja s snegom in je menda oslabljena od žganja nekam sedla, zaspala in z detetom vred zmrznila. Še le tretji dan potem so našli seljaki kraj ceste na pol pota do Torczyna v krvavem snegu nekoliko kostij, žensko obušvalo in nekoliko cunj ženske obleke in fino mošnjico z nekaj cekini, in so nesli vse te reči k starosti, kjer so potem sosedje spoznali, da je Vanda ona nesrečnica, katero so volkovi požrli na onem mestu! Jaz sem njena najbližja sorodnica in sem dobila njeno hišo! — je završila žena, brisoča si solze iz očíj.

— Ali se ne ve, čegavo je bilo ono ubogo dete? — je vprašala sedaj teta.

»Še danes se ne ve,« — je odvrnila žena, ker ona nikomur ni povedala! —

— Strašno! — žalostno! — je šepetala teta, meni pa je skoraj počilo srce od težke boli, morala sem zbrati vse sile, samo da se nisem izdala, da sem mati onega nesrečnega deteta. Vsa potrta sem se napotila s teto proti Varšavi, ko pa prideva domov, sva našli mater bolno, ker je bila potrta tudi njo vest o žalostni Vandini smrti.

Od onega dne sem povsod tajno povpraševala, ali bi morda čula kaj o tebi. A zaman! Nikdo mi ni vedel drugega povedati, kakor da si odšel v Petrograd. Dan za dnevom sem brez

vspeha pričakovala, ali bi ne dobila od tebe pisma, in tako je nastalo naposled v meni nesrečno prepričanje, da si prostovoljno odšel iz Varšave, Bog vedi kam, samo da bi se mene iznebil za vedno.

V tem je pomilostil car mojega očeta in še nekoliko drugih prognanih plemičev ter jim vrnil zaplenjeno imetje. Z mojim očetom se je vrnil iz Sibirije tudi njegov stari prijatelj grof Padovski, in skoraj potem pride iz Pariza tudi Padovskega sin Anton, ki je bil po vstaji pobegnil s svojim stricem na Francosko. Nekdanje blagostanje se je zopet vrnilo v našo hišo. A vso našo srečo nam je kalila koj s početka smrt moje matere, katera ni mogla prenesti toliko nenadne sreče in radosti. Umrla je mirno in z blaženim nasmehom na licu; predno pa je izdihnila, mi je rekla, sklenivša obe roki nad mojo glavo: »Kadar se ti zljubi omožiti se, omoži se jedino s pravim Poljakom, ki ljubi svojo domovino nad vse, kakor na primer grof Anton Padovski, ki te tako rad vidi! Oh, kaka sreča, ko bi postala njegova!«

Tedaj so se mi šele odprle oči, in tedaj šele sem zapazila, da je Anton res hodil v našo hišo češče nego bi pristojalo, in da so bili ti poseti namenjeni jedino le meni.

Nekega lepega večera meseca velikega srpana sva bila sama na vrtu. Šetala sva molče. Kar je on obstal in me žalostno vprašal: »Agniszka, zakaj ste vedno tako otožna?«

»Tugujem za svobodo naše domovine!« sem mu odvrnila. Na to je on pogledal, kakor da bi hotel prodreti v najskrajnejši kotiček mojega srca, in rekel: »Vsak pravi Poljak boluje za to tugo, ali zato nas mora vendar tešiti in bodriti nada, da zasije solnce zlate svobode vsaj našim potomcem. Kam pa bi dospela domovina, ko bi se sami uničevali z večno tugo? — Ah, tudi jaz ljubim domovino nad vse na svetu, pa vendar ne tratim svojih dnij v neprestanem tugovanju, ampak se bodrim, jačim in krepim z zaupanjem v samega sebe in v moč našega naroda, da morem pokazati pri prvi priložnosti, da nisem izgubljen sin tužne nam majke!«

Poslušala sem pobožno te njegove besede, ki so odmevale v mojem srcu kakor nebeška glasba, ki je ugajala mojemu bolnemu čuvstvu. Nakrat pa so mu vzplamtele oči in je gledal v me, kakor da bi me hotel požreti. Prebledel je v obraz, vzdihnil nekolikokratov in vzkliknil z ginenim glasom: »Ah, poleg tužne domovine ljubim z vsem žarom svojega srca še jedno bitje, ki bi me jedino utešilo v mojem jadu — ah, ljubim, — ljubim vas božanstvena Agnieszka!«

To rekši je zgrabil mojo roko, pritisnil jo na usta in pokleknil pred me, gledaje me v lice z izrazom pričakovanja — straha in nade.

Burno to izražanje ljubezni me je globoko ganilo v žalostno srce. Obžalovala sem ga, zakaj je prav njemu namenila usoda, da se je zagledal v mene, ki sem izgubila steze kreposti in se podala grehu. Nehoté so me oblile solze, in ko jih je on ugledal, je naglo skočil in me hotel objeti, ker je slutil v njih uresničenje svojih nad. Jaz pa sem ga potisnila od sebe in mu odgovorila jokaje: »Ah, ne mučite si plemenitega srca z nadami, ki se ne vresničijo nikdar, ker sem že zaročena z drugim!«

Ko je slišal te besede, se je ubožec prestrašil in prebledel, kakor da bi bil čul svojo smrtno obsodbo. »Torej že zaročena!« je šepnil polglasno. »Da, zaročena,« sem mu odgovorila, a neka nepremagljiva moč mi je iztisnila še te besede: »ali, žal, ostane morda samo pri zaroki, ker se mi je za zaročnikom zmedel sled, in nikdo ne ve, kje in v katerem kraju je.«

Te besede so ga oživele na novo. »Kako to?« je vprašal naglo in me prosil, naj mu reč razjasnim. — Povedala sem mu potem na kratko tužno povest najine ljubezni, ne omenivši ničesar o najinem detetu.

»Hrabinski, praviš, — da se imenuje ta tvoj srečni zaročnik?« je vprašal on. »Ah, moram ga najti, najti ali njega, ali njegov grob, samo da se osvobodim te neznosne in pogubne negotovosti, in naj bi tudi prehodil cel svet.«

Nekoliko dnij pozneje se je napotil v Petrograd. Istega dne pa, ko bi bil odpotoval, je stopil v mojo sobo, bled, zmočen in potrtn. Molčé mi je podal neke petrograjske novine in mi pokazal prvi članek z naslovom: »Mlad junak«.

Predmetom tega članka si bil ti, dragi Stanko, in tvoje nepopisno junaštvo, s katerim si se boril na Kavkazu proti Čerkesom.

Grof Padovski je sedel, težko vzdihnil, si stisnil glavo v obe roki, — jaz pa sem si mislila: — Ah, moj Stanko torej živi — živi, a zamejadno ne mara, — ne zame, ne za tužno našo domovino, ampak si pridobiva nesmrtno lovoriko in krati s krutim junaštvom zlato svobodo do sedaj srečnemu narodu!

Anton je vstal, me prijel za obe roki, mi pogledal v oči in vprašal: »Agniszka, ali se ti ne zdi, da je on na te že davno pozabil in da ni več vreden tebe in tvoje ljubezni?«

»Ne, dragi moj,« sem mu odgovorila, »jaz še nisem o tem popolnoma osvedočena. Mogoče je, da me on še vedno zvesto ljubi, da

mi je večkrat pisal, da pa so pisma ustavili neprijatelji najine ljubezni, ki so ga gotovo poslali tudi na Kavkaz.«

Grof Anton je vzdihnil in rekel: »Prav sodiš, — ker v Rusiji je mogoče vse. Morda te on res še vedno zvesto ljubi. Zato se uteši in zaupaj v Boga — ki ti povrne ljubljenega zaročnika, — s katerim bodeš srečna, — bolj srečna nego z menoj! — Jaz pa se potrudim, da prebolim svojo nesrečo. — No, ako me bol uniči in mi pojde duša v večnost, — spomni se tedaj onega nesrečneža, ki je o tebi snival kratek a sladek sèn. — Prinesi mi tu pa tam kako cvetlico na rani grob, — da bode laglje duši, ki te bode povsod obletaval bdeča nad teboj, da te nikdo več ne razžalosti na tem svetu.«

»Ah, ne govori tako — ne trgaj mi ubogega srca še bolj!« sem zaklicala, padla na kolena in si zakrila obraz med obe dlani. Ko sem zopet pogledala, sem zapazila, da je Anton odšel.

Dolgo ga ni bilo potem k meni, med tem pa sem molila k Bogu, naj me vzame s tega sveta, da me mine moja neznosna usoda. Ali prišel je zopet k meni. Bilo je to nekako po novem letu.

»Pripravi se, da čuješ žalostno vest, ki ti srce globoko razžali!« je rekel on resno. »No, božja volja je bila, proti kateri ni leka, in

kateri se moramo pokoriti, če tudi bi nam prinesla najtežjo bôl!«

To rekši, mi je podal molčé zopet neke novine. Vsa otrpnem, ko zagledam na prvi pogled članek pod naslovom: »Junaška smrt stotnika Hrabinskega«.

Dalje nisem mogla čitati. — Novine so mi padle iz rok, a po licu so mi tekle solze. Ko sem se zopet nekoliko pomirila, je odšel, spoštuje menda mojo težko bol, in minulo je zopet dolgo časa, da ga nisem videla.

Bil je uprav veliki petek, ko sem molila v stolni cerkvi za tvojo dušo. Ko sem našla nekoliko utehe v skromni molitvi, sem se dvignila, a v tem zapazim Antona pred seboj. Njegove oči so me gledale z izrazom plemenitega sočutja. Vsa sem otrpnila, a neka nepremagljiva moč me je vlekla k njemu. Podala sem mu roko, a on jo je stisnil in pritisnil na svoje prsi.

»Morem li sedaj upati, da postaneš moja?« me je vprašal nežno.

Vztrepetala sem od silne razburjenosti in odgovorila: »Ah, Anton, ne išči sam svoje nesreče, ko moreš biti z drugo bolj srečen. Ah, — jaz nisem vredna, da postanem tvoja, ker jaz sem — velika grešnica!«

Nisem mogla govoriti dalje radi joka.

»Ti, pa velika grešnica, to ni mogoče, tega ne verjamem!« je rekel on. »In če bi Bog vedi kaj zagrešila, radostno bi ti oprostil vse, samo da postaneš moja! — Toda nočem vedeti, — in ako ti teži dušo kak težek greh, ti ga na tem svetem mestu naprej oproščam!«

»Ne, ne, dragi moj!« sem rekla na to, »nočem več tajiti pred teboj, izpovedati se ti hočem, potem pa sodi sam, ali sem vredna tvoje ljubezni ali ne!«

»Govori!« je rekel mirno.

Ljudstvo se je bilo že razšlo, in bila sva sama v veličastni zgradbi.

»Ti morda misliš,« sem začela s trepetajočim glasom, da dobiš nedolžno deklico, in niti ne slutiš, da sem jaz vdova, da vdova, ker nisva bila samo zaročena, ampak poročena — pred Bogom — poročena kakor pred oltarjem mož in žena!«

Nato sem mu povedala iskreno vse podrobnosti najine ljubezni in grozno usodo najinega deteta.

Anton se je nekoliko užalostil in zamislil, naposled pa rekel z blagim glasom:

»Draga Agnieszka, tvoja iskrenost povečava samo mojo ljubav. Hvala ti na tvoji zaupnosti. Jaz ti nočem nikdar zameriti, kar si storila, ker po mojem prepričanju ni grešen tak čin, kadar

mu je izvir čista, sveta, božanstvena ljubav! — Zato si bodem vedno mislil, da sem te vzel vdovo!«

Ah, dragi Stanko! Ali mi moreš zameriti, da sem mu v onem trenutku padla okoli vratu, prevladana s tako plemenitostjo duše, — da sem se mu zaobljubila pred oltarjem, mesec pozneje pa mu podala pred istim oltarjem tudi roko? Oh ne, — mili moj, — samo ako reč pravično razsodiš!

Od onega dne živim poleg njega srečno in mirno. — In kako tudi ne, ko me on obožava, spolnuje z detinsko nežnostjo vsako mojo željo, in spoštuje celo spomin na te: na mojo prvo ljubezen.

Nekega dne me je iznenadil s tem, da mi je prinesel veliko tvojo doprsno sliko, ki jo je dal preslikati z male sličice v mojem medaljonu. Napravila sva v jedni sobi mal oltar s kipom našega Spasitelja, pod kip pa sva postavila tvojo sliko in jo krasila vsakega dne z svežimi cvetlicami. Tukaj sva klečala često in molila k Bogu za pokoj tvoje duše, — in nisva slutila, da živiš v oddaljenem kraju.

A moja sreča je trajala kratko, trajala je samo do onega trenutka, ko sem te zapazila v gledališču. Ah, ti si ne misliš, kaka groza me je preletela tedaj. Zdelo se mi je, da je prišel tvoj

duh z onega sveta, da mi zagrozi radi moje nezvestobe. V težki svoji bolezni sem klicala često tvoje ime. Zato je Anton hitro izvedel, kaj se je zgodilo. Povpraševal je po tebi po mestu, in izvedel vse, kar si doživel od onega časa, ko sva se videla zadnjikrat.

Ko sem ozdravila, mi je povedal iskreno vse, kar je čul o tebi. Iz tega vidim, da si moral iti proti svoji volji iz Varšave in prišel na Kavkaz — srce moje pa mi pravi, da me še vedno ljubiš!

Kaj naj storim sirota sedaj — poročena z možem, katerega moram ljubiti že radi njegove plemenite duše, dasi mi v srcu še vedno živi spomin na te? Ah, kako bi bila srečna, ako bi svoje bolezni ne prebolela in ne motila več mir njegovi in tvoji duši! Kadar vidim, s kako nežnostjo in plemenitostjo spoštuje on to mojo novo rano, tedaj bi najrajša želela, da bi izginila s tega sveta.

Zato te zaklinjam pri spominu najine nekdanje ljubezni in najinega milega deteta, ki je sedaj v angeljskem zboru, — beži, — beži iz Varšave, — odpovej se mi za vedno, — pozabi me, — ker nisem vredna, da me gledajo tvoje oči, — odkar sem ti prelomila zvestobo! — Ah, beži, — beži, Stanko! — Ker, odkar si prišel, me mučijo peklenške muke, dušo pa mi plašijo grozne podobe! — Vidim neprestano več rakev, poleg katerih ti klečiš čist in vzvišen in moliš k Bogu

za one, ki počivajo v teh rakvah! — Ah, kako rada bi pregnala iz duše te nemile goste! A čim bolj jih gonim, tem več se jih zbere okoli mene. — Zato beži, dragi Stanko, — beži daleč od mene in moli za me siroto k Bogu! — Tvoja čista molitev prodré do neba!

Z Bogom, ah za vedno — z Bogom! —«

* * *

Polkovnik je bil globoko ganjen, ko je čul do konca vsebino tega pisma in je še dolgo sedel zatopljen v razne misli.

»No, kaj praviš o tem pismu?« je vprašal Hrabinski.

»Pri mojem poštenju, ljubila te je iskreno in gotovo te še sedaj ni pozabila, ako je še kje živa na tem svetu! — A po mojem mnenju se jej ne more niti malo zameriti, da se je pri takih okolnostih omožila z drugim.«

»Tako sem mislil tedaj tudi sam!« je rekel Hrabinski naglo. — »No poslušaj, — šele sedaj pride najčudnejše v tej zgodbi. Ko sem sprejel ono njeno pismo, sem jo res poslušal in pobegnil nazaj v Kazan. Komaj pa sem bil tam mesec dnij, sem dobil od nekega znanca iz Varšave pismo, v katerem mi je priobčil, da je grof Anton Padovski dva tedna po mojem odhodu padel v

dvoboju z nekim stotnikom, Komisarovem, ki je bil tedaj jeden mojih najboljših prijateljev, in kateremu je bila povest moje nesrečne ljubezni prilično znana.

Ne vem, ali ga je prijateljstvo ali kaj drugega privedlo do tega, da je iskal prepira s Padovskim — samo toliko sem čul, da je v nekem društvu hudo razžalil Agniszko in radi tega ga je Padovski pozval na dvoboj, v katerem je padel sam.

Ko sem čul to usodno vest, se mi je vzbudila nova nada, da sedaj vendar dosežem namen svojih davnih želja — in moram ti priznati na svojo sramoto, da mi je nekaj časa drago bilo, da se je tako zgodilo. Kaj hočeš! Človek ostane človek in je vedno pripravljen, da si osnuje svojo srečo nad grobom sreče svojega bližnjega!

Čutil sem nepremagljivo hrepenenje za Agniszko in sem odpotoval zopet v Varšavo. Ko pa sem hotel k' njej, so mi rekli, da me noče sprejeti. Pisal sem ji; toda nisem dobil odgovora. V svojem obupu sem hodil krog njene hiše in jej pisal vsak dan. Pa zaman!

Naposled po nekaj tednih sem dobil od nje pismo, v katerem me je na kratko prosila, naj je ne nadlegujem več, ker se ne misli več omožiti, in ako bi se kedaj tudi premislila, — je gotovo, da bi se z menoj nikdar ne omožila!

Ko sem to pismo prvikrat prečital, se mi je zdelo, kakor da bi bil dosedaj spal in da se mi je vse to samo sanjalo. Čital sem ga gotovo stokrat, — držal ga proti luči, ga preobračal na vse strani, da bi morda kje našel kako znamenje, iz katerega bi mogel sklepati, da se ona z menoj samo šali. Toda mrtve črke so mi kazale vedno neusmiljeno istino. Srce mi je na prvi hip otrpnilo kakor v smrtnem strahu. A zopet sem bil obupan, kakor besen sem tekel do njene palače, da bi jo vprašal, ali se morda samo šali z menoj. Ali našel sem vrata zaprta in vrnil se potrto zopet v svoje stanovanje; premišljuje svoj položaj z bistrim umom, sem prišel naposled do tužnega prepričanja, da me ona ne ljubi in da me nikdar ni ljubila iskreno!

Nisem maral za nič več na tem svetu in si izposloval svoje premeščenje v rusko Ameriko. Prišel sem v deželo Čugučev za poveljnika neke male trdnjave. Tukaj sem bival do leta 1848., in ko je na Ogerskem nastal upor, so me odzvali od tod in me uvrstili v Paskievičevo krdelo, po dovršeni vojni pa sem prestopil v avstrijsko vojsko za stotnika. — Ko sem šel skozi Varšavo, sem tam izvedel, da se je po mojem odhodu odkrila nova zarota, v katero so bili zapleteni stari Padovski, Kraszinski in tudi Agniszka. Padovskega so vjeli in poslali zopet v Sibirijo, Kraszinski in

njegovi hčeri pa so pobegnili v inozemstvo. Kje so sedaj in ali še živijo, tega ne vem, ker od tedaj nisem čul niti besedice več o njihovi usodi. To je torej, brate, povest moje nesrečne ljubezni, in sedaj moreš razumeti pomen te moje slike.»

Polkovnik se je zagledal v svojega prijatelja z izrazom začudenja in sočutja. Naposled je prijel njegovo desnico in rekel: »Stanko moj, mnogo si pretrpel na tem svetu! Kdo bi si to mislil! — Kaj smo mi vsakdanji ljudje proti tebi? Ničesar drugega nego revni pritlikovci, ki brskamo, podobni mravlji, po prahu tega sveta, dočim se tvoj duh, očiščen in razbistren s težkimi udarci usode, dviga do nebes in od zgoraj gieda in obžaluje slabost in nečimernost človeškega rodu! — Konec tvoje povesti se meni zdi samemu nekako čuden. Ne morem si raztolmačiti, zakaj te je Agnieszka odbila, ko je Anton umrl; jedino le je mogoče, da jo je do tega privedlo njeno silno rodoljubje, da ni mogla prenesti, da se nisi ravnal po njenih nazorih, ampak si vedno ostal v ruski vojski. Ali Bog ve, morda še doživiva čas, ko se reši tudi ta čudna zagonetka!«

V tem je pogledal prvi sluga v sobo in jecljal v največji nepriliki, da se kuhar boji, da bi se ne pokvarilo vse kosilo, ker je čas obeda že davno minul.

Oba sta pogledala na uro, in polkovnik je skočil naglo in zaklical: »Grom in strela, oprosti, da sem tako dolgo pri tebi. No, bom imel tudi jaz lepo parado! Pozvan sem k Weissovim na obed ob dveh, sedaj pa je že pol treh! — Z Bogom, dragi Stanko, — hvala ti, moram hiteti, — oprosti, — a bova se še o tem pogovarjala, kadar bodeva zopet sama. Z Bogom!«

To rekši, je objel polkovnik svojega prijatelja in se odpeljal proti Weissovi hiši, kjer ga je Julija že nestrpno pričakovala.

XII.

V smrti rešitev.

Koncem meseca velikega srpana leta 1865. je bilo neobičajno živahno v Weissovi hiši. Delalo se je na vse pretege, pripravljalo in kupovalo novo pohištvo, krasile sobe, krojile in šivale nove obleke, v kuhinji se pripravljala najbolj izbrana jedila, v pivnici pa zlagale in čistile od davnega prahu steklenice, polne najfinejšega in jako starega raznovrstnega vina.

»Naj se pozna, da je zaroka mojega otroka!« je govoril stari Weiss in hitel po hiši, zapoveduje na vse strani resno in dostojanstveno, kakor kapitan na velikem morskem brodu.

Naposled je prišel ta svečani dan in okoli sedmih zvečer so se že začeli zbirati mnogobrojni nališpani gostje. Polkovnik je privedel samo svojega pobočnika Wasiljeviča in častnike štaba. Hotel je tudi, da pride s Kneževićem tudi

Lobinski, a ta se je zahvalil uljudno, toda odločno, izgovarjaje se, da mu neki posebni posli ne dopuščajo, da bi se udeležil te svečanosti.

Gostija je bila prirejena sijajno. V treh sobah so bile postavljene dolge mize za mnogo-brojne goste. Na mizah se je svetilo samo srebrno in zlato posodje, in iz vrčev, iz najfinejšega porcelana, so širile najlepše cvetlice svoj opajajoči vonj.

Ko so začele pokati šampanjske steklenice, je bilo veselje v društvu že občno, in polkovnik, ki je sedel poleg svoje krasne zaročnice, je bil čisto spremenjen od miline in veselja.

Po večerji so odstranili mize, glasba je zasvirala Straussov valček, in polkovnik je otvoril ples s svojo zaročnico. Plesal je ognjeno in strastno, kakor mladenič dvajsetih let, in je bil tako objesten, da je žalostni in resni Hrabinski, ko se ni mogel več ustavljati njegovim navalom, moral plesati z Julijo vratolomno brzopolko.

Med tem, ko so se pri Weissovih tako gostili in veselili, je sedel Lobinski v Dornbachu, na vrtu baronice Weberjeve, na zeleni mehki travi, poleg svoje mile Pavline, stokal in vzdihoval, dogovarjaje se povsem resno, kako naj bi skupno umrla. Vzrok temu je bilo to le. Istega dne je bila slučajno našla Pavlina med materinimi knjigami neko pismo. Ni se mogla premagati v

svoji radovednosti in ga je prečitala. Srce ji je skoraj prebilo prsa od veselja, ko je izvedela iz tega pisma, da je Julija Weissova iskreno izpovedala njeni materi, da so vse dosedanje spletke izšle od nje, in da je bilo vse pretirano, — mnogo pa tudi izmišljeno, kar je ona dosedaj o njem pisala, ker je Lobinski pošten in dober mladenič, kateremu poveri ona lahko z mirno vestjo bodočo srečo svoje hčere.

Vskliknila je od radosti in upala, da bode sedaj kraj nesreči njene ljubezni. Tekla je k materi, izpovedala jej, da je čitala to pismo, in jo prosila na kolenih, naj jej ne krati več svojega blagoslova.

Komaj pa je še izpregovorila, jo je pogledala mati z izrazom straha. Toda skoraj na to se jej je prikazala na obrazu zopet mirna in stroga resnost.

»Pusti, dete, take misli,« jej je rekla z blagim, toda odločnim glasom. »Izbij si iz glave take reči, ki se ne dado uresničiti brez nevarnosti za tvojo srečo. — Kar se je čulo o Lobinskem, je čista resnica, in naj bi dobila sto takih pisem! — Jaz sem pred Bogom in pred ljudmi odgovorna za tvojo srečo, in dokler sem živa, ne morem dovoliti, da se omožiš s takim veternejakom! Ako torej samo nekoliko spoštuješ mojo voljo, pozabi ga, — ako pa nočeš, ti je

svobodno iti, kamor ti je drago, — tedaj preneha moja odgovornost!«

Ko je Lobinski slišal to iz Pavlininih ust, ga je nemilo razburila in razgnjevala ta nesrečna vest; za trenutek se mu je zdelo, da so se proti njemu zarotile tajne demonske sile, ker si ni mogel raztolmačiti na naravni način postopanja njene matere.

»Kaj naj sedaj storiva?« jo je vprašal tožno.

»Ah, ne vem!« je odvrnila ona, in je naslonila glavico na njegove prsi. »Samo to mi je jasno, da postanem skoraj žrtev te neprestane boli in žalosti. K tebi me vleče nepremagljivo nagnenje, na mater pa me veže detinska dolžnost. — Na jedni strani se mi smeje sladki raj, na drugi pa mi grozi materino prokletstvo. Ah, mili moj Kazimir! — te muke zatrejo moje slabo telo, a duša mi odleti v one kraje, kjer ni več nobene boli! Tam, dragi moj, tam se zopet najdeva!«

Tihе solze so jej tekale po licah in se svetile v vedri mesečini kakor biseri. Lobinski je zaječal od boli, pritisnil jo na svoje prsi in vzdiknil obupno: »Ah, angelj moj, ne govori mi tako — oh, ne veš, kako me boli srce, kadar čujem kaj takega! — Do tega ne pride in tudi ne sme priti, — ta svet je dovolj širok, in nama

je moči najti kje drugje pribežališča najini ljubezni! Zato te zaklinjam pri vsem, kar ti je drago in sveto, premisli, da sila zakon menja, in pobegni z menoj v mojo domovino, kjer naju vsprejme moj oče radostno v svoje varstvo!«

Pavlina se je nekoliko zamislila in odvrnila žalostno: »Ah ne, dragi moj, tega ne morem storiti! Kaj bi nama koristilo, če bi pobegnila, ko bi nikjer ne našla miru in sreče vsled materinega prokletstva! — Rajša bi umrla nego to storila! — Zaman so vse najine nade na tem svetu — ker za naju ni nikjer drugod zjedinjenja — nego v smrti. Zato se mi zdi, da se kmalu preselim v neznano večnost. Hočeš, mili moj, tudi po moji smrti ohraniti v svojem srcu majhen kotiček v spomin name ubožico?«

»Oh, — ne muči mi srce s takim govorjenjem, ker sicer poči od tolike boli! Ah, ali morda misliš, — da bi mogel brez tebe dalje živeti na tem svetu? — Oh ne, ne, draga, ker nama ni sojeno doživeti svojega zjedinjenja na tem svetu, hočeva skupno v smrt, da nama duše skupaj poletijo v večnost.«

»Ali bi res hotel umreti z menoj?« je vprašala Pavlina.

»Pri Bogu!« jej je odvrnil Kazimir.

»Hvala ti, Kazimir,« je vzkliknila ona, »vidim, da me res ljubiš, ker si pripravljen, izpiti z

menoj grenko čašo smrti! Ah, ne ostaja nama drugega nego skupna smrt, ki nama odpré vrata k večnemu zedinjenju. Le hitro, mili moj, — najprej jaz, — potem ti, — da dalje ne trpiva!»

Lobinski se je zgrozil. — Za trenutek se mu je zdelo nekako težko, da ostavi ta lepi svet, kjer je užival dosedaj samo srečo in radost. Toda silna ljubezen do Pavline ga je prevladala.

»Naj bode,« je šepnil z zamolklim glasom. »Umriiva skupno. Jutri v tem času prinesem strupa. Popijeva ga tukaj pod vedrim nebom in blede mesec naj nama posveti v večnost. In kadar zasvita nova zora, naj mati in ves svet čita raz najina bleda lica božji zakon, ki zabranjuje, trgati zveze, katero je sklenila božanstvena ljubezen. Do tedaj vredim svoje reči in priobčim svojo nakano očetu, katerega jedino na tem svetu težko ostavljam.«

Pavlina se je splašila, objela ga čvrsto in zaklicala jokaje: »Ah, ne, ne — dragi moj, ne umri radi mene, — živi, — živi, — ker te tvoj oče ljubi, ter bi bil greh, da ga s svojo rano smrtjo razžalostiš. Mene pa moja mati sovraži, — zato hočem umreti sama, — ti pa živi in bodi srečen — srečen, četudi s katero drugo!»

»Oh, ne govori mi tega,« je vzkliknil on, »kamor ti, tja tudi jaz! Najina pota se ne moreta

več ločiti! Do jutri ostani z Bogom, angelj mili!«

S težkim srcem in z razburjeno dušo se je ločil Lobinski od svoje ljubice in odjezdil polagoma proti Dunaju.

Pavlina pa je še ostala na istem mestu in poslušala peketanje njegovega konja, ki se je vedno bolj in bolj gubilo v daljavi. Potem pa se je vlegla na mehko travo, kjer je malo prej ležal dragi.

Tihe solze so ji olajšale žalostno srce in neko blaženo čuvstvo je zamenilo v njej dose-danji obup.

»Ah, kako mi bode sladko umreti v njegovem naročju, — na njegovem zvestem srcu, ki zajedno z mojim neha utripati!« so jej šepetale ustnice, in glavica se jej je sklonila zopet na mehko travo. V duši jej je zavladał blažen mir, oči so se jej zaprle, in po malem je razprostrlo nad njo čvrsto spanje svojo mrežo.

Sanjalo se jej je, da se sprehaja, objeta z dragim, v nekem divnem vrtu. Ko se tako sprehajata, poganjajo pred njima vedno krasnejše rdeče vrtnice in modre vijolice, od daleč pa prihajajo k njima sladki zvoki nebeške glasbe.

Slast teh sanj se je videla na njenem licu, katerega je že obsijal svit rdeče zore. Usta so

jej šepetala v blaženem nasmehu ime dragega in obrvi so se jej dvigale kvišku, kakor da bi mu hotele povedati sladko tajnost.

V tem se jej je zazdelo, da je bil nakrat cel cvetličnjak v jednom plamenu. Cvetlice okoli nje so venevale in gorele, — samo sredi vrta je ostala jedina krasna rdeča vrtnica.

»To je cvet najine ljubezni!« reče Kazimir, vtrga vrtnico in jo vtakne v njene nedrije, kmalu nato pa jo začne opajati sladek vzduh. Toda kar se izmota iz vrtnice črna kača in jo piči v srce.

Ona vikne od boli, kar pa prileti iz neba angelj, ki kačo stre, njo pa odnese kvišku v nebesa.

»Gorjé, Kazimir, kje si!« zakliče, ko se ozira za njim, in zapazi, kako on pada v globok prepad. — V tem se jej spusti na rame mehka roka, — vzbudila se je, in ko je spregledala, je opazila mater, kako je klečala poleg nje, gledaje jo skrbnega obraza.

»Dete moje — kaj mi delaš tukaj?« jo je vprašala nežno, »kaj ti je prišlo na um, da spiš pod milim nebom? — Oh, kako sem se prestrašila, ko sem prišla po te, da bi malo šli šetat v jutranjem zraku, in ko te nisem našla v sobi.«

Pavlina jo je debelo pogledala s svojimi zaspanimi očmi in vprašala: »Ali nisem umrla?

Torej so bile to samo sanje? Ah, šetala sem ž njim v divnih rajskih krajih, a kleta kača me je pičila v srce, in Kazimir je padel v prepad!«

Zakrila si je lice v obe dlani in začela jokati, tresoča se od boli in od mraza.

Mati se je zgrozila in mislila na prvi hip, da je ubožica izgubila pamet.

»Pojdi, pojdi, sladko moje dete,« jej je rekla nežno, »pojva v sobo, da se malo segreješ, ker si mi sirota vsa prezebla na tej rosni travi!«

To rekši, je prijela Pavlino pod pazduho, jo polagoma dvignila in odvedla gor v sobo, kjer jo je spravila hitro v posteljo, ker je ubožica vedno trepetala, kakor da bi jo tresel mraz.

Hitro potem je poslala baronica z vozom na Dunaj po zdravnika, ker se je bala, da ne bi Pavlina opasno zbolela.

Zdravnik je prišel okoli poldne v Dornbach, pregledal Pavlino, potipal jej žilo, potem pa šel z baronico v drugo sobo, kjer jo je prosil, naj mu iskreno pove vse, o čemur misli, da bi bilo vzrok boleznij njene hčerke.

Baronica mu je na kratko povedala, kaj se je zjutraj dogodilo, kako je našla Pavlino na rosni travi, in da misli, da se je radi tega prehladila.

Zdravnik se je zamislil, pokimal z glavo in rekel: »Hm, hm, — zdi se mi, da ima baronesa

Pavlina močno in čilo naravo, ker jej to niti malo ni škodilo, da je prenočila pod milim nebom. Temu je kak drug vzrok, da so jej živci tako silno razburjeni, in ako se ne varam, je ta vzrok tukaj v — srcu.«

Pri teh besedah je uprl zdravnik oči ostro v baronico. Ta ni odgovorila ničesar, ampak se je čudila tej resnični diagnozi, dočim je zdravnik resno nadaljeval: »Ako vam je do tega, da vam hčerka ostane živa, vas prosim, da mi resnično poveste, ali je resnica to, kar slutim.«

Baronica se je razburila. Naposled se je osrčila in priznala, da je Pavlina res zaljubljena.

Zdravnik se je nekoliko nasmehnil in rekel: »Torej se vendar nisem prevaril! — No, za tako bolezen ni, baronica, drugega leka, kakor pa lepo dovoliti in blagosloviti njo in vašega bodočega zeta, ker vam sicer ne jamčim, da jo vidite dolgo živo! — In to bi se moraló storiti hitro, — ako mogoče, še danes, in videli bode, kako hitro ozdravi! — Ako pa bi vam nikakor ne bilo mogoče, da odobrite njeno izvolitev, — vem še za jedno sredstvo, akoravno mu za vspeh ne jamčim. Ako bi to sredstvo hoteli uporabiti, bi baronesa morala izpremeniti svoje dosedanje življenje, morala bi priti v drug kraj, med druge ljudi in tam imeti kolikor mogoče veliko zabav in telesnega in duševnega dela. Toda rekel sem

vam, da je to sredstvo negotovo, ker ne pomaga pri vsakem temperamentu. Zato vam svetujem, da se lotite prvega sredstva, ker bi bila res škoda, če bi tako krasen angelj tako rano zapustil ta svet.

To rekši je vstal zdravnik, poljubil baronici roko, šel ven, sedel na voz in se odpeljal zopet proti Dunaju.

Baronica je šla koj v Pavlinino sobo in se ni malo začudila, ko jo je našla zopet oblečeno.

»Zakaj ne počivaš, dete moje?« jo je vprašala blago.

»Zakaj bi ležala, ko mi je zopet dobro!« je odvrnila Pavlina in se tužno nasmehnila.

Mati jo je skrbno opazovala in se skoraj razjokala, ko je videla, kako je Pavlinino lice od današnjega jutra nekako naglo obledelo in upadlo. Spomnila se je zdravnika in njegovega sveta. Prvega sredstva nikakor ni hotela skusiti, drugo sredstvo samo pa se je tudi njej zdelo nevarno.

Zato je namenila, da skuša oboje. Objela je Pavlino, jo privedla k sebi na divan in jej rekla z blagim glasom : »Oh, dete moje, — mnogo sem ti prizadela boli, in nisem mislila, kaj delam. Zato te prosim, povej mi odkritosrčno, ali mi še moreš oprostiti, da sem s teboj ravnala tako brezsrčno?«

Pavlina jo je vsa začudena debelo pogledala s svojimi lepimi očmi in ni razumela prav, kam mati meri.

Ta pa je nadaljevala: »Prosim te, da mi oprostiš še le tedaj, kadar obrnem zlo v dobro, in kadar pred te privedem Kazimira kot tvojega bodočega zaročnika. Uvidevam, da sem grešila težko proti Bogu, ker sem stavila zapreke tvoji ljubezni proti njemu.«

Te nepričakovane besede so deklico takoj spremenile. Padla je pred mater na kolena, sklenila obe roki in vzključila: »Ah, mama sladka, — ali je mogoče, ali — ali — me samo varaš, da me utešiš za nekoliko časa?«

»Ne, dete moje,« je odvrnila baronica resno in svečano, »Bog mi je priča, da govorim resnico! — Pri spominu svojega pokojnega očeta hočem blagosloviti tvojo zvezo z Lobinskim, toda samo pod enim pogojem, ki mi ga nalaga neusmiljena usoda. Kličejo me važni obiteljski posli v daljen kraj. Tam ostanem najdalje tri mesece, a za moje odsotnosti bodeš pri teti Serafini v Lincu. Kakor hitro se vrnem, se slobodno ž njim zaročiš in poročiš, vendar mi moraš obljubiti, da se ne bodeš sestajala ž njim do moje vrnitve, nikdar niti ž njim občevala ne ustmeno, ne pismeno! — Pristaneš na te pogoje?«

»Ah, mama, težko mi bode, če ga ne vidim in tako dolgo ničesar o njem ne čujem!« je odvrnila Pavlina žalostno.

»Dete moje, — ti ne veš, kako je svet zloben, kako bi hudobni jeziki obrekovali poštenje našega imena, ko bi se izvedelo, da se v moji odsotnosti ž njim sestajaš ali dopisuješ, ti niti ne slutiš, kaj se že sedaj govori o tebi!«

Deklica se je stresla in se zbala, da je morda mati že izvedela, kako se je sestajala z Lobinskim v nočnem času na tihem. Zato je odvrnila hitro, navidezno mirna: »Ah, naj bode, kakor je tvoja volja! — Sladka nada, da on vendar postane moj, me bode tešila, da prestanem tudi ta čas mirno in strpljivo. Kedaj pa pojdeva v Linc?«

»Še nocoj, ker moram hiteti s svojim potovanjem.«

»Še nocoj?« je vprašala Pavlina vsa preseščena, ko se je spomnila, da pride to noč Lobinski na vrt, kjer bi imela po včerajšnjem dogovoru skupno umreti.

»Ali ti morda ni prav, da odpotujeva zvečer?« jo je vprašala mati.

»Ne, ne — ali —« se je zapletla Pavlina, »meni je prav, toda imeli bodeva posla, da se pripraviva v tako kratkem času! — Res, sladka mamica, — moram te še nekaj prositi, preden odideva. Ah, dovoli mi, da javim nekoliko besedij

Kazimiru, da si privolila, da mu utešim žalostno srce s to nenadno vestjo, ker nesrečnež bi mogel še obupati, ko bi izvedel, da sem odšla od tod, ne javivša mu ničesar!«

Baronica se je nekoliko zamislila in rekla: »Svobodno, — tudi to ti dopuščam; piši mu koj!«

Pavlina je veselo poskočila, poljubila materi roko in napisala Kazimiru kratek, toda veselja poln listič in ga podala materi, da ga prečita.

»Prav,« je rekla ta, »odpravi ga koj na pošto.«

»Ali mama, — pošta pride šele na večer na Dunaj, bi li ne smela poslati našega Jankota z vozom v mesto, da ga hitro odda Kazimiru?«

»Svobodno — toda hiti, da se začneva pripravljati še pred obedom.«

Pavlina je zapečatila pismo, stekla na dvorišče, ga oddala Jankotu in mu ukazala, naj se koj pelje v mesto. Na to je hitela zopet gori in prepevaje začela delo.

Prišel je večer in okoli šestih se je odpeljala baronica s Pavlino in jedno služkinjo do kolodvora, nekoliko trenutkov pozneje pa jih je odnesel vlak proti Lincu.

Tetka Serafina, brzojavno obveščena, jih je pričakovala na kolodvoru. Bila je sestra pokojnega barona Weberja, stara kakih štirideset let in

neomožena. Njen zaročnik, ki ga je nekdanj strastno ljubila, je bil že leta 1848. padel v nemški vstaji. In od tedaj ni mislila nikdar več na možitev, in s časom ji je postalo srce trdo in se je ohladilo tako, da je sovražila ves svet in mislila o vsakem človeku raje hudo nego dobro. Bila je suhega in koščenega obraza, iz katerega so gledale sive oči in merile vsakogar z nekako mrzko sumnjo. No, poleg svoje večne zlovolje je ljubila svojo nečakinjo kakor zenico svojega očesa, dočim se za baronico ni veliko zmenila. Zato je koj hitela k Pavlini in jo začela poljubovati in milovati in jo je marsičesa povpraševala, ne zmené se za baronico, ki je stala poleg nje.

Radi tega je rekla ta kakor razžaljena: »Draga Serafina, zdi se mi, da ti nisem dobro došla, ko nimaš zame še pozdrava. — Ne, ne boj se, nočem te dolgo nadlegovati, ker odpotujem že zjutraj zopet naprej.«

»Beži, ne govoriči!« se je otresla Serafina, »menda te ne žalim, ko milujem tvoje dete, a ne tebe!«

»Ne, ne draga Serafina,« se nasmeje baronica, »šalim se samo! A kar se tiče mojega jutranjega odpotovanja, ni nobeně šale.«

»Kaj pa te goni na pot? — Kam misliš oditi?«

»Moram obiskati svoje sorodnike!« jej je odvrnila šepetaje baronica. »Da veš, tiče se jako znamenite dedščine, ki bi jo še zgubila, ako sama ne odpotujem, da si jo poiščem. Izostanem najdalje tri mesece, ta čas pa hočem pustiti Pavlino pri tebi.«

Nato je pristopila služkinja in javila, da so vse reči že na vozu.

Sedle so na voz in se peljale do velike dvonadstropne hiše, ki jo je bil kupil še pokojni Weber pred nekolikimi leti.

Pavlina je legla hitro po večerji k počitku. Bila je od pota utrujena in zaspana. Ko je trdo, trdo zaspala, je šla baronica v Serafinino sobo, kjer je ta že odprla ogromno biblijo in nataknila velike naočnike, da se okrepi še pred spanjem s pobožnim čitanjem.

»Oprosti, da te motim,« je šepnila baronica in zaprla polagoma vrata za seboj. »Toda moram ti nekaj povedati med štirimi očmi!«

Nato je sedla in s tihim glasom pripovedovala, kako se je Pavlina zagledala v Lobinskega, kako so se o njem raznesle slabe vesti, in kako ji je sedaj težko privoliti, da se zaročita še za njene odsotnosti, ko še vedno prav ne ve, ali je Lobinski res boljši nego glas o njem, in ali je v obče vreden, da postane Pavlinin soprog.

Naposled je prosila in zaklinjala Serafino, naj za Boga dobro pazi na Pavlino, da bi se ž njim morda ne sestajala ali dopisovala, ker se govori o njem, da je vražji in nepremagljiv zapeljivec deklic!

Tetka Serafina je poslušala nagrbančenega čela, dokler ni baronica završila.

»Ali ga ona ljubi res tako, da bi ga ne mogla pozabiti?«

»Ah, čisto je znorela za njim!«

Serafina se je še bolj nagrbančila. »Hm — hm,« je rekla in kimala z glavo, »zakaj pa se nisi prej potrudila, da ne pride do tega — ako je on res tak malopridnež? — Jaz naj sedaj gasim silni požar, ki bi ga ti sila lahko zadušila, ko je še samo tlel? — Hm — hm — to bode težek posel. — No, bodi uverjena, da ti storim po volji! — Naj mi samo pride pred oči ta rogati angelj — gotovo ga spodim s palico, da mu bode presedalo daljno preganjanje naše Pavline! Ako pa ona ne bode mogla si ga iztrgati iz srca, ako jo bol premaga, ako oboli? Kaj potem — hm?«

»Tega se ne bojim,« je odvrnila baronica naglo, »ker sem jo sama umirila, obetavša ji, da se more svobodno z njim zaročiti, kadar se povrnem s pota — no naravno — ako se Lobinski v tem času popravi in ako popusti svoje dosedanje neumnosti.«

Dolgo se je še razgovarjala baronica s Serafino, prosé jo marsičesa, in trepetaje vedno od nekega notranjega nemira. Ko pa je naposled zapazila, da je Serafina že dremala, jej je želela lahko noč in se vrnila v Pavlinino sobo, kjer je bila tudi za njo prirejena postelja. Približala se je polagoma postelji, kjer je ležala Pavlina, in se zagledala za trenutek v njo, motré jo s solznimi očmi, kako mirno in sladko spava, in kako ji na razžarjenem obrazu bdi nasmeh blaženstva in sreče. — Nagnila se je potem lahno k nji in jo poljubila nežno na obraz, pokrila ji bele, nežne nožice, s katerih je bilo zlezlo pokrivalo. Deklica se je malo potegnila in izpregovorivša v sanjah ime dragega mladeniča in še nekoliko nerazumljivih besed, se je obrnila na drugo stran.

Ko je naredila nad njo znamenje križa, je šla tudi baronica spat.

Zjutraj okoli desetih dopoldne se je odpeljala s Pavlino in Serafino na kolodvor, in ko je prišlo do ločitve, ji je pokalo srce od boli.

»Bodi dobra — dete moje,« je rekla jokaje, objemajoča Pavlino in poljubujoča jo nebrojnokrat. »Poslušaj teto Serafino kakor mene, in ko se zopet vrnem, se bomo pripravljali za tvojo možitev!«

Zakrivša svojo žalost, je sedla v voz prvega razreda in gledala potom še nekoliko časa skozi odprto okno, tolažila in vzpodbujala Pavlino in

zaklinjala Serafino, naj jo čuva in neguje kakor svoje rodno dete.

V tem je pozvonil zvon tretjikrat, piščal je zapiskala, še en pogled iz solznih očij — še en pozdrav iz trepetajočih ustnic — in vlak se je premikal, najprej počasi, a potem z vedno večjo brzino in izginil skoraj v daljavi.

Plakaje je stala Pavlina naslonjena na tetino ramo in gledala za ono črto, po kateri je odhitel vlak, čuté šele sedaj pravo bol razstanka.

»Ah, mama moja mila, ali te bodem kedaj zopet videla!« je zaklicala in si pokrila obraz z robcem.

»Hodi, hodi ljubček moj,« je rekla na to teta in jo prijala okoli pasa. »Hajdi domu, dokler je še vôz na kolodvoru! — No tolaži se, jagnje moje, — umiri se, golobica sladka, — mama se ti zopet skoraj vrne zdrava in vesela, potem pride za te zaželjena sreča, ki ti bo tem slajša, čim bolj moraš sedaj trpeti!«

Ko se je vrnila s teto domov, je legla na divan in se prepustila tihemu joku. Dvojna bol ji je mučila sedaj prežalostno dušo. Mati ji je šla na daljno pot, — dragega pa ne sme videti, dokler se ne vrne mati. Naposled se je umirila radi matere, in v srcu je čutila še jedino skrb in hrepenenje za dragim.

»Ah, kaj li on sedaj dela,« si je mislila, »ali ga je razveselilo moje pismo? — Hoče li strpljivo čakati, da se vrne mama? Ali mi ta čas ostane zvest? — Ah, ko bi mi bilo mogoče zaspati in prespati ves ta čas in se vzbuditi šele tedaj, ko ga morem objeti svojega zaročnika!«

XIII.

Pred vratmi večnosti.

Ko je Pavlina tako naglo odpotovala z materjo v Linc, je pozabila v veliki radosti na vso dosedanjo bol, in mislé, da je Kazimir njeno pismo že sprejel, ni slutila, da se on s stoiškim mirom res pripravlja na smrt.

Janko je sicer hitro po obedu hitel v mesto, da odda Lobinskemu Pavlinino pismo. Na nesrečo pa si je ubil v glavo, da izvrši točno njeno zapoved in da odda to pismo uprav njemu v roke. Zato ga je iskal najprej v vojašnici, potem v gostilni, potem v kavarni in v njegovem stanovanju, a ko ga slučajno ni našel nikjer, se je vrnil že proti večeru zopet v vojašnico in oddal pismo naddesetniku, in ga prosil, naj se potrudi, da dobi gospod poročnik to pismo kolikor mogoče hitro, ker ga ne more več iskati.

Lobinski ni med tem našel nikjer miru, in Knežević je na njem že od ranega jutra opazoval silno zmedenost in razburjenost.

Ko sta se vrnila okoli najstih od vaj domov, sta se oba preoblekla in legla, da si malo odpočijeta, Lobinski na divan, Knežević pa v fotelj, in sta kadila iz čibuka.

Kar je dvignil Lobinski glavo in vprašal: »Ivan, reci mi, ali veruješ, da je naša duša neumrjoča?«

Knežević ga je presenečen debelo pogledal.

»Kako vendar ti pride na misel tako vprašanje?«

»Slučajno sem razmišljal o tem, in ker sem vedel, da se baviš mnogo z modroslovjem, bi rad čul tvoje mnenje.«

Knežević ga je opazoval, ne vedé prav, kaj naj bi si mislil. A ko je videl, da se je Kazimir vedno nasmehoval, odvrnil mirno: »Mnogo me vprašaš, Kazimir, ker to vprašanje je nerešljiva zagonetka vseh vekov. Ko bi me bil vprašal, ali kaj vem o tem, bi ti odvrnil na kratko, da ne vem, v verskem oziru sem pa podvržen jaz kakor tudi ves ostali svet neovrgljivemu zakonu, ki nas sili, da si s pomočjo domišljije stvarjamo predstave o onem, česar s svojim znanjem ne moremo razumeti. — Naš nemirni duh ni zadovoljen, da razumemo vidne in čutljive predstave, ampak

išče povsod tudi razloge teh predstav, in napreduje v tem umovanju tako daleč, da pride do predstave o zadnjem razlogu vseh stvari, v katerem se zjedinja največja dovršenost, ki se ne da z ničemur več nadkriliti in ničemur več primerjati. Tako nastaja v nas predstava o božanstvu.

Ker si pa mi božanstvo predstavljamo v podobi najbolj vzvišene dovršenosti lastne svoje podobe in prilike, je potem lahko umevno, da bi si radi prisvojili s svojo domišljijo jedno svojstvo, in to uprav glavno, — brezkončnost tega božanstva, in na ta način nastaja v nas predstava o neumrljivosti naše duše.

Kadar pa pri ti predstavi uporabimo zakone narave, kadar pomislimo, da vse, kar nima konca, ne more imeti tudi začetka, in obratno, da vse, kar ima začetek, mora imeti tudi konec, tedaj se nam gubi vsa verjetnost te predstave, in um dvomi o njej, dasi nam zopet na drugi strani vse znanosti tega sveta ne morejo dokazati nasprotnega.

Predstava o božanstvu s predstavo o neumrljivosti naše duše je glavni temelj večine veroizpovedanj vseh vekov. Kadar globlje prodiramo v zgodovino in narav pojedinih veroizpovedanj, moramo spoznati, da se v nobeni njih ne najde prava pozitivna in večna istina v oni jasni obliki, v kateri bi jo tudi naš um kot tako razumel. —

Vidimo, da si vsaka vera prisvaja izključno nezmotljivost in najvišjo dovršenost, a razun tega nas uči povestnica, da so se vse vere od pamtiveka medsebojno preganjale in pokončevale in se trudile, da druga drugo uniči ali prenaredi po svojem kopitu. Iz tega pa sledi, da ni vere na svetu, o kateri bi se moglo trditi, da je v vsakem pogledu popolnoma dovršena in nezmotljiva, ker kadar bi katera izmed njih imela v sebi večno in neovrgljivo resnico, tedaj bi poleg nje ne mogla obstajati nobena, in bi bili njeni privrženci vsi narodi tega sveta, oklepaje se nje jedine od pamtiveka, in razumevali jo povsodi jednako s prirojenim umom.«

Kazimir je vzdihnil in vprašal: »Po tem je torej vsaka vera popolnoma nepotrebna in je neumno na kako verovati!«

»Oh ne, dragi Kazimir,« je odvrnil Knežević naglo, »Bog obvaruj! — Ti me ne razumeš prav! — Vera nikakor ni nepotrebna, ampak narobe, neobhodno potrebna in blagotvorna je, in si celo ne morem misliti, kako bi moglo človeštvo obstati brez nje. — Ker česar ne moremo razumeti s svojim umom, to si predstavljamo s pomočjo domišljije. A ker vse znanosti tega sveta, ko bi tudi napredovale kolikor mogoče, ne prodrejo nikdar v bitje večne resnice, si ne moremo misliti časa, v katerem bi nam domišljija nehala

stvarjati po svoji volji predstave o takih pojmi in o zadnjem njihovem vzroku! In te predstave niso in tudi ne bodo ničesar drugega kakor vera, in naj si bodo osnovane sedaj na podlagi stanovitnih dogmatskih pravil ali pa na naravoslovnih načelih, — naj jih nazivajo ljudje s krščanstvom, mozaizmom, islamom, budaizmom, ali pa materijalizmom, spiritualizmom, kavzalizmom, itd. Znanost more sevé v nas omajati vsako vero in dokazati, da z vero sami sebe varamo; ali ona ne more in nikdar ne bode mogla nadomestiti te varajoče predstave z novimi, istinitimi in neovrgljivimi predstavami, ki bi jih tudi naš razum pojmil; zaradi tega ne bode znanost mogla nikdar oslabeti ali uničiti v nas ono prirojeno moč, ki nas sili, da si nedostatek našega umovanja spolnujemo s pomočjo domišljije in si stvarjamo ideale: stvarjajoč si vero.

Vera je torej sijajen idealen most, preko katerega teži naša domišljija, da nam dovede um do spoznanja in obožavanja zadnjega vzroka vseh stvari, in srečen oni, ki ostane na sredi tega mosta, se tam ponižno klanja nedosežnemu božanstvu in ne vpraša, kaj je božanstvo. — Ker kdor po tem mostu koraka dalje, se skoraj uveri, da ta most ne pelje do kraja, ampak da neha nad črnim, neizmernim prepadom, kjer se gubi vsak daljni razum in znanje!

Da je to istina, se prepričamo vsak čas. Kaj je na primer vsa modrost današnjega veka, če jo primerjamo duševnemu miru in zadovoljstvu, s katerim kleči pobožen človek pred lesenim kipom, spošтовaje s ponižno molitvijo nedosežno božanstvo v mrtvi snovi? — Ničesar drugega kakor krasna zgradba brez strehe, diven kip brez glave, umetna cvetlica brez vonjave! — Moramo torej uvideti in priznati, da vera človeštvu ni samo neobhodno potrebna, ampak da je tudi blagotvorna, in da je ona vera svoji popolnosti najbližja, ki najbolj odgovarja moralnim, razumnim in naravnim zakonom celokupnega človeštva. V tem pogledu pa zavzema brez dvoma prvo mesto krščanska vera, ako jo razumemo in tolmačimo v oni čisti in nepokvarjeni obliki, v kateri jo je tolmačil in učil nje ustanovitelj — Jezus.»

Lobinski se je zamislil, kimal z glavo in vprašal zopet:

»Na ta način smo revne sirote, revneji nego neumne živali, ki o tem ničesar ne umejo?«

»Ne, dragi moj,« reče Knežević. »Mi se moramo tudi v tem diviti neizmerni modrosti nedosežnega božanstva in priznati, da se boljša in prikladnejša oblika našega duševnega bitja niti ne da misliti! — Ker, kakor se skrajnosti povsod dotikajo, tako bi se tudi mi, ko bi razumevali večno istino, malo razlikovali od neme živine. —

Naše življenje na tem svetu bi ne imelo nikake prave naloge in svrhe; mi bi bili vsevedni in bi pred našim duhom od početka vseh vekov stale odkrite vse skrivnosti narave; naše delo in trpljenje, s katerim si moramo vsaki dan svojega življenja osvajati, bi postalo povsem nepotrebno. — Mi bi bili po duhu dovršeni, poleg tega pa vendar podvrženi telesnim slabostim, in tako bi nam bil ves ta svet s celo svojo naravo pust zapor, kjer bi živeli dolgočasne in prazne dneve brez slehernega čara in zanimanja.

Prav ta omejena in polovična dovršenost našega duha pa nas dela gospodarjem tega sveta, ker nas goni, da po malem odkrivamo skrivnosti narave, da se z neumornim delom trudimo za dovršenje naših duševnih in telesnih svojstev, za poboljšanje našega duševnega in materialnega stanja in da si z neprestano muko služimo vsakdanji kruh. — A prav to neprestano naše delo in nemir nam dela to življenje zanimivim, dragocnim in sladkim.«

Lobinski se je zagledal v svojega prijatelja z izrazom začudenja in rekel:

»Bogme, Ivan, ti si pravi filozof, dasi se mi nekako zdi, da sedaj znam manj nego sem znal prej!«

»Prav se ti zdi!« se je nasmejal Knežević, in je postavil čibuk v kot. — »Toda tolaži se s

tem, da se isto tudi največjim modroslovcem zdi, ker kolikor bolj prodirajo v take pojme, tembolj se jim pred duhom širi in globi neizmeren prepad neznanja in dvoma! — Ali jaz mislim, da je čas, da se spomniva, da ga ni na tem svetu pojma, ki bi ne bil tesno spojen z materijo, in da se pobrigava tudi za svoj život, to je, — da greva k obedu!»

»Pojdiva torej!« je odvrnil Lobinski, se dvignil nekako leno, opasal sabljo in šel z Ivanom proti gostilnici.

Ta razgovor ga je še bolj vznemiril in razburil in mu vzbudil vsakojake dvome, na katere do sedaj ni mislil.

Pri obedu ni izpregovoril skoraj besedice. Zato ga je vprašal Knežević skrbno:

»Kaj pa ti je, dragi Kazimir, da si mi danes tako otožen?«

»Nisem baš najbolje volje! — Žalosten sem, a ne vem zakaj, — a razun tega me obletavajo različne temne slutnje, in se mi zdi, da mi je smrt blizu!«

»Beži, ne blodi mi o tem! — Ti imaš razdražene živce, — ker nimaš moči in stanovitne volje, da se utešiš radi Pavline, in da vsa svoja čuvstva zjediniš v nadi na boljšo srečo! — Zato mislim, da bi bilo najbolje, da greš domov in se nekoliko naspiš, potem pa odjezdiš kam, izven

mesta! Ako vpraša kdo od našega polka po tebi, te že oprostim!«

»Prav praviš, dragi Ivan — poslušal bodem tvoj nasvet in odjezdim daleč iz mesta, in to sam, ker je v takih časih najboljše, ako je človek sam! Ne skrbi torej zame, ako morda do osmih zvečer izostanem!«

Vstala sta, plačala in se ločila. Knežević je šel v Daumovo kavarno, Lobinski pa se je odpravil po stranskih potih za Schottenring, kjer je v neki visoki hiši v petem nadstropju stanoval znan mu rojak in prijatelj, fotograf Smolinski. Ko je prišel k njemu, se je dal fotografovati in je izvil potem od njega jedno stekleničico cijankalija in drugih kemikalij, češ, da si je kupil fotografski aparat in bi ga rad poskusil.

Popil je potem s prijateljem še nekoliko kozarcev vina in se vrnil vesel v svoje stanovanje, kjer je našel obe slugi doma. Marko je čistil v hlevu konje, Kuba pa pospravljajal gori po sobah.

»Kuba, ti veš, da sem se minulega tedna z gospodom baronom Feldkirchom v Klosterneuburgu pogodil za jednega konja?« je vprašal svojega slugo.

»Vem!« je odvrnil ta.

»Idi torej na kolodvor, odpelji se tje po železnici in mi privedi tega konja. Pazi, da se mu

na potu ničesar ne pripeti. Zato mislim, da bi bilo najbolje, da tam prenočiš, in da se šele zjutraj vrneš nazaj. Si me razumel?»

»Sem!«

»Tu imaš 10 goldinarjev za pot, sedaj pa hitro idi, da prideš o pravem času, ker prvi vlak odide ob pol štirih.«

Kuba se je hitro pripravil in odšel.

Lobinski pa je sedel potem za pisalno mizo in napisal brzo dve pismi, jedno svojemu očetu, a drugo Kneževiču, v katerem mu kratko priobči razloge, ki ga silijo v smrt.

Pismo za očeta je vtaknil v žep, potem pa poklical Marka, mu oddal pismo za Kneževiča in rekel: »Marko, ako bi tvoj gospod vprašal po meni, reci mu, da sem zvečer pozvan v Döbling in da se vrnem od tam ali pozno po noči ali šele jutri zjutraj. To pismo pa dobro spravi in mu ga oddaj šele jutri zjutraj — ali si me razumel — jutri zjutraj! Naredim mu neko šalo, in ti bi jo povsem pokvaril, ako bi mu pismo morda danes oddal! Ali si me torej razumel — jutri zjutraj?«

»Sem!«

»Tukaj imaš za to pet goldinarjev, — a dobiš še enkrat toliko, ako mi storiš po volji. Jaz sedaj grem, in kadar pride tvoj gospod, sporoči mu, kar sem ti rekel!«

To rekši, si je opasal Lobinski zopet sabljo in šel počasi proti Alerskemu predmestju in odtod proti Dornbachu. V Hernalsu je krenil v neko gostilno, da se malo odpočije, in da tukaj mirno pričaka noči. V gostilni še ni bilo nobenega drugega gosta.

Lepa mlada natarica mu je prinesla steklenico vina in se čudila, da je tako lep in fin častnik zablodil sem, potem pa je šla zopet za drugim poslom. Ko pa se je zopet vrnila, se je nemalo začudila, ko je našla pred njim še polno steklenico, kakor jo je bila prinesla, a ko je opazila, kako je sedel žalosten in zamišljen, gledaje neprestano pred se, ga je pomilovala in skušala začeti ž njim razgovor. A ko je videla, da mu ni za zabavo, in ker se je bala, da bi ga ne razdražila, je šla zopet v drugo sobo in ga gledala od tam z zaljubljenimi pogledi.

Med tem je padel somrak in v gostilni so se zbirali prvi vsakdanji gostje: meščani, rokodelci, trgovski pomočniki in podčastniki. Ko je Lobinski to videl, je plačal vino, katerega ni okusil, odhitel ven v vedro noč in šel po cesti proti Dornbachu.

Na pol pota je krenil v planino in prišel po stranskih potih do hriba, za katerim je stala baronična vila. Ko je prišel do grmovja, kjer je

bil vrt, je legel na hrbet v zeleno travo z obrazom proti nebu.

Dolgo je tako ležal zatopljen v žalostne misli. V tem se je prikazala luna izza smrek in svetli njeni žarki so mu padali na lice. Dvignil se je naglo, iztegnil obe roki proti vzhodu in vzdihnil: »Oh, dobro mi došel tihi svedok sladke moje sreče in rane smrti! — Hvala ti, da si nama z divnim svojim sijajem sladil blaženstvo kratkega raja najine ljubezni! — Povej mi še ti, ali nama zasije novo življenje onkraj groba? — Ah, ti molčiš — molčiš, — Bog ve koliko vekov že in se vrtiš dan na dan okoli zemlje in ne veš niti sam zakaj in v kakšno svrho in se pokoriš kakor nem rob nerazumljivemu zakonu narave, kakor vse ostale zavedne in brezzavedne stvari tega vsemira!«

Objel si je kolena in začel zopet polglasno: »Ko bi samo razumel, zakaj smo ustvarjeni za ta svet, ako nam kratko življenje s smrtjo za vedno neha? — Ali bi to ne bilo mogoče, da nas je nerazumljiva previdnost postavila sem, samo da nas ima na tej zemlji, ali pa smo res ustvarjeni za kako bolj vzvišeno svrho?«

»Kaj nas čaka onkraj groba? — Ali nam je res sojeno, da služimo tudi mi po naši smrti kakor nema žival jedino za nagnoevanje zemeljske skorje?«

Mladenič se je zgrozil in nadaljeval: »Ah Ivan — Ivan, zakaj si vzbudil v meni te nemile dvome?«

»Ah, bežite grozoviti bliski še neznanih višin, — ker vaš blesk mi še bolj zamota um v neprozorne teme neznanja in dvoma! — Ah, kje si božanstvena vera, — ah pridi, — priskoči mi na pomoč v zadnji uri — in razprši mi z nebeškim sijajem ta grozni mrak, ki mi vedno bolj objema bolno dušo v očeh večnosti! — Ah, kje si sladko angeljsko čuvstvo zlate moje detinske dobe, — ah, kje ste srečne ure nebeškega blaženstva, — katerega sem čutil v še nedolžnih prsih, — kadar me je pokojna mati učila pobožne molitve in se mi je čisto srce dvigalo s strahom proti veličanstvu nerazumljivega božanstva! — Ah, usmili se me, o Bog — nerazumljivi, ti vzrok vsega postanka in obstanka — ah, usmili se me in dopusti, da bi mogel iz vse duše vzdihniti in se dvigniti k tebi z vročim zaupanjem in z nado v bodoče življenje svoje duše! — Ah, gorje — gorje — zakaj ne morem izdahniti? — zakaj se ne morem oteti tem gostim tminam?«

Sklonil je razžarelo lice v rosno travo in začel stokati od boli. Nakrat je dvignil zopet glavo in rekel: »Čudno, da se te misli porajajo v meni šele sedaj — v smrtnem trenutku! — Ah, kakšna

sreča zame, ko bi mi prišle na um pred nekoli-
kimi leti, ko sem začel samostalno življenje, —
ah, koliko bi mi bilo sedaj laglje umreti!»

Dvignil se je, pogledal okoli in rekel, kakor
da bi govoril samemu sebi: »Kazimir, Kazimir —
meni se zdi, da se bojiš smrti! — Ali je prav,
da poleg mene, grešnika, pogine tako čist in ne-
dolžen angeljček? — Oh, neusmiljena usoda, zakaj
si uprav njo prikovala name, nevredneža, s tako
čvrsto zvezo?»

Potegnil je uro iz žepa in jo obrnil proti
mesecu. »Oho, v desetih minutah bode najst!
Hajdimo hrabro pot večnosti.«

To rekši, se je popel na ograjo, skočil na
vrt, in se vlegel tja, kjer se je bil sestajal s Pav-
lino. Zagledal se je v oni kraj, odkoder bi imela
priti; zdelo se mu je, da vidi skozi grmovje njeno
belo obleko, — sedaj pa, da čuje njen korak. Zato
se je dvignil in stekel naglo, da bi ji šel nasproti.
Ali ni bilo drugega nego prikazen njegove raz-
dražene domišljije.

Začel je nestrpno hoditi gor in dol in na-
posled tiho rekel:

»Kaj pomeni to, da je tako dolgo ni? —
Ali je morda zaspala, ali se boji umreti? — Ali
so se morda reči od včeraj obrnile na boljše?» —

Sedel je na klop in se zagledal zopet proti vili. — Tako je minila jedna ura, minila tudi druga, in Pavlina se še vedno ni prikazala.

V tem se je začulo naenkrat od daleč peketanje naglo letečih konj. »Konjiki so!« je šepnil Lobinski in vlekel na uho, odkod prihaja peketanje. Sedaj se je približalo in zopet umolknilo, toda samo za trenutek, ker hitro se je čulo čisto blizu: — pek pek — pek pek — in Lobinski je sedaj celo razločil v mesečini dva jezdeca, ki sta prišla od glavne ceste in jezdila ravno proti vrtu. Na severni strani ograje je prestal peket in se začuje žalosten glas: »Oj, Kazimir, — ali še živiš? — ali mi je res sojeno, — da te najdem mrtvega!«

Kazimir je spoznal brzo glas svojega pobratima Ivana. V prvem trenutku ni vedel, kaj naj stori. Med tem se je Knežević zopet oglasil: »Marko, priveži konja na kako vejo, potem pa zleziva preko ograje, da ga poiščeva.«

Ko je Kazimir to čul, je tekkel k ograji in zaklical: »Ne trudi se, dragi Ivan, — evo me živega pri tebi!« To rekši, je skočil hitro preko plotu in padel Ivanu na prsi.

»Oh, hvala ti, o Bog, da sem ga našel živega!« je vzkliknil Ivan in pritiskal Kazimira na svoje prsi.

»Oh, Kazimir, Kazimir — zakaj si mi to naredil? Ah, holiko strahu sem pretrpel! No, hvala Bogu, da se je tako končalo, a v bodoče bodem bolj pazil na te — ti razvajeni divjak!«

Na to se obrne k slugi in reče: »Čuješ, Marko, — gospod poročnik bode jezdil na tvojem konju, a ti pojdeš peš v mesto! Požuri se domov, da ne bova dolgo čakala na te, ker jutri moramo za rana k vežbanju! — No čuješ, Marko, da mi nikomur ne zineš besedice o tem, kar si tukaj slišal in videl! Ali si me razumel?«

»Sem!« je odvrnil sluga resno in šel hitro naprej, Ivan in Kazimir pa sta zasedla konja in odjezdila počasi v mesto.

Med potom je Knežević pripovedoval, kaj se je dogodilo minulega dne.

»Ko sva se po obedu ločila, sem šel v kavarno, okoli treh pa v vojašnico, da izvem povelje za drugi dan. Tam sem našel povabilo našega polkovnika, v katerem pozivlje vse častnike na večerjo v Munschov hotel, poleg tega pa najdem tudi jedno pismo za te in to — od Pavlinine roke!«

»Od nje — pismo — za mene? — Kje je, za Boga, — ali ga imaš pri sebi?« je klical Kazimir naglo.

»Nimam, — doma je, — na tvoji mizi.«

»Oh, hitiva, — hitiva — da vidiva, kaj je v tem pismu, ker je gotovo v zvezi s tem, da ni prišla na dogovorjeni sestanek!«

Spodbodla sta konja in jezdila tako hitro, da so se narejale iskre pod konjskimi kopiti, dočim je Knežević na ves glas pripovedoval: »Ko sem sprejel to pismo, sem hitel v najino stanovanje, da ti ga oddam, ker so mi rekli, da te je neki sluga povsod iskal s tem pismom. Ali zelo sem se začudil, ko sem našel Marka samega doma, posebno, ko mi je povedal, da si ti odšel v Döbling, Kubo pa da si poslal v Klosterneuburg. Odpošljem hitro Marka, naj te išče povsod, in tudi sam sem šel, da bi ti prišel na sled. Med tem sem se sestal z našim polkovnikom in s polkovnikom Hrabinskim.«

»No, kje pa je vaš Poluks, Kazimir?« me je vprašal polkovnik. »Da mi vidva ne manjkata pri večerji! Zvečer se želim junaški ločiti od svojega dosedanjega samskega življenja, da prej uklonim glavo pod sladki jarem zakonski.«

»Rekel sem mu na to, da te ravno povsod zaman iščem.«

»Kaj? Ne morete ga najti?« je zagrmel on, »pošljite pol švadrone, naj ga iščejo po celem mestu, po vseh znanih hišah, če bi ga vaš sluga

v Döblingu ne našel ! Gorje vam, ako mi pridete brez njega!«

Potem smo se ločili, jaz pa sem začel brezvspešno gonjo za teboj. Okoli osmih se je vrnil moj sluga in mi javil, da te je iskal brez sledu po celem Döblingu. — Ves potrt sem odšel v Munschev hotel, kjer so se bili zbrali že vsi častniki okoli polkovnika.

»No, kje je Lobinski?« je zopet zagrmel, ko me je zagledal.

»Ni ga!« sem odvrnil, na kar se je ljuto nagrbančil: »No, to mi je lep lahkomiselnjež! — Danes popoldan ni pogledal niti v kosarno, in Bog ve, kod se sedaj potepa.«

Potem se je obrnil k častnikom in vprašal: »Gospodje, je li videl kdo danes popoldne poročnika Lobinskega?«

»Ako se ne varam, sem ga jaz videl!« se je oglasil poročnik Bartakovič. »Danes popoldne je bil pri svoji sestri v Hernalsu, in se mi zdi, da sem ga videl od daleč, ko je ravno krenil v neko gostilno!«

»Čudno,« je zamrmral polkovnik, jaz mu jutri čitam litanije, ki jih ne pozabi tako brzo. Hajdimo k mizi in ne mislimo več na našega nezvestega begunca.«

»Sedli smo in društvo se je kmalu razveselilo, osobito, ko so zagrmle prve baterije šampanjca. — Ali jaz si nikakor nisem mogel izbiti iz glave misli, da te je morda doletela kakšna nesreča. Zato sem okoli polunoči vstal in šepnil polkovniku, da grem domov pogledat, ali si se vrnil, ker se bojim, da se ti je kaj hudega pripetilo.«

»Idite, idite,« je rekel on resno, »vrag ne spi, — morda se je vjel v kake škipce radi svojih neumnostij! — Ako ga kje najdete živega, ga privedite sem!«

»Ko sem prišel domov, sem poklical Marka, — pa se mi ni oglasil. Vzel sem svečo, da ga poiščem, in ko pridem v njegovo sobo, — kaj vidim? — Ležal je pijan kakor top in je smrčal kakor parna žaga! Hitel sem k njemu, da bi ga stresel za ušesa, med tem pa sem zagledal poleg njega pismo z mojim naslovom in koj spoznal tvojo pisavo. Pograbil sem in je prečital, in malo da mi ni počilo srce, ko sem videl, kaj si bil sklenil ti, kukavica!

Marko! — sem zagrmel kakor besen, — sluga je skočil po koncu, kakor da bi ga bil top prebudil in se je postavil pred menoj po koncu, bojazljivo me gledaje.

Prijel sem za sabljo, da bi mahnil po njem in zavpil še glasneje: Lopov, zakaj mi nisi koj oddal tega pisma! — Hiti in osedlaj brzo oba konja! — Da si mi za pet minut gotov, — drugače te pogladim, da ti vino obtiči v grlu!

Marko je zletel — trezen, kakor da bi bil pil samo vodo, in za nekoliko minut sta bila konja osedlana. — No, tukaj sva že doma.«

Lobinski je skočil s konja in pozvonil, da je po celi hiši zazvenelo. Vrata jima je odprl in odvezel konja, ona pa sta hitela po stopnjicah in prižgala svečo.

S trepetajočimi rokami je odprl Kazimir Pavlinino pismo, in ko ga je prečital, je skakal kakor znorel po sobi klicaje na ves glas: »Ah, moja je, moja je, po treh mesecih!« Potem je objel prijatelja, da so temu pokale kosti in ga poljubil nekolikokrat v lice, — za tem je pogledal na uro, ki je že kazala pol treh zjutraj, in vprašal: »Kaj misliš, Ivan, ali naj sedaj še greva k polkovniku? — Dobra duša je, in ne bi se mu rad zameril!«

Knežević se je nasmehnil: »Pa pojva, — tebi na ljubo storim, karkoli hočeš, a tudi njemu bode drago, če te vidi še to noč.

Polkovnikova družba, ki je bila že junaški vinjena, je zagnala glasen, vesel krik, ko se je med vratmi prikazal Knežević z Lobinskim, in ko je prvi stopil pred polkovnika in mu javil z resnim glasom, da je ulovil »begunca polka«.

»Sem ž njim!« je zakričal polkovnik, ves razžarjen od močnega vina in podal Lobinskemu ogromno čašo, polno tokajca. »Naj se javi s to dobrodošlico in, okredivši se z jedjo, naj izpije toliko čaš šampanjca, kolikor mu prisodi vojno sodišče!«

Kazimir je izpil čašo v enem dušku, potem pa ga je potegnil polkovnik k sebi in mu šepnil: »Kazimir, nočem vas vprašati, kje ste bili in kaj ste delali, ali meni se zdi, da se z vašo drago igrate Romeo in Julija! — Samo pazite, da se vama ne pripeti tako, kakor njima!«

Lobinski in Knežević sta vzbudila v društvu novo življenje, in zdravijce so se nazdravljale znova. Bilo je sicer že dosti mrtvih in težko ranjenih, med njimi tudi podpolkovnik Hrabinski, ki so po divanih in naslonjačih smrčali v globokem spanju. Toda to ni motilo ostalih zdravih junakov, ki so peli do zore, bojevaje se s čašami v roki.

Ko je zardela zora, je tako močno zažvižgal polkovnik iz male piščalke, da so poskakali vsi

mrtveci in ranjenci raz svoja ležišča kakor preganjani zajci.

»Vstopite!« je zarohnel skozi nos, »vsi sem — še to zadnjo čašo, potem pa kavo, a po kavi vsak na svojega konja!«

XIV.

Za tugo — nada.

Minula sta dva meseca; — že se je začela javljati zima s čestimi meglami, z mrazom, s hladnim vetrom, z dežjem in grdim vremenom, — in za naša junaka je prišla običajna jesenska nesreča, to je poučevanje in vežbanje novincev.

Radi tega sta bila navadno jako zlovoljna in sta komaj pričakovala zvršetek teh vaj, da bi se potem odpočila v kavarni ali gostilni na duhu in telesu.

K ti njuni muki pa se je pridružila skora tudi druga, še večja nesreča. Na obzorju njune ljubezni so se prikazali temni oblaki neizpeljivosti, se širili bolj in bolj in pokrili naposled zadnji, košček vedrega neba in zadnjo iskrico tako sladke nade.

Knežević že davno ni dobil več nobene vesti od Emice, in skrb in strah sta ga vedno

morila. V zadnjem času ji je pisal [vsak teden, a ni dobil odgovora na nobeno pismo.

Dokler je ona še dopisovala, je prenašal voljno svojo usodo. Kakor vsi ljudje stalnega, mirnega in zmernega značaja, ni on zahteval ničesar nemogočega in se udal krotko svoji usodi in se zadovoljeval s tolažbo, ki mu ga je dajalo dopisovanje z ljubljeno deklico. Sedaj pa mu je nedostajalo tudi te jedine sladke tolažbe, — in to ga je tem bolj bolelo, — ker si ni mogel raztolmačiti pravega razloga, radi katerega mu je ona nakrat umolknila. Njegova razdražena domišljija mu je predočevala vedno groznejše slike. Sedaj jo je videl v duhu mrtvo na odru, sedaj pa v naročju drugega. Naposled mu je postal ta večni nemir neznosen, — odločil se je, da prosi dopusta in odide domov, da bi videl, kaj je, samo da mine vežbanje novincev.

Prilичno iste muke je trpel tudi Lobinski, samo da je on s časom zgubljeval potrpljenje in se udajal vedno bolj tihemu nezadovoljstvu. Vsakdo bi s sladkim nemirom štel dni do onega časa, ko minejo vse dosedanje zapreke. On pa se je neprestano jezil in proklinjal svojo usodo, da je minulo že toliko dnij, ko ni videl svoje ljubljenske. Zato je postajal vedno bolj zlovoljen, govoril je manj in manj, in sedeval po cele ure na enem mestu, vedno nagrbčenega obraza

in zatopljen v raznovrstne žalostne misli. Na-
posled si je začel domišljevat, da se je Pavlina
preselila v Linc, mati pa odpotovala v daljen kraj
samo zato, da bi se ga iznebili na fin način.

Nekdaj sta prišla oba od vaje pred poldnem
domov povsem mokra vsled dežja. — Knežević
je vedno vzdihoval, Lobinski pa žvižgal veselo
pesem z nekim klubovalnim cinizmom. Kar je
vprašal Knežević: »Kako to, Kazimir, da se ti
vedno manj spominjaš Pavline?«

Kazimir se je nagrbančil in odvrnil: »Ah,
pusti me v miru! — Bog ve, ali bi ji morda ne
bilo drago, da se je nikdar več ne spomnim in
da se ji več ne prikažem!«

»Kako to misliš?« je vprašal Knežević. Ka-
zimir se je zmedel očitvidno se kesaje, da je
izustil te besede. Potem je odvrnil: »Ti previdiš
menda tudi sam, da je vse le navadna komedija;
— ako me ona res ljubi, bi bila pač že našla
prilike, da bi mi bila odposlala listič, da bi vsaj
vedel, kako ji je in kaj ji piše mati! — Tako pa
se mi vse nekako dozdeva, da je ona dogovorjena
z materjo in da je zadnja odložitev najine zaroke
le pretveza, samo da se reč zavleče in da se me
po malem rešita!«

»Za Boga milega, — velik pesimist si!« je
vzkliknil Knežević.

»Bog obvaruj,« je rekel Kazimir, »presodi sam, ali bi se ti vse to ne zdelo čudno, ko bi bil na mojem mestu? — Mati je dobila od Julije pismo, v katerem je ta priznala, da je ona sama zasnovala vse spletke proti meni in da je vse samo obrekovanje, kar se je govorilo o meni. Zakaj me ona torej še vedno mrzi in se obotavlja, mi dati Pavlino? — Nadalje, — kako je to, da sta obe odpotovali uprav tistega dne, ko sva se dogovorila s Pavlino, da umrjeva zajedno? — Potem, — zakaj ni baronica nikomur pravega povedala, kam in zakaj odpotuje? — Nekega dne sem izpraševal staro Betiko, ali ona mi je zaklinjala, da nikdo ne ve več, kakor to, da je baronica odpotovala proti Nemčiji! — In, ako mi res misli dati Pavlino, ko se vrne s potovanja, — čemu potem ta čudna prepoved, da je ne smem ves ta čas videti, niti jej dopisovati?«

Knežević mu je hotel nekaj odgovoriti, a vstopil je Marko in mu oddal pismo, ki ga je bil ravno prinesel iz vojašnice.

»Ha, od moje matere!« je zaklical veselo in odprl pismo. Ko pa ga je čital, je vedno bolj bleдел in trepetal od silne razburjenosti.

Zaškripal je z zobmi in se kakor blazen nasmejal: »Ha, ha! — niso me prevarile moje slutnje! — Emica, — moja sladka Emica mi je

odvzeta, — ugrabljena, odvedena, Bog vé kam. Tu je pismo, čitaj!«

To rekši je sedel na divan, zakril si oči z desnico, z levico pa podal Kazimiru pismo, iz katerega je ta čital:

»Dragi sin!

Žalostnim srcem ti priobčujem vest, ki tvojo dušo nemilo rani, ako prej ne zbereš vse svoje sile, da z možkim ravnodušjem preneseš to, kar se vsaj za sedaj ne da spremeniti! — Enkrat moraš izvedeti ta dogodek, kateri bi se ti ne mogel dolgo pritajiti, in je bolje, da ga izveš od svoje matere nego iz tujih ust, in da ti materina beseda in materina ljubezen poda prvo zdravilo in prvo uteho za težko rano tvojega srca! Čuj me torej, sprejmi to vest ravnodušno in hlabro, kot mož in kot junak, katerega tudi najtežja nezgoda ne sme uničiti!

Že nekaj časa sem opazovala, da se je naš Dubski čudno izpremenil. Pazil je vedno bolj na Emico in je nikdar niti za trenutek ni pustil same. Kadar je hotela tebi pisati, ji je zabranil na kratko, rekši, da je to nepotrebno, ker je s teboj že zaročena. — Kadar sem se pa jaz zavzela za njo, dokazovaje mu, kako ubožica radi tega trpi in gineva, se me je otresel tako osorno, da sem se ga zbala, da bi me ne napadel celo z nasilstvom.

Že sem mislila, kako bi jo osvobodila iz njegovih rok, — ko pride k meni nekega večera pred tremi tedni in mi na kratko reče, da pojde drugega dne z Emico v Italijo. — Jaz sem se prestrašila in mu to odsvetovala, povdarjaje, da je deževna jesenska doba nevarna za tako daljno potovanje, kjer bi Emica mogoče še zbolela. — Toda ni se hotel razgovarjati, ampak je silil zopet skozi vrata. — Tekla sem za njim in ga prosila, in tudi Emica je prihitela v sobo, padla pred njim na kolena in ga jokaje zaklinjala, naj tega ne stori, a vse zaman! — Tebi je dobro znano, kakšno demonsko moč ima on do nje. Ubožica se je morala tedaj pokoriti njegovi samovolji in se pripravljati na pol mrtva na pot. Sirota je skušala večkrat, ti napisati natihoma listič, a okrutnež ji niti tega ni dovolil!

D drugega dne v rani zori je že stal pripravljen prostran voz s štirimi konji. Ah, nikdar ne pozabim tega razstanka, ker zdi se mi, da je ž njo odšla moja duša! Ubožica je slonela kakor umirajoča dolgo na mojih prsih jokaje in ihté na ves glas, on pa je stal poleg naju in ni kazal ni malo sočutja, ampak je gledal temno in nestrpno v naju kakor lačen volk! — Naposled mi jo je iztrgal iz naročja in jo dvignil na voz tako neusmiljeno, da mi je srce pokalo od boli. Z voza mi je podala ona še enkrat roko, a ko sem jo

stisnila, sem čutila, da mi je nekaj ostalo v roki. Voz se je odpeljal proti Požegi, jaz pa sem stala še dolgo pred dvorom in gledala s solznim očesom na cesto, kjer se je motal oblak prahu vedno dalje in dalje, dokler ni izginil mojemu pogledu.

Pogledala sem potem, kaj mi je pustila, in videla, da je majhen list, katerega je skrivoma napisala s svinčnikom, in tega ti pošiljam v prilogi.

Ker je večji del njenih rečij ostal v mojem dvoru, nisem slutila, da sta odšla za vedno, ampak sem mislila, da se vrneti najpozneje o Božiču. Zato sem se tem bolj prestrašila, ko dobim pred tremi dnevi pismo od Dubskega, pisano v Monakovem, v katerem mi je uljudno a odločno priobčil, da se z Emico več ne povrne!

Ah, Ivan dragi, prosi Boga moči, da preboliš to rano. Poglej mene — jaz sem jo ljubila kakor lastno dete, pa vendar ne obupujem, ker sem jo izgubila, ampak zaupam v previdnost božjo, da se nam povrne zopet zdrava! —

V tem nesrečnem pismu mi piše Dubski dalje, naj se ne trudim, iskati njenega sledu, ker bi bilo brezvspešno, — radi Emice pa naj se tešim s tem, da je v dobrih rokah in da živi v velikem sijaju in obilnosti! — Potem se mi zahvaljuje za vse dobro, kar sem storila Emici in njemu in prosi, naj z njenimi rečmi razpolagam po svoji volji, — radi novega upravitelja pa naj

si ne tarem glave, ker je že poskrbel, da pride v nekaterih dneh izvrsten oskrbnik, gospod Jerzič, ki bode nadalje urejeval posestvo. — In res, včeraj je prišel neki gospod, ki se mi je predstavil s tem imenom. Razveselila sem se že, da izvem morda od njega, kam sta šla. Toda ni mi vedel ničesar drugega povedati, kakor da ga je Dubski slučajno našel v Zagrebu in da ga je na svoje stroške poslal sem.

Ah, Ivan dragi, — kadar mislim na te, me zazebe od velikega strahu, da se morda prepustiš preveliki boli! Zato te prosim in zaklinjam, — pridi kolikor mogoče hitro sem! V prosti naravi in na materinem srcu ti ozdravi rana prej nego v bučnem in nemirnem mestu pri vsakdanjih, jednoličnih vajah! Poleg tega pa potrebujem tudi jaz tolažbe, in zdravila si bova rane drug drugemu in se posvetovala, kaj naj storiva, da mila Emica stopi kolikor mogoče hitro pred naju!

Teši se torej, dragi sin, in ne jadikuj, ampak zaupaj v Boga, in pomisli, da ti živi še mati, ki te ljubi nad vse in ki te je odgojila s krvavo muko. Zaupaj v milo Emico, ker ona te ljubi z vso svojo dušo, ohrani ti zvestobo in iskala bo vedno prilike, da se zopet zjedini s teboj, četudi bi jo odnesli na konec sveta!« — —

Dolgo je stal Kazimir, žalostno gledaje sedaj v pismo, sedaj na potrtega prijatelja, ki je sedel

molče na divanu, zakrivši si obraz z obema rokama. Kar je zagledal na tleh mali Emičin listič, na katerega sta bila oba pozabila v prvem razvnetju. Pobra! ga je naglo, podal Ivanu in rekel: »Glej Ivan, na glavno niti mislil nisi! Tu je njen listič, prečitaj ga — morda najdeš v njem še največ tólažbe!«

Ivan je naglo zgrabil podano mu pisemce in čital:

»Dragi moj Ivan!

Ne obupaj, ako bi se ne vrnila kmalu! — Ako me kam zavedejo, pobegnem, — pobegnem k tebi, ker sem tvoja in ostanem tvoja do groba.

Tvoja zvesta Emica.«

Pritiskaje to pisemce na razburjene prsi, je gledal Knežević še dolgo proti nebu z izrazom nove nade in utehe. Kazimir ga je motril nekoliko časa mirno in tiho, potem pa je pristopil k njemu, nežno ga objel in poljubil v čelo, rekši: »Teši se, dragi Ivan, ker to pisemce ti je najgotovejše jamstvo, da jo skoraj zopet najdeš in se zjediniš ž njo do groba.«

»Ah, Bog naj bi iz tebe govoril!« je vzdihnil Knežević. »Za sedaj se moram sicer le tešiti s tem upanjem, poleg tega pa hvaliti Boga, da mi

je dal tako dobrega in tako plemenitega prijatelja! — Dasi mi je zašlo žarno solnce moje ljubezni za temne oblake nevidnosti in daljave, mi je ostala vsaj blaga mesečina prijateljstva, ki mi bode vedrila temno noč moje duše.«

»Ne boj se, dragi Ivan — zasije ti zopet žarno solnce!« je rekel Lobinski ganjen. »No, jaz mislim, da bi bilo najbolje, da hitro greva v slovansko kavarno, da tam vidiva, kedaj odpotuje ladija iz Siska proti Stari Gradiški, ker sedaj za te ni boljšega leka nego oditi čim prej domov, da se na maternem srcu utešiš in umiriš!«

»Pojdiva torej!«

Odšla sta v Bauerjevo kavarno na oglu koroške ulice in našla v zagrebških novinah, da ladija odide v pondeljek iz Siska proti Zemunu.

»Danes je sreda, — ako dobim do sobote dopust, prispem v nedeljo večer v Sisek!« je računal Knežević.

Tako je tudi bilo. Drugi dan je prosil dopusta na tri mesece in ga kmalu dobil, v soboto zvečer se je peljal proti južnemu kolodvoru. Kazimir ga je spremljal s tužnim srcem, in na razstanku se je polastila obeh težka bôl, kakor da bi se ločila za vedno.

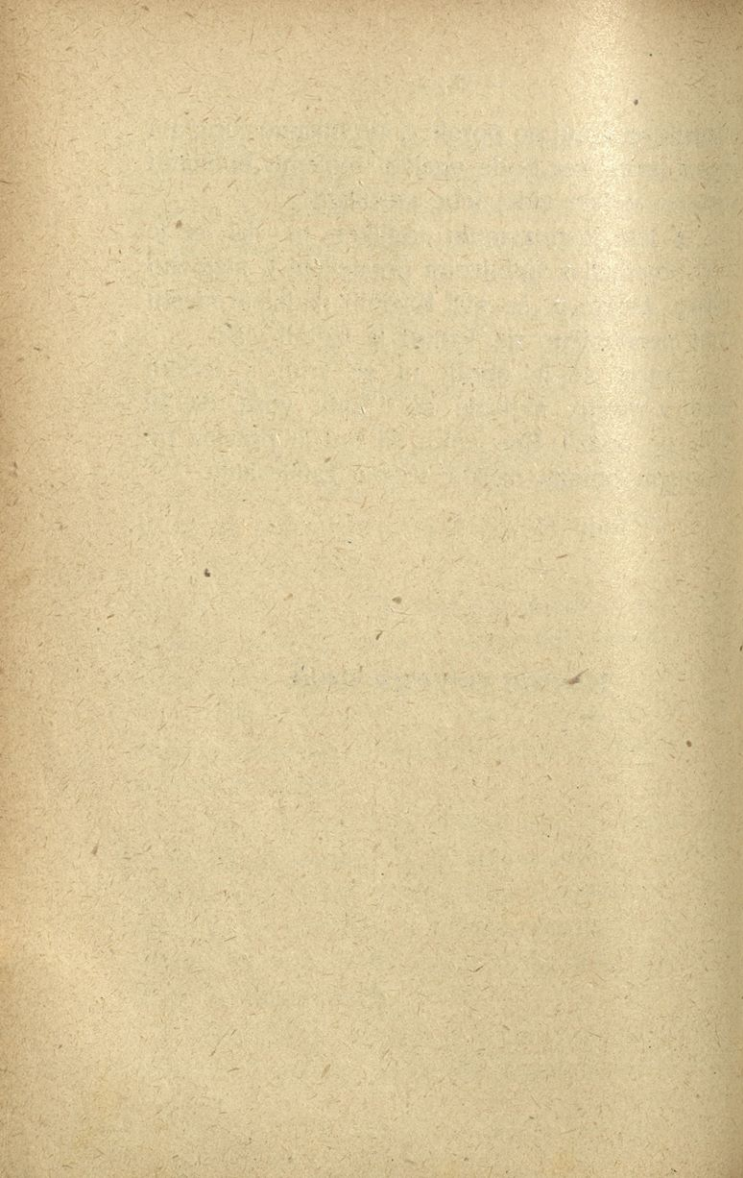
Gledaje iz kupéja je rekel Ivan Kazimiru: »Ako se ti posreči, da dobiš Pavlino še za mojega

dopusta, ne potuj po poroki ž njo nikamor drugam nego k meni, ker bode ugajalo mojemu bolnemu srcu, če bodem videl tebe srečnega!«

V tem je pozvonilo tretjikrat in vlak se je začel pomikati z ljubljanim prijateljem v megleno daljavo. Dolgo je še stal Kazimir na istem mestu strmé nepremično tja, kamor je izginil vlak.

Potem se je obrnil in se vrnil s težkim srcem v mesto, skrivaje se v kotu voza, da bi nikdo ne opazil tihe solze, ki mu je pritekla po žalostnem obrazu navzlic vsemu zatajevanju.

Konec prvega dela.

Slovanska knjižnica

nopič 110-114 × × × ×

Perdo Becić

Kletev
nezvestobe

II. del

»Goriška Tiskarna« A. Gabršček v Gorici.

Drugi del.

I.

Čuden vdovec.

Kadar se zaglobimo v razmišljanje brezkončnosti časa, se nam zmede hitro pojem o prošlosti, sedanjosti in bodočnosti. »Kaj je prošlost?« — se vprašamo tedaj — »ali je res samo čas za nami in za našo sedanjostjo? — In kaj je bodočnost? — Ali ni tudi ona že prošlost, ko jej je vendar naprej sojeno, da mine, kakor so pred nami minili nebrojni veki? — Kje je torej bodočnost? — Ali sploh biva, — ali se more misliti kaj absolutno bodočega? — Kaj je, ali prošlost ali bodočnost? — Ali postane kedaj vse prošlost, — ali zmanjka bodočnosti sled za vedno?«

Taka vprašanja, dasi so nevarna zdravju našega uma, ako si ž njimi siloma belimo glavo, so vendar blagotvorna, ako se zadovoljimo, da jih rešimo tako, kakor nam je v obče mogoče.

— Mučno je sicer imeti krila, a ne moči vzleteti, kamor si želiš, imeti bister um, a ne moči pojmiti dveh jedinih pogojev vsega obstanka: časa in prostora! Ali kadar pomislimo, da se nam duh nikdar ne more ločiti od materije, in da ne bode nikdar takega rodu na tem svetu, ki bi pojmlil do kraja ta dva pogoja, — moramo nehoté priznati, da je bolje za nas, če ostanemo lepo v obsegu svojega bistva in si tolmačimo jeden in drugi pogoj z nekim mogočim merilom.

Če tako razmišljujemo, pridemo do prepričanja, da je naše bistvo sicer neznatno v sedanjosti in pojedinosti bitja, a je tem znatneje in silneje v nepretrganosti vseh vekov, ter da se obična tri merila časa morejo uporabiti jedino na naš osebni obstanek in na rod pred nami in za nami, ali če govorimo krajše, na naš mikrokozem, — makrokozem pa, z vsemi nebrojnimi nebeškimi telesi, se ne meri s takim merilom, ker je več en v prošlosti, sedanjosti in bodočnosti.

Tako prepričanje nas čisti od nečimerne sebičnosti in blaži naše osnove in vse naše delo, pokazovaje namen našega obstanka v povsem drugi — v čisti in vzvišeni obliki, in učeč nas, da nam je zadača življenja, pripravljati in ustvarjati z neumornim delom in mukami vedno boljši obstanek — ne nam samim nego tembolj našemu prihodnjemu naraščaju.

Kadar mislimo tako, tedaj nam brzo izgine z ust posmeh, s katerim se radi rogamo minulim vekom, ker tedaj moramo priznati, da vsa minula stoletja niso ničesar drugega nego Bog ve kolikokrat porušene in zopet na novo vzdignjene stopnjice, po katerih se je človeštvo vzpenjalo v nepretrganem menjevanju, kakor vse stvari v makrokozmu.

Minulost torej, kolikor jo mi moremo razumeti, ni ničesar drugega kakor mati in vzrok naše sedanjosti in bodočnosti. Ko bi ne bilo nje in njenih dogodkov, bi tudi ne bilo ne sedanjosti, ne bodočnosti, ne njenih dogodkov.

Ne prestraši se torej, lepa čitateljica, ako v tem poglavju opaziš skok za dvajset let nazaj pred začetkom te povesti.

Tvoj lepi obrazek se morda na prvi mah nekoliko zgrbanči, ker je spomin na prošla leta neugoden tebi in vsemu tvojemu spolu, ker ti nemirno srce živi večjidel v bodočnosti. — Ali kadar se na krilih duha otmeš sedanjemu trenutku, priznaš resnico teh besedij, ko bodeš videla, kako so dogodki one dobe bili vzrok in izvir dosedanjih dogodkov te povesti.

* * *

Divna je okolica češkega mesta K. Proti severu ga obkrožajo lepi griči, izmed katerih gledajo

mnogobrojne raznovrstne tovarne. Proti jugu pa se razprostirajo po široki ravnini bujni gozdi in poljane, med katerimi se bliščijo bistri valovi reke Labe. Tukaj ne najdeš niti pedice zemlje, ki bi ne bila obdelana, kamor nesejo oči, povsod vidiš, da si med narodom, ki je v poljedelstvu in obrti na najvišji stopinji napredka in dovršenosti.

Pol milje daleč od mesta proti jugu se dviga na bujni romantični visočini veličasten gosposki grad. Starejši del je sezidan v gotskem, novejši pa v renesanškem slogu. Štirje visoki stolpi se dvigajo smelo proti nebu pod oblake in gledajo oholo in temno v rodovitno okolico, kakor da bi bila še vedno kruta doba srednjega veka, v katerem je sezidan ta grad, odgovarjajoč tako popolnoma lepemu imenu »Orlovgrad«, ki nam je znan že iz srednjega veka.

Pred severnim pročeljem se širi prostrano in čisto dvorišče, krog njega stojé razna gospodarska poslopja, okoli južnega pa je prostor v podobi polukroga, porasten z gostim grmovjem raznih eksotičnih rastlin, izmed katerega gledajo krasni mramornati kipi raznih starih bogov, božinj in vil.

Sredi tega prostora je velik basin, iz katerega meče kvišku mramornati Titon veličasten voden curek.

Široke stopnjice tudi iz mramorja vodijo proti jugu v velik diven vrt, prevlečen s čistimi, s peskom posutimi stezami, med katerimi se razprostirajo v lepem skladu bujni cvetličnjaki, zeleni travniki in senčnate skupine jelk, smrek in raznega manjšega grmovja. Izmed dreves in grmovja gleda tu pa tam krasen paviljon, ali švicarska hišica, ali obelisk ali pa mramornat kip kakšne vitke nage boginje.

V sredini vrta se blišči prostran ribnik s kamenitim robom, v njegovi bistri, mirni vodi se ogledujejo zopet mnogobrojni kipi. Na južnem kraju ribnika se dviga iz vode umetno zložen kup kamnja, kjer počiva mramornat kip boginje Lede z znanim labudom. V tem kamenitem kupu je nekoliko prostranih lukenj, kjer raste zelen mah. To je bivališče belih labudov.

V tem vrtu se je združila, bi rekel, narava z umetnostjo, da ustvarja posestniku grada zemeljski raj.

Okoli vrta se razprostirajo na daleč, osobito proti jugu, široke poljane in veliki gozdi, izmed katerih tu pa tam gledajo visoki sajasti dimniki tvornic in prostorni hlevi za konje in rogato živino; povsod, kamor pogledaš, vidiš poleg silnega bogastva največji red in čistost.

Ogromno to imetje je bilo v tem času majoratska lastnina jako bogatega grofa Ivana

Dubne, ki je imel še tri druga velika imetja na Češkem, dve pa na Moravskem.

V mladih letih je bil grof Ivan vojak, ker mu je tedaj še živel starejši brat, grof Konrad, kateremu je pripadalo majoratsko nasledstvo in prvenstvo. Pri vojaštvu je dosegel grof Ivan hitro polkovniško čast in je bil v zadnjem času svojega službovanja prideljen poslaništvu v Parizu.

Tam se je oženil leta 1834. z grofico Hortenzo Walkovsko. Tistega leta mu je umrl oče, nekoliko mesecev pozneje pa mu je umrl brat Konrad čudne smrti na lovu, ostavivši jedinega sina Otokarja, ki je imel tedaj še le 12 let.

Radi tega je zapustil grof Ivan službo in se vrnil na Orlovgrad, da nastopi majoratsko nasledstvo.

Bil je od narave oduren, zloben in krut človek. Ko pa je postal neomejen lastnik ogromnega imetja, se je pokazala še le prava peklenska hudobnost njegovega značaja. Njegovo krutost in besnost so okušali vsi kmetje njegovega področja, katere bi bil uprav uničil, ko bi ne bilo njegove soproge, ki jo je postavil sam Bog k njemu, da ščiti in brani kakor angelj varuh uboge sirote.

Minulo je leto za letom, — zakon pa mu je bil še vedno brez otrok, in vsled tega je

postajal vedno besnejši, mrzé bolj in bolj svojega nečaka Otokarja kot gotovega naslednika majorata, ki je moral pretrpeti radi tega marsikaj, dasi ga je ščitila teta Hortenza kjer in kakor je mogla. Ko pa je Otokarja nekdej napadel besni Ivan s sabljo, je moral ta pobegniti k sorodnikom svoje pokojne matere v Prago, kjer se je poprijel naukov. Zvršivši gimnazijo je šel na izrecno željo tete Hortenze na dunajsko vseučilišče. Stricu Ivanu je bilo vsejedno, ali je bil tukaj ali tam, samo da ga ni videl pred seboj. Zato mu je rad pošiljal denarjev, kolikor si jih je želel, samo da bi se ne vrnil domov. Nenaden dogodek pa je oba zopet združil.

Bilo je koncem velikega travna leta 1845. Veder pomladanski dan se je zibal nad posestvom in celo okolico. Žarno solnce je završilo že polovico svojega vsakdanjega pota in se spuščalo proti zapadu.

Čudna tšina je vladala na celem, sicer bučnem posesvu. Dimniki tvornic niso valili kakor obično črna proti oblakom, dasi je bil delavnik; vse deavnice so bile prazne.

Po tej grozni tišini so se razlegali tanki zvoki zvoncev iz bele kapelice, kateri pločevinski zvonik se je svetil v solnčnih žarkih na zelenem bregu ne daleč od iztočne strani Orlovgrada.

Ta kapelica je sezidana nad grobnico obitelji Dubna, kjer počivajo mnogobrojni njeni predniki od časov Karola IV. in V. in Venceslava II. Zato vrše zvonovi obično tužno nalogo, in kadar se oglasijo, zovejo koga iz ponosnega Orlovgrada, da ostavi ves sijaj in razkošje in da gre v tmino večnosti, ki je vsem jednako mračna in temna.

Tudi danes jih je dohitela ta dolžnost. Zazvonili so, da spremljajo s svojimi tužnimi zvoki na zadnjem potu dobro grofico Hortenzo, oboževano ljubljenko naroda in angelja varuha sirot daljne okolice.

Raz najvišji stolp Orlovgrada se vije ogromno dolga, črna zastava. Vsi prostori okoli gradu, široko dvorišče, vrt in prostrana cesta tja do kapelice so polni silne množice ljudstva vseh mogočih stanov, ki se je zbrala od blizu in daleč, da spremi svojo ljubljenko na njenem zadnjem potu.

V pritličju grada je prostrana dvorana, katere stene so zastrte s črnim suknom. Na sredini je postavljen visok oder in okoli njega gorijo mnogobrojne sveče. Na odru leži spodnji del medene rakve, v katero je položena druga rakev, vlita iz najčistejšega kristalnega stekla, — v tej stekleni rakvi pa počiva v samem cvetju že maziljeno telo pokojnice, oblečeno v dolgo belo,

svileno obleko. Okoli glave ima krasen venec iz belih in rdečih vrtnic. Kadar jo pogledaš v belo, še v smrti lepo lice, zdi se ti, da spi in da jo obletavajo sladke sanje, — zato ti ne gre v glavo, da je brezsrčna smrt s svojo nemilo roko zatrla za vedno to angeljsko bitje.

Z visokega čela se jej vijejo gosti kodri zlatih mehkih las tja do kolen, bele njene nežne roke pa so prekrižane na prsih in držijo majhen zlat križ poln raznovrstnih biserov.

Na koncu rakve pri nogah je prislonjena medena plošča s priprostim napisom: »Hortenza grofica Dubna, rojena grofica Walkovska, umrla dne 20. velikega travna leta 1845. v tridesetem letu svoje starosti.«

Po celi žalobni dvorani vrvi in se mota veliko ljudstva raznih stanov. Prvi velikaši češke zemlje, deželni plemiči, meščanje, kmetje, delavci in posli se drenjajo noter, da vidijo še enkrat plemenito pokojnico.

V tem pride noter cela vrsta svečnikov in dijakonov v sijajnem cerkvenem ornatu, katero je vodil plešast častitljiv starec biskup. Postavivši se na desno stran rakve, so začeli pevati obične mrtvaške pesmi. Med petjem se razdeli množica, iz nje pa prideta do rakve dva gospoda. Prvi je visok in krepek mož kakih pet in štiridesetih let.

Lice ima čisto obrito, zvalo bi se lepo, ko bi ga ne grdil jasen odsev zlobnega in krutega srca, gledaje mu iz ljutih in vedno nemirnih sivih očij, ki navdajajo v zvezi z velikim zavihnjenim in špičastim nosom s čudnim strahom vsakogar, kogar pogledajo.

To je grof Ivan Dubna, pokojničin soprog. Pristopivši k rakvi, se je zagledal v pokojnico hladno, nemarno, rekel bi, ljuto, kakor da bi jej še pred grobom ne mogel oprstiti, da mu ni rodila potomca, ki bi mu oživotvoril ohole nade.

Za njim stoji visok in vitek mladenič. Šteje kakih dva in dvajset let. Plavi lasje so mu razkuštrani in se spuščajo v bujnem neredu po lepem plemenitem, skoro deviškem licu, dočim mu v velike modre oči stopajo neprestano solze iskrene boli in tuge.

Ta mladenič je mladi grof Otokar, nečak grofa Ivana Dubne.

»Requiescat in pace!« je zapel škof in pokropil rakev z blagoslovljeno vodo, ostali svečeniki pa so mu odgovorili: »Amen.« — Nato so pokrili in zatvorili medeno rakev, nesli jo ven in položili na sijajen mrtvaški voz, in sprevod je krenil proti kapelici, motaje se polagoma in težavno skozi silno množico.

Ko so prispeli do grobnice, so dvignili zopet rakev, jo nesli počasi po stopnicah skozi otvorjena

vrata grobnice in jo položili na odkazano mesto med druge rakve.

Še enkrat je blagoslovil škof pokojničino rakev in šel z ostalimi svečniki iz grobnice pred kapelo, kjer je stala množica ljudstva. Tudi grof Ivan je hotel oditi, v tem pa je pokleknil grof Otokar, prevladan od boli, in zajokal znova. Grof Ivan je obstal za trenutek osupnjen, motré ga s prezirnim posmehom, naposled pa mu je zaklical: »Vstani in pojdi domov! Tam moreš jadikovati kolikor ti je drago, — no — ako pa ravno hočeš, ostani tukaj, dokler te je volja!«

Otokar je vzdihnil, si obrisal solzno lice in šel za strijcem pred kapelo.

Zunaj se je množica polagoma razšla, ostalo je samo nekoliko znanih plemičev, da izrečejo še enkrat svoje sožalje, za kar se jim je ta zahvalil s hladno uljudnostjo, prošé jih, naj tudi nadalje ostanejo prijatelji njenemu in njegovemu dvoru.

Vrnivši se v Orlovgrad, je hotel Otokar v svojo sobo, ko mu je zaklical strijc: »Pojdi z menoj, moram s teboj govoriti o jako važnih rečeh.«

Otokar si je zgrbančil čelo in šel s strijcem v krasno dvorano, opravljeno z najlepšim in najdragocenišim pohištvo.

Oba sta sedla molčé. Grof Ivan si je zapalil fino smotko in puhal dim z izrazom očitvne naslade in zadovoljnosti.

»Otokar,« je rekel naposled in gledal skozi odprto okno v daljino, »midva sva sedaj jedina živa člana naše slavne rodbine! Dokler je živela še teta Hortenza, si marsikaj delal, ker te je ona v svoji preveliki dobrosrčnosti vedno mazala in branila, ne mislé, da je taka odgoja nevarna ne samo za tvoj, ampak tudi za ugled našega imena.

Jaz sem ti sicer svetoval in te učil z dobrim, a tudi strogim načinom, kakošno obnašanje pristoji članu toli slavne obitelji, nó žal — je bil ves moj trud do sedaj zaman, ker si pri svoji pokojni teti takoreč povsem pozabil na svoj rod, občujé in drugujé z vsakoršnimi proletarci meščanskega in kmetskega stanu, kakor da bi bili ti tebi jednaki, tako, da sem se že sramoval, da si moj jedini in najbližji sorodnik! Sedaj mora to prenehati! Jaz sem tvoj oskrbnik in zastopnik tvojega pokojnega očeta, in kot tak zahtevam od tebe, da za vedno opustiš občevanje z ljudmi, ki niso po rodu niti od daleč tebi jednaki, in da si izbiješ iz glave one brezmiselne svobodoumne ideje, s katerimi so te okužila prav taka nevredna društva! Bodi torej pameten in pokori se odslej v vsem moji volji, pa bova dobra prijatelja. Ako

pa nočes — potem gorje tebi, ker bodeni že znal upotrebiti prava sredstva, ki te prisilijo gotovo, da se bodeš vedel tako, kakor je moja volja! Ali si me dobro razumel?»

Otokar je bil ves prebledel in odvrnil tresoč se od razburjenosti: »Ah vidim, da je teta Hortenza umrla prerano ne samo za bedne sirote, ampak tudi za me siroto! — Oh, za Boga milega, ali se ne bojite božje pravice? — Ali vas ni sram, iskati z menoj prepira celo danes, ko so se vrata grobnice jedva zatvorila nad rakvijo te svete mučenice? — No, ko pa ste me že izzvali in ko nočete spoštovati niti moje boli, vam iskreno povem, da se osebno prepričanje ne da menjati vsaki čas, in da se bodem radi tega držal svojih dosedanjih načel dokler bom živ, in naj bi vstalo proti meni tudi plemstvo celega sveta!»

»Tiho!« je zagrmel v to grof Ivan, udaril s pestjo ob mizo in skočil, da bi napadel Otokarja. Toda obstal je sredi sobe, prekrizal obe roki na prsih in rekel s prezirnim posmehom:

»Ti razbrzdani dečak, — ti se upaš upreti meni, — meni, ki tvojo srečo in tvojo nesrečo držim takorekoč v roki?! — Ha, ha! jaz vem dobro, da bi bilo tebi ljubše, ko bi bili danes mene namesto Hortenze položili v grobnico! No, mladič, tega ti ne doživiš kmalu, ker sem še

čil in zdrav kot kremen, in se mi zdi, da mi še ni potekla niti polovica določenega časa. Zato se čim prej zopet oženim, da dobim naslednika, ki bode gotovo bolje umel čuvati in spoštovati ugled našega imena kakor ti!»

Otokar je zaškripal z zobmi, stisnil obe pesti, pogledal proti nebu in vzdihnil: »Ah, naj vam Bog oprosti grešne vaše besede! — Toda ljuto se varate, ako mislite, da hlepim po časti, dostojanstvu in bogastvu! Po mojem prepričanju najdemo in ohranimo najdovršeneje in najčisteje blago samo tukaj v svojem srcu! — Kdor je tukaj reven, ta ostane siva kukavica za celo življenje, in naj bi bil Bog vé kako bogat in ugleden. Zato vam pravim zopet, da se bodem držal svojih načel, dokler sem živ, ker po mojem prepričanju je plemenit samo oni mož, ki celo svoje življenje vrši plemenita dela, ne pa oni, ki se je slučajno rodil v plemeniški obitelji, dobivši s tem brez zasluge prazen naslov!»

»Molči gnjusoba!» je zagrmel zopet strijc, ves zelen od besnosti.

»Nočem molčati!» je viknil Otokar, presekavši mu govor z jeznim pogledom. »Nočem molčati, najmanj pa pred vami, katerega preziram iz vse duše, ker me je sram, biti članom obitelji, ki ste jej vi glava, in bi zato rajši gladu poginil nego pa postal odvisen samo za trenutek od vaše volje!

Jaz, grof Otokar Dubna, si bodem znal na vašo sramoto zaslužiti toliko, da bodem živel dalje tudi brez vas in dovršiti nauke! — Z Bogom torej, strijc, — jaz vas sovražim, — jaz vas preziram, — jaz vas proklinjam!»

Te besede je izustil razjarjeni mladenič z vedno močnejšim glasom, potem pa tekel iz sobe, zalopivši vrata za seboj, da je odmevalo po celi palači.

Grof Ivan je stal za trenutek osupnjen, kakor da bi bila udarila strela pred njega, potem pa je hitel za Otokarjem kakor besen. Ali domislil si je drugega, vrnil se zopet v svojo sobo in sedel na stol, trepetaje od razburjenosti.

Ko se je nekoliko umiril, je vstal zopet in hodil gor in dol. »Acta est acta!« si je mislil pri sebi, prezirno se smeje. »Pogodil sem pravi pot, ki naju privede do odločilne borbe! Drug poleg drugega ne moreva več biti. Ali jaz, ali — on — jeden mora podleči! — Oh, dal bi polovico svojega premoženja, samo da bi mogel zatreti to kačjo zalego, o kateri se mi vedno zdi, da ni pravi potomec pokojnega mojega brata, ampak nezakonski otrok Bog vé kakšne navadne vlačuge! — No, najdem že pravo sredstvo, s katerim se ga iznebim za vedno. Jutri ga presneto naklestim radi današnjega vedenja, potem pa hajd ž njim

*) Rocka je padla (Keranj v črni, ko je prejel Rubicam)

k vojakom! — Kadar pa bode pod puško, poskrbim že za to, da ga bodo mučili in trpinčili tako dolgo, dokler sam ne pobegne k vragu, ali dokler ne stori kakšen drug vojaški zločin. Ha, ha, ha, na lep in lahek način se moram iznebiti tega gada!«

Porogljivo se smeje je tekal gor in dol in si mël roki. Nakrat pa je obstal in se jezno nagrbancil.

»Hm, hm, — to ne bode ravno tako lahko!« si je mislil zopet in zaškipal z zobmi. »Gad ima mnogo očetovih prijateljev, katerim bi bilo lahko, zmešati mi to lepo osnovo!«

Prekrižal je obe roki na prsih in začel zopet počasi šetati premišljuje sem in tja. — Nasmehnil se je, v glavo pa mu je šinila peklenska misel: »Ha, kako bi bilo, ko bi poskusil, zavesti ga z dobrim v zlo in v gotovo pogubo? Popolnoma nedolžen in nepokvarjen mladenič je še, a na dunajskem vseučilišču ima dovolj prilike, pokvariti se do hudiča! — Ako mu dam denarjev, kolikor mu jih poželi srce, in ako ga priporočim staremu pustolovcu Wildenhaimu, naj ga nauči živeti, kakor je živel Epikur, Sibar in Ljudevit XV. — pojde gotovo v moje zanjke in se uda vedno bolj razkošnemu in mehkužnemu življenju, ki mu izpodkoplje in uniči življensko moč! — Do tedaj pa — ako Bog da — imel bodem bržkone že

svojih potomcev! — O Hortenza, Hortenza, — nisem te ljubil nikdar, a bil bi ti vendar hvaležen, ko bi mi bila rodila samo jednega sina! Ali ker ti ni bilo sojeno, izpolniti to mojo nado, nisi mogla storiti ničesar pametnejšega nego iti na drugi svet in prepustiti svoje mesto drugi, ki bode morda srečnejša nego ti!»

Med tem je že padal večerni somrak in kmalu se je spustila na zemljo vedra pomladanska noč. Grofa sta večerjala vsak v svoji sobi, ker je Otokar javil po svojem slugi, da mu ni dobro in da želi biti sam.

Otokar je bil jako mehkega in plemenitega srca. Ko je po onem prepiru prišel v svojo sobo, se je kesal, zdelo se mu je, da bi rad dal polovico svojega življenja za to, da bi ne bil doživel današnjega dneva.

Drugi dan bi bil moral odpotovati zopet na Dunaj. S pomočjo sluge se je z nemirno dušo pripravljaj na pot, mislé neprestano, kako bi se še pred odhodom pomiril s strijcem. V tem je prišel prvi sluga v sobo, priklonil se globoko in javil: »Prevzvišeni gospod želi, vprašati osebno, kako se vaša grofovska milost počutite!«

Otokar je osupnil in odvrnil jedva diha je: »Posebna čast mi bo!« in kmalu na to je odprl sluga vrata in v sobo je vstopil grof Ivan z razžaljenim, a mirnim dostojanstvom. Slugi sta

zapustila hitro sobo, Otokar pa se je globoko priklonil, zardel v obraz in se zagleda v tla.

Grof Ivan ga je najprej motril nekaj časa s strogim pogledom, potem pa mu zagrozil z roko, sedel in spregovoril: »Otokar, ti si se danes malo preveč prenaglil in si v nepremišljenem ognju pozabil celo na čast, katero moramo mi plemiči čuvati drug proti drugemu pri vsaki priliki in v vsakem času. — Radi tvojega današnjega razžaljivega, da celo podlega vedenja, bi ti jaz lahko jako zameril in se za vedno obrnil od tebe kakor od kakšne besne zveri! — No, dosedanja neoskrunjena čast našega imena jedino me je privedla na to, da ti prvi podam roko, da se pomiriva, ker sem prepričan, da si ono razžalitev izrekel samo v svoji prvi razjarjenosti, katero so ti brez potrebe vzbudile moje besede, namenjene le tvojemu dobičku in tvoji bodoči sreči!«

Ta nenadna blagost je prevladala Otokarja povsem. Ni se mogel več vzdržati, pograbil in poljubil je Ivanovo roko in zaklical z ginjenim glasom: »Ah, oprostite mi, strijček, uvidim, da sem vas težko razžalil!«

»Jaz sem ti že naprej oprostil, dragi Otokar, za gotovo se nadejaje, da nisem storil slabega!« je odvrnil grof Ivan z blagim glasom. »Toda ne pozabi nikdar več, da sem ti jaz strijc in zastopnik tvojega očeta in da delam vse le za tvojo srečo

in za čast našega imena! Ti si še neizkušen in v tvojem srcu vlada samo čuvstvo. Vse, kar si predstavljaš in želiš, prikazuje se ti v popolni dovršenosti. A pride tudi za te čas, ko se pre-pričaš, da pod solncem ni dovršenosti! — Zato mora pravi mož, posebno pa plemič, kljubovati svoji usodi in vsaki duševni bôli, kakor trdna skala besnim morskim valovom! — In četudi bi mu usoda prinesla Bog vé koliko nesrečo — on ne sme nikdar pred svetom, da niti pred samim seboj izgubiti ravnodušja — et si fractus illibatur orbis! — To so, dragi Otokar, moji nazori, sedaj si moreš raztolmačiti mojo današnjo hladnokrvnost, katero sem kazal pred svetom pri pogrebu nepozabne svoje soproge, čeprav mi je v prsih pokalo srce od boli! — To mučno skrivanje pa je bilo jedini vzrok, da se mi je doma čuvstvo razlilo na drug način in da so moje besede proti tebi bile nekoliko preostre! — A četudi so bile ostre, vendar ne moreš reči, da niso bile temeljite in opravičene. Ali sem kaj hudega zahteval od tebe? Bog obvaruj, to bi zahteval gotovo tudi tvoj oče, ko bi bil še živ in tudi vsak drug plemič na mojem mestu! — Le pomisli, ali se zлага z dostojanstvom tvojega roda, ako se bratiš s sinovi navadnih kmetov in meščanov, samo ker so slučajno drugovi tvojih otroških let, — med tem ko bi se oni morali tebi globoko klanjati in ti

2) Če se tudi Krihak svet proclere 20*

dvoriti na kolenih? — Zato te še enkraj prosim, pusti taka društva, posebno pa tvojega Vaclava, ki ti je prirastel k srcu, dasi je on najzadnji, ki bi se smel bahati s tvojim prijateljstvom, ker je sin našega nekdanjega kravarja!«

»Jaz ti ne branim, biti usmiljenim, in podpirati sirote, kjerkoli moreš — Bog obvaruj — v tem posnemaj svobodno svojo pokojno teto, kolikor ti je drago, samo ako se ti to ne pristudi. — Ali vršé dobra dela se ne smeš ponižati nikoli, ampak moraš imeti vedno pred očmi, da je med teboj in med onim, kateremu pomagaš, ogromna razlika, kakor med nebom in med zemljo! — Hočeš li torej, dragi Otokar, odslej spoštovati in izpolnjevati mojo željo, ki je namenjena jedino tvoji bodoči sreči in časti?«

Otokar je vzdihnil in odvrnil: »Trudil se bodem z vsemi silami, da vam bodem s svojim obnašanjem vedno bolj ugajal!«

»Prav, — to velja!« je odvrnil Ivan navidezno zadovoljen. »Sedaj pa mi povej odkritosrčno, ali si na Dunaju zadovoljen z dosedanjo svoto letnih 1200 goldinarjev?«

»Zakaj bi jih ne imel zadosti, čemu bi popotreboval več?« je rekel Otokar začuden nad tem vprašanjem.

»Počasi, dragi Otokar! — Jaz vem, da si zmeren mladenič in da ne potrebuješ mnogo za

svojo lastno osebo. A meni je na tem, da na vseučilišču, glede na svoje dostojanstvo in bogastvo svojega rodu, živiš kolikor mogoče sijajno. Zato ti bodem odslej pošiljal tisoč goldinarjev na mesec!»

»Kaj pa mislite, za Boga, dragi strijc!» je zaklical Otokar ves presenečen. »Kam pa bi jaz deval toliko denarja!»

»Ne ugovarjaj mi, ampak poslušaj me!» je odvrnil Ivan mirno. »Ti si član jedne najstarejših obitelji, a kot tak se moraš kazati tudi svetu! Moraš imeti konje za jahanje, sijajno kočijo, nekoliko slug, poleg tega pa sijajno stanovanje, ložo v operi in marsičesa drugega, kar mora v obče imeti plemič! — Jaz sem prepričan, da ne bodeš teh denarjev zapravljaj po nepotrebnem, ampak da se bodeš učil tudi v obilici z dosedanjo pridnostjo! — Tako, dragi Otokar, — bodi poslušen in spoštuj mojo dobroto, pa bova vedno dobra prijatelja! Lahko noč!»

Globoko ganjen je poljubil Otokar strijčevo roko in rekel: »Lahko noč, dragi strijc — trudil se bom, kolikor bo mogoče, da se skazem vrednega vaše plemenite dobrote!»

Ko je grof Ivan odšel iz sobe, je Otokar razmišljal o današnjih dogodkih. Nenadani prevrat strijčevega mišljenja se mu je zdel čuden. Toda njegovo dobro in plemenito srce je sodilo v tem

po sebi in si domišljevalo, da je morda strijc uvidel krivico svojega dosedanjega postopanja in da je krenil k boljšemu.

Legel je k počitku, vzdihnil in mislil pri sebi: »Vaclav dragi, sedaj moraš tudi ti priti na Dunaj, pa se bova oba trudila, da s strijčevim denarjem kolikor mogoče iztrebiva bede in nesreče iz šolske mladine!«

II.

Na tankem ledu.

Drugi dan zgodaj zjutraj je stala krasna kočija pred grofovskim gradom. Debeli kočijaž, obritih lic, oblečen v modro, z zlatom obšito livrejo, s trikotnim klobukom in belo kodrasto lasuljo na glavi, je jedva brzdal dva ognjena belca, ki sta se vedno spenjala nestrpljivo kvišku. — Gori v gradu pa se je poslavljaj Otokar od strijca, ki je bil že oblečen.

»Tu imaš, dragi Otokar, nakaznico na mojega bankirja, kjer bodeš dobival vsakega meseca svoj nameček, — a to pismo tu oddaj osebno baronu Wildenhaimu, katerega morda poznaš po imenu. — Dober prijatelj mi je, ki ti bode pri marsičem v veliko pomoč! — Sedaj pa le idi, da ne zamudiš pošte.«

To rekši, ga je strijc objel in poljubil v lice s hlinjeno nežnostjo. »Bodi dober,« je rekel z ginjenim glasom, »in ne delaj mi sramote, ampak

živi po dostojanstvu svojega rodu, poleg tega pa mi ne zanemarjaj svojih nauk!»

Sluge so med tem privezali zadi na vozu kovčege in drugo prtljago. Še enkrat je objel Otokar grofa Ivana in sedel v kočijo.

»Z Bogom, dragi strijc!« je zaklical še enkrat, ognjeni konji pa so potegnili, vzpeli se nekolikokrat kvišku in odtekli v ostrem diru po ravni cesti proti mestu K.

Prišedši tja, je sedel Otokar v poštni voz in se odpeljal do prve železniške postaje, od tod pa po železnici naravnost na Dunaj.

Stanovanje je imel v Salezijanski ulici. Imel je dve lepi, prostrani in svetli sobi zase, jedno manjšo pa za slugo Luko. Ko je prišel v stanovanje, je napisal hitro pismo svojemu prijatelju Vaclavu, ki je obiskoval pražko vseučilišče, v katerem ga je prosil, naj pride nemudoma na Dunaj, in je priložil 50 goldinarjev za potne stroške.

D drugega dne okoli dvanajstih se je napotil, da poišče barona Wildenhaima. Baronovo stanovanje je bilo v prvem nadstropju neke starinski sezidane hiše v Habsburški ulici. S čudnim strahom je šel Otokar v prvo nadstropje in javivši se po prvem slugi, je stopil v krasen prostran salon, okrašen z najdragocenišim pohištvom, marmornatimi kipi in oljnatimi slikami.

Pri mizi blizu okna je sedel baron Wildenhaim. S prijaznim nasmehom je šel Otokarju nasproti in mu stisnil srčno desnico. Bil je še lep mož kakšnih šest in štirideset let. Toda blede in velo lice in redki na pol že sivi lasje so ga delali mnogo starejšega.

Pozdravil je Otokarja, vzel veselo podano mu pismo grofa Ivana; in prečitavši ga, pogledal mladeniča s čudnim nasmehom in rekel:

»No, to mi je jako drago, da se je grof Ivan enkrat spomnil tudi mene in me je počastil s to posebno častno nalogo, da vam pomorem, kjerkoli bi potrebovali moje pomoči!«

Nato je razvijal s spretno zgovornostjo in duhovitostjo svoje nazore o vsakdanjem življenju, o kratki dobi življenja, o nečimernosti posvetne slave in končal naposled tako: »Zato nam, dragi grof, ne ostane drugega, kakor da uporabimo svoje kratko življenje, da se naužijemo kolikor mogoče veliko slastij tega sveta! Oh, kaj bi jaz dal za to, ko bil vaših let! — Vi ste šele odrasli in vam stoje na izbiro vse mogoče naslade! — Uživajte jih, kolikor jih morete, ker pride čas, ko se bodele morda kesali, da se niste tega sveta naužili še bolj, dokler ste ga še mogli uživati! — Bode mi torej jako drago, ako me obiščete čim pogosteje. — Jaz sem sicer neoženjen, zato pa se trudim, da si to življenje osladim na drug način. Morete

biti uverjeni, da najdete pri meni vsak večer ugodno in pikantno zabavo!»

Otokar ni mogel uganiti pravega pojma in prave smeri teh besedij in se je naposled priporočil ves zmeden in razburjen.

D drugega dne okoli osmih mu je javil sluga Luka s komično zmedenostjo, da je zunaj lepa mlada deklica, ki želi ž njim govoriti. Otokar se je začudil in si ni mogel nikakor raztolmačiti, kdo bi bila ta deklica in kaj bi imela ž njim govoriti tako rano. Oblekel se je hitro in ukazal slugi, naj jo privede; koj na to je vstopila dražestna deklica osemnajstih let, oblečena v jednostavno, a jako ukusno obleko, in se pred njim koketno priklonila.

»Oprostite, gospod grof,« je začela zarudevša v lice, »da tako rano prihajam, toda pozneje bi za to ne imela časa.«

»S čim pa vam morem služiti, lepa gospodična?« je vprašal Otokar, motré jo z vedno večjim zanimanjem.

»Ah, ne govorite tako, gospod grof, prišla sem, da vam služim. — Gospod baron Wildenhaim mi je rekel, da bode te potrebovali šivilje, in zato si usojam, ponuditi se vam za ta posel! — Uboga sirota sem, s šivanjem si služim vsakdanjega kruha, da morem preživeti sebe in bolno svojo mater.«

Otokar je bil na prvi hip ves zmeden, ne vedé, kaj naj odgovori. Zdelo se mu je čudno in sumljivo, zakaj jo je poslal k njemu ravno baron Wildenhaim, ki ga ni niti vprašal prej, ali mu je taka oseba v obče potrebna. V istem hipu pa je zopet pomislil, da je morda ona res kaka uboga sirota, katero mu je baron poslal v dobrem namenu. Zato jej je prijazno odvrnil: »Jako drago mi je, da vam morem dati dovolj zaslužka. — No, izvolite nekoliko sesti, lepa gospodična, a ne na stol, ampak sem na divan.«

Otokar je sedel njej nasproti na stol in jo motril s posebno zadovoljnostjo, občudujé vedno bolj lepoto njenih belih in rdečih lic, njenih polnih las in njene vitke in polne rasti. Kolikor bolj pa mu je ugajala, tem večja je postajala njegova zmedenost. Ni se domislil ničesar pametnega, o čemer bi začel govor. Spoznavši, da traje molčanje že predolgo, je vprašal povsem resno: »Kako vam pa ugaja na Dunaju?«

Deklica se je nasmejala: »Ha, ha, ha, jako dobro, saj sem se na Dunaju rodila in živela do sedaj!«

Otokar se je bolj zmedel in si mislil: »No, sedaj si nekaj pametnega vprašal!« A brzo se je osrčil in jo zopet vprašal: »Kako vam je ime, lepa gospodična?«

»Sofija!« je odvrnila ona vedno se smejé.

»Sofija!« je rekel Otokar oduševljeno, pristopil k divanu in sedel poleg nje. »Sofija! lepo ime, a vi ste še lepša, divna, moja Sofija! Ali tudi baronu Wildenhaimu šivate perilo?« je rekel on in jo objel z desno roko okoli pasa.

»Da!« je odvrnila deklica sramežljivo.

»Ali vas objame tudi on kedaj tako, kakor jaz sedaj?«

V tem je vstopil Luka in obstal pri vratih, motré ves osupnjen sedaj jednega, sedaj drugega.

»Nu, kaj je?« je zagrmel Otokar in se naglo dvignil.

»Bi li smel prinesti kavo?« vprašal Luka pomikaje se zopet nazaj.

»Prinesi le!« se je otresel Otokar, se obrnil k Sofiji in vprašal: »Bi li vam smel ponuditi, da zajtrkujete z menoj?«

»Oh hvala, gospod grof, jaz sem že popila kavo,« je odvrnila ona. »Ali bi smela prositi, da mi poveste, kedaj bi se mogla nadejati dela?«

»Danes, — jutri, — kadar hočete, naredite mi srajc, kolikor vam je drago!« je odvrnil Otokar in prijel njeno roko. »No, dovolite mi, da vas vprašam, ali bi vas mogel videti skoraj kje — bilo bi mi jako drago!«

Deklica se je nasmehnila in odvrnila: »Pri baronu Wildenhaimu! — Kadar bode pri njem večerjali, najdete me v njegovem društvu. Često

sem k njemu pozvana na večerjo s še nekaterimi prijateljicami, in tam plešemo, kvartamo in igramo razne igre.«

»Ah, to je lepo — to mi je drago. — Potrudim se torej, da bodem često pri baronu, samo da vidim vas tam, — ker — ker mi res ugajate!«

»Shladi se vam kava! Zato mi dovolite, da se priporočim!« To rekši, se je priklonila deklica koketno in izginila hitro skozi vrata.

Še tistega dne je dobil Otokar malo pisemce, v katerem ga je baron vabil na večerjo. Radujoč se tega poziva, je jedva pričakoval večera tega dneva.

Točno ob osmih je bil že pri baronu in našel tam že zbrano društvo. Bilo je osem moških in devet žensk.

Na prvi pogled je spoznal Otokar lepo Sofijo in čisto znorel za njo, ko jo je ugledal v krasni, dragoceno okrašeni svileni opravi rožnate boje.

Baron ga je vzprejel jako prijazno, ga prijel za roko in zaklical na ves glas:

»Gospodje in dame! čast mi je, predstaviti vam novega člana naših večernih zabav, gospoda grofa Otokarja Dubno.«

Društvo je vstalo in se prišlecu klanjalo z najprijaznejšo uljudnostjo, baron pa mu je predstavil gospode, vsakega po imenu. Bili so večji del starejši ljudje, sami člani tedanje odličnejše dunajske aristokracije.«

Na to ga je odvedel k gospicam in mu predstavil vsako posebej s krstnim imenom in završil s posebnim nasmehom: »To so vam, dragi grof, naše krasne prijateljice, ki nam slade naše zabave s svojo prisotnostjo. Sedaj pa, slavno moje društvo, hajd k večerji!«

Vsaki od gospodov je prijel pod roko po jedno gospodično in šli so po parih v drugi salon, kjer jih je čakala sijajna večerja, prirejena z lukulsko razkošnostjo. Otokar je dobil »slučajno« pod roko lepo Sofijo in je sedel ž njo tudi pri mizi.

Dve slugi, oblečena v krasno livrejo, sta stregla pri mizi, noseča velike srebrne sklede, polne najfinejših jedil, in nudila jih gostom.

Šampanjec je kmalu zbudil v celem društvu dovolj dobre volje. Otokar je s početka malo pil, a poleg lepe Sofije razplamtil se je tudi on, ker ga je neprestano dražila z raznovrstnimi šalami, nalivaje mu čašo za čašo. Vino mu je vdarilo hitro v glavo, a poleg tega ga je še bolj razvnela lepa deklica, tako, da je bil zanj že skrajni čas, ko je društvo vstalo od mize.

Gospodje so odvedli vsak svojo gospodično v drugi salon, kjer so bile mize za kvartanje. Tudi Otokarju so ponudili, naj kvarta, a on se je zahvalil, češ, da tega ne razume prav in da hoče rajši gledati.

»Vi torej zabavajte lepo Sofijo,« je rekel hišni gospodar s sladkim nasmehom, »vidim, da nikdo nas ni temu poslu danes tako kos kakor vi!«

Sedli so in začeli kvartati »Macao« gospodje in dame, razun Otokarja in Sofije, ki sta sedela blizu mize in se tiho razgovarjala.

Kvarte so začele vedno strastneje padati in strast igre se je oprijemala igralcev. Skoraj nato se je izgubila najprej Sofija, a malo pozneje za njo tudi Otokar.

Ko je baron to zapazil, se je nasmejal: »Ha, ha! vidim, da je moj krap brzo vgriznil vado! Sedaj smo gotovi, da je naš!«

Društvo je vdarilo v smeh, dovršilo hitro igro, vstalo in se razšlo po parih v razne prostore baronovega stanovanja.

Po tem večeru je padal Otokar vedno globokeje v vrtinec razuzdanega življenja. Ni bil dolgo zadovoljen z nasladami, katere je našel pri baronu Wildenhaimu, ampak kmalu jih je začel iskati na svojo roko in na drugih mestih. No, poleg vsega tega je nadaljeval z dosedanjo pridnostjo svoje nauke, uče se po cele noči noter

do zore, da doseže ono, kar je zanemarjal pri svojih pustolovščinah.

Tako so minuli trije tedni. V tem času je pozabil po malem svojega prijatelja in pobratima Václava Hrubika, mislé si s početka, da mu tako bržkone ne bo mogoče, dobiti od pražkega vseučilišča odpust pred koncem polletja.

Nekega dne ravno po obedu je nekdo potrkal na vrata, a v sobo je stopil pozabljeni prijatelj Václav.

Otokar ga je debelo pogledal, kakor da bi se vzbudil iz globokega spanja.

»Tukaj sem, grofovska svetlost, kakor si mi izvolil zaukazati!« je rekel Václav, pristopil bliže k mizi in se globoko priklonil.

Bil je visok in krepek mladenič močne rasti. Na zdravem, rdečem obrazu je bival izraz samostalnosti in resnosti, kot priča rane borbe z neusmiljeno usodo in težavami tega življenja.

Visoko njegovo čelo z dvema tankimi gubami vrh velikega pravilnega nosa, velike duhovite modre oči in okrogla brada z jamico v sredini — so bili gotovi znaki, da je trdnega značaja, železne volje in bistrega neumornega duha.

Komaj je prišel v Otokarjevo sobo, je pogodil kmalu, da ni ravno dobro došel svojemu

grofovskemu prijatelju in zato se je nemilo užalostil, mislé, da se je morda ohladilo Otokarjevo prijateljstvo do njega.

Otokar pa je bil med tem premagal svojo zmedenost, stisnil Vaclavu desnico in rekel: »Dobro mi došel, dragi pobratim, že sem mislil, da si pozabil name in na moj poziv ali pa, da nisi dobil odpusta, ker te tako dolgo ni bilo!«

Nato ga je srčno objel in poljubil, in s tem poljubom se je v njegovo srce vrnila dosedanja naklonjenost do prijatelja.

»Ali si že našel stanovanje?«

»Sem, in to v tvojem sosodstvu, v tretji hiši na desno. Lepa in prijazna sobica v tretjem nadstropju je, a poleg tega po ceni, ker me bode stala samo 2 goldinarja na mesec.«

Otokar se je žalostno nasmehnil in rekel: »Ah, oprosti mi, dragi Vaclav, da ti ne morem ponuditi svojega stanovanja. Moreš si sam misliti, da bi to zvedel moj strijc, potem pa gorje nama obema!«

»Bog obvaruj, saj tega nisem mislil nikdar!« je odvrnil Vaclav. »Moj strijc župnik mi je obljubil, da mi pošlje vsak mesec dva goldinarja. To je dovolj za stanovanje, drugo pa si hočem zaslužiti z instrukcijami.«

Otokar se je začudil in vprašal: »Ali me hočeš razžaliti? — Ali ti nisem obljubil, da ti bodem dajal 50 goldinarjev na mesec?«

»Si, dragi Otokar,« je odvrnil Vaclav ves zmeden, »a oprosti mi, ako ti rečem, da mi je težko vzprejeti tolik dar, ko ga z ničemer ne zaslužim!«

»Vaclav, Vaclav, — ti ničvredni dečko, če tako sodiš! No, jaz ti odpuščam, ker vem, da ti to narekuje jedino le skromnost. — Jaz bi dajal še več, da bi se mogel izobraziti vsestransko. Toda, žal, na našem vseučilišču, a tudi na drugih vseučiliščih, je mnogo ubogih, ki se vsak dan niti najesti ne morejo in ti nimajo poleg tega nobenega zaslužka! Takim sirotam dajem podpore po 20 gld. na mesec. Toda jako veliko jih je, ker po mojem proračunu ostane mi od mojih tisoč goldinarjev jedva dve sto. S tem denarjem pa se moram kolikor mogoče pokazati svetu, ker strije želi, da živim kolikor mogoče sijajno in razkošno!«

Te besede so ganile Vaclava in se mu je zdelo, da je njegov prijatelj neko nadnaravno angeljsko bitje, poslano na ta svet, da dela povsod dobro in ublažuje nesrečo.

»Ah, kakšna sreča bi bila, ko bi bili vsi velikaši in bogataši tako plemenitega srca kakor

ti!« je vzdihnil z ginjenim glasom in prijel Otokarjevo desnico.

»Preveč se mi laskaš, dragi Vaclav!« je odvrnil Otokar in se tužno nasmehnil. »V tem ne vidim nobene posebne zasluge, — kadar človek deli ono, česar ima v obilici, — onemu, ki nima ničesar, posebno pa, kadar si ni pridobil z lastnim trudom onega, kar deli! — Zato se vedno užalostim, ko pomislim, da človeštvu nisem koristil niti z jednim delom svojega delovanja in truda, dasi v meni vedno kipi in vre neugasljiva težnja, da delam velika, slavna in občekoristna dela! — Toda kaj hočeš, ko smo v tem vsi večji ali manjši siromaki, — ker nam vedno nekaj nedostaja do popolne dovršenosti. Jeden ima dobro in iskreno voljo, a nima potrebnih sposobnostij ali sredstev, drugi je zopet poln najkrasnejših sposobnostij, a nima dobre volje ali priložnosti, da jih upotrebi na občno korist! — Kaj so torej vsa moja dosedanja dela? — Ničesar, — prav ničesar, ker ne prihajajo iz mojega truda, ampak iz ogromnega bogastva, pridobljenega od mojih pradedov, a potem iz nenadane dobrosrčnosti mojega strijca! A kadar me ne bo več na tem svetu, izgine tudi spomin na moja dela, in nad mojim grobom minejo stoletja molčé in nevedé o meni ničesar, — kakor da bi me ne bilo nikdar na tem svetu!«

»Oh, ne govori tako, dragi Otokar!« je vzkliknil Vaclav in nadaljeval: »Sedaj je na meni vrsta, reči, da skozi tvoja usta govori prevelika in prepoštena skromnost! Le pomisli sam, kam bi prišlo celo človeštvo, ako bi bile opravičene tvoje besede? — Vse naše življenje bi ne imelo nikake svrhe, ker bi na tem svetu bili samo oni ljudje kaj vredni, ki so se odlikovali s slavnimi deli in katere povestnica po pravici ali krivici kuje v zvezde, — dočim bi vse ostalo človeštvo ne bilo ničesar drugega, kakor navadne smeti, ustvarjene jedino le za to, da z nasprotjem svoje bede povečajo slavo pojedinih izbranih srečnih ljudi! — No, hvala Bogu, da temu ni tako! — Kadar globlje motrimo ta svet, si moramo priznati, da smo s kratkim svojim življenjem jako neznatni v morju večnosti, a da so nam poleg vsega tega naša dela večna in brezkončna v svojih posledicah, ki morejo jedino zadržavati propast človeškega rodu.

Kdor torej doprinaša dobra dela, čeprav skrivoma, si pridobi s posledicami teh dobrih del dično neumrljivost, ki je često več vredna nego dvomljiva slava mnogih velikih mož! — To uverjenje pa nam daje sladko tolažbo, poleg katere radi pozabimo vse ono, česar ne moremo doseči na tem svetu! — Ne greši torej več, dragi Otokar, ter ne misli, da tvoja dela niso

ničesar vredna! — Oh, vredna so mnogo — in bodo vredna v svojih posledicah, dokler bode človeški rod in njegovo pleme na tej zemlji!«

Otokar se je zamislil, užalostil se še bolj, nežno objel svojega prijatelja in rekel: »Hvala ti, dragi Vaclav, na tvoji plemeniti tolažbi, — hvala Bogu, da si prišel, — morda o pravem času, — da me podpiraš, — da me ščitiš z mojim svojim svetom! Oh, kakšna sreča bi bila za me, ko bi bil tako razumen in — tako kreposten kakor ti!«

III.

Rešilni angelj.

Ko je Vaclav prišel na Dunaj, se je odločil Otokar za trdno, da pusti za vedno dosedanje razuzdano življenje, — in je res tudi preživel nekoliko tednov v tem dobrem sklepu, ogibaje se dosedanjih razuzdanih društev in se pridno bavil z nauki.

Po malem pa se je vzbudila v njem zopet nepremagljiva želja za okušenimi slastmi, in ko mu je naposled presedalo daljnje vzdrževanje, je začel skoraj zopet tem razkošneje živeti, si kvaril zdravje in izgubival moč v najbolj razuzdanih orgijah.

Vaclavu se je srce razjokalo od boli, ko je spregledal in našel pravi vzrok Otokarjeve izpremembe. Zato se je trudil z vsemi silami, da bi ga zopet privedel na pravi pot. Tu pa tam je delal Otokar res po njegovi volji. Kadar pa se mu je ponudila prva priložnost, se je prepustil

še večji razuzdanosti. Nekega dne pa je rekel Vaclavu odločno, naj ga pusti pri miru s svojimi moralnimi pridigami, ker je on gospodar svoje volje, in kot tak ne trpi, da bi ga kdo vodil za roko kakor malega dečaka. Naj torej Vaclav dela, kar mu je drago, ako noče v njegovo društvo.

Ta izjava ga je razžalila tembolj, ker je bil že sam opazil, da se je Otokarjevo prijateljstvo do njega nekako ohladilo. Zato se je odločil, hoditi sicer dalje svojim potom, a poleg vsega tega pa vendar tudi v prihodnje od daleč čuvati nad usodo ljubljene priatelja.

A prišlo je. še hujše. Otokar se je udal s časom pijači in postal strasten igralec.

Pri igri pa mu je bila sreča obično nemila, in je izgubljal skoro vsak večer na stotine. Tolažeč se, da mu bode sreča morda, zopet ugodna in mu povrnila vso izgubo, je igral vedno z večjimi svotami, dasi mu je že sam baron resno svetoval, naj se ogiblje tako visoke igre.

Ko mu je pa zmanjkalo denarjev, si je izposojeval pri raznih skopuhih na ogromne obresti, ker mu plemenito srce ni dopuščalo, da bi odtegnil siromašnim dijakom dosedanje podpore.

Med tem so prišle jesenske počitnice, in Vaclav je sklenil, poskusiti zadnje sredstvo, da

reši prijatelja od gotove propasti, in mu predlagal, naj odpotujeta oba v Švico in v Italijo, mislé, da vtiski tega pota ozdravijo in preporodijo Otokarjevo srce. Otokar ni hotel slišati o tem ničesar, in se je izgovarjal, da mu ugaja na Dunaju bolje nego kje drugje, in da porabi ravno počitke v to, da »kolikor mogoče temeljito prouči vse dunajske zanimivosti.«

Ko je to pisal tudi svojemu strijcu Ivanu, ga je zajedno prosil, naj mu razun mesečne svôte pošlje še nekoliko tisoč, ker se je žalibože malo zadolžil.«

Grof Ivan je uvidel iz tega pisma, da mu je nečak res delal po volji in hitel z brzim korakom k gotovi propasti, — pa mu je poslal hitro dvakrat toliko, kolikor je potreboval — in Otokar je začel še besneje živeti nego do sedaj.

Tako življenje mu je moralo podkopati dosedanje krepko zdravje. Sušil se je in bledel, oči pa so mu izgubile nekdanji sijaj, in naposled je propadel tako, da se je vstrašil sam baron Wildenhaim, da bi mu »varovanec« ne umrl. Zato se je kesal, da je pripomogel ravno on največ k Otokarjevi propasti, in je napisal grofu Ivanu pismo, v katerem ga je prosil, naj za Boga še pravočasno stori kaj primernega, da bi nečak opustil tako življenje, ako noče, da se pogubi do

kraja. A ne malo se je začudil, ko je dobil od Ivana odgovor.

»Ne boj se ti zanj,« mu je pisal ta, »zdrave in jake narave je, kateri ne more škodovati ničesar tako lahko! — Česa vsega nismo delali mi, dokler smo bili njegovih let? — Pa evo nas, zdravi smo in živeli bomo še dolgo, ako Bog da!«

Baron se je zgrozil, ko je uvidel iz tega pisma, da snuje grof Ivan pogin svojega nečaka, in zato se je odločil, da ne bode vabil več Otokarja na svoje večerne zabave, ampak da se potruji, odvrniti ga od nadaljnjih razuzdanostij. No, s tem je učinil ravno nasprotno. Otokar se je čutil razžaljenega, da ga baron ne povabi več k sebi, in zato je sklenil, pokazati mu, da more tudi brez njega uživati tako, kakor je njegova volja! Zato je zbral okoli sebe celo četo lahkomišelnih deklic in mladičev, s katerimi je slavil v svojem stanovanju skoro vsaki večer najrazuzdaniše orgije.

Tako je minulo tudi drugo šolsko leto, in Vaclav je menil ostati tudi za teh počitnic pri svojem prijatelju, da bi ga čuval, če tudi le od daleč. Toda dobil je nenadoma vest, da mu je stara mati nevarno zbolela, zato se je odpravil prej ko slej na pot in se odpeljal domov, nosé v srcu dvojno težko skrb, skrb za drago mater in — za ostavljenega nesrečnega pobratima.

A ni bilo mu sojeno, prebiti cele počitnice pri materi, kakor je ta želela, ker je kmalu po njegovem odhodu začel Otokar bolehati huje in huje, tako, da je moral naposled neprestano ležati. Ko je po vedenju svojih zdravnikov uvidel, da je bolezen jako nevarna, je prosil nekega znanca, naj piše Vaclavu, naj se ta nemudoma vrne k njemu, ako ga želi videti še enkrat živega.

Potujé dan in noč, je hitel Vaclav na Dunaj in našel Otokarja slabega in onemoglega, kakor da bi mu bila že zadnja ura blizu. Tudi zdravniki sami so dvomili, da bi prebolel bolezen, ker se jim je zdelo, da so se mu pokvarila pljuča.

Toda požrtovalnost zvestega prijatelja Vaclava, ki je v društvu s slugo Luko neprestano čuval kraj njegove postelje, a še bolj njegova jaka in žilava narava je prevladala naposled in ga otela hladnemu objemu rane smrti.

Ozdravljaj se je po malem, dva meseca pozneje pa so izjavili zdravniki, da je zopet popolnoma zdrav in izven vsake nevarnosti.

Ta memento mori, namesto da bi ga bil prestrašil in spametoval, ga je naredil nekako zlovoljnega, topega in brezbriznega za ves svet, in so ga zdravniki s težkim trudom pregovorili v to, da bi radi stalnejšega zdravja preživel zimo z Vaclavom v Italiji.

Nekako okoli božiča sta odpotovala oba prvo v Nizzo, potem sta šla v Rim, od tod pa v Neapel, kjer sta ostala do svečana leta 1847.

Ko sta se vrnila zopet na Dunaj, se je bal Vaclav, da bi Otokar ne zabredel zopet v prejšnje življenje, in se je zato trudil, da bi vzbudil v njem željo po učenju. Toda sčasom se je na svojo žalost prepričal, da mu je prijatelj čisto zamrl za celi svet. Ni ga moglo ničesar več zanimati, zabavati ali razveseliti, in se je jedva vlačil leno in topo, kakor kak starec, dasi mu je bilo telo povsem zdravo. Tu pa tam je poskušal zopet stare zabave in naslade, a vselej se je prepričal s tužnim srcem, da zanj ni ničesar novega, in je zato že mislil, kako bi si končal življenje z najlažjo smrtjo. Toda rešil ga je na srečo nenaden dogodek.

Bilo je koncem svečana leta 1847. Popoldne sta se napotila oba prijatelja roko v roki v mesto, da se malo sprehodita. Topli jug, ki je vlekel že nekoliko dnij, je bil posušil vse ulice, tako da je bilo tu pa tam že prahu na debelo. Na vedrem nebu ni bilo videti niti oblčka, popoldansko solnce je sijalo tako toplo, da se je zdelo, da je že minula moč zime.

Sprehajaje se sta šla po Rothenthurmstrasse proti trgu sv. Štefana, kjer se je vrvilo največ ljudstva. Prišedša do stolne cerkve sta zapazila

celo vrsto krasnih kočij pred glavnim portalom, okoli vóz pa veliko radovednega občinstva, ki se je ruvalo sem ter tja.

»Morda so svatje!« je rekel Vaclav. »Kako bi bilo, ko bi šla tudi midva noter, da bi videla, kdo se ženi.«

Otokar ni odvrnil ničesar, ampak je šel za prijateljem v cerkev. Prerivša se nekako blizu velikega oltarja, sta prišla do velikega prostora, oddeljenega od ostale množice s svilenimi vrvmi v podobi čveterokota. V tem prostoru so stali svatje. Pred oltarjem sta še klečala ženin in nevesta, svečenik jima je blagoslavljal uprav prstane. Ženin je bil visok in krepek mož kakih 30 let, rjavkastega obraza, oblečen v uniformo hanoverskega stotnika. Nevesta pa je bila pravi vzor ženske lepote. Rasti je bila visoke in vitke, a poleg tega vendar razmerne in jedrnate. Na blestem, pravilnem obrazu se jej je videl izraz otožnosti in žalosti.

Plavi njeni lasje so bili spleteni okoli glave v debelih kitah, s katerih se je spuščal do zemlje dragocen prozoren pajčolan. Mesto venca jej je krasila glavo jedino kitica belih kamelij.

Divno postavo je pokrivala dolga, dragocena obleka od rožnate svile, posuta z nebrojnimi srebrnimi zvezdicami.

Obred poroke je bil dovršen. Poročenca in svatje so sedli na stole, postavljene ob straneh tega prostora, da bi poslušali svečenikove besede.

»Kako ti kaj prija mlada,« je šepnil Vaclav Otokarju, »kaj ne, da je divna lepota? — Toda glej, ona deklica v beli obleki z nizom biserov okoli vrata, ki jej sedi na desni, je morda njena mlajša sestra, saj jej je čisto podobna, samo da je še dražestnejša od nje!«

Otokar ni odvrnil ničesar. Vaclav mu je pogledal v obraz in se začudil, vidé, kako je ves vztrepetal in prebledel, in kako so mu plamtele oči, gledaje na lepo deklico, o kateri je ta hip govoril. A še bolj je iznenadilo Vaclava, ko je opazil, da motri tudi ona natihoma Otokarja, in da se jej menja barva lic, kadar se jima srečajo pogledi.

»Ah Bože, usmili se ga in mu prižgi v srcu sveto luč ljubezni, ki jedina ga more rešiti!« si je mislil Vaclav, se obrnil proti nekemu Dunajčanu in ga vprašal polglasno: »Oprostite, gospod, ali vam je morda znano, kdo so ti svatje?«

»Morem vam povedati samo toliko, da je nevesta hči nekega barona Botleva, ki se je nedavno tukaj nastanil!« je odvrnil Dunajčan uljudno. »Vidite ga, oni visoki sivolasni gospod dolge sive brade z rdečim trakom na suknji. A ona lepa

deklica na levo z biserji okoli vratu, ona je njegova mlajša hči. — O ženinu pravijo, da je bogate hanoveranske obitelji, kako pa mu je ime, tega sam ne vem!«

»Ali vam ni morda znano, kje baron Botlev stanuje?« je vprašal sedaj Otokar.

Dunajčan se je nasmehnil in odvrnil: »Slučajno mi je znano tudi to! Baron stanuje v lastni hiši v Alserstrasse. Ta hiša je na desni strani, če greste iz mesta, in je obkrožena z velikim vrtom!«

V tem je nastalo suvanje in nered med občinstvom, ker je svečenik končal svoj govor, na kar so svatje vstali in šli po parih iz cerkve.

Divna deklica se je ozrla še enkrat z dolgim pogledom na Otokarja in se izgubila z ostalimi svati med veliko množico. Ko je Otokar to videl, je hitel za svati, Vaclav pa za njim, pomagaje mu s svojimi močnimi lakti, preriti se skozi množico. Ko sta bila zunaj, sta videla samo, kako so svatje posedli v kočije in se odpeljali preko trga.

»Najmiva si izvožčka in peljiva se v Alserstrasse, morda jih tam še vidiva!« je zaklical Otokar in potegnil svojega prijatelja za rame, in za nekaj trenutkov sta sedela oba v izvožčkovem vozu, ki je hitel z vratolomno brzino proti Alserskemu predmestju.

Na začetku Alserstrasse je obstal kočijaž, in Otokar ga je obdaril tako obilno, da je hotel po vsi sili, poljubiti mu roko. Otel se ga je s težkim trudom in hitel dalje, prijemši prijatelja pod roko.

Že od daleč sta zagledala hišo sredi velikega vrta in pogodila iz množine kočij in iz radovedne množice, da je to baronova hiša.

Bila je starinski sezidana dvonadstropna stavba, ki je imela na južnem in severnem pročelju po jeden balkon. Velika vrata železne ograje so bila široma odprta in je zato vrvela množica brez zapreke sem ter tja.

Tudi naša prijatelja sta se vmešala med množico in stala dolgo pred južnim pročeljem hiše, neprestano gledaje v okna prvega nadstropja. Za temi okni menjevali so se sicer razni obrazi ponosnih gospodov in krasnih dam, nekateri so prišli tudi na balkon. Toda med njimi ni bilo one divne deklice, ki sta jo oba pričakovala kakor zmrazujoči revež solnca.

Ko se je ljudstvo začelo razhajati, je šepnil Otokar svojemu prijatelju:

»Kako bi bilo, ko bi šla na severno stran, morda bi bila tam srečnejša?«

Šla sta na to okoli hiše, opazovala severno pročelje in se zagledala v balkon in okna prvega nadstropja. Jedva sta stala nekoliko trenutkov na

tistem mestu, ko so se odprla vrata balkona, in nanj je stopila divna deklica, lepa kakor jutranje pomladansko solnce, ogrnjena z belim volnenim robcem, in se zagledala v daljavo.

»Ona je,« je zaklical Otokar in stopil nehoté izza borovega grma. Ko ga je ona zagledala, je strepetala in prebledela kakor lilija. Hotela je zopet v sobo, a nekaj jo je ustavilo na balkonu. Nežne roke je prekrizala na prsih in se nasmehnila Otokarju tako milo, da se je zdelo, kakor da bi jej klicalo srce: »Hvala ti, dragi, da si se mi prikazal!«

V tem je zasvirala v hiši godba v znamenje, da je začel obed. Deklica je tekla k vratom, a se zopet vrnila, snela s prsij krasno kamelijo in jo vrgla Otokarju z balkona.

Ta je ves vztrepetal od sladke razburjenosti, pobral kamelijo in jo poljuboval in pritiskal na burne prsi.

»Pojdiva sedaj,« se je oglasil Vaclav in prišel izza grma. »Že se začenja mračiti, tu bi naju kdo našel in sumil Bog vé kaj. Za danes imaš dovolj sreče, ker si sedaj uverjen, da te ona ljubi!« —

Ta večer je zasijalo Otokarju novo življenje. Zdelo se mu je, da je dosedaj čakal v neki puštinji, polni raznoterih groznih prikaznij, iz katere ga je osvobodila dobra vila, — njegova neznana dika.

Ko je odpotovala njena sestra s svojim so-
progom tretji dan po poroki v svojo novo do-
movino Hanover, je zavladal zopet obični mir v
baronovi hiši, in od tedaj ni minulo dneva, da
bi se ne sprehajal Otokar mimo te hiše vedno v
istem času in da bi se mu ne prikazala neznana
miljenka bodisi na oknu, bodisi v vrtu izza že-
lezne ograje.

Otokar se je osrčil še bolj in jej poslal
pisemce po njeni lepi, črnooki služkinji Faniki,
in tako sta si dopisovala s Faničnim posredo-
vanjem, pozneje sta se celo sestajala za nekoliko
trenutkov ali v vrtu ali pri severnih vratih, kjer
je stal obično Vaclav s Faniko na straži.

Tako je minilo že mesec dnij, in skoraj sta
uvidela in si priznala oba, da sta njiju mladi srci
vzplamteli v neugasljivi ljubezni. Ko sta se se-
stajala na tihem, sta se milila in objemala tako
nežno, in se razgovarjala o bodoči sreči s tako
ognjenim navdušenjem, kakor da bi bilo že vse
na čistem in kakor da bila že dalje časa zaro-
čena, dasi ona o njem ni vedela več nego samo
njegovo krstno ime Otokar, s katerim se je pod-
pisoval v svojih pismih.

V zadnjem času je bil baron naglo nekam
odpotoval in sedaj je bila Kornelija jedino pod
nadzorstvom stare in gluhe svoje tete. Bilo jima
je torej mogoče sestajati se bolj pogostoma in

dalje časa, in takim sestankom sta vedno in nekako posebno rada prisostvovala zvesta stražnika: Vaclav in Fanika.

Nekega večera ni bilo dolgo ne Kornelije ne Fanike, ko sta šetala oba prijatelja dolgo časa po vrtu, nestrpno gledaje izza borovega grmovja na okna in na vrata.

Šele okoli desetih so se počasi odprla dolnja severna vrata, kmalu na to pa je prišla na vrt s počasnimi koraki Kornelija, za njo pa Fanika.

»Dolgo si me čakal, dragi Otokar!« je šepnila Kornelija in objela dragega. »Toda dogodilo se je nekaj, kar razžalosti naju oba!«

»Kaj za Boga!« je vzkliknil Otokar.

Kornelija je vzdihnila in pripovedovala: »Moj oče že dalje časa misli prodati hišo in se nastaniti kje na deželi, ker ne ugaja bučno mestno življenje ne njegovemu zdravju, ne njegovi naravi. Ko je on to sklenil, te še nisem poznala, in sem se sama tega veselila, ker mi je do sedaj bolj ugajalo idilično življenje na deželi. Ko pa se je omožila sestra, je začel oče resneje razmišljevati o tem, in kmalu je dobil priložnost, vresničiti svoje misli. Pred nekolikimi dnevi je prišel tuj gospod, katerega je oče vodil po vseh prostorih naše hiše in naših poslopij in po celem našem posestvu, danes pa je dobil od tistega gospoda pismo in mi priobčil z nekim veseljem, da je

našo hišo zamenjal za neko lepo posestvo — Slavikovo — na Češkem.«

»In v katerem kraju leži to posestvo?« je vprašal Otokar komaj dihaje.

»Blizu mesta K., v sosedstvu nekega jako bogatega grofa Dubne!« je odvrnila Kornelija.

Otokar je vztrepetal. S početka ga je obšla neka sladka radost, da postane Kornelija njegova sosedka. Toda spomnil se je nemilega strijca Ivana in lepi sen je izginil, mesto njega pa se mu je pojavil v duši čuden strah, katerega si s početka niti sam ni mogel raztolmačiti. Ta strah mu dolgo ni pustil izpregovoriti niti besedico. Naposled je vzdihnil: »Ah, angelj moj, težko mi bode ločiti se od tebe, če tudi samo za kratek čas, — toda tešim se s tem, da se sedaj zbližava na našem posestvu in bova imela radi tega priložnosti, sestajati se in občevati v javnosti kot dobra sosedka, kadar bodem doma, ker jaz sem, draga, nečak prihodnjega tvojega sosedka grofa Ivana Dubne!«

Kornelija je osupnila in ga presenečeno pogledala.

»Ti si torej nečak grofa Dubne,« je vprašala s trepetajočim glasom, »ali ima ta razun tebe še kakega drugega nečaka?«

»Nima — jaz sem razun strijca zadnji moški potomec našega imena!« je odvrnil Otokar.

Kornelija se je zamislila, nagnila glavico in britko zaplakala.

»Kaj ti je, za Boga!« je zaklical Otokar, objel jo in pritisnil glavico na svoje prsi. Dolgo ni dobil odgovora, ker je začela krčevito jokati. Naposled je globoko vzdihnila in rekla: »Ah, čula sem — kako je pravil oni tuji gospod nekdanj pri obedu mojemu očetu, — da je nečak grofa Dubne — jako pokvarjen in napačen človek, — in da ne bode živel dolgo!«

Otokar se je stresel in pogledal obupno proti nebu, zgrabil z desnico v levo stran prsij, kakor da bi si hotel iztrgati srce. Toda zadržal je ljuto bôl in vprašal s trepetajočim glasom: »In če bi do sedaj res bil tak, kakor je govoril o meni oni gospod, in če bi se poboljšal, preporodil in k dobremu povrnil, ali bi tedaj prezirala mene, katerega si jedino ti, kakor angelj varuh, obvarovala gotove propasti?«

»Ah, ne bi, dragi,« je vzkliknila Kornelija in se mu obesila okoli vratu, »ah, kako ljubim! — Jaz sem se samo zbala za tvoje zdravje — in za tvoje življenje, — ko sem čula, da ne bodeš živel dolgo.«

Otokar jo je objel in vzkliknil: »Ah, ne boj se tega, dika, živel bom še dolgo in žrtvoval celo svoje življenje tvoji sreči in najini ljubezni!«

»Kornelija!« se je začul zdaj iz hiše tetin glas. Deklica se je zganila — objela še enkrat dragega — potem pa izginila, a za njo Fanika.

Nekoliko dnij po tem sestanku je odpotoval baron Botlev s svojimi v svoje novo domovje na Češkem. Ločitev Otokarja in Kornelije je bila tem težja, ker sta si smela na kolodvoru medsebojna čuvstva izražati samo s solznimi pogledi in globokimi vzdihii. A sladka nada, da se vidita kmalu za jesenskih počitnic, do tedaj pa si bodeta pogosto dopisovala, — tešila ju je in jima nekoliko lajšala bôl ločitve.

Prvi čas po baronovem odhodu sta pobesila oba prijatelja glavo in gledala v knjige, mislila pa Bog ve na kaj. Vaclav je večkrat poskušal utešiti in umiriti svojega pobratima. Ali težko je, tešiti drugega, ko potrebuje tešitelj sam utehe, in tako so bili njegovi poskusi vedno nekako nespretni. Vaclav se je čudil s početka, da se je od nekaj časa sem ves spremenil, a uvidel je kmalu, da mu je nekako prazno okoli srca, odkar je odšla Fanika.

Otokarju pa je bilo še težje, umiriti si ranjeno srce, ker ni samo trpel bôl ločitve, ampak začele so ga mučiti neke čudne, temne in še nejasne slutnje, ki pa so se v njem vedno bolj bistrile in se zedinile naposled v nemili misli, da bi

lahko postal strijc nevarnim tekmečem pri mili mu ljubljenci.

Nekdaj je priobčil Vaclavu te svoje bojazni.

»Kaj ti pride na misel!« je rekel na to Vaclav. »Ali tako slabo zaupaš v njeno zvestobo? Ali misliš, da bi hotel oče prodati srečo njenega življenja?«

Predočeval mu je nemožnost tega z umnimi razlogi in s tem sicer nekoliko umiril prijatelja, ali ne samega sebe, ker so se mu začele zopet in zopet vzbujati iste slutnje.

»Za vraga!« si je mislil, »divji grof je zmožen, storiti vse, in se ne straši nikakega sredstva, da pride do svojega cilja. — Moram biti oprezen!«

IV.

Nevaren tekmeč.

Posestvo Slavikovo, katerega je bil zamenjal baron Botlev za hišo na Dunaju, je bilo lepo in rodovitno in nedaleč od gradu sredi bujne in romantične okolice. Gosposki dvor je stal na precej visokem bregu, s katerega se je odpiral krasen razgled na veličastni Orlovgrad in na posestvo grofa Ivana Dubne. Dvor je bil še skoraj nova, jednonadstropna stavba z desetimi prostranimi in svetlimi sobami. Hlevi in ostale gospodarske zgradbe isto tako tudi fundus instructus so bili v popolnem redu in zemljišča do tedaj dobro gnojena. Zato se je veselil baron že naprej idiličnega življenja in se pridno lotil pomladanskega dela.

Njegov grofovski sosed se od začetka ni brigal zanj, da celo potajil se je pred njim, ko ga je baron nekoliko dnij po svojem prihodu hotel posetiti. Vendar pa je grof Ivan slučajno

izvedel, da ima baron hčerko divne lepote, in ta vest je vzbudila v njem želje, spoznati se čim preje s tem novim sosedom.

Odkar je bila umrla njegova soproga Hortenza, je obhodil vse dvore češkega in nemškega plemstva, da bi si poiskal novo soprogo. Ali kakor vsak stareji človek, posebno pa vdovec, navadno bolj izbira nego pa mlad veteranjak, tako si tudi on ni mogel najti deklice, ki bi mu bila po volji, ker je pri vsaki opazil nekaj, kar mu ni ugajalo. Temu pa je bil najglavniši vzrok ta, da je sedaj sklenil, vzeti samo ono, katero bi mogel ljubiti.

Česar ni doživel v prvem zakonu, je hotel v drugem, in usoda je hotela, da ni čakal dolgo na ta trenutek. Ubogi Korneliji je bilo sojeno, vneti v njem ne sveto ljubav, ampak neizmeren plamen neugasljive strasti in poželenja, katero je on smatral za pravo in sveto ljubezen. Koj pri prvem sestanku ž njo se je ves izgubil in motril kakor okamenel divno njeno lepoto.

»Ona ali nobena druga!« mu je klicalo od onega trenutka v poželjivi duši.

Od onega dne je postal vsakdanji gost svojega soseda in se trudil z vsemi silami, da se čim bolj ž njimi sprijatelji. In da je mogel dvoriti mladi baronesi, ni mu bilo žal ne truda, ne materijalnih žrtev. Opazil je sicer koj s

početka, da se Kornelija ni malo zanj ne zanima, ampak prav nasprotno, da se mu povsod umika z očitnim gnjusom. Toda prav to ga je bodrilo k še večjemu naporu, in zato je sklenil, dvoriti jej vedno bolj, poleg tega pa si pridobiti čim preje njenega očeta za svoje osnove s kakoršnimkoli sredstvom.

Zato je postal pred baronom povsem drugačen človek ter hlinil kaj plemenit in viteški značaj, dober in blag temperament, razsipno darežljivost, velikosrčnost, redko uljudnost in gostoljubje. Pošiljal mu je na pomoč svoje mnogobrojne delavce, pomagal mu je povsod s svojim modrim in skušenim svetom pri urejevanju posestva in pri olepševanju dvora. Kadar ga je pozval na Orlovgrad in se je baron pozivu odzval, se je štel tako srečnega in stregel mu je tako sijajno in veličastno, kakor da bi prišel sam kralj v njegov grad.

Baron je bil radi tega že v veliki zadregi, ker si ni mogel raztolmačiti, s čim si je stekel tako prijateljstvo pri svojem sosеду. Ker ni zaupal v nikogar, katerega ni bil dobro poznal, je začel kmalu sumiti iskrenost in odkritosrčnost te prijaznosti. A grof Ivan je bil še bolj premeten in je znal urediti vse tako fino in nežno in brez sebičnosti, da naposled baron ni mogel drugega

misлити, kakor da je grofovo obnašanje proti njemu jedino izraz simpatije in udanosti.

Nekega krasnega večera začetkom velikega travna je bil baron Botlev s Kornelijo na Orlovgradu. Gospoda sta šetala pred gradom, dočim se je Kornelija igrala z malo hčerko hišnega zdravnika.

Kar je obrnil grof Ivan razgovor na zakonsko življenje in razlagal baronu, kako je današnji čas težko omožiti pošteno deklico z dobrim mladeničem, ker je današnja moška mladina večji del pokvarjena in že za rana izprijena.

Mislil si je, da je tak razgovor najboljši uvod, s katerim bi začel od daleč namerjati na Kornelijo. — Toda pri tem se je jako varal, ker se je baron prezirno nasmehnil in odvrnil: »Skoraj govorite prav, ako mislite v obče na naš plemiški stan! — A zato je v meščanstvu tem več nepokvarjene in neizprijene telesne in duševne moči in raznih krepostij, katere pri nas plemičih, žal, ginevajo bolj in bolj. Radi tega bi mi bilo skoraj ljubše, če bi se mi druga hči omožila s kakim poštenjakom meščanskega stanu nego s kakim plemenitim zapravlјivcem in pustolovcem, dasi — — «

»Vi bi jo torej hoteli omožiti z neplemičem,« je zaklical grof jezo.

»Zakaj ne?« je odvrnil baron mirno. »Sklenil sem v tem vprašanju prepustiti izbero samo njej, — kogar izvoli ona, ta bo tudi meni dobro došel, samo ako je sicer pošten, če bi tudi bil meščanskega stanu.«

»Prav ste sklenili, dragi baron!« je rekel grof in se silil na smeh, »ker naša mladina večinoma ni vredna niti neslanega kropa! Glejte na primer mojega nesrečnega nečaka! Ali ni to pravi izrod človeštva, katerega se moram uprav sramovati, da je moj sorodnik, in poleg tega še jedini sorodnik na svetu! — A iz tega ne sledi, da med nami ni vrednih môž zrelejše dobe, polnih modrihkušenj, katerim bi se mogla poveriti sreča najplemenitejše deklice.«

Baron se je zmedel, slutil je prilično, kam namerja sosed. Zato se je naredil, kakor da ga ni prav čul, in ni odvrnil besedice.

Oba sta šetala še nekaj časa molčé in zaglobljena vsak v svoje misli in se naposled razšla z raznimi čuvstvi.

Baron je krenil s Kornelijo peš proti zapadu in se zahvalil na ponujeni kočiji, mené, da jima bode tako krasnega večera bolj ugajalo, ako gresta peš do doma. Šla sta po ravni cesti kraj kapele in se spustila v dolino, za katero se jima je prikazalo Slavikovo, ki se je belilo in lesketalo v srebrni mesečini izmed visokih topolov in

smrek. Med potom je skakala Kornelija, pela in ščebljala kakor vesel škrjanec, dočim je oče korakal zamišljen in sklonjene glave poleg nje.

Kar jo je vprašal: »Kako to, zlato moje, da si mi včasih objestna kakor malo dete, včasih pa zopet žalostna in otožna, kakor da bi se ti potopile ladije?«

»Eh, dragi papa,« se mu je nasmejala, »kakor ne more biti vedno lepo vreme, tako tudi človek ne more biti vedno vesel!«

Oče ni slutil, da se raduje jutrajšnjega dneva, katerega bi imelo priti po njenem računu pismo od milega Otokarja. Njena radost je razvedrila tudi njega in neprestano se šaleča sta prišla domov nekako neobičajno vesela in zadovoljna, kakor da sta našla na potu srečo, ki sta jo že davno zaman iskala in po njej hrepenela.

Ugibaje, kaj neki jej bode pisal Otokar, je zaspala Kornelija z blaženim nasmehom na obrazu. Sladki sèn je vznesel njeno nedolžno dušo v neznane divne kraje, prikazuje jej mile slike rajskega blaženstva v naročju milega Otokarja!

Ko pa je zasijalo jutro, je skočila brzo iz postelje k oknu, da bi videla, ali ni že prišel listonoša. Potem se je brzo oblekla, šla na dvorišče in pričakovala pod lipo starega Frana.

Medtem je šetal grof Ivan Dubna že na svojem vrtu in naposled krenil po severni cesti

proti mestu K. Ko je tako hodil prekrizanih rok in dihal sveži jutranji zrak, je opazil od daleč starega Frana, ki je šepal njemu nasproti. Bil je to star, šepav invalid izza francoskih vojn, ki je raznašal liste na bližnja posestva.

»Ali imaš kaj zame?« mu je zaklical grof od daleč.

»Imam, grofovska svetlost, — novine in troje pisem,« je odvrnil Fran, drže v jedni roki mastno kapo v drugi pa novine in pisma, ki jih je bil izvlekel že med potom iz torbe.

Grof jih je vzel in mu podal srebrnjak, Fran pa se je ponižno poklonil in odšepal dalje.

Kar je zaklical grof: »Ej Fran, stoj, dal si mi baronove novine, moje so menda še v tvoji torbi!«

Fran hiti nazaj, a med tem je zapazil grof pod zavitkom baronovih novin pismo z napisom: „Gospodični Faniki Fialtkovski na Slavikovem.“ »Grom in strela, to je Otokarjeva pisava!« si je mislil in se zagledal v pismo, potem pa zaklical pismonoši:

»Tu imaš baronove novine, Fran — to pismo pa, ki je bilo v zavitku, pusti meni, tu imaš zanj deset cekinov!«

Fran se je zmedel in pogledal sedaj v grofa sedaj pa v rumene cekine. Potem je globoko vzdihnil, se popraskal za ušesom in rekel: »Naj

bode, kakor zapoveduje vaša svetlost — če tudi mi je težko storiti tak greh, ki prinese Bog vé kake posledice onemu, ki je ta list pisal.«

»Ah, kaj govoriš!« je odvrnil grof in se smejal. »Ne ubijaj si glave radi tega, — kaj pa more biti važnega v pismu, pisanem baronovi sobarici? — Ničesar — kakor nekoliko ljubavnih fraz kakega krojaškega pomočnika, ki se je ž njo morda seznanil na Dunaju. Mene pa jako zanimajo take ljubavne tajnosti — in zato ti dam za vsako tako pismo deset cekinov! — Razun tega pa te gospodski nadarim, ako bodeš pameten! — No, ostani malo, nisva še gotova, mislim to burko nadaljevati in zato bi rad zvedel, kaj mu bo ona pisala! Kadar torej iz tega pisma izvem ime njenega ljubovnika, potem bova prežala tudi na njegova pisma! Ha, ha, ha, to bo zame lepa zabava — in kadar se tako dovolj našalim, potem se sam potrudim, da se vzameta in da postaneta srečna! — Pridi torej k meni, ko se boš vračal s Slavikovega, da se pogovoriva radi tega bolj natanko! — Ali si me razumel?«

»Sem,« je odvrnil Fran žalostno, šel dalje in si neprestano belil glavo, da bi našel pravi vzrok grofove radovednosti.

Ko je bil že blizu Slavikovega, mu je pri-skakala nasproti baronesa Kornelija in mu že od daleč klicala:

»Ali je kakšno pismo za mojega očeta ali za — Faniko — dragi Fran?«

Listonoša se je zmedel in odvrnil z zamolklim glasom: »Danes ni ničesar drugega kakor te novine.«

»Ali ni kakega pisma? — Poglejte bolj v torbo, morda ste ga kam založili!«

»Zaman bi bilo, ker ga res ni!«

»Morda je zakasnilo in pride jutri!« se je tešila deklica in se zagledala žalostno v daljavo. Naenkrat se jej je obraz razvedril. Zaupljivo je pogledala starca in rekla: »Dragi Fran, nekaj bi vas prosila, ali ne izdajte me nikomur! — Kadar pride kako pismo za mojo služabnico Faniko, prinesite mi ga hitro, kadarkoli pride! — Tu imate tri srebrnjake, napijte se na moje zdravje!«

»Ne, za Boga, ne vzamem,« je zaklical Fran prestrašen in nadaljeval mirneje: »Dovolj ste mi podarili sedaj — bilo bi preveč, ker nisem zaslužil toliko! Tu so novine za gospoda barona, moram dalje! Poljubljam roko, tešite se svetla baronesa! — Kar ni prišlo danes, pride morda jutri, in kadar pride, prinesem ga koj v vaše bele roke! Oddaljeval se je z vedno daljšimi koraki in odšepal po brdu kakor hitro je mogel, otresaje se zaman bremena grešne zavesti, ki ga je začela moriti tem bolj, ker je bil sedaj prepričan popolnoma, da ono pismo z Dunaja ni bilo namenjeno

Faniki, ampak dobri angeljski baronesi, ki mu je darovala že toliko trdih srebrnjakov. Zdelo se mu je, da je prodal dušo vragu in da ga cekini v žepu vedno bolj pečejo in mu sedaj nakrat prigoré do kostij.

»Gorjé Fran, kaj si storil na svoje stare dni!« je zaklical in hitel proti Orlovgradu. »Ali Bog je milostljiv in mi dá moči, da popravim svoj težki greh in se ga kesam. Vržem mu cekine pred noge in zahtevam nazaj ono nesrečno pismo in dam ga —«

»Komu?« je zagrmel na to grmeč glas, in izza grma je stopil pred njega na cesto — grof Ivan. Fran se je stresel in v prvem strahu skočil, da bi pobegnil.

»Kam pa češ, budalo, stoj in hajdi za mano!« je zagrmel zopet grof, in Fran je obstal kakor šiba, pa odšepal za grofom na grad.

Tam sta oba dolgo šepetala za zaklenjenimi vrati, in ko je naposled Fran prišel ven in se napotil proti mestu K., se mu je bila vest zopet umirila, z obraza pa mu je sijala radostna lakomnost.

Medtem je preobračal grof Ivan ono pismo, ki mu je prišlo zjutraj slučajno v roke, in se zlobno smejal in mislil pri sebi: »Ha, ha! to je krasna, zanimiva šala! Ti, Otokar, si torej moj tekmeč, ti si vzrok, da ona beži pred menoj

kakor pred kakim strašilom! — A le čakaj, najdem leka za tvojo ljubezen, kadar te povabim na — svojo poroko, ha, ha, ha!»

Preoblekel se je hitro, vtaknil pismo v žep in se odpeljal na Slavikovo. Tja prišedši je prosil barona, naj mu dovoli razgovor na štiri oči. Priobčil mu je na kratko, čemu je prišel danes slučajno na sled in hlinil iskreno sožalje.

Baron je bil ves potr. Do sedaj je slišal o Otokarju samo slabe stvari, posebno iz ust njegovega strijca. Poznal ga je torej po glasu kot pravega vraga pokvarjenosti, brezsrčnosti in zmote. — In taka grdoba se je drznila, hoditi za njegovo hčerko, — za nedolžno lilijo, katero je vzgojil s tolikim požrtovanjem in toliko ljubeznijo!

Zagrabil se je z obema rokama za sivo glavo in tekal po sobi.

V tem pa se je oglasil grof Ivan:

»Ne obupajte, dragi baron, vedno je še upanja za rešitev vašega deteta. Jaz sem se vedno zanimal za blagostanje vaše rodbine in sem tudi sedaj našel sredstvo, s katerim bi se obrnilo vse na bolje, samo ako poslušate moj svet.«

Baron ga je dvomljivo premeril, dočim je grof mirno nadaljeval. »Zdi se mi, da jej je on čisto zmotil glavo. — Zato morate biti oprezni, ker bi zgrešili svoj cilj, ako bi se prenaglili in morda s silo postopali proti njej. Prvo je, da z

njo občujete kakor dosedaj in da se delate, kakor da bi ničesar ne vedeli o tem. Drugo pa, da privolite v to, da se vsa bodoča njuna pisma ustavljajo na pošti v K. Baronesa se bo spočetka čudila, — pozneje pa se bo radi tega jezila, morda nekaj časa tudi žalovala, — naposled pa vendar povsem pozabi nanj.«

»Ali ni mogoče, da jo on res istinito ljubi in da bi se mogel še poboljšati?« je vprašal baron naglo.

»Ha, ha, ha,« se je nasmeljal grof, »poboljšati, — kje pa se je še volk spreobrn timer krotko ovco?

Oh, kako bi bil srečen, ko bi bil drugačen človek in ko bi mogla postati vaša dobra in angeljska hčerka član moje obitelji! — A tako vam moram, žal, sam reči, da je za njo bolje, ako vzame zadnjega neplemiča — nego njega!«

Baron se je zamislil. V glavi so se mu motale različne misli. — Kje je prava istina? — ali v njegovih besedah — ali v mojih slutnjah?« si je mislil in privolil naposled s težkim srcem v grofov predlog in mu obljubil, da bode delal po njegovem navodu.

Spremil ga je potem sklonjene glave do kočije in se mu nekako kislo zahvalil za »prijeteljski svet«.

Ko je sedel grof Ivan že na vozu, se je ozrl še enkrat na Slavikovo, zagledal se za trenutek na lesene strehe poslopij, pokazal bele zobe s hudičevim nasmehom in si mislil: »Čakaj, čakaj, stari lisjak — spodbadaš me s svojim sumom, da moram hiteti! Zato ti priredim bakljado, po kateri privedeš sam svojo hčerko pod mojo streho in — v moje naročje!«

V.

Obljubljena bakljada.

Tistega dne ni mogla najti Kornelija nikjer miru in je premišljevala sem ter tja, kaj bi bilo vzrok, da ni dobila danes Otokarjevega pisma, ki bi moralo, po njenem dogovoru, prispeti prav danes!

Težke slutnje so jej obletavale dušo cel dan — posebno pa po noči, ko so legli že vsi k počitku.

Legla je sirota sicer tudi ona in priporočila se prej bogorodici, — a ni mogla zaspati, ker se jej je vedno zdelo, da visi nad njo grozna nesreča. Poleg tega pa je začel zunaj tuliti močen veter in kadar so se stresla okna, se je prestrašila, mislé, da je dragi na naglem umrl, pa je prišel, da se jej javi! — Naposled jo je vendar prevladalo globoko spanje, in tako je spala približno dve uri mirno in čvrsto. Nakrat pa jej začnejo

preletavati dušo grozne pošasti, zlagaje se s čudnimi zunanjimi pojavi in zvoki, katere so mogla čuti njena čutila samo na pol v spanju. Zdelo se jej je najprej v spanju, da se je za njo nekaj posvetilo, potem pa da je švignil velik plamen, ki jo je gnal proti Orlovgradu, odkoder se je nakrat začul hrum ljutega boja in klanja ob zvokih bobnov in cerkvenih zvonov.

Začela se je odtegovati in umikati nemilim sanjam, ko je naenkrat pritekel v sobo oče, na pol oblečen, in zavpil: »Vstani, zlato moje, — hitro se obleci, — reši, kar moreš, propali smo, — glej ogenj, ki se prime kmalu tudi hiše!«

Kornelija je skočila iz postelje in se prestrašila, ko je videla skozi okno silni plamen, ki je švigal iz zadnjega poslopja, katero je bilo napolnjeno s slamo, in ker je vlekel veter, je začel že lizati bližnje shrambe. Tik shrambe pa je stal dolg hlev, in ako bi se užgal ta, je uničena tudi blizu stoječa hiša.

»Hiti, hiti, dete moje, in kadar se oblečeš, pošljem ti nekoliko slug, da zmečejo dragocenejše reči dol na dvorišče, kjer jih bode pobirala Fannika s posli in jih nosila na kup, ti pa pazi na to, da ničesar ne pride v zgubo, jaz moram gledati, ali bi se še kaj dalo rešiti!«

To rekši, je odhitel baron kakor besen. Kornelija se je hitro oblekla, tekla v drugo sobo,

da bi zbudila staro, gluho teto in začela potem s pomočjo sluge spravljati dragocenejše reči skupaj in jih metati skozi okna na dvorišče,

V tem so začele goreti shrambe in kmalu za tem se je kadil južni del hleva in skoraj je stalo tudi to poslopje v plamenu.

Pomoči ni bilo nobene. Dve stari brizgalnici, ki so ju pripeljali kmetje, sta bili zarujaveli in pokvarjeni in ju ni bilo mogoče rabiti. In ako bi bili tudi dobri, kaj bi pomagali pri takem vetru, ki je gonil plamen od jednega poslopja na drugo.

»Pojdi sedaj dol, dete moje, kmalu se vžge tudi hiša!« je zaklical baron Korneliji, ki se je prikazala pri oknu. Ona ga je ubogala, stekla po stopnjicah in se zagledala za trenutek v silno množico, ki je bila prihitela od vseh stranij, in v veličanstveni požar, od katerega je bila razsvetljena vsa okolica.

V tem se je začul naenkrat grozen vzklik iz hleva, kateremu je že gorela streha s silnim plamenom. Vsi so pogledali tja in se prestrašili, ko so tam ugledali grozen prizor. Pri nekem oknu hleva se je prikazal za železnim omrežjem, s plamenom obdan človek — gorečih lasij in črnega obraza.

Sedaj je tekel k oknu, zagrabil omrežje z vsem naporom, da bi ga strl, sedaj pa skakal kakor besen in se naposled ni prikazal več.

Bil je baronov konjar. Požar ga je dobil v trdem spanju, v grozni zmešnjavi pa nikdo ni mislil nanj.

»Za menoj, kdor je junak!« je zaklical baron na ves glas in tekel proti hlevu. Kornelija ga je hotela ustaviti, toda iztrgal se jej je, zagrabil sekuro in dirjal še s tremi slugami v hlev, dasi se je že valil dim na odprta vrata. Minulo je nekoliko trenutkov grozne tišine, dokler se ni čulo udrihanje sekire na notranjih vratih. Skoraj potem se je prikazal zopet baron ves črn in hudo opečen, za njim pa sluge, ki so nosili brezzavestnega konjarja.

Množica je veselo klicala in slavila baronovo junaštvo in požrtovanje, Kornelija pa je pokleknila in hvalila Boga, da jej je obvaroval očeta. A v istem trenutku se domisli, da je gori pozabila v omari svoj molitvenik, v katerem je imela shranjene lase pokojne matere — poleg Otokarjeve podobe — in nekoliko njegovih pisem.

Pogledala je v očeta, ki se je sedaj bavil z brezzavestnim hlapcem, klečal pri njem in polival z vodo zažgano srajco in lase, skočila v hišo in tekla po stopnjicah, da poišče te svete in mile spominke.

Prišedša gori je hitela v svojo spalnico, a okamenela od groze, ko je ugledala v svetlobi požara staro teto, kakor je klečala sredi sobe in glasno molila.

»Gorje, za Boga, tetka, bežite — bežite doli, kmalu bo tudi hiša v plamenu!« je viknila deklica in se napenjala, da bi vzdignila starko. A ta jo je pogledala s strašnim izrazom in vzkliknila pogledavša kvišku: »Moja molitev prodre do neba in ogenj ugašne!«

Kornelija se je zgrozila, ko je videla, da je menda starka vsled silnega strahu izgubila pamet. Prijela se je za glavo in hitela v tretjo sobo, da bi si poiskala svoj molitvenik.

V tem se je začul zunaj gromovit prask. Kornelija je tekla k oknu in videla, da so se zrušila bruna dogorelega hleva. Velik plamen je švignil kvišku in razsiral na vse strani, posebno pa proti hiši, neštevilne iskre, goreče trske in cele kose gorečih ogorkov. Kornelija je divje brskala po omari, išče med zapuščenimi rečmi svoj molitvenik. V veliki naglici je bila pustila za seboj velika vrata odprta, in ko se je zrušila dogorela streha hleva, je zanesel veter nekoliko žerjavice pod lesene stopnjice. Vsled silnega prepiha so začele goreti in so kmalu upalile tudi leseni hodnik in prednje sobe.

»Joj, za Boga — kdo je pustil vrata odprta?« je viknil baron, ko je videl, da gorijo stopnjice. »Kje pa je Kornelija?« je vzkliknil še glasneje in ves otrpnil.

»Meni se zdi, da sem jo videla, kako je malo prej bežala gori!« je odgovorila neka ženska iz množice.

»Gorjé — gorjé!« je zavpil baron in se zagrabil z obema rokama za glavo, »pomagajte, gorjé, — po njej je, ako se jej hitro ne pomaga, — dim se vali že na okna!«

Prislonili so lestvo ob zid — a gorjé! je bila za dober seženj prekratka. Ko je baron to videl, se je zaletel, da bi skusil skozi plamen rešiti svoje dete, kar se je naenkrat začulo drdranje vedno bliže in kmalu se je pripeljal v kočiji grof Dubna, za njim pa tri brizgalnice in nekoliko vóz polnih delavcev.

»Gorjé, pomagajte, grof,« je viknil baron in kazal z roko proti oknom prvega nadstropja, »gorjé, Kornelija je gori.«

Grof je skočil z voza, vzel dolgo in močno vrv, ki je imela na koncu privezано težko železno kljuko, jo prijel in vrgel z močno desnico proti jednemu oknu. Kljuka je srečno prišla in grof je poskušal, ali dovolj drži, in je splezal po vrvi kakor veverica in izginil v dimu, ki se je vedno bolj valil na okno.

Z okna je skočil v sobo in tekel, da bi si poiskal sladko deklico. Sredi sobe pa se je izspodtaknil ob nekem trupu in padel.

»Gorjé, to je ona, ubožica!« si je mislil in skočil zopet na noge, prijel telo z močnimi rokami in je odnesel k oknu, a ko je spoznal v svetlobi staro blede lice Kornelijine tete, jo je vrgel ljuto na tla in hitel besen v drugo in potem v tretjo sobo. Tu je našel Kornelijo brezzavestno od silnega dima, vzdignil jo čvrsto in jo naložil na ramena in hitel nazaj k oknu, skozi katero je prišel. Z levico je držal sladko breme, z desnico pa prijel za vrv in se polagoma spuščal skozi okno. —

»Rešena je!« je zaklical gromovito dol, dvignil deklico kvišku in jo kazal množici.

»Rešena je!« se je odzvalo ljudstvo z urnebesnim klicanjem, potem pa se je spustil grof Ivan dol in položil deklico rahlo na travo.

Baron je pokleknil kraj nje, pritiskal njeno glavo na svoje prsi in hvaležno vzdiknil: »Oh, grof, celo življenje se vam ne morem dovolj zahvaliti, da ste mi rešili sladko moje dete! — Kje pa je uboga moja sestra?«

Začeli so starko iskati in klicati, — a zaman. V tem pa so se rušila težka bruna s silnim prasketanjem in od tega prasketanja se je prebudila Kornelija iz omotice. Ko je zagledala očeta,

ga je objela okoli vratu in se polagoma dvignila z njegovo pomočjo.

»Joj, kje je teta?« je vprašala sedaj tudi ona. »Ni li prišla dol?«

»Nikdo je ni videl,« je odvrnil oče z zamolklim glasom.

»Ah, torej je ubožica gotovo zgorela!« je vzkliknila deklica jokaje. — Videla sem jo še gori, ko je klečala sredi sobe, molila na glas in se ni dala spraviti z mesta!«

V tem se je zrušilo tudi podstrešje z gro-movitim bobnenjem, ogromen plamen je švignil proti nebu, množica pa je sklenila roke in se zgražala nad usodo uboge starke.

»Strašna nesreča vas je poiskala, dragi baron!« je rekel na to grof Ivan in si močil odrte roke v skledi hladne vode, »ali ne veste, kako je nastal ogenj?«

»Bog ve!« je odvrnil baron in mignil z rameni, »morda radi neprevidnosti kakega hlapca.«

»Strašno — grozno!« je nadaljeval grof z izrazom najiskrenejšega sočutja. »In še pri takem vetru, to je moralo samo tako vzplamteti — jaz sem z vso naglostjo hitel, ko sem slišal pokanje pušk, da vam priskočim na pomoč, da bi vam morda rešil še dvor, a sem žal vendar zakasnil! — A ne zgublajmo časa tukaj. — Vi ste, dragi

sosed, sedaj brez hiše in pohištva, — ne zamerite mi torej, ako vam ponudim svoje prostore, kjer mi boste s svojo hčerko in celo družino mili gostje do tedaj, dokler si ne sezidate novega domovja. — Idimo torej, noč je pred zoro hladna, tukaj bi se mogli še prehladiti!«

Baronu ni preostajalo drugega, kakor vzprejeti to ponudbo. Naložili so torej rešene reči in posle na ostale vozove, baron pa je sedel s Kornelijo v grofovo kočijo, in cela vrsta voz je krenila tužno in tiho proti Orlovgradu, obsjana z zadnjimi plameni požara, podobna nesrečnikom, ponesrečenim v vojni, ki ostavljajo žalostnega srca opustošeno svoje domovje.

VI.

Dvomljiv uspeh.

Po oni nesrečni noči so nastali tužni dnevi za ubogo Kornelijo. Otokar se ni zmenil za njo, poleg tega pa je s strahom opazovala, da se jej je grof Ivan vedno bolj približeval in se trudil pri vsaki priliki, posebno pa pri mizi, da bi ponižal z grdim obrekovanjem Otokarja pred njo in pred njenim očetom. Naposled so jej bile te neprestane muke že preveč in se je odločila, storiti jim konec in si poiskati miru v tihih zidinah kakega samostana.

In česa bi se tudi mogla nadejati na tem svetu, na katerem so se jej pogreznile v rani grob najslajše nade mladosti? Kolikokrat je že pisala Otokarju, ga prosila in zaklinjala, naj jo umiri s kakim pismom, a vendar ni dobila ne besedice odgovora! — Dolgo se je odtegovala nemili misli, da se jej je izneveril. A naposled jo je ta misel prevladala in svitala jej v duši tužno

uverjenje, da on ne mara več za njo in da je pozabil že davno na njo v naročju druge, — mili, sladki Otokar, za katerim je koprnela z vsem ognjem nedolžnega srca, — z vso silo prve čiste ljubezni.

Nekega večera je zaplakala pred očetom in ga prosila na kolenih, naj jej dovoli iti v samostan usmiljenih sester v Pragi.

Baron se je presenetil, ko je čul to nenadejano prošnjo. — Ko je izvedel pravi razlog, jo je tešil in jej iskreno predočeval, da bi sama hitela v nesrečo, ako bi vzela Otokarja, ki je že izgubljen in zapuščen od Boga in od ljudij.

»Ti nisi vstvarjena za samostan, sladko moje dete,« je končal in jo nežno miloval, »ampak vstvarjena si, da osrečiš s svojim dobrim srcem vrednega moža — vrednišega nego je Otokar! Kako pa bi mogla ostaviti mene na stare dni samega in brez vsake pomoči?«

»Oh ne, dragi oče,« je vzkliknila ona, »ostanem pri tebi — dokler bom mogla!«

Med tem je bil grof Ivan sklenil, skušati, da bi prišel do svojega cilja, ker se je bal, da bi kdo ne zasledi njegove spletke. Imel je sicer razun Frana še nekaj vohunov v K., ki so na tamošnji pošti prežali na vsako pismo, ki je prišlo od Otokarja z Dunaja, ali pa, ki ga je oddala Fanika ali Vaclavova mati, stara Hrubikova. —

Toda kdo mu je mogel jamčiti, da bi ne našel vendar svojega cilja kak list po drugem potu — posebno ako bi se moralo spletkariti dalje časa? Zato je sklenil, uresničiti hitro svoje namene, s kakoršnim koli sredstvom, kadar bi pa postala ona njegova, naj bi se svobodno vse izvedelo.

Osrčil se je in šel nekega dopoldne k baronu. Ta je koj zapazil, da mora biti nekaj posebnega, ker je bil grof oblečen nekako neobičajno fino in elegantno, in res je kmalu začel svečano pripovedovati, kako se je moral odločiti, da se oženi drugič, kako si je do sedaj zaman iskal vredno soprogo — in da bi tega ne storil, ako bi ga ne silila dolžnost, skrbeti, da ne izmre rod, ker je Otokar propal in je že z jedno nogo v grobu! Na to je fino prešel na Kornelijo, hvalil in slavil njeno lepoto in krepost, in takoj mu je vzplamtelo srce s silno in navdušeno zgovornostjo, s katero je predočeval začudenemu starcu neizmerno svojo ljubezen do nje, zaklinjaje mu z vsem mogočim, da posveti celo svoje življenje jedino njej, da jo vedno bolj osreči, — in na posled ga je formalno prosil, naj mu da njeno roko in naj ga s tem povzdigne do najsrečnejšega človeka.

Barona ta prošnja ni bila iznenadila, ker jo je videl že davno naprej. A kakor bi se je bil veselil, ko bi bil gotov, da bi se jej mogel

odzvati brez nevarnosti za srečo svojega deteta, toliko ga je sedaj mučilo prepričanje, da hči nikdar drage volje ne vzprejme te ponudbe. Zato se je v prvem trenutku razburil in molčal dolgo časa, gledal v tla in si gladil dolgo sivo brado. Potem je pogledal grofa iskreno in smelo in odvrnil: »Vaša častna ponudba me je malo razburila, ker res ne vem, ali bi se je veselil ali bi je bil žalosten. Toda naj bo, kakor hoče, — ne morem se vam dovolj zahvaliti na vašem upanju, ki ga gojite do mene v tem vprašanju; vsled tega upam, da mi ne zamerite, ako govorim tudi jaz z vami odkritosrčno! — Jaz sem vam že enkrat rekel, da prepustim svoji hčeri, naj si izbere moža, kadar pride čas in volja za možitev, in da je ne bom silil, vzeti koga, ki ni po volji njenemu srcu. Zato mi je jako hudo, da vam moram iskreno reči, da je malo upanja. Saj ste do sedaj lahko tudi sami opazili, da je ona, žal, ravno vam, ne vem zakaj, jako malo naklonjena!«

Grofu se je stemnil obraz, dočim je baron mirno nadaljeval: »Jako težko mi je, vam iskreno povedati, da vam ne morem obetati ničesar gotovega, dokler ne čujem, kaj ona misli o tem! Kar se tiče mojega vpliva, vam dam besedo, da poskusim vse mogoče, da jej naklonim srce za vas, — in ako se mi to posreči, vas vsprejemem z veselim srcem kot milega zeta!«

Te besede so grofa umirile, ker je sam videl, da za danes ne more iskati več. Zato je vstal in se poslovil od barona z navidezno prijaznostjo.

Po tem razgovoru je šel baron v Kornelijino sobo in jej nežno priobči grofov namen. A jedva je to spregovoril, je ona prebledela, stegnila roki daleč pred se, obrnila obraz strani z izrazom straha in zaklicala s presunljivim glasom: »Ne, — ne nikdar, ako me nočeš ubiti, ne govori mi ničesar o tem!«

Tihe solze so jej oblile blede obraz, bitko je zajokala in jok se je kmalu pretvoril v krčevito ihtenje. Zato je baron sedel povešene glave in razmišljeval, kaj naj stori sedaj. Spomnil se je svoje oblube in jo nagovarjal, naj dobro premisli kaj dela, predno odrine od sebe veliko in nenadomestljivo srečo, ki se jej sedaj tako lepo ponuja, — naj dobro uvažuje, kakšen dobiček bi bila ta zveza ne samo za njo in za njega, ampak s časom tudi za celo rodbino — in naj ne pozabi plemenite pomoči in požrtovanja grofa Ivana, s katero jih je izvlekel iz nesreče in njej celo življenje rešil pri nesrečnem požaru.

Kornelija ga je poslušala vedno mirneje, potem je vstala, prekrižala obe roki na prsih in rekla svečano: »Evo me, dragi oče, žrtvuj me svobodno, ali pomni, da me ne bodeš videl

dolgo žive, zaželjena smrt me kmalu osvobodi teh neznosnih muk!«

Zaslišavši te besede, je otrpnil baron od boli, pritisnil jo na svoje prsi in vzkliknil očaran: »Ah, sladko moje dete, zaklinjam se pri Bogu, ki mi je razsvetil pamet v tem trenutku težke skušnje, — da te ne bom več silil k ničemur, kar bi motilo mir tvoje duše, in hočem rajši umreti nego pa videti, da si postala nesrečna radi moje volje! Ali kaj naj počneva, ako naju začne grof sovražiti, o čemur ni dvoma, ako nama odpove svojo nadaljno pomoč? — Morala bova prodati pusto zemljo pod ceno, kaj pa potem? — Ali naj greva na Hanoveransko in tam živiva od milosti ošabnega zeta?«

»Ah, mili oče,« je vzkliknila veselo Kornelija, »ne boj se za najino bodočo usodo! — Samo beživa od tu — ker sreča se nama povsod prej nasmeje nego tu! In ako tudi ne bova imela nikake pomoči, delala bodem jaz noč in dan in prislužim si toliko, kolikor bova potrebovala za vsakdanje življenje!«

Baron je vzdihnil, jo poljubil na čelo in rekel svečano: »Naj bo tvoja volja. Bog mi je priča, da bi rajši gladoval nego pa videl tebe nesrečno radi mene!«

D drugega dne je prišel grof Ivan po odgovor. Dočim se je obnašal pri včerajšnjem

posetu nekako negotovo, je kazal danes drzovito smelost, kakor da bi ne dvomil o svoji zmagi.

Baron se je zato v začetku zmedel, a se brzo zopet osrčil in izjavil grofu iskreno, da je bil ves trud brezuspešen, ker ga Kornelija noče za nobeno ceno vzeti.

Grof se še sedaj ni razburil, dasi mu je iz očij zasijal svet peklenške zlobe in radosti.

Zasmehujoče je poglegel barona in vprašal: »Vi imate torej tako malo vpliva do nje, da je ne morete pripraviti k možitvi, ki bi bila tako koristna za vas in za celo vašo rodbino?«

Baron je zardel od jeze in razjarjen odvrnil: »Oprostite gospod, — kjer se gre za srečo otroka, mora jenjati vsak materijalen dobiček!«

»Ali je to vaša zadnja beseda?« je vprašal grof zbadljivo.

»Zadnja!« je zagrmel baron in vdaril ob mizo, »mislim, da sem vam povedal svoje mnenje dovolj jasno.«

»No, prav!« je rekel grof Ivan s strašnim pogledom, »ker je tako, moram tudi jaz govoriti z vami drugače!«

To izustivši, se je zravnal in rekel, naglašuje ostro vsako posamezno besedo: »Jaz grof Dubna — prosim — ne več barona Botleva, — ampak — pobeglega poljskega zarotnika proti

ruski vladi — grofa Kraszinskega — naj mi da — roko svoje hčerke Kornelije!»

Te besede so strašno vplivale na ubogega starca. Zrušil se je na stol in šepetal: »Propala sva — ah propala sva!»

»Niste, dragi prijatelj,« je rekel grof Ivan in priskočil k njemu, da bi ga podpiral, da bi se ne bil zrušil. »Ne bojte se ničesar, — vaše skrivnosti ne ve nihče razun mene! — Ko vam je pogorel dvor, sem našel slučajno vaš dnevnik, pisan s šifriranim pismom. Dolgo sem se mučil, da sem sestavil smisel vaših kljuk, katerim sem še le sinoči našel pravi ključ! — Vaše često dopisovanje s poljsko emigracijo pa svedoči, da ste še vedno v zvezi z revolucionarno stranko! Od vas torej zavisi vsa sreča vaša in vaše stranke, kateri bi mogli še mnogo pomagati iz tega pozabljenega kota, kjer vas ni iskal nikdo in bi vas tudi ne bil našel! — Dajte mi torej roko svoje hčere, jaz vam pa vrnem vaš dnevnik, — in vaša tajnost ostane tudi moja dokler sem živ!»

»Premagan sem!« je šepnil starec, ki ni bil nikdo drugi nego grof Kraszinski, slavni poljski rodoljub in borilec za svobodo svojega naroda.

Dvignil se je s stola, ponosno se zravnal, pogledal grofa Ivana s pogledom, polnim preziranj, in nadaljeval: »Moja hči je vaša! — Žrtvovala se bo za spas domovine, a pod tem pogo-

jem, da ne izdaste te tajnosti dokler ste živi, sicer vam prodre moja svinčenka skozi glavo! — Sila zakon menja, tako se moram pokoriti tudi jaz vaši sili, katero ste pridobili nad menoj, a ne s poštenim, ampak jako podlim in sramotnim orožjem!»

»Eh, kaj hočemo — v ničvreden les slab klin!« je odvrnil grof Ivan in zardel. »Meni bi bilo jako drago, da se konča ta zadeva čim preje. Zato vas prosim, da mi priobčite privoljenje vaše hčere!«

»Naj bode tudi to!« je odvrnil Kraszinski prezirno, »izvolite tukaj počakati!«

To rekši je odšel v Kornelijino sobo in jej priobčil na kratko z ginjenim glasom, kar se je dogodilo, razlagaje jej, da sedaj ni drugega pota kakor žrtvovati se za domovino!»

Ko je Kornelija čula, kaj je, je prebledela in vstrepetala, sklenila roki, pogledala proti nebu, padla na kolena in zaklicala: »Ah, oče nebeški — ki si mi dal srečo, — ti si mi jo zopet vzel, — slavljen bodi tvoje ime! — A usmili se nas in stori, da ne bo zastonj težka žrtev, ki jo žrtvujem za nesrečno milo domovino!«

Nato je vstala, podala očetu trepetajočo roko in šepetala: »Njegova sem — pelji me k njemu!«

Ko jo je oče privedel tako potrto in blede pred grofa Ivana, je ta otrpnil in se mu je zdelo, da je tudi njegovo kamenito srce začutilo za trenutek sožalje do nesrečne deklice. A v tem mu je zopet vzplamtela neugasljiva želja in nagnenje za to divno mučenico. Priskočil je k njej — zagrabil jo za roko, poljubil jo iskreno in vzkliknil, dvignivši desnico proti nebu : »Ah, angeljska grofica, zaklinjam se vam pri živem Bogu, da me je k temu činu privedla jedino neizmerna ljubezen do vas !«

»Vaša sem !« je šepnila Kornelija, »vaša sem, ali — samo pod jednim pogojem, in ako ne pristanete v ta pogoj, rajši umrem kakor da bi postala vaša !«

»In kateri je ta pogoj, lepa grofica ?« je vprašal grof Ivan.

»Da se mi pismeno obvežete, da me nočete siliti nikdar k ničemur, in da hočete izvršitev svojih željâ vedno prepuščati jedino moji svobodni volji !« je odvrnila deklica važno.

Grof Ivan je stal omamljen. Tisoč mislij mu je šinilo v glavo, in jedna je gonila drugo z bliskovo brzino. »Kaj namerava s tem? Ohraniti morda poleg mene vedno deviško čistost? — No, to bi bilo lepo zame in za moje namene, katerim bi potem odzvonilo za vedno ! — Ne, to ne sme biti, ako namerava kaj takega ! —

Ako pa ne pristanem na ta pogoj — ako se reč vsled tega razdere — in ako se pride mojim spletkam na sled — vrag ne spi — hu, grozno bi bilo to zame, postal bi predmetom javnega zasmehovanja in zaničevanja — ona pa, — ona pa bi se vendar udala kletemu Otokarju! — A s čim naj jo prisilim k brezpogojni udaji? — Z grožnjo, da obelodanim tajnost njenega očeta? — A kaj bi se mu zgodilo hudega, — ko je tako že blizu groba? — Ah — ne vem, zakaj naj bi se tako strašil tega pogoja! — Kaj pa je slaba ženska v rokah krepkega moža? — Ničesar drugega kakor igrača, s katero moreš storiti, kar hočeš, samo ako si dovolj zvit in srčen, in ako umeš, pogoditi pravi način postopanja!»

Hotel jo je prositi, naj mu bliže razjasni namen in razlog tega pogoja, ko mu nakrat preidejo misli na čisto protivno stran. »Ljubim jo neizmerno — a ona ne mara zame, da celo mrzi me! — Kako bi torej bilo, ko bi pristal na njen pogoj, in si postavil za najsvetejšo nalogo, vzbuditi s časom v njej nagnenje in ljubezen do mene? — Ah, lepa in sveta naloga proti tako divnem angelju, — ah, kako jo obilno nadari sladka zmaga nad njenim odporom!»

Neobičen izraz blaženstva mu je zasijal na licu. Trepetaje od oduševljenja je prijel njeno

roko, pritisnil jo na svoje prsi in rekel z ginjenim glasom: »Ah, angeljska grofica — z veselim srcem vsprejem vaš pogoj, ker sem že s tem dovolj osrečen, ako mi dovolite, da se smem solnčiti v čarobnih žarkih vaših očí! Ah, robovati vam hočem celo svoje življenje, častiti vas na kolenih, nositi vas na rokah in vam izpolniti vsako željo, ne zahtevam za to ničesar drugega, kakor samo to, da me ne gonite izpred svojega angeljskega lica!«

Te besede, izrečene z navdušenjem in najglobljim čuvstvom, so zmedle za trenutek celo Kornelijo samo. Zardela je, nagnila glavico in odgovorila z ginjenim glasom: »Hvala vam, gospod, da ste z menoj vsaj v tem pogledu usmiljeni!«

Drugi dan so pozvali beležnika iz mesta, ki je sestavil pred dvema pričama ženitbeno pogodbo in uvrstil tudi znani nam pogoj, ki je dajal Korneliji pravico za ves čas zakona, se od njega ločiti, ako bi jo hotel s silo prisiliti na kaj, kar bi bilo proti njeni volji.

Za nekoliko dni so slavili zaroko v krogu nekolikih sosedov brez posebnega hrupa in sijaja.

Tem sijajniša pa je bila svatba. Orlovgrad je bil lepo okrašen in prostori so jedva zadoštovali za toliko gostov, ki so prišli od vseh stranij na sijajni pir.

Med tem je Otokar cel ta čas o Korneliji prilično isto mislil, kar ona o njem, da je zbijala ona ž njim samo pusto šalo, da je njeno nagnenje zanj bilo samo površno, in da je nanj že davno pozabila, ker že tako dolgo ni dobil od nje nobene vesti. Take misli so ga nemilo užalostile in je jedva čakal na počitnice, da bi imel povod, priti v Orlovgrad in se sam osvedočiti o vzroku njenega molčanja.

V tem pa mu pride kakor strela z jasnega neba strijčevo pismo, s katerim ga je vabil na svojo svatbo. Temu pismu je bilo priloženo trideset lepih tisočakov, a glasilo se je tako:

»Dragi Otokar!

Javljam ti, da sem se nedavno zaročil s krasno baroneso Kornelijo Botlevo, in da se ž njo poročim dne 30. malega srpana tega leta. Prepričan, da ta dogodek razveseli tudi tebe, pozivljam te, da prideš na mojo svatbo in da pripelješ seboj prijateljev kolikor ti je drago! Zato ti pošiljam v prilogi malenkost 30.000 gld.«

Ko je ubožec prečital to usodno pismo, — je mahnil nekolikokrat z obema rokama v prazen zrak — in padel v naročje priskočivšemu Vaclavu.

Dolgo se ni čulo od njega ničesar drugega kakor težko in zamolko ječanje. Nakrat ga je spopadla ljuta besnost. Oči so se mu zablisnile

v groznem plamenu. Zapretil je s pestmi, zaškripal z zobmi in zaklical: »Proklet naj bo Ivan Dubna, prokleta tudi ona, ki se ti je prodala in mi prelomila dano zvestobo!«

Začel je tekati po sobi. Nakrat je obstal in vskliknil: »Zame ni več obstanka v tem kraju. Dragi Vaclav, — tukaj imaš pet tisoč goldinarjev. S tem denarjem se moreš tukaj preživeti, dokler ne narediš rigoroze, poleg tega pa vsaj moreš nekoliko pomagati dijakom, katere sem prej podpiral. — Jaz bom bežal v daljni svet, da ne bom stopal po tej zemlji, na kateri sem doživel tako nemilo usodo! — Kam pojdem, tega še sam ne vem! — Ne bodi v skrbi zame, in ne ustavljaj me, ker je to moj stalni in neovrgljivi načrt! — Morda najdem v daljnem svetu leka za svojo težko rano! — Ako ga najdem — ako se zopet pomirim, vrnem se nazaj, in zopet bova stara nerazdružljiva prijatelja.

Zastonj se je trudil Vaclav, da bi ga odvrnil od te obupne nakane, še istega dne se je odpeljal Otokar z zapadnim vlakom v daljni svet.

Ko je prišel v Hamburg, odpotoval je na ladiji v severno Ameriko.

Medtém je moral grof Ivan skoraj uvideti, da se je ljuto prevaril, ko je podpisuje ženitbeno pogodbo gojil v sebi nado, da se mu s časom posreči, pridobiti si ljubezen svoje soproge. Kor-

nelija pa za las ni popustila od določenih pogojev in se mu je kazala vedno jednako hladnouljudno in niti malo ni marala za to, da jej je vsak dan zagotavljal svojo ljubezen.

Spočetka je mirno in krotko prenašal te Tantalove muke in skušal vse mogoče, da prevlada njen odpor z najnežnišo ljubeznijo. A ko je videl, da mu to ne pomaga, ni mogel več brzdati svojih strastij in jo začel prositi in zaklinjati, naj za Boga popusti od tega protinaravnega sklepa, ki bi mu še zmedel pamet. Toda take prošnje so ostale brezvspešne in je niti malo niso ganile, vsakokrat mu je odgovorila mirno, da za sedaj še ne čuti v sebi čuvstva, ki bi jo priganjalo delati drugače.

S časom mu je to presedalo, začel se je ljuto kesati, da je privolil v tako brezumen pogoj.

»Oh tepec, tepec,« je govoril večkrat samemu sebi, ta vestalska devica te je ljuto spe-ljala na led! — Pred svetom sem njen zakonit soprog, — v resnici pa nisem ničesar drugega kakor siromašen rob!«

Tako je minula tudi jesen. Nekega večera ga je popustila vsa strpljivost, prihitel je kakor besen v njeno sobo in podrl na tla slugo, ki ga je hotel ustaviti. Ko ga je ona zagledala, ga je premerila z ljutim pogledom in vprašala: »Kdo

vam je dovolil, priti v mojo sobo, ko niste prej vprašali, ali mi je prav ali ne?»

On ni odvrnil ničesar, ampak hitel je k njej plamtečih očij, da bi jo objel, ona pa je skočila v stran in potegnila za zvonec; kmalu je priletel v sobo sluga, drgaje si oguljen lakt, za njim pa Fanika in še dve drugi slugi.

»Ven, prokleti psi!« je zagrmel Ivan, ves zelen v obraz, »jaz sem tudi tukaj gospodar!«

A glej, — posli se niso ganili z mesta, pač pa so si začeli sukati rokave, kakor da bi ga hoteli zagrabití in vreči ven, ako bi k temu dobili povelje od ljubljene svoje gospodinje.

Ko je Ivan to zapazil, je tekel nanje kakor besen, a v tem je zaklicala Kornelija: »Ne norite, grof — ampak pazite, kaj delate! — Vi ste oskrunili moje pravo, — prelomili ste svojo dano besedo in kršili najino pogodbo! — Izgubite se izpred mojih očij, ako nočete, da se koj jutri ločim od vas.«

Te besede so čudno delovale na Ivana. Ves se je stresel, pobesil glavo, se splazil iz sobe in si ni upal ugovarjati niti z jedno besedo.

Njena grožnja ga je nemilo prestrašila in mu predočevala veliko sramoto in zasmeh, ki bi ga doletel, ako bi se ona res ločila in ako bi se izvedele potanjnosti cele zadeve.

Od tega večera se več tednov nista videla in sta živela vsak zase.

Skoraj pa se je dogodilo nekaj, kar ju je zbližalo zopet vsaj za nekaj časa. — Dan pred božičem leta 1847. je dobil grof Kraszinski krvo- tok in zdravniki so izjavili, da ni več rešitve. Kornelija je bila ravno v nekem bližnjem selu, kamor se je odpeljala k bolni, ubogi ženi.

Ko je grof Kraszinski videl, da mu je zadnja ura blizu, je hitro poklical svojega zeta, da se ž njim na samem pred smrtjo še razgovori.

S čudnim strahom je stopil grof Ivan v njegovo sobo in otrpnil, ko je zapazil prodira- joči pogled, s katerim ga je motril umirajoči starec.

»Grof Dubna,« je dejal Kraszinski s slabim glasom, »grof Dubna, meni pravi neki notranji glas, da je od vas prišlo vse ono zlo, ki smo ga doživeli tukaj!«

Grof Ivan se je stresel, delal se je razža- njenega in hotel nekaj odvrniti. — A Kraszinski je mahnil z roko in nadaljeval: »Nočem preisko- vati pred vratmi večnosti, ali je ta glas resničen ali ne, dasi bi tudi vedel, da je istinit, ne mogel bi vas prokleti, ker je prikovano na vas moje dete z nerazrušljivo zvezo! — No, poslušajte, kaj vam pravim! — Ako je moj notranji glas res istinit, — glejte, za Boga, da se svojih grehov

kesate in se pomirite z vašim sinovcem in s celim človeštvom in delajte dobro, kjer morete!»

Grof Dubna, prevladan od silnega vtiska tega trenutka, je otrpnil in prebledel. Padel je na kolena poleg bolnikove postelje in si pokrili obraz z obema rokama.

Ko je Kraszinski to videl, je rekel z izrazom največje tuge: »Jaz vam oproščam, prosil bodem Boga, da vam tudi on oprosti!«

V tem je prihitela v sobo Kornelija vsa objokana, pokleknila kraj postelje in zaklicala s presunljivim glasom: »Oh oče, sladki oče — ne ostavljaj me same v moji nesreči!«

Bolnik jej je položil roko na glavo in šepetal: »Ne boj se, — dete — moje, — božji blagoslov — te bode povsod ščitil! — Pride čas za te, — ko ti — po nesreči — zasiže nova sreča! — Oh, koliko lažje bi mi bilo umreti, ko bi bila tudi Agnieszka tukaj! — Ah, pomiri se ž njo, Kornelija, — kar je bilo, to je tudi minulo in se ne dá več premeniti! — Jaz pa — jaz jej vse oproščam!«

Stegnil se je in zaprl oči, zdelo se je, da je že izdahnul. A je zopet spregovoril s slabim glasom: »Moja pisma — pošljite — vsa — knezu — Czar — tori.«

Ni mogel izreči, kar je hotel, začel je trepetati, in nekoliko trenutkov potem izdahnil je v naročju svoje razžalostene hčere.

Tretjega dne so ga pokopali v grobnici obitelji Dubne z velikim sijajem in ob udeležbi mnogobrojnega plemstva in naroda.

Jedva so se zatvorila za njim vrata grobnice, se je začel Ivan povsem drugače obnašati proti Korneliji. — Ni je več prosil in silil, da mu dela po njegovi želji, ampak kazal je proti njej neko zasmehujočo, da celo prezirno nemarnost, poleg tega pa hitel za lepimi deklicami iz bližnjih vasij, domišljeval si, da s tem vzbudi v njej ljubo-sumnost.

To njegovo obnašanje pa, namesto da bi Kornelijo žalilo, jo je delalo vedno bolj zadovoljno in mirno, ker je mogla sedaj z večjo svobodo posvečevati vse svoje delo in skrb podpiranju nesrečnikov in tužne misli obračati svetemu spominu svojih roditeljev. Ko je njen soprog to videl, se je razjaril še bolj in odpotoval v Benetke, da tam preživi predpust; rekel ji ni niti z Bogom. V Benetkah mu je prijalo bučno življenje in ostal je tam do konca sušca leta 1848.

Ko se je zopet vrnil na Orlovgrad, se je ogibal sprva svoje soproge z nekim kljubovalnim ponosom, a ko je opazil, da ona ni malo ne mara

za to, ampak, da se ponaša proti njemu z dose-
danjo hladno uljudnostjo, se je zopet z vsemi
silami trudil, da bi jo z dobrim pridobil, naj se
ovrže ona nemila točka ženitbene pogodbe.

Toda tudi sedaj je bil ves njegov trud
zamar.

Jel je razmišljati, ali bi ne bilo bolje zanj,
ako bi se sam ločil od nje in se oženil z drugo.
Od tega pa ga je tudi sedaj odvrčal strah, da
bi se na njegovo sramoto ne izvedel pravi vzrok
ločitve.

Te neprestane notranje borbe in muke so
ga storile še bolj besnega, poleg tega pa ga je
od nekaj časa sem začela vedno bolj moriti tudi
grešna zavest.

V tem je nastal leta 1848. upor in cesarske
vojne so hitele čim hitreje na razna bojišča.

Ko je videl grof Ivan te vseobčne priprave,
je sklenil, opasati še enkrat bojni meč, da bi
morda v krvavem boju pozabil na svojo nesrečo
v ljubezni in zadušil nemili glas vesti.

Javil se je vojnemu ministerstvu in kmalu
dobil dekret, v katerem je bil imenovan povelj-
nikom nekega polka pešcev, z ukazom, da mora
koj odriniti kot poveljnik k polku.

Ločil se je jako hladno od Kornelije in se
napotil proti ogerski meji, kjer je bil zbor, kate-
remu je pripadal njegov polk.

VII.

Izpoved.

Po Ivanovem odhodu je zavladal blažen mir po celem Orlovgradu in po daljnji njegovi okolici, družina pa in kmetje so se oddahnili pod blago roko angeljske grofice Kornelije, ki je vedno bolj širila delokrog svoje dobrosrčnosti, se vozila s Faniko od jednega ubožca do drugega in zapuščala povsod pomoč, rešitev in uteho.

Nekega popoldne v rožniku se je odpravljala zopet na svoj vsakdanji pot, ko je prihitela nakrat Fanika vsa blede in prestrašena v sobo. Boječe jo je pogledala s svojimi lepimi, črnimi očmi in šepnila: »Svetla grofica, — naš lanski pismoša, stari Fran, leži na smrtni postelji in sporoča, naj za Boga hitro greste k njemu, povedati vam ima važno skrivnost!«

»Zakaj pa si se tako splasila, dete moje?« je vprašala Kornelija z blagim nasmehom.

»Zdi se mi, da morajo biti strašne reči, ki jih vam misli izpovedati!«

»Pripravljena sem!« je rekla Kornelija resno, »sporoči našemu zdravniku, naj gre tudi on z nama, morda bi mogel še pomagati Franu!«

Fanika je odhitela, in nekaj časa pozneje so se odpeljali vsi trije v kočiji proti K.

Pri vhodu v mesto je stala majhna lesena hišica z raztrgano streho. Pred to hišico je obstala kočija, in vsi trije so vstopili v malo, nizko in soparno sobico, kjer je ležal na revni slamnati postelji stari Fran bled in suh, — sama kost.

Ko je zagledal zdravnika, je iztegnil obe roki pred se in zaklical z groznim glasom: »Proč z zdravnikom — zame ni rešitve, — ne iščem zdravila za telo, ampak za grešno dušo, ki kmalu zleti pred večnega sodnika!«

Zdravnik je pogledal v grofico, a ta mu je nekaj šepnila, na kar je odšel iz sobe.

»Fran, zakaj mi niste prej sporočili, da ste zboleli in da ste padli v tako nesrečo?« ga je vprašala Kornelija sočutno.

Bolnik se je polagoma dvignil in odvrnil z bridkim nasmehom: »Oh, svetla grofica — kmalu boste čuli, zakaj sem se bal vaše pomoči kakor vrag križa.«

Nato jej je pripovedoval sedaj s slabim, sedaj s presunljivim glasom, vzdihaje, plakaje in mahaje z rokama, kako je prišlo onega nesrečnega jutra tisto Otokarjevo pismo v roke grofa Ivana, — kako ga je ta omamil z zlatom, da bi mu oddajal vsa pisma, ki so si pisali Otokar, Kornelija, Fanika, Vaclav in mati, — in kako je on sam enkrat iz radovednosti odprl jedno Otokarjevo pismo, in tako s tem zvedel celo spletko.

Prenehal je nekoliko v pripovedovanju, vzdihnil nekolikokrat in zopet nadaljeval: »Ko sem čul, da vas hoče grof Ivan za ženo, sem razumel koj vzrok te spletke. Hotel sem odkriti vam in vašemu pokojnemu očetu celo zadevo, — ali bilo je, žal, že prepozno! — Vi ste bila že poročena, poleg tega pa se je grofu Ivanu zopet posrečilo, pomiriti mi vznujeno vest s suhim zlatom! — Podaril mi je 100 cekinov, a jaz sem se umiril in si mislil, da je za vas bolje, ako ste žena gospodarja tolikega bogastva nego njegovega sinovca, ki bi Bog ve kedaj ali nikoli ne mogel nastopiti gospodarstva. A ko sem videl in čul, da vas je ta možitev onesrečila, me je začela mučiti grešna vest, a z grehom pridobljeno zlato me je peklo kakor peklenski ogenj. Zapustil sem službo, v kateri sem si obtežil dušo s tolikim grehom, in se udal pijančevanju, da bi s pijačo

zadušil v srcu nemilega črva. Tako sem zapravil po malem ves ta grešni denar in naposled mi ni ostalo ničesar drugega nego ta podrtá koliba!

Starec je obmolknil in se zagledal boječe in obupno v Kornelijo, dočim je ona vsa potrta sedela na revni klopi in bridko jokala in si krila obraz z robcem.

Izpoved umirajočega grešnika jej je otvorila šele sedaj pravi pogled v grozni propad, v katerega je bila pahnjena nada prve njene ljubezni z ostudno prevaro kletega soproga!

Prihajali so k njej od nekega časa sem sicer marsikateri glasovi o Otokarju, ki so budili v njej vedno močnejše prepričanje, da ni bil tako zloben in napak, kakor so ga bili razvpili, a neki notranji glas jej je govoril neprestano, da jo je on zvesto ljubil do tedaj, ko je pobegnil v daljnji svet! Na drugi strani pa jej je ostalo nekoliko vprašanj, na katera si do sedaj ni mogla odgovoriti. Zakaj jej nikdar več ni pisal? — In zakaj ni pisal njegov pobratim Vaclav svoji materi?

Na ta vprašanja je dobila sedaj grozen odgovor v izpovedi umirajočega grešnika!

»Ali še imate ono Otokarjevo pismo, ki ste ga sami prečitali?« ga je vprašala jokaje.

»Imam!« je odvrnil starec, se obrnil na slamnati postelji in izvlekel zaviti list. »Tu imate,

svetla grofica, — pripravil sem ga že naprej za vas.«

Kornelija je prišla s trepetajočimi rokami podano jej pismo in je naglo čitala, pri tem je bolj in bolj bledela, dočim se je v njenem srcu budila vedno hujša bôl, ko je zbirala na nemem papirju mrtve črne črke, a iz črk sladke nežne besede, polne najiskrenejše in najzvestejše ljubezni, s katerimi jo je on — ah — mili Otokar prosil in zaklinjal, naj se ga za Boga usmili in mu vsaj s samo nekolikimi besedami priobči vzrok dolgega molčanja!

Ko je prečitala to pismo do konca, je vzkliknila s presunljivim glasom, zagrabila z obema rokama v prazen zrak, omahnila in padla v naročje priskočivše Fanike. Ta je viknila od straha, na to pa je prišel noter zdravnik, pomagal jej držati brezzvestno grofico in skušal razna sredstva, da bi jo zopet prebudil.

Ko je Fran to videl, se je na slami zvijal in klical z groznim glasom: »Gorjé, gorjé — vzbudite jo, — vzbudite, — že me davi smrt, — a — ona mi — še ni odpustila!«

Njegov klic je prebudil Kornelijo iz nezvesti. Polagoma se je zravnila, dvignila obe roki nad njim in rekla: »Jaz ti odpuščam, Fran, — naj ti oprosti tudi Bog!«

Te besede so delovale na umirajočega kakor kak čudež. Obraz se mu je razvedril, oči pa so se mu zagledale proti nebu z blaženim mirom. Sklenil je roki, stresel se še enkrat in nehal se premetovati. Bil je mrtev.

Kornelija je otrpnila in šepnila: »Bežimo s tega mesta groze, — hu — bežimo domov!«

Šli so ven in našli na hodniku starko, Franovo sestro. Kornelija jej je stisnila nekoliko zlatov v roko in rekla: »Ravno vam je umrl brat. Vzemite to za njegov pogreb!«

To rekši, je odhitela z zdravnikom in s Faniko in brzi konji so jih naglo odpeljali proti Orlovgradu.

Med potom ni spregovorila besedice, kazala je neko nemo srčnost, a prišedši domov je rekla Faniki: »Draga, idi hitro z gospodom zdravnikom k stari Hrubikovki in poglej, ali jej je že bolje!«

Fanika se je trenutek obotavljala in odvrnila s težkim glasom: »Svetla grofica, ali bi ne mogel oditi gospod zdravnik sam, — jaz pa ostanem pri vas? — Saj jej je tako bolje, odkar je prišel gospod Vaclav!«

»Kaj, ali je njen sin tukaj? — Kedaj je prišel?« je vprašala Kornelija.

»Včeraj dopoldne,« je odvrnila Fanika. Kornelija se je zamislila in rekla: »Tem bolje, draga, da je prišel on, a poleg vsega tega pa želim

vendar čim preje čuti, kako jej je! — Zato hitro odidi k njej, zame ne bodi v skrbi, srce mi je že otrpnilo za vsako bôl!«

S temi besedami nekoliko umirjena je hitela Fanika iz sobe, da čim preje izvrši ukaz grofice.

Kornelija pa je brzo stopila k oknu in ko je videla, kako se je Fanika z zdravnikom zgubila za grmovjem velikega vrta, je vzela hitro papirja in pero in napisala nekoliko vrst. Potem pa odhitela na vrt in jo mahnila proti ribniku, korakaje sedaj naglo, sedaj počasi in oziraje se vedno okoli, da bi je nikdo ne zagledal.

Ko je prišla k ribniku, je stopila na kameniti rob in se za trenutek zagledala v bistro vodo. Potem je prekrizala obe roki preko prsij, pogledala proti nebu in zaklicala: »Ah, oprosti mi, Otokar, da sem se ti izneverila in verovala bolj tvojim sovražnikom nego pa svojemu srcu, ki te še sedaj ljubi! Z Bogom svet, — ah, a ti, o Bog, sprejmi milostljivo mojo dušo!«

Ko je to izustila, — se je nagnila preko roba in se vrgla v mirno vodo. Valovi so se zgrnili nad njo, a za trenutek jo zopet dvignili na površino. Pokazala se je sedaj roka, sedaj glava, naposled se je pa zopet potopila.

V tem je skočil od leve strani visok in krepek mladenič v vodo in odplaval hitro tja, kjer je nesrečnica trenutek prej utonila. Potopil

se je za njo v vodo in se pokazal zopet na površini.

Drže nesrečnico nad vodo je plaval z zadnjim naporom svojih sil proti mramornatim stopnjicam. Priplaval je srečno do stopnjic, naložil si jo na ramenj, šel z njo na suho in zaklical nekolikokrat iz vsega grla vrtnarjevo ime. Mladenič je bil Vaclav. Ko je dobil vest, da mu je mati zopet zbolela, je prišel prejšnji dan z Dunaja in prebdel celo noč kraj njene postelje, stregel jej in jo negoval z najnežnišo detinsko skrbljivostjo. Ostal je tudi po dnevi poleg nje in se umiril še le tedaj, ko je izjavil zdravnik, da je minula vsaka nevarnost; — a ko je bolnica pred večerom zopet zaspala, ni mogel več ostati v soparni sobi in je šel na vrt, da bi se malo razbistril. Počasi se sprehajaje je krenil nehoté proti Orlovgradu. Ni si mogel raztolmačiti, kaj ga neprestano vleče proti tem ponosnim dvorom, v katerih vlada »nova grofica«, poleg nje pa ohola njena služkinja, ki sta obe z ostudno nezvestobo otrovali njemu in Otokarju vse nadaljnje življenje. Zatopljen v vsakojake žalostne misli, je prišel blizu ribnika in opazil od daleč grofico Kornelijo, kako koraka proti vodi. Hotel je že nazaj, da bi se ne srečal z njo, ko je naenkrat še pravočasno zapazil, kako se ona pripravlja, skočiti v vodo. Tekel je potem, kakor hitro je mogel, in ko je

ona skočila v vodo, je skočil hitro za njo in jo srečno rešil.

Na njegovo klicanje je pritekel kmalu vrtnar, malo pozneje pa Fanika z zdravnikom. Ko je deklica zagledala ta prizor, začela se je bridko jokati. A ko je zdravnik pregledal brezzavestno in rekel, da se kmalu prebudi, ni se mogla Fanika vzdržati prevelike radosti, objela je Vaclava okoli vratu in oduševljeno vzdiknila: »Oh, dokler bodem živa, ne pozabim, gospod Vaclav, da ste mi rešili angeljsko mojo gospodinjo! — Ah, zahtevajte sedaj od mene, kar vam je drago — vse vam hočem storiti in žrtvovati, naj bo tudi moje življenje; — ako bi ne bilo vas in vašega junaštva, — bila bi ona mrtva — in kmalu bi tudi mene krila črna zemlja.«

Vaclavu se je nagrbančil obraz, ni veroval prav temu navdušenju in rekel resno! »Drugi-krat o tem, — lepa gospodična, — sedaj pa naj nam bodi prva skrb, spraviti grofico v grad in storiti vse potrebno, da ne bi ubožica obolela!«

Nato se je pripeljala kočija iz grada, a nekoliko trenutkov pozneje se je prebudila Kornelija iz nezavesti.

Zagledala se je začudeno v prisotne in opazivša Vaclava vsega mokrega, nasmehnila se tužno in rekla: »Vi ste torej moj rešitelj? — Ah, zakaj me niste pustili doli? Ah, kako je lepo,

počivati na dnu vode! Videla sem tam krasne dvore iz čistega stekla, ki se je lesketalo v tisočih bojah; na zlatem prestolu je sedela vodna vila, divnega angeljskega obraza, in objemala njega, — njega, — ah milega Otokarja!»

Navzoči so otrpnili, ko so videli, da revica v mrzlici blede. Dvignili so jo na voz in jo odpeljali počasi v grad, a ko so jo položili v posteljo, prišla jo je ljuta vročica. Na srečo pa je zdravnik koj pogodil, da je vzrok bolezni bolj razburjenost nego morda prehlaja v vodi, in jo je po tem tudi zdravil, — pri svojem trudu pa še imel dva jako pridna pomočnika: Vaclava in Faniko, ki sta se pri njeni postelji menjavala noč in dan, bdela nad njo in ji stregla s poržtovalno skrbljivostjo.

Tretjega dne je Kornelijo zapustila nevarna vročica, deset dnij pozneje pa je že toliko okrevala, da je mogla hoditi po vrtu naslanjaje se na roko Fanike in Vaclava. Ta je bil s svojim vedenjem največ k tem pripomagal, da je grofičina bolezen minula tako hitro. Odkrila mu je bila Fanika vse spletke, ki so naredile Kornelijo Ivanovo žrtev in katere so zajedno bile tudi vzrok, da Fanika ni dobila nobenega njegovega pisma. Ko je Vaclav to čul in izvedel pravo resnico, se je zgrozil nad tolikimi zločini kletega grofa Ivana, potem pa je postal besen od jeze, ga pre-

klinjal in se zaklinjal, da svojega nesrečnega pobratima Otokarja ljuto osveti! Grofico Kornelijo pa je začel obžalovati in občevati ž njo z neizmerno nežnostjo, ki jej je pomagala več nego vsa zdravila, jo tešila in vzpodbujala z ugodnim prepričanjem, da vsaj Otokarjev pobratim ne dvoji več o njeni nedolžnosti!

Kot grofičin rešiteij je imel sedaj nekako pravico, prihajati češče v grofovski grad, in posluževal se je te pravice tem obilneje, ker je našel v vsakem času dneva povoda priti in pogledati, ali bi morda grofica, ali Fanika potrebovala njegove pomoči.

Koj pri svojem prvem sestanku s Faniko je opazil, da se ona zanj zanima še bolj nego prej na Dunaju, in da se spominja onih lepih dni, ko jej je dvoril na Dunaju, in skoraj mu je srce zvona vzplamtelo z burnim plamenom ljubezni. Ker ni imel dovolj srčnosti, jej odkriti to ljubezen, se je tolažil z domišljijo in si gradil gradove po zraku o bodoči sreči poleg ljubljene deklice. Te sanjarije pa mu je skoraj zmedla nemila resnica, ki ga je spomnila, da tečejo lepi dnevi njegovega bivanja na Orlovgradu že proti koncu.

Njegova mati se je bila zopet ozdravila. Ni imel torej več vzroka, ostati še dalje na Orlovgradu, ampak moral je hiteti na Dunaj, ker je imel rigoroze pred vratmi.

Razun tega pa je grofica sklenila, poslušaje svet svojih zdravnikov, da gre še to leto v morsko kopelj Ostende, da se tam povsem okrepi in razbistri. Fanika pa je morala ž njo, in tako mu ni preostajalo drugega nego jej čim preje razodeti svojo ljubezen.

Osrčil se je hitro, počakal jo nekega krasnega večera na vrtu, peljal jo do osamljene klopi, obdane od vseh strani z gostim grmovjem, in jej tam razodel svoja čuvstva s prva neodločno, potem pa z vedno bolj ognjeno zgovornostjo. Namesto odgovora pa je ona zaplakala od sreče in se sklonila z licem na njegove prsi. Dolgo jo je držal tako objeto in jej poljuboval ustni in od solz rosno lice.

V tem je zašumelo nekaj v grmu, a ko sta se obrnila, sta zagledala grofico Kornelijo, ki ju je motrila z blagim nasmehom.

»To je lepo, otroka moja!« je vzkliknila veselo in tlesnila dlan ob dlan. »Vedela sem že, da pride do tega, in drago mi je, da se nisem prevarila.«

To rekši je pristopila k njima, prisilila ju, da sedeta poleg nje na klop in začela razgovor o njiju bodočnosti, o lepem življenju na deželi, in kako bi jej bilo drago, ako bi Vaclav mogel in hotel ostati pri njima na Orlovgradu, in rekla naposled z neko naglico:

»Morete si torej sami predočiti, dragi gospod Vaclav, kako bi mi bilo težko, ločiti se od moje mile Fanike, katero ljubim kakor svojo lastno sestro, ker sem ž njo zajedno odrastla in preživela vse prijetnosti in nezgode svoje prošlosti!«

Vaclav jo je začudeno pogledal.

»Vi se temu čudite, gospod Vaclav? — Torej vam ni znana minulosť vaše drage?« ga je vprašala Kornelija, se obrnila proti Faniki in vzdiknila: »Zakaj mu še nisi ničesar povedala o svojem rodu?«

Fanika se je zmedla in odvrnila gledaje na tla: »Nisem, ne upam si odkriti tajnosti, s katero bi se mogla odkriti tudi tajnost tvoje slavne rodbine.«

Kornelija je bila ugodno iznenadena. Objela je Faniko in rekla: »Oh, draga, sedaj vidim, kako si zvesta mojemu rodu! A Vaclav je sedaj tvoj, moreš mu svobodno povedati vse, ker sem uverjena, da nas ne izda nikomur.«

Nato se je obrnila proti njemu in rekla z milim nasmehom: »Ne morem dovolj pohvaliti vaše plemenitosti, da ste jo ljubili in pri tem ne vprašali za njen rod. Tem dražje pa vam bo, ko boste čuli, da je tudi ona gosposkega in slavnega rodu!

Njen oče je bil poljski plemič in poseben prijatelj mojega očeta in je umrl kot kapetan v

krvavi bitki pri Pragi, zapustivši Faniko kot majhno dete v zibelki.«

Vaclav je bil ves zmeden. Pogledal je sedaj jedno, sedaj drugo z izrazom največjega začudenja. Potem je izpregovoril: »Svetla grofica, vaša plemenita dobrota proti nama obema in nenadani vtisek vaših zadnjih besed me spreletavajo kakor sladek sen, napoveduje mi srečno bodočnost. Toda kraj vse moje svete želje, da se vam skažem celo svoje življenje hvaležnega, je moj um vendar preslab, da bi mogel uvideti način, s katerim bi se uresničenje mojega nagnenja uravnalo po namenu vaše dobrotljive in plemenite želje! — Jaz postavnem pravnik, in ne vem, ali mi bo mogoče v tem poklicu najti tukaj ali vsaj v bližini moji strokovni naobrazbi primerno službo!«

Kornelija se je nasmehnila in veselo odvrnila: »Glej, že sedaj govori kakor kak odvetnik! — No, mislila sem tudi jaz na to, dragi moj gospod Vaclav, in sem poskrbela, da tudi od te strani ne bo zaprek! — Naš stari upravitelj Slabý mi je rekel nekega dne, da je že onemogel za službovanje, in da bi mu bilo drago, ako bi mu za časa oskrbela naslednika. — Ako vam ugaja življenje na deželi, ostanite pri nas, vežbajte se pri njem v gospodarstvu in po enem letu morete stopiti na njegovo mesto. Letna plača je

2000 gld., razun tega pa stanovanje in drva s pravico na primerno pokojnino.

Vaclav je bil ves presenečen in na prvi hip ni vedel, kaj naj odgovori. Fanika pa je vztrepetala od radosti in mu namignila, naj vzprejme to ponudbo. A on je vzdihnil in vprašal: »Kaj pa poreče k temu svetli grof Ivan, kadar se porne domov?«

»To je moja skrb, dragi Vaclav!« je odgovorila Kornelija resno, »dam vam pošteno besedo, da boste mogli v tej službi ostati, dokler vas bode volja! — Razumeva pa se samo po sebi, da ne bode brez podpore za časa svojega vežbanja v gospodarstvu, imeli bode letošnjih tisoč goldinarjev, dokler te službe stalno ne dobite! Vzprejmete torej to ponudbo?«

Vaclav je pogledal Faniko, a ona ga prijala za roko, zaplakala od radosti in padla zajedno z njim pred Kornelijo na kolena, zahvaljujé jo na taki milosti, in jej močila roke s solzami najiskrenejše hvaležnosti.

Kornelija je vstala naglo s klopi, ker se je bala, da bi tudi njo ne prevladale solze, in rekla z ginjenim glasom: »Bog blagoslovi vajino ljubezen, otroka, in ohrani vama srečo tega trenutka čisto in nekaljeno za celo življenje!«

To rekši, je potegnila Faniko k sebi, jo objela in rekla: »Sedaj pa, otroka moja, pustita

me samo, idita se sprehajat na vrt in izbrbljajta se, kolikor je vaju volja, po nekaterih dneh se bosta morala zopet ločiti. — Jutri pa bomo vsi delali in se pripravljali na pot, tako da odpotujem po nedelji v Ostende!«

Zaročenca sta poljubila grofici roko in odšla s počasnim korakom iz grmovja in se držala za roki.

Kornelija je gledala še nekoliko trenutkov za njima skozi grmovje, a ko sta izginila, je sedla zopet na klop in vzdihnila: »Ah, Bog, zakaj nis tudi meni dosodil take sreče v ljubezni!«

VIII.

Dnevi blaženstva.

Dva tedna sta bila že minula, odkar je prišla grofica Kornelija s Faniko v Ostende, a ni bilo še opaziti ne na jedni ne na drugi strani, da bi ju bili samo nekoliko razvedrili in razbistrili mnogobrojni gostje, vtiski divne okolice, zdravi zrak in čarobni pojavi sinjega morja.

Kornelijo je bila koj od začetka objela neka tiha tuga, katere se ni mogla otresti niti v najveselejši družbi. Zato je najrajša posedala sama, daleč kje od kopeli na kameniti obali in gledala v zelenkaste valove veličastnega oceana, ki jej je odnesel nesojenega jej dragega v daljnji tuji svet!

Nekega soparnega popoldne je šla zopet proti severni strani obali na sprehod, kjer so se dvigale strme pečine. Fanika jo je spremila do njej najljubšega mesta, do male ravnice, katero so od obeh stranij obkrožale ogromne pečine, izmed katerih se je otvarjal prekrasen razgled na

morsko površino. — Ko je videla, da je Kornelija danes posebno otožna, je hotela ostati pri njej. A grofica jo je prosila z blagim nasmehom, naj jo pusti samo, da se more zaglobiti v božanstvene ideje velikega Mickieviča, in naj pride prilično dve uri pozneje po njo.

S težkim srcem jo je ubogala Fanika in šla zopet proti kopelji.

Kornelija pa je sedla na velik gladek kamen, odprla prekrasno vezani zvezek Mickievičevih pesmij in začela polglasno čitati lepo balado »Czati«. Prečitavši jo, se je obrnila nehoté proti morju in neka nepremagljiva sila jo je vlekla bliže k obali. Naslonila se je ob pečino, a ko se je zagledala v zelenkaste morske valčke, se je je polastila zopet stara hól in jej izvabila na blede lice obilne solze. Jok njen je postajal vedno glasnejši; naposled je zaklicala proti morju: »Oh neusmiljeni, varajoči vi valovi, — usmilite se me uboge, in recite mi — ali ne vidite nikjer mojega milega, sladkega Otokarja? — Ali ste ga morda pogreznili, da sedaj ubožec počiva na vašem hladnem dnu? — Oh, Otokar — Otokar, — ako si prišel v drugi svet, — ali si me preklel v svoji zadnji uri? — Ah zakaj pa bi me preklel, — ko sem nedolžna — nedolžna kakor novo rojeno dete!«

Zakrila si je obraz v obe dlani in začela še huje jokati in se tresti od silne boli. V tem pa so se začuli za njo koraki. Naglo se je ozrla in — malo da jej ni počilo srce od nenadanega čuvstva. — Pred njo se je prikazal — Otokar z njenim Mickievičem v roki, stojé nepremično kakor okamenel, bled in prepadel v obraz, kakor da je vstal iz groba.

»Otokar!« je viknila s presunljivim glasom in mu padla z razprostrtimi rokami v naročje.

Ko je Otokar videl, da je postala ubožica brezzavestna, jo je prijel z močnimi rokami, jo odnesel na ravnico in jo položil na mehki pesek, podpiraje jej z roko sklonjeno glavo. Za nekoliko trenutkov je zopet pogledala. Ugledavši njega se mu je nasmehnila sladko in spregovorila: »Torej sem res umrla in sem že v nebeškem raju, ker si ti poleg mene, mili Otokar?«

Mladenič je otrpnil, ko je pomislil, da je morda izgubila pamet.

»Ne, draga Kornelija,« je odvrnil komaj dihaše, »živiva še na tem svetu! — Jaz sem se pred dvema tednoma vrnil iz Amerike, nisem se mogel več upirati silnemu hrepenenju, ki me je neprestano vleklo proti Orlovgradu, da te še enkrat vidim, potem pa umrem. Ko pa sem prišel skupaj z Vaclavom, sem zvedel od njega vse spletke kletega tvojega soproga, in ko sem čul,

da si odpotovala v Ostende, sem se odpravil hitro sem!»

»Ne, ne, dragi Otokar,« je rekla ona naglo, zaprla oči in nasmehnila se sladko, »ti me varaš — sredi raja sva, — sredi raja!»

Otokar se je razburil, ni vedel, kaj naj ž njo počne tukaj daleč od vsake pomoči. Na srečo so se začuli nedaleč glasovi. — Hitel je na konec ravnice in zagledavši dva ribiča, ju je poklical in odnesel z njihovo pomočjo onesveščeno, stopaje z največjo opreznostjo po strmih pečinah navzdol. Od daleč jih je že opazila Fanika, ki je bila namenjena, iti po grofico, viknila od strahu in letela jim nasproti jokaje in obžalovaje jo.

»Peljite nas do njenega stanovanja in pošljite hitro po najboljšega zdravnika!» jej je zaklical Otokar od daleč. »No, ne jokajte tako, sicer bodo ljudje mislili, da se je Bog ve kaj prigodilo!»

Hodé počasi so jo prinesli do njenega stanovanja in jo položili na postelj, a kmalu na to se je zbrala okoli hiše množica ljudi, ki je vpraševala in ugibala, kaj se je pripetilo lepi „otožni grofici“.

V tem je stopil v sobo zdravnik. Začel jo je najprej pozorno preiskovati, a ko je videl, da v vročici jedino z Otokarjem in o njem govori, se mu vedno smeje, mu sladko stiska in poljublja

roko in lice, je pogodil koj pravi vzrok njene bolezni.

Poklical je grofa na stran in mu rekel resno: »Ne zamerite mi, ali moram vas prositi, da mi iskreno poveste, ali vas grofica ljubi?«

»Ljubi!«

»Ali se že dolgo nista videla?«

»Leto dnij.«

»In danes sta se nenadano sešla?«

»Tako je!«

»Hvala vam! — Sedaj vem, da je vzrok njene vročice jedino prenapetost živcev radi nenadanega sestanka. Tu pa ni drugega zdravila, kakor da ostanete pri njej in da ž njo čim nežneje postopate! Vi ste vzrok, da je tako naglo zbolela, in vi jedini jo zopet brzo ozdravite, ako storite, kar sem vam povedal!«

Otokar je bil s to dijagnozo zadovoljen in za nekaj dnij uvidel, da se zdravnik ni varal.

Kornelija je vzročico prebolela, nehala je blesti in ker je videla Otokarja vedno poleg sebe, je okrevala zopet v kratkem času.

Ko je Otokar videl, kako ga ona ljubi, in ko si je predočil, koliko je ubožica pretrpela posebno po oni usodni izpovedi starega Frana, je čutil v srcu neizmerno ból, ker je šele sedaj mogel prav razumeti vso nesrečo, katera je njima obema izšla iz spletk kletega njenega soproga.

Zato sta preživela prve dni po sestanku v neprestani tugi in vzdihovala in jokala, kakor da bi morala oba umreti. Skoraj pa je minula tudi ta burja in neizmerna ljubezen je razpršila vse te oblake boli in obupa in kmalu jima je zasijalo čisto solnce blaženstva in sreče. Pozabila sta vse pretrpljene muke in živela jedino sedanjemu trenutku najdene sreče in nista mislila več ne na minulost, ne na bodočnost.

Nekega krasnega predvečera sta počivala med pečinami na onem mestu, kjer sta se bila zopet našla. On je sedel naslanjaje se s hrbtom ob stalo, ona pa ga je držala z levo roko objete in z giavico počivala na njegovih prsih.

Dolgo sta se držala tako objeta; molčala sta in gledala na neizmerni ocean, občaran z divno lepoto solnca, ki se je na zapadu vedno nižje spuščalo, kakor da bi se potopilo v morje, in rdečilo nepregledno površino s prelepo škrlatno barvo.

Nakrat je začela Kornelija jokati in vzdihnila: »Ah, Otokar, glej! tako zajde tudi solnce najinega kratkega blaženstva in se nama morda kedaj zopet prikaže ali pa nikdar več!«

»Ne zajde tako hitro, ako Bog da,« je rekel Otokar, »sedaj si moja, in vse sile tega sveta te mi ne morejo več odvzeti!«

Kornelija ga je začudeno pogledala in vprašala: »Ali si zabil, da sem zakonita soproga tvojega strijca?«

»Saj vendar ne misliš ostati dalje poleg te grdobe?« je zaklical Otokar.

»Ne mislim, ločim se, ko se on povrne iz vojne! — Toda kaj nama bo to pomagalo, ko se ne moreva vzeti, ker je zakonska zveza nerazrušljiva?«

»Ah bah!« je zaklical Otokar in mahnil z roko, »ta zapreka se lahko odpravi, ako sprejmeva kako drugo vero, n. pr. protestantsko, ki je v tem pogledu mnogo bolj svobodomiselna nego pa naša katoliška vera!«

Obče je znano, s kako gorečnostjo se poljski narod, posebno pa ženski njegov spol, oklepa svoje katoliške vere in kako pretrpi skoraj v vseh slučajih rajši največjo nesrečo, da celo smrt, kakor da bi se izneveril veri svojih očetov.

Tako je bila tudi Kornelija goreče udana svoji veri, ki jej je v vsaki nesreči podajala najgotovejšo uteho in zavetje.

Zato so jo presenetile Otokarjeve besede, katerih na prvi hip niti prav pojmiti ni mogla.

Tužno ga je pogledala in odvrnila z ginjenim glasom: »Ah, nisem upala, da bi ti o meni mislil, da bi jaz hotela kedaj nezvesta postati sveti veri svojih očetov.«

Otokar se je nemilo razburil in jo objemal in miril, razlagaje jej z vso zgovornostjo, da ni greh, kadar si človek sam pomaga do tja, kjer neha božja in človeška pravica!

Toda njegove besede niso našle zaželenega odziva, — ona je vzdihnila in rekla s tužnim nasmehom: »Zahtevaj od mene, kar ti je drago, toda ne spominjaj mi več, da bi prestopila v kako drugo vero!«

Ta majhni oblaček pa je hitro izginil z vedrega neba njune sreče. Prepustila sta usodi vso svojo bodočnost in nista marala za ves ostali svet. Toda skoraj je morala Kornelija uvideti, da je moč ljubezni močnejša nego vsi njeni moralni sklepi, in da človek, ako si naloži pretežko nalogo in ako se izogiblje jednemu zlu, lahko pade v drugo še težje, katerega s početka niti prav razumeti ne more.

Toda ali bi jej to kdo zameril? — Ali bi jo kdo karal radi tega, da je v takih trenutkih rajske sreče povsem pozabila na nemilega soproga in se navezala z dušo in telesom na jedinega svojega ženina Otokarja? — Gotovo ne, — na njenem mestu bi vsak isto tako delal.

A ti dnevi blaženstva so minevali z nemilo brzino drug za drugim in čisto sta se presenela, ko so se gostje razhajali in ko sta se spomnila, da je sezôna že na koncu. Zato sta tudi ona

skoraj odšla in se napotila v Normandijo, da tam samotno na deželi preživita še nekoliko tednov skupaj. Tu sem je dobila Kornelija pismo od Vaclava, katero ju je hitro spomnilo, da se morata skoraj ločiti. V tem pismu jej je Vaclav javil, da se je začel občni nemir vedno dalje širiti, da je v mestu K. že nastal upor in da se je bati, da bi ne nastali tudi okoli Orlovgrada izgredi, ako bi se grofica ne povrnila kmalu, ker za njo že vzdihajo kmetje iz družina. »A bilo bi še slabše,« je završil Vaclav pismo, »ako bi prišel na Orlovgrad tudi svetli grof Otokar, nemaraje za javno mnenje!«

Ta dodatek je razburil Otokarja še bolj. Po sili je hotel povrtni se zajedno s Kornelijo na Orlovgrad, in ta je imela truda, dokler ga ni odvrnila od te nakane, predočujé mu, kako bi kazal svet na oba, ako bi se skupno vrnila domov.

S tužnim srcem sta se pripravila še tistega večera na pot in odpotovala drugega dne. Otokar jo je spremil do avstrijske meje in se med potom ž njo dogovoril, da bo prezimoval v Parizu, ona pa da pride meseca prosinca prihodnjega leta za nekoliko tednov k njemu, da preživi v Parizu predpust, ako bi se do tedaj ne povrnil grof Ivan.

Ločitev jima je bila težka, kakor da bi se ločila za vedno, tako da se celo Fanika ni mogla

vzdržati solz, kraj vse svoje radosti, ki jo je imela, kadar je pomislila, da skoraj vidi svojega milega Vaclava.

Koncem meseca kimovca leta 1848. je pripela Kornelija s Faniko na Orlovgrad.

Vaclav je dobro pogodil, da se mir in red zopet povrne, kadar pride Kornelija, ker so jo čakali družina in kmetje z najiskrenejšo ljubeznijo, udanostjo in navdušenjem, metaje jej vence v voz, sipaje cvetlice pred konje in klicaje od iskrene radosti.

Dočim so bili v bližnjih krajih nasilje in vsakojaki razgredi na dnevnem redu, je ostalo okoli Orlovgrada vse tiho in mirno pod blagim vodstvom »angelske grofice«.

Tako je minil božič in novo leto in približal se je čas, ko bi morala Kornelija v Pariz, kakor je bila obljubila Otokarju. A kadar je mislila na to pot, jo je strašilo neko še neznano čuvstvo. Od nekaj časa sem je opazovala na sebi, da postaja z vsakim dnem nekako polnejša, in na posled je ubožica s strahom spoznala, da je v drugem stanju.

»Ah nesrečnež, kaj si storil z menoj!« je pisala hitro Otokarju. »Kaj me drugega čaka na tem svetu nego zasmehovanje in sramota, kateri se morem izogniti samo s smrtjo?«

A Otokar ni bil tega mnenja. »Deluj na to, da se Fanika in Vaclav čim preje poročita,« jej je odvrnil on, »in pridi hitro sem, trudila se bova, da se ogneva z njuno pomočjo mogočim nasledkom te neprilike. Vojna bo trajala Bog ve kako dolgo, zato se Ivan ne more vrniti kmalu. Dotlej pa bo zopet vse v prejšnjem redu!«

Ona ga je ubogala in ž njenim posredovanjem je pospešil Vaclav svojo poroko s Faniko. Po svatbi jima je priobčila Kornelija svojo skrivnost in ju jokaje prosila, naj jej pomagata v ti nesreči.

»Sedaj je prišla vrsta na vaju, otroka moja,« je zaključila, »da dokažeta vajino prijateljstvo proti nama! — Jutri se odpravim v Pariz. Kadar vaju pokličem tja, pridita hitro in se nikakor ne mudita! Tam že določimo daljnje in se dogovorimo! Tu imate, Vaclav, ta popotni list, glasé se na ime Vaclav Dubský. Dobro ga shranite, potreben vam more biti v kaki mogoči nepriliki!«

Drugi dan je odpotovala Kornelija s težkim srcem proti Parizu in tam jo je vzprejel Otokar z blaženim čuvstvom v svoje stanovanje, kjer mu je v skromni samoti koncem meseca malega travna leta 1849. porodila deklico, ki je dobila pri krstu ime Emica.

Na Otokarjev poziv je hitel Vaclav s Faniko hitro v Pariz in tam so sklenili, da vzameta dete

za svoje in odpotujeta ž njim v kak daljnji kraj in ostaneta tam do tedaj, dokler ne pride čas, ko se bo Emica zopet mogla povrniti k svojim roditeljema.

Tako se je tudi zgodilo. Vaclav je odpotoval s svojo novo družino najprej v Benetke, in tam se mu je posrečilo, dobiti upraviteljstvo imetja gospe Kneževičeve v Slavoniji.

IX.

Zaslužen konec.

Cesarske vojske so zmagale na obeh bojiščih, in ko se je vojna končala, se je vrnil grof Ivan Dubna poln slave in časti na Orlovgrad. Hitel je bil kakor besen v boj, kakor da bi si želel objema smrti. Radi te njegove besne hrabrosti si je pridobival njegov polk v vsaki bitki po jedno peresce lovorike v venec njegove slave, a s tako izgubo, da se je vrnila jedva polovica živih domov.

Za tako junaštvo je bil imenovan grof Ivan generalom in dobil nekaj visokih redov.

Kornelija je otrpnila od straha, ko so jej javili, da postaja tem besnejši, čim bolj se približuje Orlovgradu, bala se je namreč, da bi morda Ivan ne bil izvedel med potom slučajno za njen greh, katerega je storila z Otokarjem. Tem bolj pa jej je odleglo, ko je prispel, ne da se jej je javil ne osebno ne pismeno, da celo

zabranil je svojim slugam, spomniti mu njeno ime. To jo je zopet umirilo in ohrabilo, in drugega dne mu je priobčila v kratkem pismu, da je prišla njegovi prevari na sled in da se vsled tega razume samo ob sebi, da ne more dalje ostati pri njem in da je sklenila, se po sodni poti ločiti od njega.

Še tistega dne je dobila njegov odgovor, ki jo je jako iznenadil. »Oba sva prevarila drug drugega,« je končal pismo, »zato so najini računi prilično jednaki. Da pa ne bode več blebetanja nego je potrebno, jemljem si čast, vas prositi, da blagovolite pri sodnji navesti kako drugo reč vzrokom ločitve, n. pr. dokazano mojo prelomitev zakonske zvestobe.

V znak, da se Vam zahvaljujem že naprej, prepuščam Vam svojo hišo v K., vilo Karlinovo in 10.000 gld. letne rente.«

Po dovoljeni ločitvi se je preselila Kornelija v svojo hišo v K. Grof Ivan pa se je kmalu udal pijači in vsem mogočnim drugim strastem in zbral okoli sebe cel harem lahkomiselnih deklic, katere so slavile z njim bučne orgije na do sedaj mirnem in neoskrunjenem Orlovgradu.

Nekega dne je izvedel, da se je Otokar povrnil iz Amerike in da živi v Parizu. Ko je to vest čul, mu je bilo kakor da bi mu odleglo pri srcu in kakor da ga vleče neka težnja, da se

pomiri s sinovcem. Skoraj pa je prevladala v njem zopet stara mržnja in ga je samo misel na javno mnenje nagnila na to, da mu je prepustil dohodek imetja na Moravskem, a samo pod tem pogojem, da mu nikdar ne pride pred oči.

Tako je minulo nekaj let, in tekom tega časa je znala Kornelija vsako poletje najti priliko, da se je sestala z milim Otokarjem sedaj v tej, sedaj v oni kopeli ali pa v kakem velikem mestu. K takim sestankom pa je prihajala večkrat tudi Fanika z malo Emico, po njeni smrti pa njen soproig Vaclav, in srečna roditelja sta ginevala od sreče, ko sta videla, kako mila hčerka napreduje in raste pod zdravim podnebjem lepe naše Slavonije.

Medtem je divjal grof Ivan vedno bolj in postajal vedno bolj krut tako, da se ga je bala vsa okolica kakor kakega strašila. Po cele dni je ali jahal na besnem konju in podiral vse, kar je prišlo pred njega, ali pa prirejeval gonje z mnogimi psi preko polj svojih nekdanjih kmetov in ni maral mnogo, ako so psi vgriznili kakega človeka, ali pa raztrgali kakega otroka. Zato je bežalo staro in mlado pred njim kakor pred kako pošastjo in matere so plašile neposlušno svojo deco grozé jej, da jo odnese „besni grof“.

Nekega večera leta 1855. se je vračal z lova proti Orlovgradu. Ko je šel skozi smrekov gozd,

je srečal na razpotju lepo kmetsko deklico, ki se je vračala iz mesta in nosila zdravila za svojo bolno mater. Ko ga je pred seboj zagledala, je viknila od strahu, prekrižala se in začela bežati.

Ivan je zbesnel in nadražil na njo svoje ogromne pse. Ti so zalajali od veselja, tekli za njo, jo dosegli v nekaj skokih, podrli in začeli grizti in trgati z ostrimi zobmi, kakor da jo raztržejo.

Ko je Ivan to videl, je pristopil počasi, zlobno se smeje. Odgnal je pse in se zagledal s peklensko naslado v ubogo nesrečnico, kateri so gledali celi komadi odtrganega mesa skozi raztrgano obleko.

V tem je dvignila nesrečnica s krvjo obrito glavo, uprla vanj-oči in hripavo izpregovorila: »Nedolžna umiram za ubogo svojo mater, katero sem hotela rešiti. Tudi ona pojde sedaj z menoj v grob! — Zato bodi preklet besni grof do groba in po smrti; kjerkoli hodiš in kjerkoli stojiš, povsod naj te preganja moja nedolžna kri!«

Glava se jej je zopet spustila na travo, ki je bila mokra od njene krvi. Vsa je strepetala, iztegnila se še enkrat in umrla.

Grof Ivan je nehoté otrpnil, spodil pse, ki so jej začeli lizati kri in hitel domu, kakor da bi ga gonile pošasti.

Tiste noči, ko je bilo že vse zaspalo, se je začul naenkrat grozovit vzklik iz njegove spalnice.

Prvi sluga, ki je spal v predsobi, je skočil po koncu in hitel k vratom grofove sobe, a ko jih je odprl, je okamenel od groze, ko je zagledal grozni prizor, ki se mu je prikazal. Vse sveče in svetilnice so bile prižgane, po sobi pa je tekal grof Ivan z dvocevko v roki. Skakal je iz jednega kota v drugi, oziral se je sedaj sem sedaj tja z izrazom straha v obrazu, mahal s puškinim kopitom okoli sebe in klical neprestano: »Na pomoč, na pomoč, oslobodite me teh pošastij!«

Sluga je stopil že z jedno nogo v sobo, da bi mu izvil puško, na nesrečo pa ga je Ivan zagledal, nameril nanj in ustrelil. Nesrečnik je bil zadet v hrbet, zrušil se je in umrl v nekaj trenutkih.

Na to je prihitel na svojo nesrečo stari upravitelj s puško v roki, da bi branil gospodarja. Toda slabo je bil splečan, jedva se je prikazal v predsobi, je ustrelil Ivan iz druge cevi vanj in ubogi starec se je zrušil prestreljen skozi prsi.

»Razbojniki — razbojniki!« je zaklical sedaj Ivan na ves glas, »to niso duhovi in pošasti, če jih podre svinčenka, — ampak razbojniki so to! — na pomoč, na pomoč!«

Na ta grozni ropot in klicanje je prihitela vsa služinčad in videla s strahom, da je grof

Ivan znorel. Ko jih je ugledal toliko skupaj, je skočil v predsobo in mahal s kopitom okoli sebe. Služinčad je začela bežati kakor da je zdivjala od strahu, on pa za njimi v skok po dolgem hodniku in udaril je še dva s kopitom po glavi, a spodtaknil se je ob truplu jednega teh nesrečnikov in padel na tla. To priliko je uporabil gozdar, močen človek, mu hitro pokleknil na hrbet, prijel ga in držal z močnimi rokami. Na to so priskočili tudi drugi, zvezali ga čvrsto in zaprli v neko čumnato, drugega dne pa so ga odpeljali v deželno norišnico v Pragi. Tamošnji zdravniki so koj izjavili, da je bolezen neozdravljiva, a da more še dolgo časa živeti, ker ima močno narav.

Nekoliko tednov potem je pozvala sodbena oblast grofa Otokarja, naj kot jedini možki član obitelji nastopi oskrbništvo in upraviteljstvo nad celim premoženjem.

Prišedši na Orlovgrad, je hotel Otokar posili, naj se tudi Kornelija preseli k njemu. Toda ona ni hotela pristati v to in mu je predočevala, kako bi jo zli jeziki vlekli čez zobe, ako bi ga poslušala, in mu vsakikrat odvrnila:

»Ostani ti na Orlovgradu, jaz ostanem tu, saj se lahko moreva često videti in sestajati!«

Otokar je spoštoval njeno voljo in odnehal, in tako sta živela ločena, toda vendar drug blizu drugega, ker jo je Otokar vsak dan obiskaval v K.

Srečno in mirno življenje jima je teklo kakor bister, miren potok, nikdar ne kaljen od hudournika strasti. Večnim predmetom najmilejšega razgovora pa je bila hčerka Emica, po kateri sta vedno vzdihovala in se žalostila, da jima ni mogoče, vzeti jo k sebi in ponašati se ž njo pred celim svetom. Kadar pa sta jo vsakega drugega leta vsakokrat v drugem mestu videla in motrila, kako lepo uspeva in raste, bili so za nju taki dnevi, dnevi najsvetejše in najčistejše sreče.

Ko sta jo zadnjikrat videla, se je bila kakor črez noč razcvetela v čarobno deviško lepoto, zato je jima bilo jedva mogoče, vzdržati se od prevelike miline, in malone da nista povedala, da sta njena roditelja.

Ko sta se vračala zopet na Orlovgrad, sta začela ugibati, katerega junaka osreči to njiju sladko angeljsko dete. Ali v tem mnenju sta si bila kmalu navskriž. Kornelija je vedno govorila, da hoče Emici povsem prepustiti izbero ženina, dasi bi si izbrala iz neplemenitega stanu, samo ako bi bil sicer dober, pošten in plemenit značaj. — Otokar pa jej je vsakokrat v tem ugovarjal in trdil, da se mora Emica omožiti edino s članom kake obitelji češkega plemstva, ki je slavna in ugledna.

Taki prepiri so imeli sicer v sebi vselej več šale nego istine, ali skoraj se je pokazalo, da se Otokar v tem vprašanju ni malo ne šali.

Ko je bil še mladenič in odvisen od strica Ivana, je gojil v sebi visoke nazore o ravnopravnosti vseh stanov, in ko se je mudil nekaj časa v Ameriki, je postal tam celo pravi pravcati demokrat.

A ko se je vrnil zopet v svojo domovino in občeval neprestano z najvišjim plemstvom, je pozabil s časom svoje svobodomiselne nazore in postal po malem prav ponosen aristokrat, ostalo je v njem jedino nespremenjeno dose-danje človekoljubje in milosrčnost proti ubogim.

Zato se je razburil in vznemiril, ko je nenadoma dobil meseca malega travna leta 1865. od Vavla iz Slavonije pismo, v katerem mu je ta javil, da se je Emica z vsem srcem zaljubila v poročnika Ivana Kneževića, sina gospe Kneževičeve, in da se je ž njim hitro tudi že zaročila.

Ko je zajedno čul, da je Knežević neplemič, odločil se je Otokar, storiti vse mogoče, da se zaroka čim preje razveljavi, dasi ga je Kornelija prosila in zaklinjala, naj pusti take prazne pred-sodke, katerih vrednost popolnoma izgine nas-proti sreči njunega otroka.

Prepiral se je radi tega često s Kornelijo in moral naposled odnehati in obljubiti, da ne pusti zaroke povsem razveljaviti, ampak da jima hoče poroko po dveh letih dovoliti, tekom tega časa

pa se bo po malem trudil, da onemogoči to zvezo, ker je sam uvidel, da bi postal nagel konec Emičine ljubezni za njo nevaren. Oba pa sta si mislila pri tem povsem nasprotno: Kornelija, da on v tem času vendar odneha in blagoslovi izvolitev hčere, Otokar pa, da dobi med tem prilike in časa, da raztrže to zvezo za vedno s počasnim a gotovim načinom.

V tem je dobil začetkom vinotoka leta 1865. iz Prage brzojavno vest, da je grof Ivan v norišnici umrl. Odredil je hitro brzojavnim potom, naj se strijčevo truplo mazili in prepelje na Orlovgrad. Vaclavu pa je naložil, da najpozneje v osmih dneh pride z Emico v Monakovo in naj tam čaka, dokler ne pride s Kornelijo tja.

Pokopal je grofa Ivana sijajno v grobnici svojih dedov, potem pa se odpočil s Kornelijo v Monakovo. Našla sta tam sladko svojo Emico z Vaclavom sicer žalostno, a popolnoma zdravo in sta skoraj znorela od velike radosti, trgala se za njo, kateri jo bo preje in močnejše pritisnil na svoje prsi. Emica si na prvi hip ni mogla raztolmačiti tolake radosti in tako nežnega milovanja teh oseb, kateri sta se jej videli nekako znani. Ko pa so jej raztolmačili, da sta to njena prava roditelja, zajokala je od radosti in začela objemati in poljubovati sedaj jednega, sedaj drugega. Vaclav je motril ta ginljivi prizor, pogledal

s solznim očesom kvišku in vzdihnil pri sebi:
»Ah dal Bog, da njen oče popusti svoje pred-
sodke in naj pusti, da doseže sirota srečno cilj
svoje ljubezni!«

Ostali so vsi nekaj časa v Monakovem,
potem pa se vrnilo na Orlovgrad, nekoliko dni
pozneje pa je zjedini orlovgrajski župnik Oto-
karja in Kornelijo v zakon tiho in v majhnem
krogu Otokarjevih najzaupnejših prijateljev.

X.

Beg.

Veličastna lepota Orlovgrada, silno bogastvo, obilnost in sijaj, a poleg tega nežno milovanje in ljubezen najdenih roditeljev so Emico tako prevzeli, da je s početka malo časa imela, misliti na svojo dosedanjo domovino, na gospo Kneževičevo, da celo na milega svojega zaročnika Ivana Kneževića. Ko pa je minula prva sila teh vtisov, si je začela predočevati, kako bi to vse moglo biti še mnogo lepše, ako bi bil on poleg nje in bi ž njo užival to veliko in sijajno obilnost.

Te misli so vzbudile v njej kmalu prepričanje, da jo hočeta roditelja gotovo iznenaditi in da naenkrat privedeta pred njo sladkega zaročnika Ivana, da jo vzame za svojo in odvede pred oltar.

Toda v tem se je sirotica hudo varala. Čakala je na to in čakala in naposled se je naveščala čakati. Zato se je odločila, sama pisati

Ivanu, naj hitro pride. Mislila si je v svoji nedolžnosti, da bosta roditelja koj na vse privolila, ko bosta videla, kako je Ivan primeren, lep in dober mladenič.

Nekega dne je šla v knjižnico, da bi mu tam pisala. Jedva pa je bila s pismom na pol gotova, sta se oglasila roditelja v levi sobi. Skrila je hitro pismo, pero in črnilo, sama pa je stopila za veliko omaro s knjigami, ker ni hotela, da bi jo našla tukaj.

Nato je vstopil v sobo njen oče, koj za njim pa mati, ki ga je prosila z jokajočim glasom, naj opusti svoj sklep. A on jej odvrne z razjarjenim glasom: »Ne govori mi več o tem, ako me samo nekoliko ljubiš, ker jaz, grof Otokar Dubna, katerega predniki so se bojevali v križarskih vojnah, ne dovolim nikdar, da se moje dete omoži s tem nesrečnim Kneževićem, katerega praded je bil morda kak Trenkov pandur ali požigalec! — Ne, nikdar — jaz bi jo rajši videl mrtvo, nego pa doživeti kaj takega, ker sem prepričan, da se bodo za njo trgali sinovi najvišjega plemstva! — More mu pisati, kolikor jej je drago, on ne bo čital njenih pisem!«

Več ni mogla čuti Emica, ker sta roditelja šla skozi desna vrata v drugo sobo.

Stopila je zopet iz svojega skrivališča blede, objokana in trepetajoča na celem telesu, malo da

se ni zrušila od velike bôli; zato je sedla na divan in začela tiho plakati. Nemilo prepričanje, da jej oče nikdar ne bode dovolil, omožiti se z Ivanom, jo je tako užalostilo, da je na prvi hip sklenila, končati svoje življenje.

Po malem pa je prišla na novo osnovo in si mislila: »Kako bi bilo, ako bi pobegnila k njemu na Dunaj?«

Ta misel je dozorela v njej v gotov načrt in jo povsem umirila. Obrisala si je solze iz očíj, se delala veselo in objestno in tekala z lahkimi skoki na vrt. Ko je prišla do ribnika, je sedla v mal čoln, potisnila ga od kraja in začela z lepim glasom peti Preradovićevo pesem:

»Plovi, plovi moja ladjo
U koj goder *) kraj. —«

Njena roditelja, ki sta prišla malo pozneje za njo na sprehod, sta se radovala, da je tako vesela in dobre volje in nista slutila, da to zagrinjalo navideznega veselja krije pod seboj silen plapolajoč ognjenik boli in tuge.

Ženskemu spolu prirojena bistrournost jej je pravila dobro, da bi jej za vselej utonila vsa nada, videti dragega, ako bi se njena nakana odkrila ali pokazila. Zato je sklenila, pripravljati se na svoj beg z veliko previdnostjo.

*) V kateri koli...

Iz zemljevida je proučevala posamezne železniške proge in postaje do Dunaja, iz najnovejšega Baedekerja pa je zajemala vsaj površno poznavanje ogromne prestolnice. Naredila si je tako obris bega, potem pa začela misliti, koga bi si izbrala za zaveznika, a tudi v tem je imela dobro srečo. Izbrala si je jedno svojih služkinj, mlado sanjavo deklico, ki jo je ljubila in oboževala kakor kakšno nebeško stvar.

Ta jej je pripravila iz mesta K. prikladno možko obleko in druge potrebne reči in oskrbela voz, ki naj bi jo pripeljal do prve železniške postaje. Nekako koncem meseca listopada je bilo že vse pripravljeno na osnovani beg. Tistega večera sta šli, ona in služkinja rano k počitku, a samo na videz. Ko je na Orlovgradu vse zaspalo, ste vstali zopet obe in začeli hitro delati, da dovršita zadnje priprave za beg. S pomočjo služkinje se je preobrazila Emica tako dobro, da bi je nikdo ne mogel spoznati in da si je vsak moral misliti, da je res fant — in to jako krasen fant. Svoje dolge zlate lase omotala si je čvrsto v tankih kitah okoli glave in si jih zakrila pod možko lasuljo dolgih temnih kodrov. Na zgornje ustnice si je prilepila male, temne brčice, in da bi bila bolj podobna možkemu, potemnila si je barvo obraza, vratu in rok z orehovim sokom.

Okoli dveh pó polnoči je smuknila s služkinjo skozi mala severna vrata na dvorišče. Zunaj je bila temna oblačna noč. Mlado nedolžno srce jej je na prvi hip vztrepetalo, že se je začela obotavljati, ali bi ali ne bi dalje. Toda sladka misel, da pride skozi to črno tmino do svetlobe zaželjene sreče, in da bode gledala v poštene oči milega svojega Ivana, jo je brzo ohrabrila. Prijela je služkinjo za roko in hitela ž njo z lahimi koraki do razpotja kraj smrek.

»Pazi, draga Sofija, pazi, da se stvar ne odkrije!« jej je šepnila med potom.

»Ne bojte se, svetla grofica, od mene ne izvé nikdo besedice, in naj bi me živo pekli! — Kočijaž pa, ki vas do zore pripelje do kolodvora, ni nikdo drugi nego preoblečeni moj ljubi, in on bo že meni na ljubo varoval to skrivnost!«

Na razpotju je že stal voz z dvema ognjenima konjema. Emica je sedla v voz, poljubila še enkrat služkinjo in kmalu sta ognjena konja potegnila in jo odpeljala v temno noč.

Z jutranjim vlakom je prispela Emica srečno na Dunaj. Bilo je dobro, da si je v zadnjem trenutku zapalila svalčico in nataknila na nos modre naočnike, zdelo se jej je namreč, da pogledujejo mnogobrojni policisti na kolodvoru vsaki deklici in vsakemu fantu v obraz.

Najela si je izvozčka in se odpeljala v hotel Munsch, kjer se je vpisala v knjigo za tujce pod imenom Josip Müller, trgovski potovalec iz Frankobroda. Na to se je pripravila in hitro očistila, potem pa se koj napotila trepetaje od radosti najprvo v konjiško kosarno, da poišče Ivana. Razun nekoliko ulanov in huzarjev, ki so čistili hleve in dvorišče, ni bilo nikogar drugega v kosarni, ker so bili ostali konjiki pri vajah. Ker ni razumela ne poljski ne madjarski, je šla zopet dalje in sklenila čakati v Daumovi kavarni, o kateri je med potom čula, da se tam sestajajo obično konjiški častniki.

Dolgo je čakala tam in sedela pri oknu; vsakokrat jej je srce vztrepetalo, kadar je na ulici zagledala kakega častnika, mislé, da je Ivan. Naпослед je príbučila okoli jednajstih mala četa ulanskih in huzarskih častnikov v kavarno, ki so vpili, smejali se in žvenketali s sabljami.

Jedva diha je jih je začela motriti drugega za drugim, toda Ivana ni bilo. Častniki so zasedli nekoliko miz in jeden izmed njih je pristopil k njeni mizi, kakor da bi iskal časnike. To priliko je porabila in se ohrabrila. Dvignila se je, pozdravila častnika in ga uljudno prosila: »Gospod poročnik, ali bi mi ne vedeli povedati, kje bi se sestal s poročnikom vašega polka, Ivanom Kneževićem?«

Častnik je prijazno odzdravil in odvrnil:
»Dragi moj gospod, Kneževića ni na Dunaju — pred desetimi dnevi je odpotoval na dopust, ako se ne varam, k svoji materi v Slavonijo!«

Emici se je zmračilo pred očmi. Zagrabilo jo je nekaj pri srcu, naslonila se je ob mizo, da bi ne padla.

»Ali dolgo ostane tam?« je vprašala dalje, bojé se, da ne bi častnik opazil njene zmedenosti.

»Tega pa, žal, ne vem; ako pa je vam na tem, da izveste, izvolite se obrniti na njegovega najboljšega prijatelja poročnika Lobinskega, katerega najdete sedaj v njegovem stanovanju na Parkringu št. 85. v prvem nadstropju.«

»Hvala vam lepa!« je rekla Emica tiho in odšla z negotovim korakom iz kavarne.

»To bi bil lep drug, ako bi hotel priti med nas! — Vse deklice bi norele za njim!« je rekel poročnik, ko se je vrnil k svojim, gledaje za Emico. Ta pa je krenila skozi cesarski grad na Burgring, odtod pa proti Alsergundu, hodé brez pravega cilja in sama ne vedé, kam jo nesejo noge.

Ni marala za to, da je začel padati sneg, niti ni videla, kako se čudijo mimogredoči, da si ne razpré dežnika. Vso njeno dušo je v onem trenutku razzemala jedino le misel na milega Ivana. Kako naj ga najde? Ako bi šla za njim v Slavonijo, bi jo hitro zopet ločili od njega, ako

pa bi mu pisala ali brzojavila, bi na se obrnila pozornost redarstva, ki jo je gotovo že povsod zasledovalo! — V tem jej je prišel na misel Lobinski, že je začela razmišljovati, ali bi ne bilo najboljše, ako bi ga poiskala in ga prosila nje-gove pomoči. Toda bojazen, da bi to morda ne bilo prav Ivanu, jo je odvrnila od te misli. Začela je že obupovati, kaj naj počne v tem ne-izmernem mestu, ker ni vedela za nobeno znano obitelj, h kateri bi se mogla zateči v slučaju po-trebe. Že jej je začel prihajati hladen znoj od nekega strahu, ki jo je moril vedno bolj, ker se jej je zdelo, da jo nekaj stiska v prsih, in da jo zapuščajo telesne moči.

V tem pa se jej naenkrat razvedri obraz. Za trenutek je obstala in si mislila: »Oh, kako da se nisem spomnila, da tu nekje blizu stanuje baronesa Pavlina Weberjeva, zaročnica Ivanovega pobratina Lobinskega! Ona me gotovo sprejme kakor lastno sestro, pri njej bom imela najboljše in najgotovejše pribežališče, dokler ne najdem sladkega svojega Ivana!«

Nadahnjena z novim upanjem si je začela klicati v spomin vsa ona Ivanova pisma, v ka-terih se je spominjal Pavline Weberjeve in njenih obiteljskih odnosajev. Spomnila se je naposled, da ima njena mati v Dornbachu vilo in hitela

veselo k nekemu izvozčku in ga vprašala:

»Prosim vas, prijatelj, ali veste, kje je Dornbach?«

»Kako bi ne vedel?« se je nasmehnil kočijaž.

»In veste tudi, kje je vila baronice Weberjeve?«

»Vem tudi to. — Med vilo barona Rombera in posestvom gospoda Fichtenberga.«

»Prosim vas, peljite me tja! — Dobite 10 gld., ako čim preje dospete tja!«

To rekši je skočila Emica v kočijo, kočijaž pa je pognal konja v skok proti Dornbachu.

Ko sla bila pred vilo baronice Weberjeve, je plačala Emica kočijažu obljubljeno svoto in hitela z nekim zaupanjem, da bi šla v hišo. Na celem dvorišču ni bilo videti žive duše, a tudi vsa hiša je bila nekako pusta in prazna. Hotela je noter, a vrata so bila zaprta. Prijela je za zvonec in pozvonila, in kmalu na to so se odprla vrata in od znotraj je pogledal prestrašeni obraz stare ženske. Bila je Betika.

»Koga iščete?« je vprašala mrklo in držala vrata, da bi jih koj zopet zaprla.

»Milostljivo gospo baronico Weberjevo, ali bolje rekoč, njeno hčerko baroneso Pavlino!« je odvrnila Emica smelo.

»Ni ju v Dornbachu!« je zaklicala Betika in hotela vrata zopet zapreti. A nato je vskliknila Emica in zalomila z obema rokama: »Oh Bog,

ali so vsi pobegnili proč? — Kam pa sta odšli? — Ali se skoraj zopet povrneta?»

Služkinja sumljivo premeri Emico, obotavlja se, ali naj bi ali ne bi povedala resnico. Naposled je odvrnila zlovoljno: »Gospa baronica je odšla nekam na Nemško, baronesa Pavlina pa je pri teti Serafini v Lincu! A oprostite, mladi gospod, moram v hišo, da pripravim družini kosilo! Oh, ko bi izvedela gospa baronica, da sem se z vami razgovarjala o baronesi, — hm, gorje mi, mladi ljudje rojijo tukaj radi Pavline kakor bučele, in zato mi je baronica zagrozila, da me koj zapodi, ako bi se upala, vzprejeti za Pavlino od kogarkoli kakšno pismo, ali pa kako drugo poročilo. Ne zavajajte me torej, gospod, v nesrečo, ako ste morda tudi vi radi tega prišli sem. Jaz sem služila še pri roditeljih pokojnega barona, pa bi rada v tej službi tudi umrla. Ako ste se morda tudi vi v našo baroneso zagledali, vrnite se tja, odkoder ste prišli, ker bi vam bil tako ves trud zaman. Ako pa jej imate izročiti kaj poštenega, kar smejo čuti tudi drugi, idite v Linc, ako mislite, da vas bo pustila teta pred njo!«

Emici je bilo, da mora izgubiti pamet. Zdelo se jej je na prvi hip, da se je zarotil cel svet proti njej, da jo kaznuje za to, da je pobegnila roditeljema, da dela proti očetovi volji. Začelo se

jej je mračiti pred očmi, postalo jej je slabo, kakor da bi padla v omotico. Toda neizmerna ljubezen in hrepenenje za dragim je prevladala v njej brzo vsako drugo čuvstvo. Zbrala je vse svoje sile, nagrbnčila obraz in vprašala:

»In kje stanuje teta Serafina?«

»V samostanski ulici šte. 270!« je odvrnila Betika, Emica pa si je zapisala število v svojo beležnico in odšla z dvorišča, korakaje z zadnjim naporom sil kakor hitro je mogla.

Spomnila se je, da jej je Knežević v svojih pismih čestokrat spominjal, kako baronesa Pavlina jedva čaka, da se spozna z njo. Zato se je odločila, poiskati jo v Lincu, upaje gotovo, da najde pri njej ne samo zaželjenega pribežališča, ampak, da jej bo ona tudi pomagala, da se čim preje sestane z milim Ivanom.

Zato se je vrnila z omnibusom v mesto, okrepila se v hotelu Munsch z jedjo in pijačo, plačala svoj račun, potem pa se odpeljala na zapadni kolodvor in odpotovala s prvim brzovlakom v Linc.

Prispela je tja pozno po noči in se vlegla k počitku. Zbudila se je okrepčana in nekako ohrabrena še le ob osmih zjutraj. Ni mogla premagati svoje nestrpljivosti in šla že ob devetih iskat Pavlino. Našla je hišo in šla v prvo nad-

stropje, kjer je našla v prvi sobi njo in teto Serafino, ki sta bili ravno namenjeni iti v cerkev.

Teta Serafina je pogledala prišlo s čudnim izrazom na obrazu, na katerem se ni moglo prav razbrati, ali se čudi bolj drzovitosti ali pa lepoti tega smelega mladeniča.

A v tem je zalomila prišla z rokami in zalicala z jokajočim glasom: »Milostljiva gospa — in vi baronesa Pavlina, — ako imate samo iskrico usmiljenja v srcu, usmilite se nesrečne deklice, — usmilite se uboge, preganjane zaročnice poročnika Ivana Kneževiča, zvestega pobratima poročnika Kazimira Lobinskega, ki je prišla, da pri vaju najde pribežališče, dokler je ne vzame njen zaročnik v svoje varstvo!«

»Kje pa je za Boga Kneževičeva zaročnica?« je viknila Pavlina veselo.

»Jaz sem njegova zaročnica; potreba me je prisilila, da sem morala obleči to obleko!« je rekla Emica hitro in si zakrila obraz v obe dlani.

»Za Boga milega — za možkega preoblečena deklica!« je vzkliknila teta Serafina, se naglo prekrižala in mahnila z rokama. Pavlina pa je priskočila k došli, prijela jo za roko in veselo vprašala: »Vi ste torej gospodična Emica Dubska? — Oh, bodite prepričana, da sem že davno želela, vas spoznati! — A zakaj ste se morala preobleči, gospodična Dubska?«

»Jaz nisem več Dubskega pastorka, ampak grofica Dubna, hči grofa Otokarja in Kornelije Dubna, ki sta moja prava roditelja!« je odvrnila Emica plaho.

Serafina je osupnila, kakor da bi videla kak čudež, dočim se je Pavlina zagledala v Emico, kakor da bi je ne razumela prav. Ko je ta to zapazila, je pristopila k Serafini in rekla: »Ne sodite me prestrogo, milostljiva; kadar boste čuli, zakaj sem tako storila, boste gotovo bolj blago mislili o meni, ako imate samo nekoliko usmiljenja v sebi. Ako me hočete poslušati, vam hočem iskreno povedati celo zadevo, prej pa ko začnem, usojam si, vas prositi, da storite potrebno, da nas nikdo ne more zateči in motiti!«

»Eh, to se da lahko storiti!« je odvrnila Serafina. »Izvolite samo v posebno sobo, tam se zapremo, da nas nikdo ne bo motil.«

To rekši, gre Serafina prva, obe deklici pa za njo, a ko so bile vse tri v posebni sobi, je zaklenila teta vrata, na kar jima je Emica na kratko povedala vse one dogodke, ki so jo pripravili na to, da pobegne od svojih grofovskih roditeljev, da si poišče ljubljenega zaročnika.

V tej kratki pripovedi pa je bilo nekaj, kar je teto Serafino povsem presenetilo. Gledala je neprestano v Emico vsa prevzeta od čude. Ko

pa je končala, je dvignila roki in vzkliknila: »O Jezus, kdo bi si mogel v sanjah misliti, — da —«

V tem pa je veselo vzkliknila Pavlina: »Oh, kako sem srečna, da ste pri meni, draga Emica, in da bova mogli, ako Bog da, najino možitev skupaj slaviti! — A pokažite mi, kakšno lasuljo imate, in odkod so te brčice?«

Emica je snela smeje se lasuljo z glave, in pokazala, kako je skrivala svoje bujne lase pod njo, potem pa jej raztolmačila vse ostale posameznosti svoje metamorfoze.

Tako sta ščebljali in se neprestano šalili. Dogovorili sta se, kako bodeta pozvali Ivana, naj se čim preje vrne, do tedaj pa ostane Emica pri Pavlini, ako teta dovoli, ker bo gotovo tudi mami drago, da je vzela Pavlina Emico pod svoje varstvo.

Med tem, ko sta tako čebljali, se je zaglobila teta Serafina v resne misli in se borila sama s seboj, ali naj bi Emici pomagala dalje na njenem potu, ali naj bi obvestila njena roditelja, da je pri njej. — Konečno je prevladalo v njej sožalje. Prijela je Emico za roko in rekla: »Draga moja grofica, ne preostaja vam drugega, kakor da čim preje pišete svojemu Ivanu, da ste tukaj, in da čakate pri nas v sedanji vaši metamorfozi, dokler on ne pride po vas! Gotovo bo hitel sem, kadar izve, da ste tukaj, potem pa se koj

poročita in poročena idita na Orlovgrad. Prepričana sem, da vama roditelja gotovo oprostita, ko uvidita, da ljudje ne smejo razvezavati onega, kar je zvezal Bog v nebesih!»

Deklici sta začeli starko objemati in poljubovati jej roke in lice ter se jej zahvaljevati za njeno plemenito dobroto.

Teta se je prepustila nekaj časa objemanju in poljubovanju, a kmalu je rekla resno: »Ne radujta se prerano, otroka moja, — še nismo na cilju in moramo biti dovolj oprezne, da se nam morda ne pokvari v zadnjem trenutku vse osnove. Redarstvo je gotovo že obveščeno o Emičinem begu, zato moramo delati pametno, da jej nikdo ne pride na sled in morda stori prej vsemu konec, in ali bi bilo dobro, da ostane pri nas, ali pa, da jo skrijemo kje drugje. Po mojem mnenju bi bilo nevarno, ako bi ostala tukaj: celo naše sosedstvo bi kaj govorilo o našem lepem gostu in povpraševalo, kdo je in odkod je. Ker pa je neobhodno potrebno, da ostane v svoji dosedanji metamorfozi, mislim, da bi bilo najboljšo, ako bi še danes vse tri odpotovale v Dornbach in ostale tam v vili, dokler ne pride Knežević. Tam bo Emica najbolj varna, ker so zdaj vse druge vile prazne, in se nam ni treba bati, da bi nas tam mogel motiti kdo od naših znancev!»

Deklici sta veselo pritrdili na ta predlog, najbolj pa se ga je veselila Pavlina, ker je upala, da jej bode morda sedaj po tako dolgem času mogoče, sestati se zopet s Kazimirom v vili, na katero so jo vezali tako sladki spomini. Spomnila se je sicer hitro materine prepovedi, da ne sme s Kazimirom za časa njene odsotnosti ne dopisovati, ne se ž njim sestajati. Toda oni nesrečni trije meseci bodo skoraj minuli in zato bi ne bil tako velik greh, ako bi se zopet za nekaj časa sestala s sladkim Kazimirom, ki bi imel tako v kratkem času postati njen zaročnik in sopro, kakor je bila obljubila mati.

Serafina se je pripravila na pot, poslala Betiki brzojavko, naj priredi dve sobi in ju zakuri, in odpotovala s Pavlino in Emico s prvim brzovlakom na Dunaj. Prispela je ž njima nekako okoli osme ure zvečer v Dornbach, kjer jih je čakala v vili stara Betika in se čudila njih prihodu. Ko pa je zagledala onega mladega gospoda, s katerim se je razgovarjala prejšnji dan, in ko so jej povedali, da prenoči v vili in bode tam tudi nekaj časa stanoval, se je jezno nagrbančila in opravljala ves oni večer svoje delo nekakoleno in ježno, kimala z glavo in mrmrala: »A — a — to ne gre! — To ni vse v redu! — In sedaj naj pride iznenada baronica ali naj Lobinski

izve, kaj se tukaj dela, — o Jezus, čudne te komedije! — A kaj me briga — kar sta si nadrobili, to morata tudi pojesti, a jaz ostanem kar sem in nobenega nič ne briga.«

XI.

Usodni nasledki.

Ko je bila prispela Pavlina s teto Serafino in preoblečeno Emico na Dunaj, je bil na zapadnem kolodvoru nadporočnik Vasiljevič, čakaje nekega prijatelja, ki bi se imel pripeljati z istim brzovlakom iz St. Pöltena.

Medtem ko je prevzemal prijatelj svojo prtljago, se je šetal Vasiljevič in se nemalo začudil, ko je zagledal naenkrat med prišlimi potniki baroneso Pavlino Weberjevo poleg neznanega mu krasnega mladeniča, s katerim se je ravno živahno razgovarjala.

A še bolj se je začudil Vasiljevič, ko je opazil, kako se mu ona sladko smeje, kako mило mu gleda v obraz in ne mara za teto Serafino, ki je stopala za njo, kakor da bi ne videla in ne slišala ničesar.

Ko pa so sedle v fijakerski voz, najprej Serafina s Pavlino, a njima nasproti neznanu lepi tujec, je zapazil Vasiljevič celo, kako mu je stisnila

Pavlina roko in se mu našmehnila tako sladko, kakor da bi ga hotela poljubiti.

Vasiljevič ni bil ravno poseben prijatelj Lobinskemu, ker si je vedno domišljeval, da ta zoper njega ruje, da sam postane polkovnijski pobočnik.

Zato je z neko zlobno radostjo komaj pričakoval, da bi mu priobčil, kar je videl na kolodvoru. Sestal se je ž njim pri večerji v Kumerjevi gostilni, ga poklical na stran in mu povedal ta dogodek, pri tem pa pretiraval pojedine potankosti z raznimi zbadljivimi opombami.

Na prvi hip je Lobinski vzplamtel, ker je mislil, da je to zla šala, ko pa mu je dal Vasiljevič svojo častno besedo, da govori resnico, ga je stisnilo nekaj v prsih, kakor da mu je umreti.

Prijela se ga je silna ljubosumnost, ki ga je morila tem bolj, ker si ni mogel raztolmačiti, kako bi bilo to mogoče, da je prišla Pavlina v Dornbach, ne da bi ga prej obvestila niti z jedno besedico.

»A kdo bi mogel biti ta lepi potni drug? — Razun Arturja nima več bratov niti možkih sorodnikov. Morda je tuj človek. — Hm, hm — in pravi, da se mu je nasmihala, in da mu je stiskala celó roko!«

S takimi mislimi se je moril Lobinski, na posled pa se je nagrbančil in odvrnil ljuto Vasiljeviču: »Jutri se hočem prepričati, kako je bilo to, zato pa izvoli pridržati svoje neslane opombe

zase. Ako te pa ravno veseli, vjedati se v me, izvoli mi povedati, koga hočeš za sekundanta.«

»Kaj ti je za Boga — ti si res kakor smodnik!« je odgovoril Vasiljevič nemilo prestrašen, ker je bil Lobinski znan kot pravi umetnik v borenju in zadevanju.

Začel se je oproščevati in razjašnjevati svoje besede; s tem ga je nekako umiril. Sedel je ž njim k ostalim častnikom, ki so že začeli slutiti, da se je moralo med njima dogoditi nekaj posebnega.

Drugega dne je bila na nesrečo po vajah predstava pri novem divizijonerju, in tako je bilo Lobinskemu še le popoldne mogoče, storiti, kar je sklenil.

Vrnil se je hitro po obedu domov, dal osedlati svojega Rolanda in odjahal z naglim skokom proti Dornbachu. Blizu baroničine vile je začel počasi jezdit, da bi bolje mogel motriti, kaj se tu dela. Pod okni je jahal še počasneje in gledal neprestano gori. Naenkrat se je stresel in ves prebledel, ko je videl ob oknu za šipami Pavlino, kako se je razgovarjala z nekim prelepim neznanim mladeničem.

Ali prišlo je še hujše. Lobinskega konj je začel hrzati in Pavlina je pogledala na cesto. Ko pa je zagledala Lobinskega pobegnila je z mladeničem od okna.

Ko je Lobinski to videl, je ljuto spodbodel nedolžnega konja, ki se je vspel visoko v zrak in odhitel z besnim skokom.

Ko je prihajal do cerkve, vzbodel je konja in jahal nazaj. Sklenil je, niti pogledati več proti vili. Toda neka nepremagljiva sila izvabila mu je zopet pogled proti njenim oknom in v istem hipu je ustavil zopet konja in ga mahnil z uzdo tako silno, da se je skoraj zgrudil, ker se mu je zdelo, da mu je mahnila Pavlina z roko z okna, naj obstane. Pogledal je bolje in opazil, da mu ona namigava, naj pride k vrtu.

»Kakšne komedije so to!« si je mislil pri sebi, spodbodel konja in krenil po ozki stezi proti severni strani vrta.

Komaj je čakal tam nekoliko trenutkov, prihitela je stara Betika, podala mu skozi ograjo mal listič in se zopet izgubila v megli, ki je začela padati, napovedujé večerni somrak.

Kazimir je naglo odprl pisemce, pisano s svinčnikom in čital sledeče:

»Mili moj!

Ne bodi hud na me! — Dogodilo se je nekaj nenadanega v našem krogu, ali kaj? — tega ti za sedaj ne smem povedati. V nekaj dneh pa ti bo vse jasno in se boš tudi ti jako radoval na rešitvi zagonetke!

Cel ta čas ostanemo tukaj, toda ako me ljubiš, ne hodi sem, dokler te sama ne pozovem.

Potrpi torej, dragi Kazimir! Še nekaj dni in razumel boš, zakaj sem zahtevala to od tebe.

Tvoja verna Pavlina.«

»Čudno!« si je mislil Kazimir in raztrgal pisemce na male kosce. »Jaz se vsemu temu ne morem dovolj načuditi, vse se mi nekako zdi, da je to tajinstveno vedenje v zvezi s prepovedjo njene matere in s prihodom tega mladiča ravno počasni začetek njene nezvestobe! — Hoče, da se me znebi po malem, ker se morda boji, da bi mi srce ne razpočilo od boli! — Ha, ha! delaj, dika, kar ti je drago, jaz si bom našel dovolj utehe pri drugih deklicah!«

Vzdihnil je globoko in krenil počasi proti glavni cesti. Zaglobljen v tužne misli ni bil niti zapazil, kako se je skril prilično deset korakov daleč od steze za borov grm njegov stari tekmeč Fichtenberg, ki ga je bil zagledal že na cesti, potem pa šel za njim, da bi videl, kaj bo. Stopil je izza grma, gledal za Kazimirom in se zlobno nasmejal: »Ha, ha, to so lepe komedije! — Jeden ljubček sedi pri njej v hiši, drugi pa lazi okoli hiše kakor lisjak okoli kurnika. Jednega miluje in objema, drugega pa odpravlja s pismom! Ha, ha! — Kaj pač poreče k temu Lobinski? Ali se

bo dal tako lahko odpraviti? Ali ne bo zatrl prej tega nežnega mladiča? — In kdo je ta novi Seladon? — Oh, moram prodreti v to zanimivo skrivnost, če tudi bi me stalo Bog ve koliko truda!»

Šel je polagoma na glavno cesto, oziral se vedno proti Pavlininim oknom in se izgubil v drugi ulici.

Med tem se je naredil večerni somrak, v vili gorele so že luči. Pri mizi je sedela teta Serafina in čitala skozi velike naočnike iz neke pobožne knjige, dočim se je Emica razgovarjala s Pavlino, kako bi pisala Kneževiću. Naenkrat je vzdihnila.

»Ah, bojim se, da me je morda Lobinski zvečer spoznal, in da bi me nehoté ne izdal. — Razun tega pa bi mi moglo priti tudi redarstvo na sled, ako bi on pogostoma prihajal sem in budit pozornost tvojih sosedov!«

»Ne boj se tega, — akoravno bi bilo za me bolje, ako te je spoznal!« je odvrnila Pavlina in vzdihnila globoko.

»A zakaj to?« se je začudila Emica. »Ali se res bojiš, da bi postal morda še ljubosumen?«

»Torej nisi opazila, da je že sedaj ljubosumen?« je rekla Pavlina in se tužno nasmehnila. »Oh, ko bi vedela, kako težko mi je bilo, prositi ga, naj ne prihaja sem!«

Emica jo je objela in rekla: »Draga Pavlina, — kdo bi mogel proti tebi postati ljubosumen! — Razun tega pa ne bo trajalo dolgo, največ šest dnij, da pride Ivan, potem pa se bo tudi Lobinski tem bolj radoval, ko ga naenkrat iznenadi uspeh najinih namer!«

»Naj bode tvoja volja! Rada trpim, samo da srečno dosežeš svoj cilj!« je vzdihnila Pavlina in poljubila svojo prijateljico.

V tem se je oglasila teta in ju pogledala izpod naočnikov: »Kaj pa je s pismom za Kneževića, deca? — Ali ga še nista dovršili?«

»Napisala sem mu trikrat,« je odvrnila Emica, »a sedaj vidim, da sem se mučila zaman, ker bi nam to pismo pokvarilo vse, ako bi prišlo slučajno v tuje roke!«

Začele so se znova posvetovati, kako naj pišejo to pismo, da bi ga nikdo drugi ne razumel razun Ivana; naposled so ga sestavile tako:

»Gospod!

Kar Vam je izginilo v Slavoniji, najdete tukaj, ako čim preje pridete sem.

Baronesa Pavlina.«

Prvi stavek je napisala Emica, drugega pa Pavlina, da bi Knežević lažje pogodil smisel teh besed. Ko sta bili to pismo napisali in zapečatili, bila je ura že šest.

»Joj, kaj bomo sedaj, je rekla Emica, »šest je že, danes ne more več oditi, — a bilo bi dobro, da bi ga priporočile.«

»Ne bojte se, draga grofica,« se je oglasila teta Serafina, ako ga daste še danes v tružico, odide zjutraj rano, a najboljše bi bilo, ako ga oddaste brez znamke, ker potem pride tako gotovo, kakor da bi bilo priporočeno!«

Ta predlog je bil vzprejet. Pavlina je poklicala staro Betiko in jej oddala pismo, naj je vrže hitro v tružico. Služkinja je šla ogrnjena z velikim robcem in oborožena z velikim dežnikom, ker je zunaj začelo deževati.

Na ulici se je videl samo tu pa tam kak človek, ki je hitel naglo, da ubeži grdemu vremenu.

Blizu pošte je zagledala Betika v slabi svetlobi oddaljene svetilnice nekega človeka. Zdelo se je, da malo mara za slabo vreme, ker je brez dežnika korakal počasi, kakor da bi bila topla in vedra poletna noč. Bil je to Fichtenberg, ki nikjer ni mogel najti miru in ki je lazil sem ter tja, kako bi se rešil jednega in drugega tekmeca.

Ne malo pa se je začudil, ko je zapazil in spoznal Betiko v istem trenutku, ko je vrgla pismo v škrinjico, potem pa zopet odhitela proti vili.

»Morda je kako važno pismo, ki ga je vrgla ta čarovnica v škrinjico!« si je mislil in šel polagoma groti pošti. »Oh kako bi ga pač mogel

dobiti! — Hm — kako bi bilo, ako bi odtrgal celo škrinjico?»

Začel si jo je ogledovati in vstrepetal od veselja, ko je videl, kako gleda izmed medenih pločic jedva vidljiv rob lista, katerega Betika v naglosti ni čisto porinila noter.

»Evo ga!« je zaklical veselo in prijel z jedno roko oprezno list, z drugo pa odrival počasi počasi medene pločice. Izvlekel ga je srečno in hitel veselo domov, naredil luč in začel ga čitati trepetaje od radovednosti. Ko pa ga je prečital, se je zgrbančil, ker mu je bil pomen onih par besedij povsem nejasen.

»Za hudiča!« si je mislil. »Tako se mučim, a reč je tako blizu! — Morda je tega poročnika Kneževića že preje tajno ljubila, potem pa ga je morda kaka ljubica v Slavoniji pustila na cedilu in sedaj bi rada, da bi tudi njega ulovila v svoje mreže! — A kaj more to pomeniti? Sedaj še le vidim, da ste to pismo pisali dve ženski roki!«

Začel je krojiti pojedine stavke. »Kar vam je izginilo v Slavoniji« je pisala jedna roka, ostalo pa druga. »Kar je objekt — a Knežević je subjekt! Dal bi svojo glavo za to, da je objekt sam napisal prvi stavek! — A kdo je ta objekt? — Stara čarovnica Serafina gotovo ne, isto tako ne Pavlina, ker ona je pisala drugo; zdi se mi torej, da je ta objekt hotel naznaniti subjektu,

da prebiva v Dornbachu, s tem, da je sam napisal prvi stavek!«

»A ha!« si je mislil veselo. »Sedaj so se mi še le odprle oči! Ta objekt ni nikdo drugi kakor oni namišljeni Josip Müller, za katerega bi dal glavo, da je preoblečena deklica! — Ha, ha — sedaj še le začenja reč postajati zanimiva! — Toda čakajta otroka, zmešam vama račune, da se bosta načakala tega Kneževića! — Koj jutri naredim vse tako, da pridejo vsa vajina pisma v moje roke! — Hvala Bogu, z denarjem se da vse storiti! — Lobinski bo moral še nadalje misliti, da je preoblečena deklica res možki in pri tem še Pavlinin zaročnik, in se že pobrinem, da mi bode mogoče, predočiti mu njeno nezvestobo tako jasno, da o njej niti malo ne bo dvomil. Ko pa se mi posreči to, tedaj sem na konju, prepričan sem naprej, da v svoji naglici zbesni in naredi kako budalost, ki mi bo pomagala do zaželjenega cilja!«

Nakrat se mu je obraz stemnil. Zamislil se je globoko in naposled vzdihnil: »Oh hudobno je to sredstvo, katerega se moram posluževati, da se mi uresniči najslajši in najsvetejši sen mojega življenja! — Toda kaj naj počnem, ko jo tako ljubim, da bi moral preje umreti kakor pa si jo iztrgati iz srca? Oh Pavlina, ko bi vedela,

kako ginevam za teboj, kako te obožavam, — uvidela bi, da te nikdo bolj ne ljubi nego jaz!»

Drugega dne zjutraj, še preje ko je začel Fichtenberg svojo spletko, je dobila Pavlina z Dunaja kratko pismo od Kazimira, v katerem jo resno prosi, naj mu razjasni vzrok njenega čudnega vedenja, in naj mu iskreno priobči, kdo je oni neznani mladenič, ki sedaj živi z njo pod jedno streho.

Pavlina se je nemilo prestrašila in mu razložila v dolgem pismu celo zadevo: kako je Emica preoblečena v možko obleko pobegnila od doma, da poišče Ivana, kako je pri njej iskala in našla pribežališča, kako sta pisali po Ivana, in kako jo je Emica napotila, naj te reči nikomur ne odkrije, celo Lobinskemu ne, dokler se ne vrne Ivan.

To pismo je odpravila hitro na pošto, ker je bil Janko odšel v mesto. A to pismo, ki bi Lobinskega gotovo bilo umirilo, ni prišlo v njegove roke, ker je že Fichtenberg na pošti našel nekega diurnista, ki se mu je zavezal za dober denar, izročati mu vsa pisma pod naznačenimi naslovi. Zvedel je tedaj Fichtenberg iz Pavlininega pisma vso skrivnost in skakal po sobi raduje se, da je začel še o pravem času to spletko.

Med tem je minulo teden dnij, a Kneževiča še ni bilo iz Slavonije. Deklici, posebno pa

Emico, je začelo jako nemilo skrbeti, in poslali sta mu še jedno priporočeno pismo.

Isto tako je tudi Lobinski zastonj čakal odgovora od Pavline. Zato mu je v duši vedno bolj vstajalo bridko prepričanje, da ona res misli, povsem se mu izneveriti.

To prepričanje mu je delalo vse življenje odurno. Bil je pa preveč ohol, da bi se šel sam osebno prepričat, kaj je, in se je odločil, ne nadlegovati je čisto nič več, ampak mirno čakati, kako vse to konča.

Toda nesreča je hotela, da se je kmalu sestal s Fichtenbergom, ki je zadušil v njem zadnjo iskro nade in ljubezni. Lobinski je bil ravno v slovanski kavarni, kjer se je prepustil tihi boli sedéč pri oknu in gledaje tužno v mimogredoče ljudi.

Prišel je mimo Fichtenberg, in ko ga je zagledal pri oknu, je šel hitro v kavarno in sedel poleg njega.

»Kako se imate, dragi gospod poročnik?« ga je vprašal naglo. »Pa kje ste za Boga, da vas nisem videl že pol leta več! — Odkar vas ni pri Šperlu, se je tam vse opustilo, a lepe nimfe so pobesile glave in tožijo vsakomur, da brez vas ni življenja!«

Lobinskemu se je stemnil obraz v znak, da mu ni ravno najugodniše, da se je sestal s

Fichtenbergom. A odgovarjal mu je vendar iz uljudnosti, čeprav kratko, in ga naposled vprašal, ali je kaj novega v Dornbachu.

»Ah — mnogo novostij je tam in še kako zanimivih!« je vzkliknil Fichtenberg, kakor da je to vprašanje komaj pričakoval. »Ali še ničesar niste čuli? — Moja lepa soseda baronesa Weberjeva se moži z nekim Josipom Müllerjem, sinom neizmerno bogatega bankirja v Frankobrodu. To vam je cel roman! Müller potuje v zadevah svojega očeta; nekega dne jo je slučajno videl v Lincu in, se vanjo zaljubil tako silno, da je koj prosil za njeno roko, in to ne brez vspeha, ker sem čul, da je tudi mati že odgovorila iz Nemške, da nima ničesar proti temu, samo naj čakajo s poroko, dokler se ne vrne ona.«

Ko je čul Lobinski te besede, je ves prebledel in v glavi se mu je zavrtilo. Zdelo se mu je, da pleše cela kavarna okoli njega. Kar se mu je do sedaj v srcu samo zdelo v podobi temne in negotove slutnje, je stalo sedaj pred njim kot strašna nemila istina.

»In ali ga ljubi tudi ona?« je vprašal jedva diha.

»Eh in še kako!«

»Ako pa jo on prevari in pusti na cedilu, — in to se jej more lahko zgoditi, ker je on

takorekoč še deček, poleg tega pa neizmerno bogat, kam bode ona potem?»

»Ha, ha,« se je nasmejal Fichtenberg, »kam drugam kakor v naročje kakega drugega ljubčka! — Vse ženske so vam v tem popolnoma jednake. Pri vseh vlada najgrša sebičnost, ono, kar prodajajo pod imenom čiste in zveste ljubezni, ni ničesar drugega kakor pod umetno krinko prikrita težnja, da se oskrbe in da si priborijo neodvisen in udoben obstanek! Zato jim je vsejedno, ali ulovijo tega ali onega na svoj trnek, samo ako je dovolj bogat, da more do s tega zadovoljiti njih težnje po razkošju in nakitu! — A oprostite, — ravno vidim nekega znanca, s katerim imam nekaj govoriti! Sluga ponižen, dokler se zopet ne vidiva!«

To rekši, je odhitel Fichtenberg iz kavarne.

Dolgo je še sedel Lobinski pri istem oknu nepremično in mirno, kakor okamenel. Gledal je neprestano skozi okno in ni maral za mimogredoče ljudi, ki so hiteli sem ter tja in se žurili, da se izognejo temu grdemu vremenu.

Mislil je, sam ni vedel kaj. Zdelo se mu je, da mu je nekdo iztrgal srce in mozek, tako, da ne more ničesar več čutiti, ne misliti. — Zunaj se je že mračilo, v kavarni so užigali plin. K njegovi mizi je prišel marker in spustil zastor čez okno. Lobinski se je zganil, kakor

da bi se bil tega prestrašil. Skočil je kvišku in odhitel iz kavarne.

Sredi največjega naliva se je napotil peš proti Dornbachu. Vlekla ga je tja neka čudna sila, katere si niti sam ni mogel raztolmačiti.

Med potom mu je prevzela dušo neizmerna bol, in razdražena domišljija mu je predočevala rajsko milino, katero je užival v objemu nezveste ljubice, in katero uživa sedaj drugi namesto njega. A ta bol je trajala samo kratko časa, pretvorila se je kmalu v besnost, a naposled v tiho letargijo.

Ves premočen in blaten je prišel v Dornbach. Na ulicah ni bilo videti žive duše, ker se je bilo radi slabega vremena vse poskrilo v toplih sobah doma ali pa v gostilnah.

S počasnim korakom je šel proti baroničini vili. Okna južnega pročelja so bila čisto temna, zato pa je bil razsvetljen iztočni del hiše. Sam ni vedel kaj dela, zagledal se je v razsvetljena okna in se naslonil ob visoko jelko, ki je stala blizu hiše.

Naenkrat se je zagledal v drevo, ob katero se je naslanjal. Splezal je gori in pogledal ravno skozi okno, ki ni bilo pokrito z nobenim zastorom.

Ko pa je videl skozi šipe prizor, ki se mu je tedaj v sobi prikazoval, udarila mu je vsa kri v glavo, in se je komaj mogel držati, da ni padel.

Videl je Pavlino, kako sedi sama pri mizi s srečnim njegovim tekmečem, — z onim prelepim mladeničem, katerega je oni dan zagledal ž njo pri oknu. Njena glava je bila naslonjena na njegove prsi, a on jo je miloval in poljuboval na čelo in jej brisal iz očíj solze.

»Oh zakaj nisem vzel seboj revolverja!« je šepetal Lobinski in se tresel od boli in besnosti. »Oh ko bi mogel sedaj skočiti med nju in presekati z jednim udarcem svoje sablje oba! Toda osramotil bi si s tem samo svoj pošteni meč in ga oskrunil z gnjusno krvjo klete nezvestnice! Zato je najbolje, pustiti jo, naj dela, kar jej je drago, in zatreti spomin na njo s preziranjem in pozabljenostjo.«

To rekši je zaškripal z zobmi in se spustil z drevesa in šel z lenimi koraki proti Dunaju.

D drugega dne je oddal prošnjo za trimesečni dopust v Slavonijo.

XII.

Nedolžna žrtev.

S pomočjo svojih zaupnikov je zvedel Fichtenberg kmalu, da je Lobinski šel v zanjke njegovih spletk in da misli za dalje časa odpotovati v Slavonijo k svojemu pobratimu Kneževiću. Zato je sklenil, odstraniti Emico iz Dornbacha, ker se je bal, da bi se jej s časom vendar posrečilo, obvestiti Ivana, ali celo pobegniti k njemu v Slavonijo.

Zato je poslal grofu Otokarju Dubni sledečo brzojavko brez podpisa: »Vaša hči Emica, preoblečena v moškega, stanuje sedaj v vili baronice Weberjeve v Dornbachu.«

Drugega dne pred večerom je obstala neka kočija pred vilo in iz nje je izstopil odposlanec dunajske policije, za njim pa dva gospoda, odličnega obličja in kretanja.

Bila sta to grof Otokar in Vaclav. Odposlanec ju je odvedel gori, a ko jih je Emica

iznenada zagledala, je vzkliknila, na ves glas: »Ah, moj oče!« padla je na kolena in si zakrila obraz z obema rokama.

Dolgo jo je Otokar motril s strogim pogledom in stal pred njo s prekrižanima rokama. Naposled je rekel: »Vstani in obleci se v obleko, ki pristoji tvojemu spolu, potem pa hajd z menoj domov! — Hudo si oskrunila čast našega rodu, poleg tega pa nisi marala za našo tugo in žalost, s katero smo te že objokovali kot mrtvo! Zato ne upaj, da ti ta lahkomiselni čin tako kmalu pozabimo in oprostimo!«

Ko je Emica čula te nemile besede, je vstala in rekla globoko vzdihnivša: »Evo me, oče, — stori z menoj, kar ti je drago, — a povem ti samo to, da si mi s tem nemilim trenutkom položil v srce kal smrti, ki me osvobodi mojih muk.«

To rekši, je šla v drugo sobo, da se preobleče. Pavlina je britko zajokala, padla na stol in si zakrila obraz z robcem. Teta Serafina pa se je križala in tekala po sobi lomé z rokami. Vaclav je bil ganjen do solz. Nakrat so vsi trije, kakor da bi bili zgovorjeni, prosili in zaklinjali Otokarja, naj za Boga popusti to nemilo strogost, radi katere bi mu dete še umrlo. A on se nikakor ni dal omečiti. Otresel se je: »Ne mešajte se v reči, ki vas ne brigajo! Jaz dobro vem, kaj delam, in

bom mogel odgovarjati pred Bogom in pred svetom za svoje čine!»

»Posebno pa se ne oglašajte vi,« je zaklical teti Serafini, jo premeril z ljutim pogledom in jej zagrozil z roko, »mislim, da to Bogu ni ravno drago, ako kdo pomaga otrokom, da grešijo proti svojim roditeljem!»

Teta Serafina je hotela nekaj jezno odvrniti, a v tem je stopila v scbo Emica preoblečena zopet v žensko obleko in objela jokaje Pavlino, da se poslovila od nje. Ko je pristopila tudi k teti Serafini, da bi jej poljubila roko, je zaplakala in ta, jo objela in rekla: »Ne boj se, dete, Bog že naredi, da prispeš srečno do cilja svoje ljubezni!»

»Hajdimo!« je zagrmel Otokar z ljutim glasom, in vsi so šli po stopnjicah na dvorišče. Dvignili so Emico na pol onesveščeno na voz, za njo pa sta sedla vanj Otokar in Vaclav in kmalu so oddrdrali proti kolodvoru.

Pavlina še dolgo ni mogla prenehati od joka, in teta Serafina je imela precej dela, da jo je utešila in umirila. Nenadani ta dogodek jo je čisto potrl, tem bolj, ker jej je vstajala misel, da se je morda Ivan Emici res izneveril, in je sam obvestil njenega očeta, kam je pobegnila, da se je lažje znebi. Ta misel jo je neprestano morila in strašila, in ko se je vlegla k počitku, je

zaklicala jokaje: »Ah, uboga Emica, Bog te obvaruj te misli, ta bi ti izkopala skoraj rani grob!«

Tistega dne opoldne je dobil Lobinski prošeni dopust, in sklenil koj zvečer odpotovati. Gonila ga je neprestano neka čudna sila, da čim preje pobegne iz mesta, v katerem je doživel v tako kratkem času toliko bôli.

Zato se je javil pri polkovniku in pri poveljniku svoje eskadrone in se pripravljaj na pot. Kuba mu je pomagal nekako leno in žalostno, vedno je vzdihoval in gledal s strahom v svojega gospoda, ker mu je ta že rekel, da ga ostavi na Dunaju. Naposled je zajecal, kakor da bi začel jokati.

»Kaj ti je, fante?« je vprašal Lobinski.

»Ah, gospod,« je za zavpil Kuba, »že več dnij opažam, da vas je morala dohiteti velika nesreča. Bojim se, da bi morda ne zabredli sami v še večjo! Zato vas prosim in zaklinjam, dovolite mi, da grem z vami.«

To rekši je pokleknil in mu objel koleno.

Lobinski je bil globoko ganjen. Potegnil ga je k sebi, vdaril ga rahlo po plečih in rekel z ganjenim glasom: »Dragi Kuba, vidim, kako me ljubiš in kako si mi zvest, zato storim za te vse mogoče, dokler sem živ! A — z menoj ne moreš v Slavonijo, paziti moraš na stanovanje in konje.

Za me pa se ni malo ne boj! Saj nisem otrok ali razvajena deklica, da bi storil kakšno neumnost.«

»Torej se povrnete zopet sem?« je vprašal mladenič veselo.

»Morda!« je odvrnil Kazimir. »Ako pa bi se ne vrnil, in ako bi morda radi tega izstopil iz vojaščine, dajem ti sedaj pošteno besedo, da te odkupim od vojaščine in te vzamem seboj, koderkoli me bodo nosile noge! Ali si s tem zadovoljen?«

»Ah sem, gospod, — oh hvala vam za vašo dobroto!« je zaklical mladenič in mu objel zopet koleno. Ali obraz se mu je zopet temnil in oči so zasijale z divjim plamenom. Stisnil je ogromni pesti, zagrozil ž njima proti zapadu in zaklical z zamolklim glasom: »Oh, da bi jo mogel samo ze hip dobiti za vrat, da bi niti jeden trenutek več ne trovala sveta s svojim dihom!«

»Koga meniš?«

»Njo, — Pavlino, — ki vam je otrovala vaše dobro srce z gadno svojo nezvestobo. Vem, kaj je storila, povedal mi je nekega dne sluga gospoda Fichtenberga vse natanko!«

Lobinskemu se je stemnil obraz. »Mnogo veš,« mu je rekel »mnogo več, nego je meni drago. A ker že vse veš, ne povej nikomur niti besedice o tem, s tem bi se mi zameril za vedno! — Njo pa pusti v miru. — Naj dela, kar jej je

drago, dokler je ne stre usoda! — Jutri zjutraj jej oddaš v njene roke pismo, potem pa se niti malo ne brigaj za njo!»

To rekši, je zagledal Lobinkki slučajno njeno fotografijo nad pisalno mizo. Tekel je kakor besen, jo zgrabil, zlomil okvir, raztrgal sliko v več kosov in jih razmetal po sobi.

»Sedaj pa na noge, Kuba, spravi prtljago na kup in skrbi, da pride fijaker o pravem času.«

Mladenič je šel, a Lobinski je sedel in napisal Pavlini sledeče pismo!

»Baronesa!

Nedostajejo mi besede, s katerimi bi vam mogel popisati, kako se kesam in sramujem, da sem samo za trenutek zaupal v Vašo zvestobo.

Vem, da je to vsejedno, ali Vas preklinjam ali blagoslavljam, — in da me boste vrh tega še zasmehovala. Pri vsem tem pa si ne morem odreči srcu, da bi vam ne povedal pred svojim odhodom, da se ljuto varate, ako mislite, da ste me s svojim vedenjem samo količkaj užalostila! — Bog obvaruj! Vi ste mi bila ono, kar so mi bile tudi druge deklice mojega znanja, to je navadna ugodna igrača od danes do jutri, samo s to razliko, da ste me tudi najdalje od vseh ostalih zabavala! Zahvaljujem se Vam torej na tej vaši dobroti. Želim Vam tudi nadalje dobro srečo v

ljubezni in mnogo ljubčkov in ostajam preziraje Vas

Kazimir Lobinski.«

Ko je izvršil to pismo, je čital jedenkrat, dvakrat in Bog ve kolikokrat, a čim češče je je čital, tem bolj ga je spopadala bridka bol. Bil je je zagrabil že večkrat, da bi je raztrgal, a vedno se je domislil drugega. Nakrat pa se mu je stemnil obraz in kazal odločno resnost.

»Ne zasluži od mene drugega, in bila bi sramota zame, ako bi se pokazal proti njej slabega«! si je mislil in zapečatil pismo. V tem je vstopil v sobo Kuba in vprašal, kedaj ima priti fijaker.

»Ob sedmih, rad bi večerjal sam na kolo-dvoru. Tu imaš pismo, deni je na mizo in nesi je jutri zjutraj v Dornbach, — toda sam osebno in je oddaj njej sami v roke!«

Točno ob sedmih je prišel voz. Kuba je naložil prtljago in sedel k kočijažu. Nato je sedel tudi Lobinski in fijaker je odpeljal proti južnemu kolodvoru. Odhajaje po večerji k vlaku je rekel slugi: »Čuješ Kuba, pazi mi na konje, drži stanovanje v redu in ne pozabi na pismo!«

Nekoliko trenutkov pozneje je zapel zvon tretjikrat in vlak se je odpeljal ž njim v temno noč.

D drugega dne zjutraj je odjahal Kuba v Dornbach. Bila je nedelja. Iz okolice so prihajali

kmetje in kmetice nališpane in oblečene v praznično obleko k službi božji. V istem času, ko je krenil Kuba s ceste proti vili, mu pride nasproti stara Betika, ki je nosila v roki velik molitvenik in molek. Ko je zagledala slugo, je začudeno obstala in obrnila vanj oči.

»Kaj gledaš vame?« jej je zaklical ježno. Ali je baronesa doma?«

»Je!« je odvrnila starka, prekrižala se kakor pred kakim čudom in odšepala dalje.

»Za hudiča«, je zaklical Kuba in odjahal dalje, »to je slabo znamenje, da sem srečal ravno to staro čarovnico pri vhodu!«

Ko je prijezdil na dvorišče, je privezal konja ob neki steber in hitel naglo gori v hišo. Pavlina ga je bila že zagledala skozi okno in letela veselo nasproti, ker je pričakovala ugodne vesti od milega Kazimira. Ko pa jej je sluga oddal pismo in je hitro odšel, kakor da bi ga gonile pošasti, jej je prešinila dušo grozna, negotova slutnja. Trepetala je od straha in odprla pismo. Prečitavša je, se je naslonila ob steno, da bi ne padla.

Nekoliko trenutkov je stala tako nepremično in gledala pred se. Nakrat se jej je prikazala na obrazu temna srčnost. Skrila je pismo v nedrije in se ozrla ali je kdo ne vidi. Toda gori ni bilo žive duše, ker je bila odšla teta Serafina že v cerkev. Šla je srčno v svojo sobo,

dela klobuk na glavo in vzela molitvenik v roko, potem pa je šla počasi na videz tudi v cerkev.

Ko pa je prišla na cesto, je krenila na levo proti Dunaju. Med potom jo je dosegel omnibus in ona je sedla vanj. Prišedša na Dunaj, se je napotila v konjiško vojašnico. Tam je izvedela za Lobinskega stanovanje in se napotila proti Parkringu.

»Ni mogoče, da je resno mislil, ko mi je pisal to usodno pismo«! si je mislila med potom in se žalostno nasmehnila. »Menda si je privoščil neotesano šalo, da bi videl, kaj bom storila na to! — Toda ako je istina, kar mi je pisal, — ako mu že presedam, ako je nalašč molčal na vsa moja pisma in morda v preoblečeni Emici iskal vzroka, da bi se mi znebil, — kam potem? Gorje, bežite mi iz glave, grozne misli«!

Sirota je tekla tako naglo, da so se ozirali mimogredoči ljudje za njo. Ko je našla hišo, v kateri je bilo stanovanje obeh prijateljev, je hitela naglo po stopnicah in potrkala na vrata predsobe.

»Naprej!« je zagrmel od znotraj grmeč glas. Nesrečnica je stopila trepetaje noter in zagledala Kubo v kotu.

»Dragi Kuba, — ali je gospod poročnik doma?« je vprašala s trepetajočim glasom.

Sluga je skočil kakor besen po koncu in jo ljuto pogledal. Nakrat pa se je nasmejal: »Ha,

hi, vi vprašate, kakor da bi ne vedeli, da je pobegnil v daljni svet, samo da vas nikdar več ne vidi! Gotovo ste velika in zvita lisica!«

Deklica se je zgrozila, ga pogledala z izrazom strahu in groze in zaklicala: »Oh za Boga milega, kaj pa se je pripetilo? Ali so se res vse sile zarotile proti meni ubožici, da bi me pahnile v obup? — Kaj pa sem zakrivila? — Oh, dragi Kuba, zaklinjam vas pri živem Bogu, — razjasnite mi to grozno zagonetko, — povejte mi, zakaj je pobegnil gospod poročnik, zakaj se je razjezil nad mano?«

Sluga se je zlobno nasmehnil. »Saj se ne jezi nad vas, samo noče vas več videti!«

»In zakaj?«

»He — zakaj! — menda ker se vas je že naveličal!«

Pavlina je prebledela še bolj, a na obrazu se jej je prikazal čuden nasmeh, neobičen in strašen, kakoršnega vidimo večkrat na licu zno-relih ljudij! — Sklenila je roki in zastokala nekolikokrat: »Naveličal — naveličal — naveličal se me je!«

»Škoda, da niste postala gledališčna igralka!« se je nasmejal Kuba.

Ali ni ga čula. Gledala je na desno in na levo in zagledala naenkrat na tleh kose svoje raztrgane slike, katere je bil sluga pometel iz

sobe. Pobere jih nekaj s tal in jih začne motriti s še strašnejšim nasmehom.

»Res je, da se me je naveličal!« je vzdihnila in se obrnila proti vratom. Na pragu pa se je obrnila še enkrat in rekla pogledavša proti nebu: »Kuba, — ako se kje sestaneš s svojim gospodom, reci mu, da sem ga ljubila in da sem mu zvesta do svoje zadnje ure!«

To rekši, je zaprla vrata in šla s počasnimi koraki iz hiše.

Šla je polagoma črez Park in Opernring in krenila proti ljudskemu vrtu. Ni marala za drobni ostri sneg, ki ga jej je sipal hladen sever v goreči obraz. Med celim potom jej niti jedna solza ni pritekla iz očíj, ki bi jej olajšala ljuto bol. Oči so jej sijale s plamenom blaznosti. Prišedša v ljudski vrt, je šla nehotè proti onemu mestu, kjer je bila minule spomladi prvikrat videla milega Kazimira.

Vrt je bil pust in prazen, a dreyje polno ivja in snega. Samo sem ter tja je šel kdo skozi, da bi si prikrajšal pot.

»Tukaj sem te videla prvikrat — sladki Kazimir!« je šepetala z blaženim nasmehom in sklenila roki. »Toda kje si mi danes, mili moj, — zakaj te ni tukaj? — Ah, zima je, zima, — a tedaj — tedaj je bila spomlad, — lepa, vedra spomlad!«

Naenkrat se je nasmejala: »Ha, ha, tudi v mojem srcu je nastala ostra zima, — a ta zima me trese, boli me, — tu grozno, — strašno! — Zato beži, Pavlina, beži — da ubežiš tej nemili zimi!«

Sirota je tekla z naglimi koraki iz vrta in šla skozi Alserko predmestje in Lichtenthal proti Donavi. Ko je prišla do obale, je pogledala še enkrat proti nebu in poljubila v zlatem medaljonu sliko Lobinskega. Potem pa je zakrila obraz z obema rokama in se strmoglavila z visoke obali v ledene valove.

XIII.

Preporočeno! To je
Prekasno! *Konstantin*
Busch!

Kraj sela Gorczkova ne daleč od mesteca Novega Sandeca se je širilo ob bregu potoka Kamenice posestvo Kazimirovega očeta, gospoda Karola Lobinskega. Bilo je to krasno posestvo kakih 800 oražlov, večji del njiv in livad, in prav toliko dobrega in še neposekanega gozda. Gosposki dvorec, ki se je belil na majhni visočini sredi vedno zelenega roba bujnih smrek, se je svetil vedno radi čistosti in točnega reda, ki je tukaj vselej vladal v lepem nesoglasju z dvorci mnogih drugih plemičev na deželi.

S tem uzornim redom, pridobljenim z neumorno marljivostjo in spretnostjo v gospodarstvu, si je bil gospod Karol Lobinski stekel že davno znamenit glas, in so od blizu in daleč naravnost romali k njemu vlastelini in manjši posestniki, — napredni, da bi se okoristili posnemaje njegov vzgled, nemarni pa, da bi videli na svoje oči

Prekasno je poročilo.

tega, menda glasovitega moža, smatraje ga za nekakega prismojenega čudaka zato, ker ni bil nemaren, lahkomišeln in zadolžen kakor oni.

Bil je še popolnoma zdrav in krepek mož kakih petdesetih let, visoke in debele rasti, orjaških pleč, debele glave, obrite brade in dolgih žoltih brk. Na zdravem, okroglem in rdečem njegovem obrazu pa se je videl vedno izraz temne resnosti, ki bi se mogel sicer tu pa tam smatrati za izraz tuge in neke tajne boli in muke.

V svojem občeivanju z delavci in prostim narodom je bil strog, kadar se je šlo za red, a poleg tega jako pravičen in človekoljuben. Mnogi kmetje so se imeli zahvaliti jedino njemu, da so se iztrgali iz krempljev židovskih odrtnikov in se rešili tako z njegovo pomočjo gotove propasti. Zato je bil že davno ljubljenelec cele okolice, kmetje so ga oboževali kakor kako nadnaravno dobro bitje, katero je poslal sam Bog med nje, da jih izvleče iz teme neznanja in gluposti in da jih reši nesreče in bede.

Nekega popoldne v začetku meseca grudna l. 1865. je stal pri oknu, pušil iz dolge pipe in gledal, kako piše zunaj ljuti sever z drobnim in gostim snegom. Kar se mu je zdelo, da vidi od daleč na cesti trojko, ki se je vedno bolj približevala dvorcu. Nataknil si je hitro naočnike in

videl, da se ni varal; kmalu je privozila trojka s skokom in obstala pred dvorcem.

»Ej, Bazil, odpri vrata na dvorišče!« je zaklical kozaku in šel na hodnik.

Kozak je zletel po stopnjicah, kmalu potem je privozila trojka na dvorišče, iz nje pa je stopila gospa, oblečena v najfinejšo zimsko obleko.

»Ali je gospod Lobinski doma?« je vprašala poljski.

»Je!« je odvrnil kozak, snel konfederatko z glave in jej poljubil roko.

Bila je baronica Weberjeva. Lobinski se je ne malo začudil, ko jo je nenadano zapazil. Ni si mogel raztolmačiti, kaj je privedlo to tujo gospo v grdem zimskem času in še k temu samo v njegov dvor. — A ko se mu je predstavila, je priskočil veselo k njej, poljubil jej roko in vzkliknil: »Ah posebno drago mi je, da me je dohitela čast, sprejeti vas, visokorojena baronica, v svoje prostore in da vas morem spoznati osebno, med tem ko sem vas poznal do sedaj samo iz pisem svojega sina Kazimira.

»In to ne ravno z najboljše strani — kaj ne?« se je šalila baronica in nadaljevala:

»No, radi tega ravno sem prišla sem, da vrediva skupno zadevo glede najine dece. — Dobila sem veliko dedščino, katero so mi hoteli ugrabiti moji sorodniki na Nemškem in Poljskem!

Zato sem jih morala obiskati, da se ž njimi poravam, in ko sem se vračala skozi Galicijo, si nisem mogla odreči srcu, da bi ne obiskala bodočega tasta svojega deteta!«

»Oh, to mi je drago — to je lepo — oh hvala vam lepa!« je jecljal Lobinski, klanjal se jej globoko, stopical okoli nje in jej pomagal odložiti potno obleko. Potem pa je tekal po hiši, klicaje in nalagaje poslom, naj priredijo vse potrebno, da se more »jejmosí baronowa« čim sijajniše nastaniti in postreči.

V pol uri sta bili za baronico prirejeni dve krasni sobi, okrašeni z najlepšimi slikami in urejeni z najfinejšim pohištvom. V vsaki je bila ogromna glinasta peč, v kateri je veselo prasketal ogenj.

Dve lepi črnooki Goralki z dolgimi kitami ste se vrteli okoli nje, da bi jej pomagali spraviti in prirediti prtljago in se preobleči v drugo obleko. V nekolikih minutah je bila gotova. Oblekla je dragoceno obleko iz najfinejšega črnega baržuna, prevlečeno s pravo sobolovino, in stopila v salon, kjer jo je že čakal Lobinski in pripravljaj na široki mizi velik samovar.

»Žal, nimam v hiši ženske, ki bi bila dostojna postreči vam, milostljiva gospa baronica, tako, kakor bi se pristojalo, zato moram prevzeti sam to ulogo!« je rekel in se jej globoko pri-

klonil; potem pa nadaljeval s posebnim nasmehom: »No, vdovec in vdova se nista še nikdar sprla, zato upam, da se bova tudi midva dobro zlagala!«

Ko so se kadile pred njima čaše polne vonjavega čaja, sta začela razgovor o svoji deci. Baronica je začela naštevati, kaj vse da Pavlini za doto, Lobinski pa, kaj vse od svojega imetja odstopi Kazimiru, da bosta mogla mlada zakonca čim boljše in srečnejše živeti.

Pri tem razgovoru je motrila baronica ostro vsak izraz njegovega obraza in naenkrat nena doma rekla: »Oprostite gospod — čim dalje vas gledam, tem bolj se mi zdi, da vam Kazimir niti malo ni podoben!«

Te besede so ga nemilo zmedle. Na obrazu se mu je prikazal izraz zadrege, nemira in strahu. Ko je baronica to zapazila, je vstrepetala in ga hotela nekaj vprašati, a v tem pa je zajeceljal on gledaje na tla: »Kje pa ste se vendar vi baronica naučili govoriti tako lepo poljski jezik?«

»Kako bi ne znala poljski, ko sem rojena Poljakinja!«

»Vi rojena Poljakinja? — — Glej — tega bi se niti v sanjah ne nadejal, do sedaj sem mislil, da ste rojena Dunajčanka! — A odkod ste doma, ako smem vprašati?«

»Iz Varšave!«

»Iz Varšave? — Oh, tam sem tudi jaz dobro znan! Ali bi ne smel vedeti, iz katere obitelji ste?«

»Hči grofa Kraszinskega sem.«

»Kraszinskega? — in krstno vaše ime?«

»Agniszka!« je šepnila baronica in' jedva dihala.

Čuvši to ime, je planil Lobinski kvišku, prebledel kakor mrtvec in gledal z velikimi očmi baronico, ki je bolj in bolj bledela. — Vzdignil se je potem trepetaje kakor šiba na vodi in vprašal s tihim glasom: »In kedaj ste se omožila?«

»Prvikrat leta 1843.«

»Ali ste dobila kmalu otrok?«

»Dobila sem — fanta — a sirota je umrl kmalu z grozno smrtjo: — požrli so ga volkovi zajedno z dojko!«

Zadnje besede so grozno delovale na Lobinskega. Zrušil se je na stol, spustil glavo in roke, jedva dihaje, in ni mogel izpregovoriti ne besedice.

A tudi baronica se je bila kmalu strašno spremenila. Z vedno večjim nemirom je poslušala in odgovarjala na vprašanja Lobinskega, a ko je videla, kako so delovale nanj zadnje njene besede, so jej vzplamtele oči, a na obrazu se jej je pojavila čudna zmes strahu, groze, obupa, nade, radosti in hrepenenja. Skočila je s stola, padla pred njim na kolena in vzkliknila s presunljivim

glasom: »Ah ne mučite me več, ampak povejte mi resnico: — recite, da Kazimir ni vaš sin, ampak da je moje mило, sladko, izgubljeno dete! Oh saj sem slutila to od prvega trenutka, in ni bil navaden slučaj, da je njegov obraz podoben obrazu moža moje prve in jedine ljubezni!«

Lobinski je še vedno molčal in ni mogel izpregovoriti od silne razburjenosti niti besedice.

V tem pa mu je ona objela kolena in zavpila: »Govorite, za Boga! — Govorite, naju oba stré jeza božja, ako bodeva pustila, da se ljubita brat in sestra še dalje z grešno ljubeznijo!«

Te besede so ga zopet oživile. Vstal je in jo pogledal, kakor da bi se prebudil iz grdih sanj, in spregovoril s trepetajočim glasom: »Oprostite, — a moram vas še nekaj vprašati. Ali je vaše izgubljeno dete imelo od vas kak spomin pri sebi?«

»Ah imelo je, imelo,« je zaklicala radostno, »nosilo je okoli vrata pod srajčico majhen zlat medaljon, na katerem je bila na sprednji strani naslikana na modrem polju bela in rdeča roža, pod njo pa vrezano moje ime: »Agniszka hrabina Kraszinskiewa«.

Lobinski je ostal in šel počasi k omari ter poiskal majhno škatljico.

»Tu je!« je rekel z ginjenim glasom. »Poročnik Kazimir Lobinski je vaš — sin!«

Baronica je pogledala kvišku z izrazom blaženstva, sklopila roki in vzdiknila: »Oh hvala ti, o Bog, da si dopustil, da sem še o pravem času našla otroka svoje prve in jedine ljubezni!«

Različna burna čuvstva, ki so ju v onem trenutku prevzela, jima dolgo nista pustila začeti novega razgovora. Sedela sta nekoliko časa in gledala nepremično pred se, ona z izrazom sladkega blaženstva, raduje se prvega trenutka, ko bo mogla najdenega sina objeti, on pa skrušen in potrtn, predočuje si v duši nasledke te nesrečne ure.

Baronica Weberjeva, — katero je lepa čitateljica gotovo že spoznala za Hrabinskega Agnizsko, — je prekinila prva ta molk in vprašala: »Ali bi mogla še danes brzojaviti v Linc?«

»Bi,« je odvrnil Lobinski, »dam vam slugo, naj se na trojki odpelje v mesto.«

»Oh hvala vam za vašo dobroto! — Ah moram ju čim prej o tem obvestiti. — Deca se neizmerno ljubi, a niti ne sluti, da sta si brat in sestra!«

Sedla je, zapisala brzojavko in jo oddala slugi, katerega je pozval Lobinski v sobo.

Ko je videla skozi okno, kako se pelje sluga na trojki po ravni cesti proti mestu, jej je odleglo pri srcu. Sedla je zopet in začela Lobinskemu na kratko ali iskreno pripovedovati vse dogodke,

ki so se tikali Kazimira, kje ga je porodila, in kako ga je onega nesrečnega dne zmanjkalo z dojko vred.

»Oh, ne morete si predočiti čuvstva, ki sem ga čutila v onem trenutku, ko sem ga zagledala prvikrat!« je rekla, dovršivša svojo pripoved. »Zdelo se mi je, da vidim Hrabinskega, moža svoje prve ljubezni, katerega sem tako ljubila, in kateremu sem se vendar, — Bog mi oprosti, — dvakrat izneverila, dočim mi je neki notranji glas neprestano govoril: »To je tvoj izgubljeni sin — niso ga požrli volkovi — živ je in ti stoji pred očmi!

Ta glas pa je zaoril v meni še močneje, ko sem z grozo zapazila, da se je zaljubil v Pavlino, — v svojo rodno sestro! — Ko sem videla, da se mislita res vzeti, sem iskala raznih razlogov, s katerimi bi se mogla reč zavleči. A ko sem zapazila, da sta pripravljena storiti vse mogoče, da prideta do svojega cilja, se nisem mogla vstavljati več temu glasu, napotila sem se v Varšavo in v Torczyn, da bi morda našla sled izgubljenega deteta. Ali vse moje dolgotrajno zasledovanje je ostalo brezuspešno. Vandina sorodnica je bila že davno mrtva, ostali ljudje v selu pa mi niso vedeli ničesar drugega povedati, kakor staro reč, da so volkovi požrli Vando, z njo pa menda tudi ono dete, ki ga je bila nesla s seboj. Toda vsi ti neuspehi mojih zasledovanj

vendar niso bili v stanu zadušiti v meni ta notranji glas, ki mi je pravil, da mi prvi sinek še vedno živi!

Bivala sem nekaj časa v Varšavi in Torczynu — in videla oni vrt, na katerem sem se sestajala s Hrabinskim, in ono majhno kočico, v kateri sem porodila otroka, — in začel se mi je z novo silo budití spomin na sladke dni prve moje ljubezni, — a kmalu potem ljubo kesanje in hrepenenje po Hrabinskem, če prav me je dosedaj vedno spopadal nemil strah, kedar sem si predočevala, kako bi mi bilo pri srcu, ako bi se sešla ž njim še pred smrtjo na tem svetu! — V svojem obupu sem si domišljevala, da mora on, ako še kje živi, vedeti za najino dete, in celo odpotovala v Petrograd, da bi našla njegov sled, — a vse je bilo zaman! — Nisem izvedela o njem nikjer besedice več, kakor to, da je nastopil po smrti svojega očeta dedščino, potem pa prodal vse imetje v Rusiji in šel zopet Bog ve kam v inozemstvo. — Nekateri so mi celo rekli, da je padel v madjarski vojni v Paskiewičevem krdelu. — Ko sem torej videla, da bi tam bil ves nadaljnji trud brezvspešen, sem sklenila, iti k vam in skušati, ali bi morda bila pri vas srečnejša, — in glejte, hvala Bogu, nisem prišla zastonj sem!«

Nekaj časa sta molčala oba. Naposled je vprašal Lobinski: »Ali ste že preje kedaj skušali

izvedeti, kje živi Hrabinski — mož vaše prve ljubezni?»

»Rekla sem vam že, da sem se vedno bala samo misliti nanj in na oni trenutek, kadar bi se zopet sešla kje na svetu!»

Lobinski se je zamislil, pokimal z glavo in rekel; »Hm — hm — čudno! — Ali niste nikdar čula, da se ravno podpokovnik Kazimirovega polka piše, ako se ne varam, ravno z istim imenom — Hrabinski?»

»In krstno njegovo ime?» je vprašala Agnieszka jedva dihaaje.

»Bomo videli!» je odvrnil Lobinski in prinesel imenik vseh častnikov, a ko je našel pravo stran, je rekel: »Stanislav«!

»Stanislav!» je vzkliknila ona in zalomila z rokami, »Stanislav — Stanko — ah, ako se v Avstriji nikdo drugi ne imenuje tako, torej je on in noben drugi — in jaz sirota nisem niti slutila, da je naju usoda tako blizu privedla drug drugemu!»

Prevladala jo je težka bol, zaplakala je in zakrila obraz v obe dlani. Naenkrat je zopet skočila po koncu in vprašala: »Ali bi mogla še zvečer doseči vlak, ki se pelje na Dunaj?»

»Ne, — ampak še le jutri zjutraj!» je odvrnil Lobinski.

»Oh Bog, — ne daj, da bi bilo prepozno!«
je vzdihnila in pogledala proti nebu. Potem pa
zopet sedla in se zaglobila v različne misli.

Naposled je izpregovoril Lobinski: »Morali
ste se gotovo kmalu po smrti Padovskega omo-
žiti z baronom Weberjem, ko imate od njega že
odrasle otroke!«

»Povedala sem vam že, kako smo morali
naglo pobegniti iz domovine, ker smo bili po
moji krivdi zapleteni v novo zaroto proti ruski
vladi! Pokojni naš oče je sprejel krivo ime baron
Botlev in se nastanil z nami na Dunaju, kjer si
je kupil lepo hišo z rešenim ostankom našega
imetja. Malo časa potem sem se spoznala v nekem
društvu s hanoveranskim stotnikom baronom
Weberjem, ki je bival tedaj na Dunaju pri svojih
sorodnikih. Koj pri prvem sestanku se je zaljubil
v me in kmalu prosil moje roke. Bil je še mlad
in lep, poleg tega tudi bogat. Zato sta silila v
me oče in moja sestra Kornelija, naj ga čim
preje vzamem! — Nekaj časa sem se jima upi-
rala, ali kmalu sem spoznala in uvidela na svojo
žalost, da jima ni toliko do moje sreče, ampak
samo do tega, da se me čim preje znebita.

Nista mi mogla zabiti in odpustiti, da sem
bila jaz povzročiteljica njune zadnje nesreče in
vzrok njunega bega iz nesrečne naše domovine.
Kraj tega pa se nikdar nisem mogla zlagati s

svojo sestro Kornelijo. Jaz je nisem mogla ljubiti zato, ker se mi je zdelo, da je brez energije in popustljiva, kadar se je šlo za rešitev nesrečne domovine, kakor da bi ne bila prava Poljakinja. Ona pa me je očitno mrzela, in ko je enkrat slučajno izvedela greh moje prve ljubezni, me je začela tudi prezirati in mi je enkrat v prepiru celo rekla v oči, da se sramuje, da sem njena sestra! — Ker sem tedaj videla, da oče in ona jedva čakata, da bi šla iz hiše, sem storila po njuni volji in se omožila slepo koncem pusta leta 1847. z baronom Weberjem in odpotovala z njim v Hanover.

Ko je nastala krimska vojna, je vstopil v avstrijsko vojno in ostal v avstrijski službi do svoje smrti in ko je lani vsled ran, ki jih je dobil v danski vojski, umrl na Dunaju, sem se preselila s Pavlino in teto Serafino za vedno v Linc in v Dornbach.

Kmalu po moji možitvi z baronom Weberjem se je omožila tudi sestra Kornelija z jako bogatim grofom Dubno na Češkem, a še tistega leta je umrl oče na zetovem gradu. Kornelija živi od tedaj v največjem sijaju in se ne briga zame, zadnjikrat mi je pisala, ko je umrl oče! — Sedaj pa vas prosim, da mi blagovolite razjasniti, kako ste prišli do mojega izgubljenega deteta!«

Lobinskemu se je stemnil obraz. Videlo se mu je, kako mu je bilo težko izpovedati greh, ki mu je tako dolgo težil vest. Naposled je vzdihnil globoko, nasmehnil se tužno in začel: »Pred vami in pred Bogom ne morem skrivati tajnosti, ki mi je do sedaj preveč mučila dušo! — Kdor se ni sramoval storiti greh, ta se še manj sme sramovati, priznati ga onemu, kateremu je bil namenjen. — Ali prosim vas že naprej, ne sodite me prestrogo in pomislite tudi to, da bi vam danes ne živel sin, ako bi slučaj ne bil pomogel, da sem rešil njegovo življenje! — Bilo je to nekako v začetku leta 1843., ko mi je umrl oče in mi zapustil to posestvo lepo in plodovito, toda nad polovico svoje vrednosti zadolženo, ker je tudi on, žal zastonj, žrtvoval ogromno denarja za rešitev nesrečne naše domovine! — Od začetka se mi ni prav ljubilo, lotiti se gospodarstva, in sem zato sklenil, ogledati se malo po svetu, da bi si pomnožil znanje, poleg tega pa si tudi nekoliko razbistril raztuženo dušo. Šel sem najprej v Varšavo, kjer je imel moj pokojni oče mnogo prijateljev in si zapustil s svojimi deli za domovino lep in dičen spomin. Povsod so me lepo vzprejemali in se čisto trgali zame. Tako sem se kmalu spoznal z mnogimi družinami najvišjega plemstva. Med temi je bila tudi družina neizmerno bogatega grofa Rykfielda. Bil je starega norveškega

rodu. Njegova hiša, jedna najsijajniših varšavskih palač, je bila podobna dvoru kakega vladarja, toliko najodličnejšega plemstva se je shajalo onega časa v njej, ki so se trgali za njegovo prijateljstvo. Toda koj po svojem prvem posetu sem zapazil, da je v njegovi palači še nekaj, kar privlačuje k njemu toliko častilcev. Bila je to njegova jedinka Avrora, deklica divne lepote! — Ko sem jo zagledal prvič, se mi je zdelo, da sem pogledal v raj, v kateri se ne more priti pri živem telesu! — Skoraj sem se zaljubil vanjo z vsem žarom prve ljubezni, a ko sem se prav spoznal z njenim ponošnim in nadutim očetom, ki je vrednost vsakega gosta cenil samo po starosti in ugledu plemskega grba, sem se moral skloniti z duhom in zadušiti v sebi nado, da bi mi bilo kedaj mogoče, pridobiti si jo po pravem potu.

Zato sem sklenil, izgubiti se čim preje iz Varšave, da bi si ozdravil bolno srce daleč od nje. A opazil sem še o pravem času, da se ona zame vedno bolj zanima, in sem se zopet ohrabril in jej odkril svojo ljubezen prigodom nekega plesa. Oh, ne morete si predočiti onega čuvstva blaženstva, ki sem ga počutil v onem trenutku, ko mi je rekla, da me ljubi od prvega časa najinega znanstva in da je pripravljena postati moja!

Opojen od prevelike nenadane sreče, sem šel hitro drugega dne k njenemu očetu in prosil njene roke. A ta, ko je uganil smer mojih besedij, se je začel najprej s krohotom smejati, potem pa me ironično vprašal, zakaj ne prosim roke carjeve hčere!

Zbesnel sem radi tega zasmehljivega vedenja nadutega laži-plemiča, a sem se še na svojo srečo premislil v zadnjem času in sem hitel iz sobe ves potr. Nakrat mi prileti na hodniku Avrora nasproti, ki je čula iz druge sobe, kako sem nalletel pri njenem očetu.

„Prenaglil si se, dragi moj!“ mi je šepnila ona, „toda ali mu je ljubo ali ne, jaz sem tvoja, v kakem drugem kraju si poiščeva zavetja najini ljubezni in sreči!“

Skoraj potem sva se dogovorila, da pobegneva v Genf v Švici, najprej jaz, potem pa ona, — dva tedna pozneje za menoj. Tako sva tudi storila.

Našla sva se srečno v Genfu in se dala na tihem poročiti. Obvestila sva o tem hitro njenega očeta, in ga prosila in zaklinjala, naj nama odpusti! Toda mesto da bi nama odpustil, sva dobila kmalu od njega pismo, v katerem je preklel oba, da sva ga tako nemilo prevarila!

S tužnim srcem in prevaranih nad sva se vrnila sem na moje posestvo. Morala sva se oba pridno poprijeti dela, samo da sva se preživela.

V tej nesreči pa se je še le pokazal plemeniti značaj moje pokojnice in neizmerna njena ljubezen proti meni. Akoprav je bila navajena sijajnega in ugodnega življenja, se je lotila vendar z neumorno pridnostjo dela, kakor da bi ne bila živela nikdar drugače. Njen vzgled pa je ohrabil tudi mene in družino, in ko je prišla jesen, sem videl z veseljem, da najin trud ni bil brezvspešen. Še tistega leta sem poplačal dober del dolgov, in sem potem pričakoval zimo z mirno dušo in polnih shramb.

Tretji dan božiča tistega leta mi je rodila Avrora fanta, in dala sva mu pri krstu ime Kazimir. — Do tega dogodka nisva dobila nobenega glasu od njenega očeta, dasi sva skušala večkrat, omehčati mu srce. Ko pa sva mu priobčila, da je Avrora porodila sina, sva dobila kmalu od njega pismo z nakaznico na 5000 rubljev. V tem pismu je podaril zajedno najinemu detetu veliko posestvo Porotin v Ukrajini in glavnico 100.000 rubljev, naloženo v Varšavski banki v svrhu, da moreva uživati dohodke posestva in glavnice do Kazimirove polnoletnosti, a da bi bila dolžna vrniti oboje, ako bi nama fant umrl še pred svojo polnoletnostjo.

Videlo se je torej iz tega, da nama še ni odpustil povsem, tem manj, ker ni bilo v celem tem pismu niti besedice, iz katere bi mogla razvideti, da bi mu morda bilo ljubo, videti pri sebi naju in najino dete. Radi tega se je Avrora nemilo razjokala in užalostila. — Nekoliko dnij potem pa jo je utešilo drugo očetovo pismo. Ta ni mogel več premagovati hrepenenja po Avrori in detetu, in naju je zato povabil, naj prideva k njemu skupno z detetom, kadar okreva Avrora od poroda. Radi tega je silila ona vame, naj hitro odpotujeva, čeprav je minulo še le mesec dnij, odkar je bila porodila. Dolgo sem se jej upiral in nisem hotel privoliti v to, ker sem se bal, da ne bi zbolela na dolgem potu v zimskem času. Naposled pa se vendar nisem mogel več premagovati, in ni mi ostajalo drugega, nego odnehati njenim prošnjam. Odpravila sva se nekako koncem prosinca z detetom in dojko proti Varšavi. Od začetka se je zdelo, da nam bo vreme povoljno za potovanje. Zima je bila slaba, nehalo je snežiti, poleg tega pa je začel vleči jug. Ko pa smo bili na sredi pota, začel je naenkrat pihati sever in prinesel silen metež. Zima je postajala vedno hujša, a sneg se je kupičil više in više.

Bilo je nekako okoli 10. svečana, ko smo bili samo nekoliko milj od Varšave.

V Torczynu smo morali opoldne menjati konje in kočijaža.

Na našo nesrečo so imeli plemiči ravno v oni okolici veliko gonjo na volkove, in se je zato v tem mestecu zbralo mnogo pijane množice. Naš novi kočijaž se je vmešal med množico in ni maral mnogo za nas, ampak pil je s svojimi znanci. Ko smo se naposled okoli štirih odpeljali, — sem videl z grozo, da je pijan kakor klada. Kjer smo med potom prišli do kake židovske krčme, tam je obstal in se ni brigal za nas, povsod je našel kakšnih znancev, s katerimi je popil kako čašo žganja. Naposled se je tako upijanil, da je skoraj začel dremati. V tem se je bilo že zmračilo, in ni mi preostajalo drugega kakor samemu prijeti za vajeti. Skoro nas je strla gosta, nočna tema, v kateri se je videla na desno in na levo samo neizmerna planjava, pokrita z debelim snegom.

Naenkrat se mi je zazdelo, da smo prišli s pravega pota, in ko se je pred menoj pokazal gost gozd, mi je bilo jasno, da smo zašli.

Kam sedaj? — sem si mislil — v nočnem času — brez pota in pri tolikem metežu?

V tem se je začulo tarnanje za menoj v zaprtem vozu.

— Kaj je za Boga? — sem vprašal skozi okno.

»Ah, gorje meni ubožici — ubogo naše dete se zaduši!« je zastokala moja Avrora. — Vzel sem svetilko z voza, posvetil noter in videl žalosten, da se ubogo dete bori s smrtjo. — Avrora in dojka sta začeli poskušati vsa mogoča sredstva naše popotne lekarne, a vse je bilo zaman. Dete je dahnilo še nekolikokrat in na-
posled izdahnilo!

Gorje — one zmešnjave, ki je sedaj nastala, ne pozabim nikdar! V vozu jok in vrisk žensk, zunaj pa ljuti sever in metež, kočijaž kakor mrtev na kozlu — pota ne vemo — kraj tega pa se je začulo od daleč tulenje gladnih volkov. — Gorje, kaj naj počnemo sedaj? — sem zavpil v svojem obupu.

Nato se je oglasila dojka Jadviga: „Gospod, — ne preostaja vam drugega, kakor da greste po snegu in poiščete cesto!“

Letel sem pred konje in začel kakor besen razmetavati sneg na desno in na levo z rokami in z nogami.

Kakih tristo korakov na desno od našega voza sem začutil pod nogami trdo cesto. — Tukaj je — sem vzkliknil — rešeni smo! — Tekel sem potem nekaj korakov po najdeni cesti, ko se naenkrat spodtaknem na neki s snegom na pol pokrit kup. Naglo sem ostal in začutil pod seboj nekaj mehkega, kakor kakšno truplo.

Pogledal sem in segel za ta kup in spoznal, da je truplo neke debele kmetski oblečene žene. Popital sem jej žilo in srce in se prepričal, da je mrtva. Vendar pa sem skušal ali ne bi bilo mogoče oživeti je, mislé, da je morda zmrznila, in se prepričal, da je menda malo prej tukaj padla in umrla od kapi, prenapivša se menda žganja iz velike steklenice, ki je ležala prazna poleg nje.

Že sem hotel zopet oditi, ko se mi je nenkrat zdelo, da se je na mrtvi ženi začul slab vrisk otroka. Ko jo začnem zopet pregledovati, najdem na desnih prsih dobro zamotano živo dete, katero je objemala z desnico. Izmotal sem je počasi iz objema mrtve žene, a na to je začelo dete vriskati na ves glas. Dvignil sem je, pritisknil na svoje prsi, letel do voza in vzkliknil: — Avrora, — Bog je nama vzel najino dete, a v istem trenutku nama daroval zopet drugo.

Nato sem jej povedal na kratko, kako sem je našel, potem pa je je ona izmotala iz vlažnega robca in je začela omotovati v suho in toplo obleko.

Ali je fant ali deklica? sem jo vprašal.

»Fant!« je odvrnila ona in dojka in rekla na to: »Zdi se mi, da je jednake starosti kakor pokojni Kazimir, ako ni malo mlajši.«

Te besede so v meni zbudile grešno misel. — Kako bi bilo, Avrora, — sem rekel, — ko bi

je vzela za svoje namesto Kazimira in ko bi rekla, da je najino dete? — Kdo bo mogel slutiti, da ni najino? — Pomisli samo na dar tvojega očeta, o katerem bi sedaj ne bilo več govora, ako bi prišla k njemu brez Kazimira! — In ali to ni mogoče, da nama ostane nadaljni zakon brez otrok?

Avrora se je zamislila. „Kaj pa naj storiva z najinim mrtvim otrokom?“

Nesiva ga do prve vasi in ga pokopajo tam kot Jadviginega otroka!

„Ako se pa reč izve?“ vpraša ona zopet.

Ne boj se tega; — sem odvrnil — Kdo nas tukaj vidi in čuje? Kočijaš spi kakor mrtev, a Jadviga naju nikomur ne izda! — Jeli Jadviga?

»Da, gospod, — dokler sem živa, ne bo nikdo od mene čul ne besedice o tem, kar sem danes videla in slišala, — tako mi Bog pomagaj!« je odvrnila dojkinja.

Avrora je pritisnila najdenca na svoje prsi in vzkliknila: „Pojdi torej, nedolžni ti črviček, — pojdi k meni in bodi mi slaba uteha in nadomestilo sladkega mojega otroka, katerega so mi odnesli angelji nebeški, zavidaje mi prerano blaženstvo v tej dolini solz! Oh Karol, Karol, — kakšna sreča, — ko bi te bila poslušala, — da bi ostali doma! — No, tedaj pa bi moral umreti ti, nedolžni črviček, namesto njega! Ah, Bog vé,

ali ne pretaka že tvoja mati iste solze kakor tudi jaz, — in ali ne bo žalovala za teboj celo svoje življenje! — Oh Karol, naj se zgodi tudi ta tvoja volja, naj nama postane to dete, kakor da bi bilo najina last, — a samo pod tem pogojem, da mu poiščeva prava roditelja, in ako ju kje najdeva živa, da je jima vrneva, ako nama bo daroval Bog kako drugo dete!

— Amen! — sem rekel na to in hotel z vozom dalje, v tem pa je zaklicala Avrora: „Ah, gorje Karol, — morda ta nesrečnica v snegu ni mrtva, — morda je samo premrzla in bi se jej moglo še pomagati!“

Ta se ne prebudi več — sem odvrnil na to — gotovo je mrtva od kapi, ki jo je morala menda malo prej usmrtiti, ako bi bila zmrznila, tedaj bi moralo zmrzniti tudi dete pri njej! — A da se povsem umiriš, pojdem, da jo še enkrat pregledam.

Tekel sem nato do mrtve žene in jo začel tresti, tretji in tipati jej žilo in srce, a zaman, bila je že vsa odrevenela in ni kazala več niti najslabejšega znaka življenja.

— Mrtva je! — sem rekel, ko sem se vrnil k vozu. — Hajdmo naprej, ker bi še mi mogli trpeti od zime!

Za tem se je bilo nekoliko razvedrilo, in ko smo se približno pol ure vozili po najdeni

cesti, se nam je pokazala od daleč luč iz nekaj hiš in kmalu smo bili v vasi Grodzisku. Pri židu smo dobili borno prenočišče in začeli pregledovati najdeno dete. Pri tej priliki smo našli okoli vratu ta-le medaljon. Avrora se je začudila, ko je čitala na njem vaše ime, ker vas je poznala po glasu in vedela, da v onem času še niste bila omožena.

„Menda je to dar od nje!“ je rekla ona in spravila medaljon. Potem pa je milila in grčila dete, ki se jej je smejalo, kakor da bi bila njegova prava mati.

D drugega dne smo pokopali najino mrtvo dete na katoliškem pokopališču in potovali dalje proti Varšavi. Avrorin oče naju je vsprejel jako ljubeznivo, zdelo se je, da nama je odpustil vse. Posebno se je radoval nad svojim »unukom«, gugal ga je po cele ure na kolenih, milil ga in objemal, pri tem pa niti slutil ni, da je to Bog ve čegav otrok.

Ostali smo tri mesece v Varšavi, in ko smo se pripravljali na pot proti domu, je spolnil tast svojo obljubo in nama izročil listino glede obeh darov.

Vrnila sva se zopet na to posestvo, živela srečno in zadovoljno uživaje v najinem posinovljencu, katerega sva začela s časom tako ljubiti kakor da bi bil najino lastno dete, tem bolj, ker

nama je ostal zakon pozneje res brez otrok. Ali vso najino zakonsko srečo je motila vedno misel, da enkrat morda vendar pride čas, ko se odkrije ta skrivnost, ko stopita prava njegova roditelja pred naju in naju pozoveta na odgovornost, zakaj se nisva trudila, da bi ju našla še o pravem času in je jima vrnila! Oh, ta misel je nemilo mučila do sedaj posebno mene, ker sem osnoval jaz to delo in se ž njim oskrnil radi navadne sebičnosti! In glejte, ta nesrečni trenutek je prišel danes, in poleg vse svoje sramote zahvaljujem Boga, da ni prišel prepozno za nas.«

Lobinski je končal in molčal nekaj časa, a naenkrat je planil zopet in rekel: »Ah res, — dobro, da sem se spomnil, — odkar smo ga našli, morila nas je vedno skrb, ali je krščen ali ne! — Recite mi torej za Boga, ali ste ga dali že vi krstiti, in katero ime je dobil pri krstu?«

»Krščen je bil, — še za mojega bivanja v Torczynu, in je dobil imeni Stanko in Sigmund!« je odvrnila Agnieszka.

»Oh, hvala Bogu!« je vzdihnil Lobinski, »morete si predočiti, koliko večja bi bila moja neprilika, ko bi ga sedaj v nadomestitev morali še krstiti!«

»A kaj se je zgodilo z vašo soprogo Avroro?« je vprašala sedaj Agnieszka.

»Oh, ne vprašujte me,« je odvrnil on z izrazom boli, »ne odpirajte mi ljuto in neozdravljivo rano mojega srca, — in dovolite, da vam samo na kratkem povem, da je ubožica umrla leta 1858., padši z voza, pred katerim so se bili splašili konji!«

V tem je potrkal nekdo na vrata in v sobo je stopil neki župnik rdečih, okroglih lic, debelega nosa in ogromnega trebuha, nosé v roki nekoliko dunajskih in lvovskih novin.

»Oh, dobro došel Tomaž!« je zaklical Lobinski, se silil prijaznega in predstavil gosta drug drugemu.

Župnik je postavil novine na mizo, vzel z dvema prstoma iz tobačnice duhana in ga potegnil v debeli nos, gledaje vedno Agnieszko začudenega obraza. Nato se jej je naklonil in rekel, obrnivši se k Lobinskemu: »Bil sem na pošti v Novem Sandecu, pa sem vzel tudi tvoje novine in ti jih prinesel med potom, da pri tej priložnosti vidim, kaj mi počenjaš!«

»Kaj pa je novega?« je vprašal Lobinski, ki ni vedel prav, kak razgovor bi začel.

»V politiki ničesar novega,« je odvrnil župnik, »a na Dunaju bodo imeli govoriti zopet nekaj dnij o čem, ker je zopet neka deklica skočila v Donavo radi nekega poročnika!«

Agniszka je vztrepetala in prebledela, ko je čula te besede. »Kje pa se čita to, gospod župnik? — Prosim vas, pokažite mi novine!« ga je prosila jedva dihaaje.

Župnik je začel listati dunajski »Fremdenblatt« in ko je našel ono novico, jej je podal novine preko mize.

Ona jih je vzela in začela čitati z debelimi očmi bolj in bolj bledeča. Naenkrat je viknila s presunljivim glasom, skočila in padla brezzavestna na tla.

Novica, katero je bila prečitala, glasila se je tako :

»Včeraj je padla zopet nedolžna žrtev vojaške brezsrčnosti. Baronesa Pavlina Weberjeva, jedna najdražestnejših krasotic naše prestolnice, si je končala včeraj okoli poldne svoje mlado življenje, skočivša v Donavo, kamor jo je naglalo brezsrčno vedenje nekega ulanskega poročnika Kazimira Lobinskega, v katerega se je ubožica na svojo nesrečo bila z vso dušo zaljubila. — Na njenih nedrih so našli njegovo pismo, s katerim jej je odpovedal ljubezen z jako trdimi in razžaljivimi besedami. To pismo je bilo menda tudi povod njene rane smrti. — Pravijo, da je on dan preje pobegnil v Slavonijo, ker je videl

menda naprej posledice svoje brezsrčnosti. — Najčudnejše v tej reči pa je to, da nikdo ne ve, kje sedaj biva njena mati, baronica Weberjeva, katera je odpotovala že pred tremi meseci, ne da bi bila komu povedala, kam.«

XIV.

Črna kroglja.

Tužen je bil trenotek, poln jada in boli, v katerem sta se sestala zopet po tolikem času prvič Hrabinski in Agnieszka, tužen ne samo za njo, ampak za vse njune prijatelje, ki so ju iskreno obžalovali radi grozne nesreče, s katero sta morala plačati svoje zjedinjenje.

Poklenila je pred njim, objela v ljuti boli njegovi kolena in klicala neprestano: »Ah, ubij me, Stanko, — ubij me, nisem vredna da me gledajo tvoje poštene oči! Ubij me, — izneverila sem se ti, — prevarila sem te, — prevarila za mir in srečo celega življenja! — Ah, nevredna jaz grešnica, podala sem se grofu Padovskemu samo za to, ker sem ga ljubila, zabivša in ne mislé več na te! — A ko je on padel v dvoboju, sem te začela celo mrzeti, vzgojila sem si po sili v sebi sumnjo, da si ti bil neposredni vzrok njegove rane smrti!

Oh, kaka sreča bi bila, ko bi mogla tedaj prevladati v sebi to grešno čuvstvo, ko bi mogla vzgojiti v srcu nebeško cvetko vere in zaupanja, brez katerega ne more obstajati prava ljubezen, — ah, bila bi se našla, in ničesar več bi ne moglo vedrega neba najine sreče in ljubezni! — A žal, bila sem preslaba, nisem mogla iti več s pota nezvestobe, — in pri prvi priložnosti sem podala zopet roko drugemu možu, ki je bil še poleg tega tujec! — Oh, ubij me, ubij, da ne bi dosegla in strla poleg sebe tudi še tebe in tvojega sina kletev nezvestobe!«

Hrabinski je bil kakor pijan. Zdelo se mu je, da ga preletava čuden pretiran sèn, navezan na spomin davne minulosti. Privedel jo je k njemu v stanovanje pobratim Hüttenbach in mu na kratko razložil, kaj se je bilo dogodilo. On je gledal debelih očij sedaj jednega, sedaj drugega, kimaje z glavo, in čudé se vsemu, a ko mu je naposled svital pojem o vsem, ko je razbral, da mu živi izgubljeno dete prve in jedine ljubezni, je ves vztrepetal, pokleknil kraj Agnieszke, prijel jej glavo z obema rokama, zagledal se jej dolgo v obraz in vzkliknil s presunljivim glasom: »Oh, Agnieszka, Agnieszka, tako se morava zopet najti!«

Nakrat je skočil zopet in zaklical: »A kje je moj sin, moj mili sladki sin, kje je moj Kazimir? — Ali ga še niste poklicali, da ga objamem?«

»Jaz sem ga pozval že zjutraj brzojavno, naj se hitro vrne sem!« se je oglasil polkovnik Hüttenbach. »Brzojavka je prišla gotovo že okoli devetih v Požego, od tod pa jo dobi Kazimir najpozneje do poldne!«

»Ah, gorje, gorje, — samo da bi ne bilo prepozno!« je zavpila Agnieszka in zalomila z rokama. »Arturja ni nikdo obvestil o Pavlinini smrti, — Serafina je hitro zbolela, in je od tedaj bolj mrtva nego živa, — a drugi niso niti mislili nanj v oni grozni zmešnjavi, in tako je gotovo izvedel vso nesrečo iz časnikov, a v prvi jezi bo morda hitel, da bi se Kazimiru osvetil, ne sluté, — da je njegov brat, — oh, grozna misel, ako se res zgodi tako, — oh Bog, Bog, obvaruj nas te nesreče, — oh, kaj naj storimo, da jo ubranimo!«

Vsi so stali nekaj časa kakor izgubljeni in se zgražali nad strahom te nove nevarnosti.

V tem se je oglasil polkovnik: »Morda je Artur še v Inomostu, — skušajmo torej, ali bi ga ne mogli pozvati sem brzojavno.«

»Da, — da, prav praviš,« je rekel Hrabinski, »koj na delo, dokler ni prepozno.«

Vzel je papir in pero in napisal brzojavko za Arturja, v kateri mu je naložil, naj čim preje pride na Dunaj, in naj hitro odgovori, kedaj odpotuje od tam. Podpisal je Agnieszkiino ime in priimek in jo odpravil hitro po slugi.

Sklenili so, čakati skupaj na odgovor. Toda minulo je par ur, a odgovora še ni bilo. Bili so že blizu obupa, in so se obrnili naposled brzojavno na poveljnika Arturjeve čete v Inomostu.

Jedno uro pozneje so dobili odgovor, ki jih je še bolj prestrašil, javlja jim, da je Artur še predsinoči izginil iz Inomosta, in da so še le danes izvedeli na kolodvoru, da je odpotoval v Zidani most na Štajerskem.

»Gorje, gotovo se bo bil tam s Kazimirom! Oh, Bog, Bog, kaj počnemo sedaj!« je vzkliknila Agnieszka, mahnila z rokama in se sklonila Hrabinskemu na prsi, plakaje in tresé se od straha in boli.

Jedin polkovnik ni izgubil zavednosti. »Veste kaj, dragi moji,« je rekel, »obvestimo hitro brzojavno železniško postajo v Zidanem mostu, da se mislita v tamošnji okolici dva častnika — jeden ulan, drugi lovec — dvobojevati, — naj se torej redarstvo potruži, da se ta dvoboj prepreči. Mi pa moramo radi večje gotovosti odpotovati še nocoj tja.«

Ubogali so polkovnika in brzojavili v Zidani most. Potem pa so se pripravili na pot in se odpeljali z večernim vlakom proti jugu.

Med tem je že čakal Artur Kazimirja v Zidanem mostu. Bil je izvedel res še v Inomostu najprej iz novin grozno vest o smrti svoje mile

sestrice. Tistega dne pred večerom je sedel v kavarni pri oknu in gledal na mimogredoče. Razne misli so mu vznemirjevale dušo. Vedel je že dalje časa, da se ljubita Pavlina in Kazimir, vedel je tudi to, da jima stavi mati razne zapreke na pot. Zato jo je prosil in zaklinjal v več pismih, naj ne kvari sreče Pavlini in naj blagoslovi njeno ljubezen do Kazimirja, o katerem je bil trdno prepričan, da je dobrega in poštenega značaja in da jo stori srečno. — V tem pa mu je mati odpotovala Bog ve kam in rekla, da se vrne še le v treh mesecih. Ti trije meseci pa so bili že na koncu, a o njej ni bilo še sluha ne duha. — Kaj je torej vzrok vsemu temu? — Zakaj ni rekla mati nikomur, kam je odpotovala? — Zakaj mu ni pisala že dalje časa ne Pavlina ne teta Serafina?

Te misli so ga vznemirjale vedno bolj. Hotel se jih je iznebiti po sili in vzel dunajske novine v roke. Naenkrat se je stresel in prebledel. Lasje so se mu ježili, a oči so mu gledale z izrazom groze. Novine so se mu tresle v rokah, jedva diha je in mlaskaje z zobmi je čital in čital Bog ve kolikokrat one nesrečne vrste, ki so pripovedovale o samomoru njegove nesrečne sestrice.

»Oh, Bog, Bog!« je zaklical polglasno in si trl z robcem hladno znoj s čela, »oh, kaj sem zakrivil, da si poslal name tako grozno nesrečo

in sramoto. Oh, kako ljuto sem se prevaril v tem kletem brezsrčniku.«

Nakrat so mu zasijale oči s plamenom besnosti. Stisnil je pesti in si mislil: »Pravijo o njem, da je pobegnil v Slavonijo. Toda najdem te, kleta zver, če tudi bi te moral iskati po celem svetu!«

Skočil je kvišku, hitel iz kavarne kakor besen in jo udaril proti brzojavnemu uradu.

Prišedši tja je brzojavil nekemu zaupnemu prijatelju na Dunaj sledeče: »Povprašuj oprezno, v katerem mestu Slavonije biva sedaj poročnik Lobinski. Odgovori mi hitro, četudi po noči.«

Ko se je vračal od brzojavnega urada, je krenil v neko prodajalnico izgotovljenih oblek, izbral si civilno obleko in šel potem v svoje stanovanje, za njim pa služabnik, nosé zavoj z obleko.

Prišedši domu, je vzel zemljevid in vozni red južne železnice. Začel je pazno računati koliko časa bi potreboval do Siska. Nakrat se je razvedril, kakor da bi mu prišlo nekaj dobrega na um.

»Kako bi bilo« si je mislil pri sebi, »ko bi se sestala na železniški postaji v Zidanem mostu? — Vlaki iz Dunaja in Siska morajo tam vsakokrat čakati skoraj štiri ure na tržaški vlak. Ko bi se torej tam sestala, bi s tem niti malo

ne obračala pozornosti nase, ker je tam vedno popotnikov, ki morajo čakati na odhod vlaka.«

Pripravljaj se je na pot. Bil je hitro gotov in šetal nemirno po sobi. V tem je vstopil sluga in mu podal prineseno brzojavko.

»Ah, hvala Bogu, to je šlo hitro!« je zaklical veselo, odprl brzojavko in čital iz nje sledeči odgovor: »Lobinski biva sedaj na posestvu gospe Kneževičeve, zadnja pošta Pleternica, brzojavna postaja Požega.«

»Dobro je,« je rekel Artur in vtaknil brzojavko v žep. Potem je sedel za mizo in napisal Lobinskemu sledečo brzojavko:

»Pavlinin brat bi se rad s teboj porazgovoril. Že veš o čem. Ako nisi kukavica, pridi hitro v civilni obleki na železniško postajo Zidani most, kjer te bo čakal.«

Poklical je slugo in mu oddal brzojavko, naj jo hitro odpravi. Potem je zopet hodil po sobi razmišljaje, kaj naj bi sedaj počel. »Ali naj bi odšel danes — ali jutri?« si je mislil. »To brzojavko dobi še le jutri zjutraj. Ako pojde hitro na pot, pride še le v dveh dneh na Zidani most. Pojdem torej koj nocoj. Rajši čakam tam, nego tukaj! — Še je čas, da pridem k večernemu vlaku.«

Preoblekel se je v civilno obleko in ko se je sluga vrnil, mu je ukazal, naj poskrbi fижakerja.

Ko se je odpeljal na kolodvor, je rekel še slugi: »Čuješ, ako kdo vpraša po meni, reci mu, da ne veš, kam sem odšel. Zasnoval sem neko nedolžno šalo, vrnem se zopet za nekoliko dnij!«

Vlak je že vozil v nočni tmini, ko se je spomnil, da nima svedoka. Za to ni maral, da se je oddaljil proti zakonu brez dovoljenja iz svoje posadke in da bi mogel radi tega priti tudi pred vojno sodišče. Glavna skrb mu je bila, najti si svedoka za nakanjeni dvoboj. — Celo noč ni mogel spati, motril je vse svoje sopotovalce, da bi morda našel med njimi koga, ki bi mu hotel biti svedokom. A iz njih razgovora je spoznal, da so sami trgovci, potujoči v Trst.

Drugega dne zjutraj je šel v drug vagon. Z njim je vstopil neki gospod, na katerem se je hitro videlo, da je nekdanji vojak. Bil je še mlad človek. Artur ga je uljudno pozdravil in videl pri tej priliki, da njegov sopotovalec nima leve roke.

Začel je ž njim razgovor in izvedel od njega, da je umirovljen stotnik, in da je izgubil leta 1859. pri Solferinu roko.

»A kam potujete?« je vprašal Artur naglo.

»V Zagreb, da obiščem sestro, ki je omožena z nekim častnikom Wimpfenovega polka.

»Oh, to mi je drago!« je vzkliknil Artur, in mu odkril na kratko nakano, radi katere potuje

v Zidani most, in ga naposled prosil, naj bi bil njegova priča.

Stotnik se je zamislil in si sukal svoje dolge črne brke. Pogledal ga je tužno in rekel: »Dragi moj gospod poročnik, jako vas obžalujem, — vaša nesreča mi je že znana. Čital sem jo v novinah. No, vaša reč je pravična, zato vam bom drage volje svedokom, četudi bi se zakasnil za kak dan!«

Artur se mu je srčno zahvalil že naprej, in bil je srečen, da ga je slučaj nanesel na pripravnega svedoka.

Po noči sta prišla na Zidani most. Med tem je izvedel tudi že Lobinski iz novin grozno vest o Pavlinini smrti, a kmalu potem je dobil Arturjevo brzojavko. Od prvega trenutka, — odkar je odpotoval z Dunaja, ga je morila neka čudna bol, nekaj ga je vleklo neprestano nazaj, vedno mu je pravil neki notranji glas, da je Pavlina morda vendar nedolžna. Ko pa je izvedel to nesrečno vest, zrušil se je, kakor bi udarila strdela vanj. Prebuditvši se zopet iz nezavesti, je začel v svojem obupu divjati, kakor bi bil izgubil pamet, a ko se mu je razburjenost zopet nekoliko poglobila, bilo mu je jasno v duši, da je bila Pavlina povsem nedolžna in da je umrla jedino radi njegovega nemilega prenačljenega vedenja.

Tudi njegov pobratim Knežević je bil v prvem trenutku tako potr, da ni mogel izpregovoriti besedice, s katero je skušal umiriti nesrečnega svojega prijatelja. Ko pa se je zopet nekoliko zbral, se mu je naposled vendar posrečilo, utešiti prvo besnost Kazimirove boli. Dokazoval mu je, da jima mora biti sedaj prva skrb, umiriti Arturja, in mu razložil, da sta Pavlina in Kazimir postala žrtev neke še neznanne peklenške spletke, — potem pa da velja poiskati kletega početnika te grozne nesreče.

Še tistega dne sta se pripravila na pot in krenila preko Novegradiške proti Sisku, umirivša z raznimi izgovori Ivanovo mater.

Prišla sta tretjega dne okoli treh popoldne v Zidani most in zapazila na kolodvoru Arturja v civilni opravi z umirovljenim stotnikom. Kazimir se malo da ni razjokal, ko je videl, kako je ubožec propal in kako ga je grozna bol v malo dneh potrla, storivša iz njega živo ogrodje.

»Oh, ne glej me tako temno, dragi Artur,« je zaklical Kazimir, »jaz nisem kriv, — ampak — «

»Pozneje o tem, — gori v planini, — hajd za mano, ako nista oba sivi kukavici!« se je otresel Artur in premeril oba s prezirnim pogledom.

Kazimir je zalomil z rokama in pogledal obupno proti nebu. Ko pa je videl, da je šel

Artur naprej s svojim svedokom, je hitel za njim tudi on s Kneževičem, sam ni vedel kaj dela.

Ne govoré ne besedice, so šli po dvoje proti spomeniku nadvojvode Ivana, kjer sta stala pripravljena dva vozova. Med potom je rekel Artur stotniku: »Prav je, da smo vsi civilno oblečeni, orožništvo je moralo že izvedeti našo nakano, ker jih je danes toliko skupaj!«

Sedli so po dva skupaj v vozova in krenili na levo, vozeči se po cesti s snegom pokriti v skalnato planino. Pot je postajal vedno strnši in težji, in naposled so obstali za neko skalo. Tu so pustili vozova in rekli kočijažema, naj tukaj čakata na nje, in so se odpotili peš dalje v planino, prej pa so še vzeli iz voza za dvoboj potrebno orožje.

V četrť uri so prišli do neke kotline, obkrožene z visokimi skalami, ki je bila kakor ustvarjena za dvoboj. Sedli so na kamenje, ki je gledalo tu pa tam iz snega, da si malo odpočijejo.

Za nekaj časa se je dvignil Artur in rekel: »Gospodje, vsem vam je znano, zakaj smo prišli sem. Zato prosim gospoda svedoka, naj storita svojo dolžnost, da se ta stvar čim preje dokonča.«

Nato se je dvignil Kazimir, šel nekoliko korakov proti Arturju in rekel: »Dragi Artur, pozivaš me na dvoboj, a niti ne vprašaš, ali sem jaz kriv te grozne nesreče, ki je potrla tudi mene

ubožca do groba! — Dovolj torej, da ti reč razjasnim, potem pa —«

»Ne, — niti besedice dalje!« je zagrmel Artur trepetaje od besnosti. »Nočem poslušati tvojih izmišljotin, s katerimi bi se menda rad odtegnil dvoboju. — Ha, ha, to je čuden junak, ki vojuje na slabe deklice, a kadar pride do boja, pa se pokaže kukavico!«

Kazimir je prebledel. Bila je to težka razžalitev, tem težja, ker je mislil, da je ni zaslužil.

»Ali, dragi Artur,« je rekel sedaj Knežević, »daj si dokazati, kako je vse to bilo, potem boš videl —«

»Ne, — nočem,« zagrmi zopet Artur, »ne govori mi niti besedice več o tem, sicer bi si moral misliti, da si bil sporazumljen ž njim, da se uniči čast in sreča moje rodbine! — Naj se mi ta kukavica še le zahvali, da ga smatram vrednega, se z menoj pošteno dvobojevati, ker bi mu bolje pristojalo, da ga človek ustrelj na ulici, kakor steklega psa!«

To je bilo preveč in sekundanta sta uvidela, da je dvoboj neizogiben. Razdelila sta torej med borilca svetlobo in prostor, dala jima sabli v roke in se postavila na desno in levo poleg nju, da pazita na red in pravila dvoboja.

Stotnik je dal znamenje, in v istem času je napadel Artur Kazimira kakor besen lev. Toda ta

je bil velik veščak v borenju in se je lahko ubranil njegovih težkih udarcev. Poleg vseh razžalitev mu je bilo vendar nemogoče ubiti ali raniti brata nesrečne svoje drage, in je zato sklenil, se samo braniti, dokler ga ne utruji.

Mogel bi Arturja že večkrat prebosti, ker je ta besno udarjal nanj in se ni čuval s potrebno opreznostjo. Kmalu pa je oslabela Arturju roka, a naenkrat je mahnil s strahovitim udarcem proti Kazimirovi glavi, a v istem času je padel z bliskovo brzino na desno koleno in rinil s sabljo proti Kazimirovim prsim.

Svedoka sta nehoté vzkliknila, ker sta videla, da bi sablja, ko bi pogodila svoj cilj, morala prebosti Kazimira skoz in skoz. A Kazimir je stal nepremično na istem mestu. Bil je še v pravem času s svojo sabljo Arturjevo sabljo s tako spretnostjo ujel in odbil, da je odletela daleč v sneg.

Artur se je zapenil od besnosti in viknil: »Tako ne prideva do konca! Seziva po samokresu.«

Sekundanta, a tudi Kazimir, so skušali še enkrat, da bi ga umirili, a tudi ta poskus je ostal brezvspešen. Napolnila sta torej pištoli in ju oddala borilcema, postavivši ju 15 korakov narazen,

Dala sta potem znamenje: »jeden, dva, tri!« in oba ustrelita nakrat, Kazimir v zrak, Artur pa namerivši mu v glavo. Arturjeva svinčenka je

zažvižgala tik Kazimirove glave. Napolnila sta in ustrelila še drugikrat, ne ranivša drug drugega, še le tretjikrat je odnesla Arturjeva svinčenka Kazimiru košček levega ušesa.

Svedoka sta se oddahnila, mislé, da je dvoboj končan, ko se je otresel naenkrat Artur na svojega protivnika in zaškripal z zobmi: »Vidim, da me varuješ, — toda ljuto se varaš, ako misliš, da me prevladaš s svojim navideznim velikodušjem. Med nama ni pomirjenja na tem svetu, — jeden od naju mora umreti! — Skušala sva že dva načina dvoboja brez vspeha, ostaja nama torej še amerikanski dvoboj. Ti dve krogli, jedna bela, druga črna, naj odločita. Kdor izvleče črno, se mora koj ustreliti!«

Svedoka sta otrpnila, videvša, da je sedaj grozna katastrofa neizogibna. Kazimir je prebledel kakor vosek. Ni se sicer bal umreti. Ne, celo želel si je, da bi potegnil kocko smrti! Toda bal se je nasprotnega, da ne bi morda Artur izvlekel črne kroglice, in s svojo smrtjo še povečal bol svoje razžalostene duše.

Začeli so zopet vsi prositi in zaklinjati Arturja, naj pusti to, naj za Boga pomisli, kaj dela, — a zaman.

»Ne gubimo po neumnem časa, ampak hajd na delo!« je viknil ljuto. »Evo, v tem robcu ste obe krogli. Prosim torej gospoda sekundanta,

naj ga vzameta v svoje roke, in naj ponudita
mojemu gospodu protivniku, naj prvi vleče!«

Sekundanta sta prijela robec in ga držala
vsak z jedno roko med oba protivnika. Lobinski
je vtaknil roko noter in zaklical, pogledavši proti
nebu: »Oh, Bog daj, da izvlečem črno, da me
minejo te neznosne muke!«

Dolgo je držal roko v robcu, kakor da bi
želel s tipanjem najti črno kroglo. Naposled je
izvlekel naglo in iztegnil dlan, na kateri je ležala
— bela krogla.

Zagrabil se je z obema rokama za glavo in
zaklical: »Oh, prokleta usoda, zakaj me preganjaš
tako nemilo! — Oh, Artur, pri Bogu, popusti to
slepo besnost, poslušaj mene, — poslušaj ta go-
spoda, — še je čas, in vse se more obrniti na
dobro! — Štedi svoje življenje za boljše reči.
Jaz pa, jaz ti rad opravičam tvoje težke razža-
litve! Ah, ko bi bil ti na mojem mestu, tudi tebi
bi se isto dogodilo! — Oh — nisem kriv jaz,
ampak spletke še neznanega sovražnika!«

»Ha, ha! — ne trosi toliko besedij!« se je
nasmejal Artur, ki je za tem polnil hladnokrvno
svojo pištolo. »Ali misliš, da je meni kaj na tem
življenju, odkar si je otroval ti in pahnil sestro
v rani grob? — Oh, pusti te različne budalostne
izmišljotine, ker me ne moreš prepričati, da nisi
kriv vsemu temu! — Ti si jo omamil s svojim

vedenjem, da je ubožica ginevala za teboj z vsem žarom prve ljubezni, a potem si jo zapustil, — tega ne moreš oporekati, — ti si torej in nikdo drugi ni vzrok njene prerane smrti! — Mene smrt kmalu zjedini ž njo, a ti živi še dolgo — dolgo in bori se, dokler si živ z grešno vestjo in — z mojim prekletstvom!«

Artur je zaklical te zadnje besede na ves glas, skočil na stran in si vstrelil pištolo v čelo, predno so mogli priskočiti drugi.

Kazimir, čuvši strel, je padel v sneg in se onesvestil radi težke boli.

Sekundanta sta priskočila k jednemu in drugemu. Artur je ležal mrtev, prestreljenega čela, Kazimir pa se ni ganil, kakor da bi tudi on že umrl. Začela sta mu tretji s snegom obraz in zaprte oči, dokler se zopet ni prebudil.

»Hitimo sedaj za Boga, sicer se vlak odpelje brez nas!« je zaklical Knežević.

»A Artur?« je vprašal stotnik.

»Vzamemo ga seboj na Dunaj, da ga more nesrečna mati pokopati, naj se zgodi kar hoče!« je odvrnil Knežević.

Poklicali so kočijaža in jima naložili Arturjevo mrtvo telo, naj je neseta do voza po strmi pečini. Kazimirja pa vzameta pod pazduho in gresta ž njim naprej bolj nosé ga kakor vodé.

Naenkrat se je Knežević stresel in se zagledal na strmo pot, ki se je vil med pečinami.

»Ali niste opazili, gospod stotnik, kakor da bi se doli vzpenjalo nekoliko oseb proti nam?«

»Nisem! — Menda so lovci ali drvarji. Da bi prišli le do voz, da ga moremo skriti!«

Hiteli so vsi trije po strmi stezi. Naenkrat prikaže se jim izza neke skale več oseb, izmed katerih koj spoznajo baronico Weberjevo, črno oblečeno, podpolkovnika Hrabinskega in polkovnika Hüttenbacha.

Ko jih je baronica zagledala, je hitela navzgor, a Hrabinski in Hüttenbach za njo.

»A kje je Artur?« je viknila ona gledaje v Kazimira z izrazom groze in strahu. Ta jo je pogledal, kakor da bi se mu prikazalo kako strašilo.

»Kje je Artur, za Boga!« je ponovila ona in ga zagrabila za prsa.

»Tam je!« je odvrnil Kazimir z zamolklim glasom in pokazal z roko proti kočijažema, ki sta prišla v istem času izza pečine nosé Arturjevo mrtvo telo.

Baronica se je stegnila, pogleda proti nebu, zalomila z rokama, padla v naročje priskočivšega podpolkovnika in zaklicala s presunljivim glasom: »Ubil si sestro, — ubil si tudi brata svojega!«

XV

Žalostna svatba.

Ko je Kazimir z grozo spoznal vso strahovitost svoje nesreče, čuvši, da je sin Hrabinskega in baronice Weberjeve, a Artur in Pavlina, katera je pahnil nehoté v rani grob, da sta mu bila brat in sestra, ga je prevladala v prvem trenutku neizmerna bol in obupnost, in zdelo se je, da izgubi pamet. Začel je tako strašno besneti, da so ga na svet zdravnikov hoteli že dati v norišnico. A na srečo tega ni dopustila njegova mati, katero je v besnosti še jedino poslušal. Zaprli so ga zato nezvezanega v sobo Hrabinskega stanovanja, kjer mu je ubožica stregla noč in dan, mirila ga in negovala, postopaje ž njim kakor z malim bolnim detetom. V prvi besnosti spopadla ga je monomanija, v kateri je neprestano na to delal, da bi si končal življenje, a kadar so mu to preprečili, je klical vedno: »Ah, pustite me, da umrem, — jaz nisem človek, —

ampak divja zver, ker me ne more uničiti toliko nesreče!»

Dolgo je še tako norel in besnel, naposled pa ga je vendar rešila materina ljubezen in požrtvovalnost. Pamet se mu je začela zopet jasni, a besnost ga je po malem zapuščala in se pretvorila najprej v tiho letargijo, naposled pa se izlila v obilnih solzah.

Ko je videla to uboga mati, je vztrepetala od radosti kraj vse svoje boli, vidé, da je rešen sin njene prve in jedine ljubezni. Kakor se miri vsako srce nad izgubo ljubljenega predmeta, kadar se mu nadomesti ta izguba s še bolj dragim, tako je tudi ona mogla preboleti grozno bol radi izgube svojih otrok samo poleg najdenega sina prve svoje ljubezni.

Po nekolikih tednih je bil Kazimir izven vsake nevarnosti, in pustili so ga vsak dan, da se je šetal po mestu ali z očetom ali s pobratimom Ivanom, ki sta pazila nanj kakor na oko v glavi.

Polkovnijski tovariši pa in znanci so se trgali okoli njega, da bi mu pokazali čim toplejše sočutje, in skušali, ali bi ga ne mogli utešiti.

Toda zanj za sedaj ni bilo nikjer tolažbe, in srce mu je postalo nekoliko lažje samo tedaj, kadar je šel z očetom ali materjo na Währing,

da se je tam natugoval nad grobovoma brata in sestrice.

Naposled se je usmilila božja previdnost tudi njegovega jada, povrnila mu zopet mir in vzbudila v njegovem srcu neizmerno ljubezen in nežnost proti najdenima roditeljema. A poleg vsega tega se mu ni mogla povrniti nikdar več prejšnja vesela, jasna in objestna narav.

Kakor telesna rana, ako tudi zaceli, ostavi vedno za seboj brazgotino, tako je zapustil tudi v njegovi čeprav utešeni duši ta grozni udarec usode neizbrisne sledove, in ti so bili: brezbriznost za vse ugodnosti tega sveta, gnusenje življenja in neugasljiva težnja, da bi se mogel osvetiti onemu, ki je bil povzročil s svojimi spletkami vse to.

V prvi besnosti ni on niti vprašal, kako se je bilo dogodilo vse to. Zato pa ga je prevladala pozneje tem večja težnja za osveto, ko so prišle po malem na dan Fichtenbergove spletke.

Prvo sled jim je našla stara Betika. Spomnila se je, da je Fichtenberg pogledoval onega večera v listnico, v katero je bila vrgla ono prvo Emičino pismo, namenjeno poročniku Kneževiču.

Celo spletko pa je odkrila skoraj preiskava na pošti, pri kateri je priznal skrušeno oni nesrečni diurnist, kako ga je podkupil Fichtenberg, naj mu izroča vsa pisma znanih nam oseb.

Ko je Kazimir to izvedel, je rekel svojemu pobratimu Ivanu: »Sedaj je čas, da se osvetim temu kletemu Mefisti Fichtenbergu!«

»A kako se mu osvetiš, ko ga ni v Dornbachu!« je odvrnil Knežević in se tužno nasmehnil.

»Ni mogoče!«

»Res — res — odšel je, Bog ve kam. Ko so ga iskali doma, da bi zaslišali tudi njega, so izvedeli od njegovih poslov, da je odpotoval nekam v inozemstvo, a ni rekel nikomur kam.

Kazimir je zaškipal z zobmi in vzkliknil: »Oh, našel te bom, prokleti, četudi bi te moral iskati sredi pekla!«

V tem je vstopil v sobo Kuba in mu podal neko službeno pismo. Kazimir je je hitro odprl, in ko je je prečital, se je tužno nasmehnil in rekel: »Pozvan sem pred vojno sodišče radi dvo-boja, a tebe pozivajo kot pričó. — Oh, ko bi me obsodili, da bi bil ustreljen, da bi me minule enkrat te neznosne muke!«

Knežević se je razburil. »Čudno, da ni bilo mogoče izposlovati tvojemu očetu, da bi ne prišlo do preiskave!«

Nista niti slutila, da je poskušal Hrabinski s polkovnikom glede tega že vse mogoče, da pa jima je ostal ves trud brezvspešen, ker je bil ta slučaj preveč znan in težek, da se ne bi moralo zadovoljiti vsaj ugledu zakona.

Toda lahko je bilo že naprej videti konec te preiskave. Občinstvo prestolnice, še bolj pa vojaštvo, da, celo sodniki sami so se zanimali za Kazimirovo usodo s takim sočutjem, da je vsakdo pričakoval nedvomno, da bo proglašen nedolžnim.

Tako je tudi bilo. Svedoka Knežević in oni umirovljeni stotnik izkazala sta in potrdila s prisego, da je bil Kazimir radi besnega napadanja Arturjevega uprav prisiljen k dvoboju. Vsled tega ga je proglasil vojni sod po kratki razpravi popolnoma nedolžnim.

Ko je odhajal iz sodnijskega poslopja s Kneževićem, ga je pričakovala zunaj velika množica, čestitaje mu in pozdravljaše ga z veselim klicanjem.

Odzdravljal je s tužnim nasmehom na vse strani in prišepal jedva do kočije, v kateri sta ga že čakala mati in oče. Sedel je z Ivanom noter in voz je oddrdral po habsburški ulici. Doma je Ivan objel Kazimirja in rekel: »Vidiš, dragi Kazimir, kako te je pričakovala zunaj danes množica in se iskreno veselila, da si bil spoznan nedolžnim! — Ali bi se temu radovala, ako bi te ne smatrala nedolžnega v celi tej nesreči? — Gotovo ne! Uvažuj torej ta nezmotljivi glas ljudstva, — pomisli, da si bil samo orodje neusmiljene usode, ne pa neposredni početnik vse te nesreče! Pusti to večno tugovanje, umiri se, uteši se, razvedri se in bodi zopet tak, kakor si

bil prej! — Ali ne vidiš, kako te ljubimo vsi, in kako se trudimo, da — «

»Oh, ne govori več,« je zavpil Kazimir in položil glavo na prijateljeve prsi, »ne govori več, ker me boli velika plemenitost tvoje duše! Ah, vidim, da se žrtvuješ radi mene, da sam pozabljaš na svoje rane. Oh, Ivan, Ivan, — Bog naj ti poplača tvojo plemenitost, Bog daj, da postane Emica skoraj tvoja!«

Stala sta za trenotek objemaje in vstavlja se solzam in težkim vzdihom.

V tem pa ju objameta dve mehki roki. Bila je baronica, ki je vstopila tiho v sobo in čula zadnje besede njenega razgovora.

»Ne tugujta vedno otroka!« je rekla z ginenim glasom in gladila jednega in drugega po obrazu. »Pride kmalu čas, ko zasiže obema solnce sreče! — Ti Kazimir najdeš s časom deklico, ki ti ozdravi z zvesto ljubeznijo srce, — ti pa Ivan dobiš svojo Emico, — jaz ti jamčim za to! — Jaz sem jej teta, in storim vse mogoče, da dosežeš svoj cilj, četudi me ne mara sestra Kornelija ravno najboljše!«

Kazimir je objel mater, Ivan pa je padel, prevladan s sladkim vtiskom teh besedij, pred njo na kolena, poljubljal jej roke in ni mogel radi silne razburjenosti spregovoriti niti besedice. Nagovorila ga je prvokrat s »ti« — smatrala ga

je torej sorodnikom, in ta sladka misel je vzbudila v njem novo nado, da dobi vendar svojo ljubljeno diko, dasi je, rekel bi, postala čez noč vzvišena in svetla grofica !

»Razvedrita se, otroka,« je rekla zopet mati, »jutri je svatba našega prijatelja polkovnika. — Tudi mi smo povabljeni ! — Radi naše tuge pa bo le malo gostov in opravilo se bo vse tiho in brez hrušča in sijaja ! — Skrijta torej žalost kolikor vama je mogoče, da še bolj ne motimo poročencema veselja !«

To rekši, je poljubila oba na čelo in odšla iz sobe.

Drugi dan okoli štirih popoldne so se zbrali v vojaški župnijski cerkvi polkovnikovi svatje. Bilo jih je malo. Razun Weisove in Hrabinskove rodbine so bili od tujcev prisotni samo general Krizmanič kot »debeli kum«, majorja Glodzinski in Hostionski kot »stara svata«, poročnik Knežević in nadporočnik Vasiljevič pa kot priči.

Šli so po dva k velikemu oltarju, najprej Julija ob roki svojega druge brata Viljema, za njo pa polkovnik ob roki Glodzinskega hčere kot družice.

Julija je bila oblečena v krasno belo svilen obleko, pretkano z modrimi vijolicami in dragim kamenjem, na glavi pa se jej je svetil krasen

dragocen venec, divna umetnina iz zlata, biserjev in dragega kamenja.

Ko so se razvrstili pred oltarjem čakaje duhovnika, se je zagledala Julija v Kazimira z dolgim pogledom polnim tuge, boli in britkega kesanja.

Ta pogled ga je zazebel okoli srca. Dobro ga je razumel, s katerim mu je klicala njena duša: »Oh, Kazimir, Kazimir! zakaj me nisi mogel ljubiti? — Sedaj bi stal poleg mene tukaj, bila bi oba srečna, a tvoja sestra in tvoj brat radovala bi se živa najine sreče!«

Prijela ga je huda bol, in po celi duši mu je zaoril bolesten odgovor: »Ah, kakšna sreča bi bila, ko bi te bil mogel ljubiti!« Moral se je nasloniti ob steno, da ni padel, njej pa so stopile solze v oči. V tem je pristopil k oltarju vojaški superior z dvema vikarjema, bili so v sijajnem ornatu, za njima pa dva ulana s kadilnico in blagoslovljeno vodo.

Superior je opravil obred z vojaško obično hitrostjo in ga končal s kratkim jedrnatim govorom. Hitro potem so se odpeljali svatje v polkovnikovo stanovanje, kjer jih je čakala sijajna pojedina.

Toda pri celi gostiji je vladal med društvom resen, da celo otožen mir. Celo polkovnik se ni mogel oprostiti neke otožnosti in nekega nemira

in često je motril svojo ženo z zamišljenim pogledom.

Je li morda tudi on slutil pomen tajnega razgovora med Julijino in Kazimirovo dušo?

Sam Bog to vé! — —

Mesec dnij pozneje so se začeli odnošaji med Avstrijo in Prusko zapletati vedno hujše, tako da je minul skoraj vsak dvom, da mora priti med tema vele vlastima do ljute vojne.

Radi tega sta sklenila Hrabinski in baronica Agnieszka čim preje poročiti se, ne gledé na svojo žalno dobo, da bi zagotovila najdenemu jedincu Kazimiru imetje in zakonito ime.

Gospod Karol Lobinski je bil že sodnijskim potom doprinesel potrebne dokaze o pravem Kazimirovem rojstvu, in tako ni bilo ničesar več, kar bi moglo preprečiti, da bi se ne proglašil Kazimir po poroki svojih naravnih roditeljev zakonitim njunim sinom.

Svojo poroko sta slavila v največji tišini, priči sta bili samo polkovnik Hüttenbach in major Hostioński. Po poroki se je zbrala mala družba v Hrabinskega stanovanju.

Pri večerji se je pokazala na Kazimirju prvo-krat senca notranje radosti. Bil je nenavadno razgovoren in tako vesel, da je društvu odleglo, ker se je moglo sedaj upati, da bo nesrečniku vendar

mogoče, preboleti ljute rane, ki mu jih je prizadela nemila usoda.

Mater pa to nikakor ni moglo umiriti in utešiti. Zgražala se je, kaderkoli je pomislila, da jej bo moral morda skoraj iti najdeni sin z očetom v krvavi boj! — Poleg tega pa jo je morila grozna misel, da se morda on veseli samo tega, da skoraj zapoje bojna trobenta in ga pozove, da si konča na bojnem polju z junaško smrtjo neznosne muke!

XVI.

V boj !

Nekoliko tednov pozneje so dobili polki dunajske posadke nalog, naj bodo pripravljeni v boj. Od tega časa se je bil Kazimir povsem spremenil. Zdelo se je, da ga je čisto zapustila tuga in da se mu zopet povrne prejšnja veselost in objestnost.

Pel je ves dan vsakojake bojne pesmi in se veselo pripravljaj na pot. Gladil je svojo sabljo, pregledoval revolverje, miloval svojega konja Rolanda in mu govoril mile besede kakor človeku.

Njegov sluga Kuba pa ni mogel vzbuditi v sebi tistega veselja, čeprav je bil do sedaj navajen, deliti z milim svojim gospodarjem tugo in radost. Nikakor si ni mogel raztolmačiti, ali je dobro ali slabo, da se je gospod spremenil tako naglo, in zato so začele mučiti razne črne skrbi pošteno dušo.

D drugega jutra po onem povelju, se je baval neobičajno dolgo s snaženjem starin v Kazimirovi

spalnici. Bila je tukaj cela zbirka starodavnega orožja: meči, kopja, buzdovani in arkebuze iz minulih stoletij tja do srednjega veka. Zagledal se je v neki ogromen meč iz dobe prvih turških vojen. Prijel ga je z močno desnico, mahnil nekolikokrat na desno in levo, potem pa šel v drugo sobo, kjer je Kazimir nekaj pisal.

»Gospod, nekaj bi vas prosil!« je rekel in ogledoval ogromni meč.

»A kaj?«

»Dovolite mi, da ponesem ta meč v boj.«

»Ha, ha, ha — kaj boš ž njim, ko boš tako pri konjih izven bojnih vrst?«

»Eh, Bog vé, ali bi ne mogel priti sredi boja, tedaj bi mi dobro služil, ker je kaj pripraven za mojo roko, dočim mi je predpisana sablja prelahka in preslaba.«

»A ko bi ga vsejedno ne smel opasati, ker je proti predpisu!«

»Eh, saj ga ne opašem, preden ga ne bom potreboval.«

»No, pa vzemi ga in stori ž njim, kar ti je ljubo, sedaj pa me pusti in ne moti me več!«

Nekoliko trenutkov pozneje je stopil Knežević v sobo.

»Jutri moramo v boj!« je rekel z resnim obrazom.

»Živio!« je zagrmel Kazimir, skočil kvišku, objel pobratima in se zavrtel ž njim tako silno, da bi bil ta skoraj padel.

Knežević je razumel dobro vzrok in smoter tega veselja. Zato mu je vstrepetalo srce za ljubljenega pobratima, katerega bi hotel z veseljem odkupiti od smrti celo s svojim življenjem.

Žalostno se je nasmehnil in mu hotel reči nekaj, a v tem trenutku je prihitela v sobo baronica, jokaje se in vzdiguje roke.

Tekla je h Kazimiru, ga objela in zaklicala plakaje: »Ah ostani, sinko, pri svoji materi, pusti, naj gredo v boj drugi, ki imajo bratov, ti pa, jedina tolažba in nada moja, ostani pri meni ubožici!«

Težek je bil boj, ki se je vnel v tem trenutku v Kazimirovem srcu med težnjo za krvavim bojem in nežno otroško ljubeznijo. Toda hitro je prevladal v njem moški ponos in junaštvo, a materino tarnanje in zaklinjanje je ostalo in moralo ostati brez vspeha.

Drugi dan je šel polk med veselim sviranjem glasbe proti severnemu kolodvoru. Po Praterju je vrvela silna množica, klicala od navdušenja in se prerivala sem ter tja, nekateri, da bi še kakemu znancu in prijatelju želeli srečen odhod in še srečnejši prihod, drugi pa, da pokažejo svoje

navdušenje, deleč med moštvo novce, smotke tobak in raznovrstne druge darove.

Na oknih, na desni in na levi, pa so se vile dragocene preproge in zastave, iz oken pa so gledale najlepše krasotice druga pri drugi, mahale junakom z belimi robci in sipale na nje najlepše vence in kite cvetlic.

Pred prvo eskadrono je jezdil na ognjenem belcu polkovnik Hüttenbach s Hrabinskim in pobočnikom Vasiljevičem. Vsako oko se je upiralo vanj in se ni moglo dovolj nagledati stasitega junaka, ki je takorekoč prirastel na konja in je vodil četo teh gromovitih severnih sokolov.

»Živeli naši hrabri ulanci — živio polkovnik Hüttenbach!« se je začulo nekoliko glasov iz množice in izzvalo kmalu urnebesni gromovit jek. Nastalo je stiskanje, metež in prerivanje, ker je vsak hotel, da še enkrat v obraz pozdravi mladega polkovnika, ki si je pridobil v kratkem času ljubezen in naklonjenost vseh onih, ki so ga poznali.

Spuščaje sabljo na desno in levo, je pozdravljal na vse strani tako veselo, ljubeznivo in prijazno, da ne bi mislil nikdo, da zapušča doma mlado ljubljeno ženo, katera bi bila vdova po samo jedni sovražnikovi svinčenki.

Pred desnim krilom druge eskadrone je jahal Kazimir, veselo se smeje, kakor bi šel na

kako prijetno zabavo. Njegov konj Roland, kakor da bi ga razumel, je veselo hrzal, poskakoval ponosno in se vspenjal včasih kvišku.

Nekoliko njegovih znancev se je pririlo do njega in mu stiskalo roko, stopaje poleg njegovega konja. To je zapazila ostala množica, ki ga je že iskala, želeča videti junaka, kateremu je prinesla neusmiljena usoda v tako kratkem času toliko nesreče in bôli.

Nastalo je šepetanje med množico: »To je poročnik Kazimir Hrabinski, — to je oni ubožec, na katerem se je skoraj ponovila črna usoda rodbine Atrida!« in zaorili so urnebesni klici: »Živio poročnik Kazimir Hrabinski, — dal Bog, da bi se vrnil med nas živ in zdrav in ovenčan s slavo, težko svojo bol pa naj bi ostavil in pozabil na junaškem bojišču!«

Nastala je zopet še silnejša gnječa, da je morala nehoté zaostati druga eskadrona za prvo. Vsakdo je skušal, da bi stisnil roko glasovitemu nesrečniku. Deklice na oknih in balkonih pa so sipale nanj najkrasnejše kitice in vence, katere je ujemal z roko ali sabljo, zahvaljuje se na vse strani s sladkimi nasmehi. Mnoge lepe ustnice so vzdihnile: »Dal Bog, da bi se srečno vrnil!« Marsikateri pa je celo vztrepetalo srce, bojé se za lepega junaka, a iz očes se je ukradla nehoté tudi taka biser-solza — žalostinka.

Pobratim njegov Knežević, ko je videl vse to, se ni mogel več premagovati, je prijezdil k njemu, podal mu desnico in mu rekel z ginjenim glasom: »Vidiš li, zlati moj Kazimir, kako te ljubi ljudstvo, kako te spoštuje, ali ni torej vredno že zaradi tega, pustiti to večno žalovanje?«

Kazimir se je žalostno nasmehnil, pozdravil s sabljo še enkrat na desno in levo in odvrnil: »Varaš se, dragi Ivan, ako misliš, da je to burno klicanje in glasno sožalovanje moje usode izraz stalnega čuvstva! Ah, to ni nič, nego hipno navdušenje, ki se pojavlja ob vseh podobnih prilikah, a samo za nekaj časa, dokler še traja sila prvega vtiska. Človeško srce je že tako ustvarjeno, da vedno rajše obžaluje z večjim veseljem nesrečno usodo bližnjega, nego da bi se iskreno radovalo nad njegovo srečo in zadovoljnostjo. — Zapomni si, Ivan, kar ti pravim: prav tisti ljudje, ki me sedaj obžalujejo in slavijo s tolikim hrumom kot mučenika usode, dà tisti, ko bi me videli zopet zdravega in veselega, — bi kazali s prstom name in šepetali drug drugemu: vidiš ga, — ta je oni, ki je ubil svojega brata in sestro, glej ga sedaj, kako je vesel, objesten in gizdav, kakor da bi bil storil s tem kako slavno delo! — Na tem svetu torej, dragi Ivan, ni zdravila za moje rane.«

Knežević se je užalostil in se zagledal v nesrečnega prijatelja z izrazom najgloblje boli. Ni mogel ovreči njegovih besed in mislil je, kaj bi mu odvrnil, ko se je začul polkovnikov glas: »Polk, pozor — na desno glej!«

V dveh skokih je bil Knežević na svojem mestu še o pravem času in spustil sabljo kretom na desno, kjer se je peljal uprav nadvojvoda Viljem.

V tem je prišel polk na severni kolodvor. Dočim je moštvo spravljalo prtjago in konje v vagone, — so se ločili častniki od svojih sopro, zaročnic, sorodnikov in prijateljev.

Resen in težek trenutek je to, ko nam oko morda zadnjikrat gleda v mило lice ljubljenega očeta, brata, sina, soproga, zaročnika ali prijatelja. Srce se nam v takem trenutku zastonj odteguje strahu, tolažeče se, da ne zadene vsaka svinčenka, in tešeče se z upanjem, da se mili junak zopet srečno povrne!

Najhujšo bol pa je čutila v onem trenutku uboga Agniszka, ko se je morda ločila za vedno od ljubljenega moža in sina prve in jedine ljubezni, katerega je bila našla še le pred nekolikimi meseci po tako dolgem času.

Stokala je od muke, ruvala si lase in vpila na ves glas, objemala je sedaj jednega sedaj

drugega, preklinjala usodo, prosila ju, naj ostaneta, vpila k Bogu, naj ju obvaruje oba živa in zdrava.

Sedaj je pristopil k njima junaški polkovnik Hüttenbach, vodé Julijo za roko. Za njima se je vlekla cela Weissova obitelj. Vsi, celo stari Weiss, so se jokali kakor otroci. — A čudno! — dočim so se Weissovi vsi motali okoli polkovnika, da še ga še v zadnjem trenutku nagledajo, — so uhajale Julijine solzne oči vedno h Kazimiru in ga gledale z izrazom boli in obupa.

V tem je zapel zvon tretjič in zadnjič. Vsi so se stresli, kakor da bi čuli mrtvaški zvon.

Še en vroč objem, še en dolg poljub, še en vzklik iz bolnih prsij, — in tu je bil nesrečni trenotek, v katerem se je morda treba ločiti na veke.

Agniszka se je naslanjala ob teto Serafino. Iz očij sta jej sevala strah in groza. Nepremično je gledala v vagon, proti kateremu sta stopala oče in sin.

Julija je še jokala v naročju svojega junaškega soproga. A v zadnjem trenutku se mu je iztrgala iz rok, tekla za Kazimirom, objela ga krčevito, poljubila mu ustnice v dolgem poljubu in šepnila: »Oh z Bogom, dragi, čuvaj si življenje, ako mi ti umrješ, pojde uboga Julija za teboj v hladni grob!«

Moči so jo zapustile. Omahovala je in bila bi padla, ako bi je ne bil prijel Kazimir z močnimi rokami. Njena roditelja in polkovnik so priskočili, da bi jej pomagali.

»Menda se ubožica v zadnjem trenutku kesa, da je spletkarila proti Kazimiru!« si je mislil polkovnik in jej gladil blede lice.

V tem je prišla zopet k zavesti in šepnila: »Z Bogom, Ferdo, — Bog te obvaruj vsakega zla!«

Na to so hiteli vsi častniki proti vlaku, ker je bil že skrajni čas, da so se razvrstili v vagonih.

Zažvižgal je in vlak se je premikal. Skozi okna so gledali junaki in mahali z robci svojim milim, ki so jim mahali zopet z robci, nekateri klečé na kolenih, nekateri pa naslonjeni ob močnejša prsa.

Kazimir je še dolgo gledal na ono stran, kjer je očesu izginjala Julija, a v duši mu je zopet zaoril oni bolni klic: »Oh kakšna sreča bi bila, ko bi te bil mogel ljubiti!«

Vlak je vozil že z največjo brzino, a on je še vedno gledal skozi odprto okno in se ustavljal vročim solzam, ki so mu sedaj začele kapat po licu. Naposled se je zopet nekako umiril in sedel k Ivanu, zaglobivši se v razne žalostne misli.

Prišedši s svojo četo v glavni stan, je dobil Kazimir nalog, da se mora hitro predstaviti poveljniku čete, generalu topništva, baronu Gablenzu.

»Oho, kaj hoče ta z menoj!« si je mislil in stopil z nekim strahom in nemirom pred Gablenza. Ta ga je s prijaznim nasmehom motril in rekel:

»Čul sem marsikaj dobrega o vas, — poleg tega sem dober prijatelj vašemu očetu. Zato sem sklenil, vas premestiti v štab, kjer ši kot vsestransko izobražen mlad častnik gotovo pridobite časti. — Naredbo sem že podpisal, dobite jo še danes. Zato vredite svoje reči tako, da bodete koj jutri v mojem krdelu.

To rekši, se je poklonil Gablenz v znak, da more Kazimir zopet oditi, a v tem je zapazil, kako se je ta naglo spremenil, kako je vztrepetal in prebledel gledaje nepremično vanj.

»Ali vam ni morda kaj prav?« ga je vprašal general.

Kazimir je vzdihnil in odvrnil z ginjenim glasom: »Oh prevzvišeni gospod, dovolite mi, da vas prosim v največji zmernosti neke milosti!«

»Na primer!«

»Da me milostljivo odpustite in mi dovolite, da se smem vrniti zopet k svojemu polku!«

Gablenz je ostrmel, čuvši te smeje besede. Kaj takega si ni mogel niti v sanjah slutiti, da se bo golobrad mladenič ogibal časti, za katero so se potegovali izkušeni častniki in sinovi najvišjega plemstva.

Sam ni vedel, kako bi si to raztolmačil, in otrešel se je na Kazimira z jeznim glasom: »Ali ne veste, kaj je vojaška zapoved? — Ali vi ne veste, da mora vojak slepo ubogati in vršiti zapovedi svojih višjih?«

»Vem!«

»Kaj pa bi storili, ako bi vam ukazal, da ostanete v moji četi?«

»Pobegnil bi takoj k svojemu polku!« je odvrnil Kazimir srčno.

Gablenz je okamenel. Kaj takega mu še ni rekel noben poročnik v obraz. Ošinil je Kazimira od jeze sevajočim pogledom, pristopil k njemu in ga vprašal z zamolklim glasom: »Odkod pa imate drznost za tako neumne besede? Ali ste znoreli? Ali ne veste, da bi vas lahko dal ustreliti radi tega?«

»Svobodno — izvolite, prevzvišeni gospod, samo ako sem zaslužil, ker bi jaz bil rajši ustreljen, nego da bi v prvi bitki gledal iz gotove daljave, kako mi tovariši poginjajo na bojišču!«

Gablenz se je začudil, mignil z rameni in rekel: »Ali ste znoreli, ali hočete po sili izgubiti glavo?«

»Ne prvo, ne drugo!« je odvrnil Kazimir, položil desno roko na prsi in rekel zopet pogledavši generala z izrazom največjega oduševljenja: »Odkar nosim vojaško uniformo, je bil

jedini cilj mojih sanjarij red Marije Terezije, katerega bi si nikdar ne mogel zaslužiti v vaši četi!»

Te besede so prevladale generala, ki je besno vojaško hrabrost spoštoval nad vse. Obraz se mu je razvedril, a plamteče oči so gledale na Kazimira z izrazom začudenja in spoštovanja.

Položil mu je desnico na rame in rekel: »Vidim, da ste pravi junak! Oh kakšna sreča, ko bi bili vsi ostali taki, kakor vi! — Vaš oče me je prosil, naj vas sprejemem k sebi. Jaz sem mu to obljubil, ne vedé in ne vprašujé, kaj namerava, in ali je vam to prav ali ne! — No sedaj vidim, da se z vami vojska bolj okoristi na bojišču nego tukaj! — Zato idite, dragi moj Hrabinski, vrnite se k polku. Želim vam najboljše sreče, a kar se tiče mene, bodite prepričani, da vam bom vedno iskren prijatelj in spoštovatelj vašega junštva!»

To rekši, je pokimal Gablenz z glavo in mahnil z roko s prijaznim nasmehom, a Kazimir se je poklonil in šel iz sobe.

Ko se je potem vrnil v tabor, sta mu prihitela nasproti s prijaznim nasmehom oče in polkovnik.

»No, kaj ti je rekel Gablenz? je vprašal oče nestrpno.

»Hotel me je preseliti k svoji četi!»

»In?»

»Zahvalil sem se mu lepo na tej časti in mu rekel, da sem rajši pri polku.«

Stari Hrabinski se je užalostil. Toda samo za trenotek, kmalu se mu je spremenil zopet v izraz oduševljenega ponosa. Objel je milega mu sina, poljubil ga je na čelo in rekel: »Saj sem vedel, da ne storiš drugače in sem rekel to tudi tvoji materi, ki me je napotila k temu! — Naj bo sedaj kar hoče, jaz sem ponosen, da si storil tako, in za junaka je več vreden očetov ponos nego pa materina skrb in strah! — Kdor si je odbral za ljubico britko sabljo, ta mora vstrajati pri njej zvesto in pošteno do konca, če tudi bi ga vodila v naročje smrti! — Ne tuguj torej več, dragi Kazimir! Ta vojna ti povsem ozdravi bolno dušo, samo dal Bog, da mi ostaneš živ in zdrav!«

XVII.

Draga zmaga.

Vojna se je že začela od nekaj dnij sem brez formalne napovedi s tem, da so se pomikala pruska krdela po malem proti naši armadi, ki je gubila čas brez dela, ločena na več stranij Bog ve radi kakšnih razlogov in čakala sovražnike na ravnem polju, namesto da bi jih zavrnila v nepremagljivih klancih čeških planin.

Prvi čas je vladala povsod neka tajinstvena tišina, kakor v naravi pred nevihto, med tem pa so prehajale pruske čete državno mejo na treh straneh, pomikaje se počasi in z največjo opreznostjo, ker so mislile, da pride v klancih in dolinah gotovo do krvavega boja. Tem bolj pa jih je iznenadilo, ko so opazile, da so te izvrstne pozicije zapuščene brez obrambe.

Hüttenbachov polk, postavljen med Trutnovem in Eypelom, je imel nalogo, stražiti blizu

meje in opazovati kretanje druge, takozvane iztočne pruske vojske pod poveljništvom kraljeviča Friderika Viljema, ki je naperila na tri strani, da bi prekoračila Sudetske planine.

Do 26. rožnika so stražili posamezni oddelki polka menjaje se v manjših četah na jedni strani med Eypelom in Nahodom, na drugi pa tja do Trutnovega in Vrhlabja, in opazovali ostro vse one poti preko državne meje, po katerih bi imel priti sovražnik.

V noči med 26. na 27. rožnikom je dobil polk povelje, naj bode pripravljen na boj, ker se je v Gablenzevem krdelu izvedela vest, da gre pruski general Bonin s svojimi četami že čez planine in da misli napasti mesto Trutnova.

Zato so se zbrali vsi eskadroni Hüttenbachovega polka še po noči in prebili noč pod milim nebom na ravnem polju, nedaleč od mesta Trutnova.

Že od prve zore je vladala v taboru neobičajna živahnost. Vsi so se pripravljali in veselili, da se morejo po tako dolgem obotavljanju vendar enkrat sprijeti s sovražnikom.

Na koncu tabora so stali konji polka, privezani ob kolce, zabite v zemljo v nepregledni vrsti, hrzali veselo v jutranji zrak in nestrpno udarjali s kopiti v ledino.

Še enkrat jih je pregledal polkovni živino-zdravnik s celo četo kovačev, da se prepriča, ali so konji dobro podkovani in ali so popolnoma sposobni za težave boja. Nedaleč od kônj pa je stal večji del moštva, razvrščen v več vrst, pripravljen, da zajaše konje na prvo znamenje.

Častniki so hiteli sem ter tja. Nekateri so pregledovali orožje, strelivo in opravo moštva, drugi so imeli zopet opraviti pri provijantnih vozech, nabasanih s senom in krmo za konje in z živežem za vojake.

Sredi tabora je stal polkovnikov šotor. Častniki in ordonance so prihajali in odhajali in hiteli z neobično brzino.

Nedaleč od polkovnijskega šotora je stal drug, malo manjši častniški šotor. Pred njegovim vhom je stal poročnik Knežević, prekrižanih rok, in motril nekako tužno in zamišljeno silno vrvenje okoli sebe. Nakrat se je zagledal proti zapadu, odkoder je jezdila mala četica kakih petnajstih vojakov proti taboru s hitrim galopom. To četico je vodil neki častnik, a ko so se približali, je spoznal Knežević, da je to poročnik Bartakovič, katerega so poslali pred nekolimi dnevi v Langensalco, naj odda poveljniku zaveznih čet neko tajno depešo.

Pozdravil je Kneževića in mu zaklical s konja: »Koj pridem k tebi, ko javim polkovniku, da sem se vrnil!«

Knežević se je razveselil, da se mu je srečno vrnil prijatelj in rojak s svojega nevarnega pota in začel hoditi gor in dol, pričakuje ga nestrpno. Potem je prišel Bartaković iz polkovnikovega šotoru, hitel proti Kneževiću, ga vzel pod roko in vprašal: »Kaj pa je novega, dragi Ivan? Ali je bilo kaj boja? Čujem, da se danes sprijamemo z Boninom!«

»Saj bi že bil čas!« je odvrnil Knežević, »nam je že naravnost presedalo, čakati na enem in istem mestu, namesto, da bi čim preje napadli sovražnike.«

»Res, — kaj pa dela naš nesrečnej, ubogi Kazimir? — Ali se je že povsem umiril?« je vprašal Bartaković naglo.

Knežević je vzdihnil, ozrl se proti šotoru in odvrnil polglasno: »V Hrabinskega šotoru je. Bil se je že čisto pomiril, in vsi smo mislili, da mu je duša povsem ozdravela. Od onega časa pa, ko so ustrelili Fichtenberga, ga je prijela zopet monomanija!«

»Kaj, — Fichtenberga so ustrelili?« je vzkliknil Bartaković.

»Ali še nisi čul tega?« je odvrnil Knežević in nadaljeval: »Pojdi malo dalje, sicer bi naju

čul Kazimir v šotoru! — Bilo je pred tremi dnevi, ko so naše sprednje straže ulovile blizu meje nekega sumljivega človeka, ki se je hotel zmuzniti skozi nje in se branil kakor besen, ko so ga naši obkolili.

Štirje vojaki so dobili nalogo, da odvedó ulovljenca do bližnjega konjiškega piketa, odkoder bi ga bili konjiki pripeljali dalje do našega tabora in ga tam oddali poveljniku »za daljnje postopanje.«

Vzeli so ga v sredino, ga peljali do Eypela, kjer so ga stražile naše straže. Tam pa so ga prevzeli štirje vojaki Kazimirove švadrone in ga privedli v tabor.

Ko so javili Kazimiru, jih je odvedel ta zajedno z jetnikom pred majorja Hostioñskega, a ta jim je zapovedal, da se mora jetnik hitro točno preiskati in zaslišati.

Slekli so ga, preiskali mu vse žepe in mu razparali obleko, da bi morda našli kaj sumljivega. A zaman, razun nekoliko denarja in povsem veljavnega potnega lista niso našli ničesar, kar bi moglo opravičiti kako sumnjo proti jetniku.

Vsi so že bili v nepriliki, kaj naj storijo ž njim, ko je pristopil Kazimir in ga ostro pogledal, ker se mu je zdelo, da mu je glas tega človeka nekako znan in da ga je že nekje čul.

Pristopil je še bliže, gledal mu v obraz in rekel: »Meni se zdi, da ta brada ni prava in da ima vlasuljo na glavi.«

Jetnik je vstrepetal in nagnil glavo, kakor da bi se bal pogledati Kazimiru v obraz.

Nato ga je tipal po obrazu in naenkrat potegnil, a v roki mu je ostala ponarejena brada, in za njo je popustila tudi vlasulja, izpod katere se je prikazalo nekoliko pisem.

»Fichtenberg!« smo vskliknili vsi naenkrat, ko smo zagledali pravi obraz jetnikov. »Konrad Fichtenberg!« je viknil Kazimir. »Sedaj te imam v svojih pestéh, ti peklenski nestvor!«

O hvali Boga, da nisi videl tega prizora, ki je sledil potem! — Kazimir je zbesnel in ga hotel z rokami zadaviti, a zvezani Fichtenberg mu je pokazal zobé, kakor ranjen volk, brcaje z nogami proti njemu in napenja svoje zadnje sile, da bi raztrgal svoje verige, tako, da so ju morali naši raztrgati, ker bi se sicer bila medsebojno z zobmi razmesarila.

Medtem je bil major Hostioński odprl in prečital tajna ona pisma, katera so bila skrita v Fichtenbergovi vlasulji.

Jedno pismo je bil tajni spremni list, veljaven za področja cele pruske vojske, a ostala pisma so bili tajni navodi za ogledovanje naših čet.

S temi pismi je bilo torej dokazano Fichtenbergovo veleizdajstvo, in hitro nato se je sestal preki sod, ki ga je obsodil po kratkem zaslišanju na smrt.«

»A kaj je privedlo tega malopridneža na to, da je postal ogleduh,« je vprašal Bartaković, a Knežević je nadaljeval: »Čakaj, kmalu boš čul, a ko to izveš, ga gotovo ne boš več nazival malopridnežem!« — Ko so nesli obsodbo polkovniku, da jo potrdi, je prosil Fichtenberg, naj mu dovolijo, spregovoriti nekaj besedij, a ko so mu to dovolili, je začel z bolnim glasom: »Gospoda moja, ne mislite, za Boga, da me je k temu činu privedla morda prosta sebičnost ali pohlepnost po slavi in odlikovanju pod tujo krono, — Bog obvaruj, — sami veste, da sem bogat in da bi mogel živeti na svojem posestvu mirno in brez skrbij! Kolnem se Vam torej v pričo svoje smrti, da me je na ta moj čin privedlo samo navdušenje za idejo zedinjene Nemčije in neizmerna moja nesreča v ljubezni! — Odkar živim, je bila najsvetejša svrha mojih nad vstajenje Nemčije pod sveto cesarsko krono in postavil sem si nalogu, žrtvovati vse svoje sile temu smotru, in kar sem mogel, to sem tudi storil. Bil sem v zvezi z mnogimi pruskimi častniki, ki so volunarili, preoblečeni po našem cesarstvu in pripravljali osnovo za to vojno skoraj pred vašimi

očmi, dočim ste živeli vi brezskrbno v posadkah in niti ne slutili, da bi mogli priti kedaj med Prusijo in Avstrijo do vojne.

Dokler mi je še sijalo žarno solnce moje nesrečne ljubezni, dokler je še živela nesojena mi dika, — je živela v meni tudi nada, da se mi posreči morda vendar enkrat, si pridobiti njeno roko in tako postati najsrečnejši človek tega sveta.

In jedino ta sladka nada me je ustavljala doma, ker sem bil že prej sklenil, prodati vse svoje posestvo v Avstriji in se preseliti za vselej na Prusko. — A to sladko upanje mi je skoraj izginilo. Stopil mi je na pot oni prekletnik in mi jo vzel izpred nosa s svojo peklensko zvijačo. Začel sem nato spletkariti proti njemu, da bi ju razdvojil in prišel enkrat vendar do zaželenega cilja, a namesto tega sem dosegel ravno nasprotno, ker jo je on bil omamil že tako, da je rajši umrla nego pa se odpovedala njemu in objela mene, ki sem jo tako — ah tako ljubil! — Nisem torej žalosten, da moram umreti, ampak boli me samo to, da mi je sojeno, da mi zadnjo uro strupi pogled tega kletega mojega tekmeča, ki mi je razdril najlepše sanje mojega življenja. Zato te proklinjam v očeh smrti svoje, koderkoli boš hodil —«

»Stoj za Boga,« je viknil Kazimir z bolnim glasom, »stoj za Boga in ne preklinjaj me, ker sem proklet že preveč brez tebe, ker mi je usodila neusmiljena usoda, da se zaljubim v svojo pravo sestro, kateri sva oba izkopala rani grob!«

Fichtenberg je ostrmel, a ko smo mu razjasnili, da je bila Pavlina res Kazimirova sestra, so mu stopile solze v oči. Oh dragi brate, kar se je dogodilo tedaj, ostane mi vedno v spomimu. Ona, ki sta bila smrtna sovražnika in ki sta se hotela raztrgati malo prej z zobmi, sta se sedaj pomirila, prosila drug drugega odpuščenja, in objemala sta se kakor rojena brata.

Ah, ko smo gledali ta prizor, nam je bilo vsem tako težko okoli srca, da se nam je zdelo, da tudi nam zarosijo oči.

Ali prišlo je še hujše. Ko so prinesli potrjeno obsodbo, je začel Kazimir prositi, naj pomilosté Fichtenberga, a ko mu prošnje niso pomagale ničesar, je čisto znorel od silne boli in ga hotel braniti s svojim telesom. Morali so ga odvesti zato s silo od onega nesrečneža, in ko so počili streli, je padel Kazimir nezavesten v roke svojega zvestega Kube, ki ga je odnesel kakor malo dete v šotor njegovega očeta.

Od onega nesrečnega jutra ne moremo dovolj paziti na ubožca, ker je skušal že zopet nekolikokrat, končati si življenje, in si neprestano

domišljeval, da konča še mnogo ljudij radi njega pred časom, ako ostane živ še nadalje.

Tu pa tam je čisto miren in govori z nami, kakor da bi se ne bilo pripetilo ničesar.

»Kaj pa pravijo zdravniki?« je vprašal Bartakovič.

»Ko je besnel, so ga nekateri hoteli zvezati in poslati v kakšno norišnico. Temu pa se je protivil naš štabski zdravnik, ki je neprestano trdil, da Kazimir hitro ozdravi, koj ko mu bo mogoče, izbesneti se v krvavem boju, dočim bi v norišnici še le prav znorel.«

»Ali bi ga smel videti?«

»Dà, zakaj ne, danes je neobičajno miren in poslušen!« je odgovoril Knežević in šel z Bartovičem proti šotoru. Vstopila sta tiho in počasi, kakor da bi stopala v cerkev. Sredi šotora je ležal Kazimir, iztegnjen na plašču. Glavo si je naslanjal ob desnico in gledal temno in plamtečih očij pred se. Na desni strani mu je sedel oče podpolkovnik Hrabinski in motril skrbnega obraza svojega nesrečnega sina, na levi pa je čepel zvesti Kuba in pazil na vsak migljaj ljubljenega gospoda.

Zagledavši Bartakoviča tako zaprašenega in potnega, se je dvignil Kazimir naglo in vprašal:

»No Bartakovič, morda si nam prinesel ti kako vest, da pojdemo skoraj nad sovražnika?«

»Že pojdemo, ako Bog da, še danes!« je odvrnil Bartakovič in stisnil Kazimiru desnico.

V tem je zaorilo od daleč ropotanje bobnov in zvok trobent. Vsi so skočili po koncu in se zagledali v Kazimira.

Ta se je dvignil in poslušal s široko odprtimi očmi. Zdelo se je, da ga navdiha ropotanje in zvok z novim življenjem.

Zaslišalo se je od daleč pokanje topov in prasketanje pušk. Kazimir je skočil po koncu, trl si z roko obraz, kakor da bi se prebudil iz dolgega spanja, in vprašal Ivana: »Zakaj pa mi čakamo, ko se drugi že bijejo?«

»Sedaj se bomo tudi mi!« je odvrnil ta, ga objel in vzdihnil pri sebi: »Hvala ti, Bog, rešen je!«

V tistem trenutku so zapele tudi trobente njunega polka. Vsi so skočili in hiteli iz šotora: Zunaj je prihitel Vasiljevič in jim zaklical s konja: »Bonin je napadel Trutново. Naši pešci se že bijejo, sedaj pa pojdemo tudi mi nanj!«

»Živio!« je zaklical Kazimir z gromkim glasom in si opasal težko bojno sabljo. V tem mu je pripeljal Kuba Rolanda. Zajahal ga je veselo in zapovedal slugi, naj bode v boju blizu polka z dvema drugima konjema, da ju ima hitro pri roki, ako bi poginil Roland.

Kuba se je popraskal za ušesom in vprašal :
»Ali bi jaz ne smel biti v boju poleg vas, konja
pa bi poveril Marku ?«

Kazimir ga je pogledal in še le sedaj zapazil, da si je opasal namesto predpisane sablje oni ogromni težki srednjeveški meč iz njegove zbirke. Začel se je krohotno smejati in mu zaklical :
»Kaj pa hočeš s tem ražnjem ? — Ne govoriči mi več o tem, kje pa si še čul, da gre sluga poleg svojega gospodarja v bojnih vrstah ! To bi bilo proti vsakemu predpisu, in bi tega tudi polkovnik ne dovolil ! Ostani torej na svojem mestu in pazi mi na konja !

Hotel je že odjezditi, a kar je ustavil konja in rekel : »Čuješ, Kuba, ako bi jaz padel, odnesi moje truplo z bojišča in glej, da je hitro pošlješ moji materi, da ga pokoplje poleg brata in sestre ! — Za te sem že skrbel, ako bi me dohitela smrt !«

To rekši je spodbodel konja, vzpel se nekolikokrat kvišku in odjezdil k svojemu švadronu, ki je čakal že zbran na daljnja povelja. V nekoliko trenutkih so zapele trobente in cel polk je odjezdil s skokom proti bojišču, za njim pa neki drugi konjiški polk.

Skoraj so prebili polki Gablenzovih pešcev vrste pruske vojske.

Sovražnik se je začel pomikati med grozovitim streljanjem po malem nazaj in skušal še v zadnjem trenutku, da bi naše premagal s svojim konjištvom. Od daleč pa se je prikazal oblak prahu, v katerem so se blisketale sablje. Bili so pruski dragonci, ki so naperili na naše desno krilo. V tem usodnem trenutku je dobil Hüttenbachov polk povelje, naj jim hiti nasproti in naj jih ustavi.

Polkovnik Hüttenbach, ki je jahal 60 korakov pred prvim eskadronom, je mahnil s sabljo proti dragoncem in zaklical z gromovitim glasom: »Polk, v skok!«

Divno je bilo gledati, kako so hiteli eskadroni ulancev po ravnem polju in jahaje s čudovito hitrostjo proti dragoncem! V nekih trenutkih se je prikazal grozen prizor. Zemlja se je stresla v onem trenutku, ko sta se sprijela oba polka med najhitrejšim tekom, kakor dva morska valova, kadar tleskneta skupaj v ljutem viharju. V prvem trenutku je padel marsikateri konj in jezdec, ne od sovražnikove sablje, ampak strlih prs ali reber ali zlomljenih nog.

Junaški Hüttenbach je bil tudi v borbi prvi. Skočil je kakor besen sredi sovražnikov, a njegov pobočnik in še nekaj ulancev za njim. Toda bilo jih je premalo, da bi predrli gosto vrsto dragoncev,

in naenkrat so bili obkoljeni in se niso mogli več vrniti k svojim.

Ko so dragonci to videli, so se trudili, da bi ulovili polkovnika živega. Toda težki udarci njegove sablje in sulice in pešči ulancev jim niso pustile blizu in so praznile marsikje dragonsko sedlo.

Že mu je tekla kri iz več ran, in ulanci okoli njega so padali drug za drugim, ko je zaoril za njim gromovit glas: »Naprzed chlapci, sosbavimy naszego pułkovnika!« a v istem času je priskočil Kazimir na svojem Rolandu z desetimi ulanci blizu polkovnika in sekal na desno in levo s težkimi udarci.

»Živio moj Kazimir!« mu je zaklical polkovnik veselo in se ozrl proti njemu, a v nesrečnem trenotku. V istem hipu je ustrelil neki dragonec s svojim revolverjem čisto blizu vanj in smrtonosna svinčenka mu je prodrla v glavo.

»Julija!« je viknil na ves glas in padel mrtev s konja. Ko so ulani to videli, so začeli besen vik in krik in napadli z vso silo dragonce, da osvetijo polkovnika. Za njimi pa so hiteli tudi ostali tovariši z isto besnostjo, ko so zapazili, da je padel poveljnik.

Temu navalu se niso mogli ustavljati dragonci in so se začeli umikati. Ali ulanci jih niso pustili niti za jeden seženj izpred svojih sulic in

sabelj, ampak hiteli so za njimi in jih preganjali, daleč pred vsemi pa Kazimir na svojem silovitem Rolandu. Na razžarjenem obrazu mu je sijala demonska naslada, a iz lepih očij je seval plamen neustrašljive hrabrosti in besnosti. Sekal je nemilo na desno in levo, in kamor je mahnil je padel po jeden dragonec razklane glave. Nekoliko konj za njim se je trudil njegov pobratim Ivan, da bi si napravil s svojo krvavo sabljo pot do njega. Že je bil čisto blizu, ko je zapazil z grozo, kako je zabodel neki dragonec od strani svojo sabljo globoko v trebuh Kazimirovega Rolanda. Plemenita žival je padla na zemljo in se zvalila na desno stran. Kazimir se je hotel hitro izkopati izpod konja, a v tistem trenutku je dobil po glavi in vratu nekoliko težkih udarcev, od katerih bi ga moral usmrtiti vsak posamezni. Ubožec se je iztegnil s krvjo oblit in umrl pred očmi svojega zvestega pobratina Ivana. Ta je viknil od težke boli in padel kakor besen na sovražnike. Neki ogromni dragonec je mahnil nanj s sabljo, da bi ga udaril po glavi. Ivan je spodbodel konja, a ta se je vzpel in težki udarec mu je padel na levo roko namesto na glavo in mu odsekal pest, ki se je obesila po konju drže še vedno vajeti. V ljuti bolečini je mahnil Ivana na svojega protivnika, a v tem hipu ga je vbodel drugi pod pazduho. Stemnilo se mu je pred očmi, zamajal

se v sedlu, padel nezavesten s konja in ni slišal več grozovitega vika in krika in vpitja, ki je nastalo v tistem trenutku okoli njega.

Od nekod pa je planil nepričakovano med dragonce na velikem vrancu neki orjaški strašen, vojak, zaprašene obleke in obraza, brez kape, razmršenih lasij in krvavih očij in rušil z nepremagljivo silo vse, kar mu je prišlo na pot, in delil na desno in levo z bliskovito brzino strašne smrtonosne udarce z ogromnim mečem, pod katerim so se dragonske sablje lomile in krhale kakor da bi bile iz stekla.

Bil je Kuba, ki ni mogel več ostati za polkom in je pridrl sredi bojnega vrvenja, da bi obvaroval ljubljenega gospodarja. Ko pa je videl, kako je padel ta uprav pred njegovimi očmi pod težkimi udarci sovražnih sabelj, je zbesnel ubožec od težke boli. Kričé na ves glas je skočil naravnost med dragonce, da bi ga vsaj pošteno osvetil. Ko so ti videli, kako pada pod njegovim dolgim in težkim mečem drug za drugim s konja, jih je spopadla groza in so pobegnili pred njim na vse strani kakor ovce pred volkom, kličeje drug drugemu: »Beži, — uteci, reši se, kdor se more pred to pošastjo!«

Toda on je tekel za njimi sedaj sem, sedaj tja in mnovega je še podrl s konja njegov težki meč. —

Glej ga, zopet je dosegel jednega, a ta, slabo se zanašaje na svojo sabljo, je nameril in ustrelil nanj s svojo karabino. A težko je pogoditi v najhitrejšem skoku, in tako njegova svinčenka tudi tega orjaka ni zadela. Kuba je že zamahnil, da bi ga presekala, ali dragonec je zbral vse svoje sile in mu vrgel karabino v glavo. Težko okovano kopito je zadelo Kubo sredi čela, mu pretreslo možgane in ga zrušilo brezzvestnega s konja.

Še nekaj časa je trajala ta gonja, a potem so zapele trobente in klicale ulance nazaj, da se zberejo zopet v vrste, ker bi bilo nevarno, preganjati sovražnike dalje in bi jih mogli pričakovati in uničiti umikajoči se pešci ali topi.

Tudi ostale čete Gablenzovega krdela so zmagale, dasi z veliko izgubo na vseh straneh, in general Bonin se je moral umakniti v dobre pozicije prejšnjega dneva.

Še med bojem je prevzel Hrabinski namesto padlega polkovnika poveljništvo polka in naskakoval njemu na čelu z najbesnejšo hrabrostjo sovražnike. Dasi pa je bil povsodi prvi, ga je sreča vendar varovala med groznim bojem.

Ko so se zbrali zopet vsi eskadroni in se postavili zopet pred njim v red, da jih pregleda, zazeblo ga je okoli srca, ko je videl, da je marsikateri izgubil tretjino, marsikateri pa bogme

tudi polovico svojih junakov. In ko je pomislil na svojega sina Kazimira, je otrpnil od strahu, ker pravil mu je neprestano neki notranji glas, da je padel tudi on. Toda kot poveljnik ni mogel vprašati po svojem jedincu, ko je padlo toliko drugih junakov.

Zato je potlačil svojo očetovsko skrb in strah, se obrnil k polku, govoril jednat govor in končal nekako tako: »Junaki! — Hvala Bogu in vašemu junaštvu, zmaga je danes naša, in to je še jedino, kar nas more tešiti vsaj nekoliko nad toliko izgubo milih naših bratov, ki ležijo okoli nas hladni in brez življenja in napajajo s svojo junaško krvjo to poljano! Oh dal Bog, da bi vzrasla iz te krvi slava in zmaga in spremljevala naše zastave v celi vojni!«

»Živio naš dobri podpolkovnik!« so vzkliknili ulanci, a ne več z dosedanjim gromkim oduševljenjem, ampak nekako polglasno in prisiljeno. Vsakega je zazeblo okoli srca, ko je pomislil, kaka bol pretrese ubogega podpolkovnika, ko izve, da mu je padel mili jedinec, katerega je našel še le pred nekolikimi meseci.

Od notranjega nemira jedva diha je jezdil potem Hrabinski pred eskadroni in jih pregledoval po vrsti. A ni videl ničesar, ker so mu iskale oči vedno tretji eskadron, v katerem se je boril Kazimir. Ko je prijezdil do njega in videl, da

ga ni na običajnem mestu, je prebledel in vztrepetal.

»Kje je moj sin?« je vprašal z ginjenim glasom poveljnika eskadrona majorja Hostioñskega, ki je sedel brez tatarke in obvezane glave na konju.

Major je hotel nekaj odvrniti, a beseda mu je zastala v grlu.

»Ali je padel vsaj junaški?« je vprašal Hrabinski dalje s trepetajočim glasom.

»Oh, gospod podpolkovnik,« je odvrnil major žalostno, »ako je dična slava junaške smrti zmožna ublažiti nam bôl nad izgubo ljubljenega junaka, tedaj se ne more nikdo tako tešiti kakor vi, ker vaš sin je padel, boré se z brezprimernim junaštvom, s katerim se ne bo ponašal samo naš polk, ampak cela avstrijska vojska.«

»Oh, neusmiljena usoda!« je vzkliknil Hrabinski in sklonil glavo, a po bledem licu sta mu pritekli dve solzi. Toda hitro se je zopet premagal in vzdihnil: »Oh ubogi Kazimir, zemljica naj ti bode lahka! — Ko je padlo toliko junakov, se ne smemo udati boli radi posameznika, če tudi bi nam bil jedini sin! — Kje pa je njegov pobratim, poročnik Knežević?«

»Pravijo, da je padel tudi on!« je odvrnil major. »Trudil se je neprestano, da bi bil poleg

njega, a ko je videl, da je ubožec padel in izdihnil, je napadel kakor besen sovražnike, da bi ga osvetil, a na to so ga obkolili dragonci in posekali!«

»Oh, dragocena zmaga!« je vzdihnil Hrabinski. »No, sedaj hajdmo v tabor, da med potom pobereмо težko ranjene, da bi kakega še rešili smrti!«

Jedna švadrona je poskakala na to s konj, da opravi to delo, ostali pa so krenili počasi preko bojišča nazaj, jahaje kraj celih kupov mrtvih in ranjenih konjikov in konj, med katerimi so tekli celi potočiči krvi, ki je vsled solnčne vročine že razprostirala mrtvaški duh.

»Glej Kneževičevega konja!« je zaklical nakrat pobočnik Vasiljevič. Hrabinski je pogledal in videl Ivanovega vranca, kako stoji žalostno in sklonjene glave poleg jednega kupa mrtvih dragoncev in ulancev.

»Tam je morda tudi on!« je odvrnil Hrabinski in naperil tja. Tako je tudi bilo. Na nekem mrtvem dragoncu je ležal Kneževič bled in ni več dihal, kakor bi bil že umrl.

Iz levega ramena brez roke in iz rane pod pazduho tekla mu je obilna kri. Hrabinski je poklical hitro polkovniškega zdravnika, ki je zavezoval nedaleč ranjence. Ta je prihitel, pregledal Ivanu

rane in rekel resno: »Težko je ranjen, jako težko! Dvomim, da ostane živ, izgubil je že mnogo krvi.«

Zavezal mu je hitro obe rani, dal ga odnesti v tabor, kjer je bil že prirejen začasen lazaret za ranjence.

Hrabinski je odjahal s polkom dalje. Približno sto korakov dalje je našel truplo svojega ljubljenega jedinca. Ležal je ubožec na hrbtu, iztegnjen na krvavi ledini, desno nogo pa mu je pritiskal mrtvi Roland.

Krvave oči so bile obrnjene proti nebu, dočim mu je počival okoli ust še v smrti nasmeh blažene zadovoljnosti. Na glavi, obrazu in vratu so mu zevale globoke krvave rane od težkih udarcev, ki so mu končali mlado in burno življenje, in te rane so mu izpustile že vso kri, od katere se je naredila pod njim cela luža. V krčevito stisnjeni desnici je držal še vedno težki krvavi meč, s katerim je napravil danes sovražnikom toliko strahu in pogube in ki ima okoli grozen sled na tolikih mrtvih dragoncih, ki so ležali za njim in okoli njega na kupih razmetani.

Ko ga je zagledal Hrabinski tako krvavega in skaženega, ni mogel premagovati več svoje boli in je zaklical nekočlikokrat z bolnim glasom: »Ah, uboga Agnieszka — oh, ubogi moj sin!«

Vsi častniki in vojaki so bili ganjeni pri tem prizoru, sneli kape z glav kakor na jedno zna-

menje, spoštujé bol Hrabinskega in veliko junáštvó njegovega mrtvega sina.

»Dvignite in odnesite ga v tabor, pošljemo ga še danes úbogi materi, da ga pokoplje poleg brata in sestre, kakor si je vedno želel!« je rekel podpolkovnik premagovaje. »Naš slavni polkovnik pa mi je rekel še zjutraj, naj ga v slučaju smrti pokopljejo sredi ostalih padlih junakov! Spolniti mu torej hočemo zadnjo željo in pokopati še danes njega in ostale vojake!«

To rekši je spodbodel konja in odvedel polk v tabor.

XVIII.

Najden zaročnik.

Žalostne dneve je preživela Emica na Orlogradu od onega časa, ko jo je našel strogi oče v Dornbachu in jo pripeljal zopet po sili domov! — Ves svet je bil za njo pust in prazen, in v srcu jej je bilo zamrlo vsako zanimanje za ugodnosti življenja.

Nikdar ni vprašala starišev, kako sta izvedela, da je v Dornbachu, ker si je res domišljevala v prvem hipu, da je ni izdal nobeden drugi nego Ivan sam, ki je pokazal že s tem, da mu preseda, ko ni odgovoril na njeni dve pismi. — Ali tudi kraj vsega tega ni mogla nanj nikakor pozabiti, ampak vzgojila si je s časom v svojem srcu neki način, s katerim je obožavala sladki spomin njegove ljubezni, prosila zanj Boga, razgovarjala se na samem s predmeti, ki so jo spominjali nanj, milovala in poljubovala njegovo sliko, ki jo je nosila vedno pri sebi, skrito v nedrih.

Kadar pa jo je prevladalo hrepenenje za njim, je pogledala proti nebu in vzdihnila: »Oh, umiri se, ubogo moje srce, ker to bi bila za te prevelika sreča, če bi postal on tvoj — prevelika sreča, katere bi ne moglo preživeti!«

Še v Dornbachu je bila izvedela od Serafine, da je njena mati Kornelija sestra baronice Agnieszke Weberjeve, in da je Pavlina njena sestričina. Pozneje pa, ko je čula grozno nesrečo svoje tete Agnieszke, izvedela je tudi pravo zvezo te nesreče in spoznala z grozo, da je bil nesrečni Kazimir kot prvi sin tete Agnieszke Pavlinin in Arturjev brat.

Predočuje si vso strahoto te nesreče, se je prepustila tihi boli in objokovala rano smrt uboge Pavline, a ko so jej usahnile prve solze, se je začelo buditi v njej prepričanje, da so bile naperjene one spletke, ki so izkopale Pavlini rani grob, gotovo tudi proti Ivanu in proti njej sami, — da jo ljubi torej Ivan morda še sedaj in da je postal ž njo vred žrtva onih nemilih spletk.

Toda kaj jej je hasnilo, da so budile take misli v njenem srcu nove nade, ko je spoznala, da njen oče radi svojih predsodkov nikdar ne dovoli, da bi se uresničile kedaj te njene sladke nade! Zato je skrivala ubožica vsa svoja čuvstva pod zagrinjalom navideznega miru. Ni zaupala več niti v roditelja svoja, ampak molila je k Bogu,

naj jo vzame čim preje k sebi. Prenašala je tiho svojo tajno bol in se kazala pred vsakim mirno in vedro; — zaradi tega sta si njena roditelja kmalu domišljevala, da se je čisto umirila in da je Kneževića povsem pozabila.

V tem je dobila Kornelja od Agniszke pismo, v katerem jo je zaklinjala, naj za Boga pogleda na njeno nesrečo in naj blagoslovi Emičino ljubezen proti Kneževiću, ako noče, da pride tudi njej to jedino dete v rani grob.

To pismo je vzbudilo v Korneliji vse žalostne spomine na one nesrečne dogodke, katere je morala pretrpeti ona in njena rodbina samo zavrlojo Agniszke. Zopetno prognanstvo očeta, izguba imetja, grozna smrt uboge tete na Slavikovem, očetova bolezen in smrt in njene velike muke poleg kletga Ivana Dubne, vse to so bile po njenem prepričanju samo nemile posledice nepremišljene neumnosti njene sestre Agniszke, ki je hotela na svojo roko s silo zanetiti nov upor.

Tudi Kornelija je ljubila z vsem žarom srca svojega nesrečno poljsko domovino in bi za njo žrtvovala tudi svoje življenje, ako bi zahtevala to korist naroda. Na drugi strani pa je smatrala za nekoristno neumnost, kovati zaroto in skušati upor v nepravem času, ko se ubogi narod še ni opomogel od usodnih posledic zadnje ustaje, —

kakor je storila to Agnieszka na svojo roko. A kraj vsega tega se ni mogla oteti Kornelija prepričanju, da bi jej ne bilo zasijalo nikdar solnce srečne ljubezni poleg sedanjega milega njenega soproga Otokarja, ko bi ne bilo neumnega, besnega rodoljubja nesrečne njene sestre Agnieszke.

Zato se je vzbudilo v njej skoraj čuvstvo tajne hvaležnosti proti sestri svoji Agnieszki, kateremu se je pridružilo skoraj čuvstvo bridkega kesanja, da jo je nekdanj preganjala radi onega tajnega greha njene prve ljubezni, ko je grešila ona sama z Otokarjem tisto, a morda še hujše.

Začela se je sramovati same sebe, da je bila nekdanj zaupala preveč na jakost svoje kreposti. Čitala je znova Agnieszkin pismo in čutila pri sebi, kako se jej budi v srcu vedno bolj sesterska ljubezen, katero je še povečevalo odkritosrčno sožalje nad grozno usodo Agnieszkin.

Začela je potem razmišljevati o Emici in se zgrozila, ko je prišla do prepričanja, da bi jej mogla res še umreti ljubljena jedinka radi nesrečne ljubezni. Bila je zapazila tudi že ona, da Emica gineva vedno bolj, odkar jo je privedel oče drugikrat domov, da jej obraz blede vedno bolj, da se jej telo suši, da jo uničuje kraj vsega navideznega miru neka tajna globoka bol in tuga.

Toda kako naj pripravi Otokarja k temu, da privoli v ta zakon, ko si je bil utepel v glavo,

da se mora hči omožiti s kakim uglednim plemenitašem? — A posebno sedaj je bilo težko skušati, da bi premagala odpor, ker je prihajal od nekaj časa sem na Orlovgrad skoro vsak dan lep, mlad, a poleg tega jako bogat grof Alfred Kamnitz, za katerim je Otokar čisto znorel, odkar je zapazil, da se je zaljubil v Emico z vsem ognjem, dasi je lahko uvidel, da ona ne mara zanj.

Kornelija je premišljevala, se naposled ohrambrila in šla v Otokarjevo sobo. Ta je sedel pri oknu in čital uprav novine tako pazljivo, da je ni niti zapazil, dokler ni stopila pred njega.

Bila sta oba še vedno lepa in svežega zdravega obraza, in zrelejša doba se je kazala na njima samo v tem, da sta se bila oba nekoliko odebelila.

Z nežnimi sladkimi besedami je ona uvajala smer svoje prošnje, a ko je prišla do glavne reči, je vstal Otokar naglo in se otresel na njo, naj za Boga enkrat opusti tako brezumno misel, ker on ne dopusti nikdar, da bi se Emica omožila s Kneževičem.

Nato jo je miril in jej razlagal, da je Emičina bolehnost le navidezna in da hitro ozdravi, kadar vzame grofa Alfreda, da na Kneževiča tako ne misli več, — in jej je potem našteval vse Alfredove kreposti in dobre lastnosti, sijaj njegovega imena, dostojanstvo in ugled njegove

rodbine in neizmerno njegovo bogastvo, a na-
posled jo objel in rekel: »Ne boj se, draga Kor-
nelija, za najinega otroka! — Kakšen oče pa bi
bil jaz, če bi pustil, da umrje!«

Njegova zgovornost jo je premagala tudi
takrat in jo povsem umirila. Začela si je sama
domišljevati, da je Emica izven vsake nevarnosti,
da je bilo njeno nagnenje proti Kneževiću samo
mimogredoče, in da bi za njo res bolje pristojal
grof Alfred nego pa neplemič Knežević. —

Tako je prišla tudi spomlad, a Emica je
med tem že pokašljevala. Ko je mati to slišala,
jo je često jokaje prosila In zaklinjala, naj jej od-
kritosrčno pove, kaj jej je, in jej obetala, da jej
spolni vsako željo. Toda Emica je odgovarjala
vedno z istim tužnim nasmehom, da je povsem
zdrava in zadovoljna! — Ubožica je bila izgubila
vsako zaupanje ne samo v strogega očeta, ampak
tudi v mater, odkar sta jo tako nemilo prevarila
za vso srečo njene prve ljubezni in jo prebudila
s kruto roko iz najlepših sanj njene mladosti.

Medtem se je trudil grof Alfred vedno bolj,
da bi si pridobil njeno ljubezen, a se je prepričal
na svojo žalost, da jej njegova neizmerna lju-
bezen njene muke še bolj povečava.

Nekega popoldne okoli polovice meseca
rožnika je sedela pred dvorom v senci lipe Kor-
nelija z Emico, a grof Alfred jima je čital na

glas iz Goethejevega spisa: »Werterjeve muke.« Ko je prečital neko poglavje, je potem Emici razlagal z ognjenimi besedami, koliko muk mora pretrpeti srce onega, v katerem nastane nesrečna ljubezen brez upanja. Potem je rekel, da se ne more načuditi, da ne odneha v takih slučajih sicer nekoliko dekliško srce že iz čistega usmiljenja.

Emica ga je pogledala tužnim nasmehom in odvrnila: »Vem, grof, kam merite! Toda ali ne vidite, da ljubite umirajočo deklico, — ali hočete s silo, da postanete skoraj mlad vdovec?«

Ko je mati čula te besede, se je nemilo razjokala, a tudi grof je bil ginjen do solz.

»Ne paraj mi srca s takimi besedami!« je zaklicala Kornelija in pristopila k Emici, da bi jo objela. A ta je prebledela in padla brezavestna v materino naročje. Kornelija je zavrnila od boli in straha in klicala služkinje. Te so prihitele od vseh strani, odnesle ubožico v njeno sobo in jo položile na postelj. Zatem je odšel grof Kamnitz tužnega srca, Kornelija pa je poklicala hitro hišnega zdravnika.

V tem ko je ta bolnici tipal žilo in glavo, trkal prsa in poslušal, kako diha, jej je odpela mati naprsnik, da bi lažje dihala, in pri tej priliki našla na njenih nedrih — Ivanovo sliko.

»Ah ne trudite se, gospod doktor,« je šepnila, zagledavša sliko, »vzrok njene ljubezni ni v telesu, ampak v duši, — evo ga, — tajna in nesrečna bolezen je!« To rekši, je odhitela iz sobe, da poišče Otokarja.

Ta je bil že čul, kaj se je dogodilo, in hitel k Emici. Na hodniku pa ga je ustavila Kornelija, vlekla ga v sobo, vzkliknila in zalomila z rokama: »Oh okrutnež, ubil si nama jedino dete! Oh kakšna sreča bi bila, ko bi te ne bila poslušala nikdar, ampak bi delala, kakor mi je pravilo srce in kakor hoče sam Bog v nebesih! Vidiš nesrečnež: vedno si me miril in varal, da je pozabila Kneževiča, a tu glej, sedaj sem našla njegovo sliko na njenih nedrih! — Oh Bog, Bog, zakaj si zaslepil uprav mene, — oh usmili se, — odženi rano smrt od njene glave, a jaz ti prisezam pri svetem spominu svojih roditeljev, da jej sama poiščem otetega dragega in jo zedinim ž njim, četudi bi morali živeti vsi trije v kakem pozabljenem kotu tega sveta od dela svojih rok!«

Izustivši zadnje besede je padla ubožica na kolena in britko jokala, zakrivaje si obraz z rokama. V tem je stal grof Otokar ves osupljen in bled, trepetal je od presenečenja in ni mogel spregovoriti niti besedice.

Nenadana nevarnost življenja, v katero je bil pripravil ljubljeno svojo jedinko, je vzbudila

v njem bridko kesanje. V svojem obupu se je pograbil za glavo, preklinjal samega sebe in tekal po sobi, kakor da bi bil izgubil pamet.

V tem je vstopil v sobo zdravnik, razburjen in bled. »Kaj je za Boga, — kako jej je?« je zaklical Otokar in hitel obupno k njemu.

»Umré gotovo,« je odvrnil ta žalostno, »ako čim prej ne odpravite vzroka njene bolezni, ki je vam gotovo bolj znan nego meni!«

Otokar je zalomil z rokama in vzkliknil: »Za Boga, kaj naj počnem sedaj, četudi jej hočem storiti po volji, ko je morda prekasno! Vojna je že pred vratmi, in časniki pišejo, da so se odpotili polki dunajske posadke že na Češko. Bog ve, kje je sedaj Knežević in ali se povrne živ in zdrav iz vojne!«

Zopet je tekal po sobi. Zdravnik se je zamislil, naenkrat je ustavil Otokarja in rekel: »Ne uničujte je zaman, ampak skušajte zajedno z menoj vse, kar bi jo še rešilo! — Znano je, da nas more utešiti in ozdraviti včasih namesto resnice tudi ugodno prevaranje. Ako bi torej bil ta gospod Knežević res že na bojišču, nam ne preostaja drugega, kakor da najdemo koga, ki bi dopisoval pod njegovim imenom in s ponarejeno pisavo z grofico, ker bi si ona domišljevala, da so ta pisma res od njegove roke. To varanje bi jo še jedino utešilo in ozdravilo vsaj za nekaj

časa, namesto varanja pa bi morala nastopiti skoraj prava istina, ker bi bilo sicer gotovo po njej, ako bi izvedela, da je bilo tudi to navadno varanje!«

»Ali kaj bo za Boga, ako on na primer pade v boju?« ga je vprašal Otokar s trepetajočim glasom.

Zdravnik je mignil z rameni in odvrnil: »Svetli grof, tedaj gotovo ni rešitve! — Zakaj pa se niste potrudili prej, da bi ne prišlo do te katastrofe? — Zakaj mi niste odkrili prave resnice, ampak ste me pustili, da sem taval v temi in mislil, da jej res škodi tukajšno podnebje?«

»Oh Bože, Bože, — samo sedaj mi odpusti!« je vzkliknil Otokar in se obrnil zopet k zdravniku: »Ali bi jo smeli utešiti še danes in jej reči, da more vzeti svobodno Kneževiča?«

»Bog obvaruj!« je odvrnil zdravnik, »danes bi jo to usmrtilo, med tem ko jo more v nekoliko dneh ozdraviti! — Morete svobodno k njej, a ne smete ne za trenotek pozabiti, da je sedaj za njo mir najboljšje zdravilo!« Na to sta se dogovarjala, kako bodo skušali to varanje in sta se naposled zjediniła v tem, da vprašajo najprej brzojavnim potom na Dunaj, ali je Kneževič še tam ali ne, ako pa bi bil že na bojišču, povedo Emici, da je od nekaj časa sem v Krakovem, da bo tam v celem času vojne v posadki in da mu

more svobodno pisati. Odgovore na njena pisma imel bi po njenem navodu ponarejati neki večč kaligraf v Krakovem.

Bala sta se reči jej, da je ostal Knežević na Dunaju, ker bi ona morebiti vendar mogla izvedeti na kakšen način, da ga ni več tam.

Tako so tudi storili in sreča jim je pomagala, da se jim je posrečilo za nekaj časa vse dobro.

V nekaj dneh je Emica zopet nekoliko okrevala, tako, da je mogla iti dvakrat na dan ob roki matere na vrt. Tukaj jo je pripravila mati nekega jutra z nežnimi besedami na nenadni ugodni prevrat njene usode, in jedva, ko je dovršila, je prišel k njima tudi oče. Gledal jej je s solznim očesom v blede lice, prijel jo za roki, jo prosil z blagimi besedami, naj mu odpusti dosedanjo trdo strogost, in se jej svečano zaklinjal, da ne bo ničesar več stavil na pot njeni volji.

Bilo je za njo jako dobro, da jo je pripravljaval zdravnik že nekaj dnij sem po malem v šali na današnjo izjavo starišev, in tako jej ni mogla več škoditi velika radost tega dneva.

Sirota je zardela in gledala sedaj očeta sedaj mater, potem pa je zaplakala, ovila se materi okoli vratu in vzdihnila: »Oh dal Bog, da bi za oba ne bilo prepozno!«

»Ne bo, dete moje,« je rekla mati in jo milila in poljubovala, »danes mu lahko hitro pišeš, in videla bodeš iz njegovega odgovora, da te on ljubi še vedno!«

»Toda čuje se, da začne v nekolikih dneh vojna, in on je morda že Bog ve kje s svojim polkom!« je rekla Emica skrbno.

»Ne boj se tega, Emica,« je odvrnil oče, »povpraševali smo po njem in izvedeli, da on ostane za časa vojne v posadki v Krakovem, kamor so ga premestili pred nekaj tedni.«

»V Krakovem?« je vprašala Emica dvomljivo in nadaljevala s tužnim nasmehom: »Ali ni to morda navadno varanje, s katerim me hočete umiriti za nekaj časa?«

»Bog obvaruj,« je zaklical oče, »piši mu samo, pa boš videla, da ti odgovori.«

»Oh, koj pojdem,« je odvrnila Emica radostno, hitela v svojo sobo in napisala Ivanu pismo polno sladkih besedij ljubezni. Prosila ga je in zaklinjala, naj se za Boga potrudi, priti čim preje na Orlovgrad.

To pismo je oddala materi, naj je prečita, zapečatila je potem sama in vprašala z neko zadrego: »Ali bi smela oddati to pismo sama na pošti?«

»Svobodno, dete moje, — odpeljati se moreš hitro v mesto in je tam sama oddati!« je odvrnila mati.

V nekolikih trenutkih je sedela Emica s prvo služkinjo v kočiji in se vozila blaženega srca proti mestu, da odda svoje pismo sama poštarju, ki je dobil že tajni navod glede daljnega postopanja od Otokarja.

Med tem je bil že sestavil Vaclav Hrubik odgovor v hrvatskem jeziku in ga poslal nekemu krasopiscu v Krakov, priloživši mu jedno Kneževičevih pisem, po katerem bi imel ponarediti njegov rokopis.

Kako se je radovala Emica, kako je skakala od veselja, ko je za nekoliko dnij dobila odgovor poln hrepenenja in ljubezni. Mislila je res, da je od Ivana, ker je bil ponarejen rokopis tako dobro, da bi ga še sam ne razločil od svojega!

Njena roditelja, videča, da jima je res rešena s tem varanjem ljubljena jedinka vsaj za nekaj časa in da okreva z vsakim dnevom vedno bolj, sta ginevala od sreče in radosti, a zajedno sta se zgražala, ako sta pomislila, kako dolgo bo deta mogla rabiti to sredstvo in kaj bo potem, ako bi Ivan padel v boju.

Toda vsemu nemiru in vsem dozdevkom, vsem slutnjam in bojaznim je naredila konec vojna sama, ki je buknila že pred nekolikimi

dnevi na severu in se približevala vedno bolj njihovemu kraju.

Dne 22. in 23. rožnika 1866. je prekoračila I. in III. pruska vojska pod poveljništvom kraljeviča Friderika Karola in generala pešcev, Hervarta Bitenfeldskega, državno mejo na treh straneh blizu Litave, in že 26. je nastal ljut boj pri Hodkovici (Liebenau) in Kurji vodi (Hühnerwasser), v katerem so se zaman trudile naše čete, da bi ustavile sovražnika, ki je imel priti po glavni osnovi preko Izare in naperiti proti Jičinu, da se zjedini z II. prusko vojsko. Še iste noči je prišla pruska divizija Horn, da bi prekoračila potok Izaro, in povsem potolkla našo brigado Poschacher, ki jo je hotela tam ustaviti. S to zmago je bil pot proti Jičinu narejen.

Ko sta Emičina roditelja videla, da so oddaljeni Prusi samo nekoliko milj od Orlovgrada, sta se odločila, preseliti se za časa vojne čim prej na Dunaj. Bala se nista radi sebe, ampak radi Emice, da bi ne prišlo blizu njih do boja. Razun tega sta čula pripovedovati, da postopajo Prusi o priliki tirjanja velikih prispevkov jako surovo.

Pripravili so se tedaj na pot in se odpeljali dne 29. z železnico proti Dunaju. Nesli so seboj večji del dragocenostij, vzeli poleg hišnega zdravnika tudi jeden del poslov seboj, dočim je imel

ostati Vaclav Hrubik z delavci in ostalim delom poslov na Orlovgradu, da varuje dvor od mo- gočih navalov sovražnika.

Grofovská obitelj je prišla še dopoldne v Pardubice. Na tamošnjem kolodvoru pa so morali ostati nehoté dalje nego je bilo obično. Vzrok temu je bil, da je malo pred njihovim vlakom došel s severa dolg vojaški vlak, napolnjen z ranjenci iz obeh bitk pri Trutnovem, v katerem so morali nesrečniki, ležé drug poleg drugega v veliki vročini, med dolgim potom večji del umreti. Zato so izjavili zdravniki, da je prva potreba, da se vzame potrebno število voz od osebnega in tovrnega vlaka, ki bi imel priti iz Prage, v katere bi se potem nastanil jeden del ranjencev.

Tako so tudi storili. Ta posel pa je trájal dalje časa, in zato je šla grofovská obitelj proti gostilni, da se tam okrepi in odpočije. Prerivaje se počasi skozi veliko gnječo težko in lahko ranjenih vojakov, katere so prenašali v druge vo- zove, so se zgražali vsi, posebno pa ženske, ko so videli toliko nesrečnikov, ki so molčé prenašali dobljene rane, nekateri brez roke, nekateri brez noge, drugi zavezane glave.

Emica je otrpnila od groze, šla bleđa za roditeljema in si pritiskala robec na usta. Kar je zagledala slučajno nekoliko ulancev Ivanovega

polka. Nehoté je obstala, pogledala še bolje in viknila s presunljivim glasom: »Ah, Ivan moj!« in tekla proti nosilam, na katerih je ležal ranjeni poročnik Knežević. Ubožica je padla pred njim na kolena in mu poljubovala blede in prepalo lice, omakaje ga z vročimi solzami radosti in bolesti.

Roditelja sta hitela za njo, in ko sta zagledala ranjenca, sta ju objela razna čuvstva: neizmerna radost, da so ga našli živega, in zopet strah, da bi jim morda ne umrl pred očmi, ker se je nesrečnež onesvestil, ko je nenadno zagledal ljubljeno deklico.

V tem je priskočil polkovnijski zdravnik in zaklical, zalomivši z rokami: »Za Boga, kaj ste storili gospodična, ali ne veste, da ste ga morda usmrtili s svojim nenadnim objemom?!«

»Ali je težko ranjen?« je vprašal Otokar jedva dihaaje.

»Res težko!« je odvrnil zdravnik, »odsekana mu je leva roka, a pod desno pazduho ima globoko rano od sablje. Rane same na sebi sicer niso smrtne, a izgubil je mnogo krvi, in mogla bi ga uničiti vročica! Prosim, ali je gospodična njegova sestra ali — morda zaročnica?«

»Zaročnica, — jaz sem grof Otokar Dubna, a tu je moja soproga!«

Zdravnik, čuvši te besede, se je globoko priklonil in hotel nekaj izpregovoriti, a Otokar je nadaljeval: »Kam pa ste mislili spraviti ranjenca?«

»Na Dunaj, — v manjših bitkah smo žal že na vseh straneh poraženi, in ne moremo postaviti nikjer na bojišču stalnega lazareta! — Jedva je potolkel predvčerajšnjim Gablenz Bonina pri Trutnovem, že je prišel nad nas kraljevič August Würtemberški, ki nas je čisto porazil pri istem mestu!«

»Tudi mi gremo na Dunaj,« je rekel Otokar mirno, »ako nimate ničesar proti temu, vzamemo ranjenca v našo daljno skrb! — Vozimo se v prvem razredu, kjer ga nastanimo kakor v sobi, razun tega imamo pri sebi našega hišnega zdravnika gospoda doktorja Wambera.«

Polkovnijski zdravnik se je zopet globoko priklonil in odvrnil: »Oh, ako hočete biti tako dobrotljivi, potem se ne bojim zanj, ker sem prepričan, da mu bo taka skrb in postrežba bolj pomagala nego katerakoli druga!«

V nekolikih trenutkih je ležal Knežević v grofovem vagonu, kjer so ga položili tako nežno in skrbno, da je počival kakor na mehki postelji.

Med tem so končali tudi prenašanje ostalih ranjencev, a hlaпон je zažvižgal in oba vlaka sta se odpeljala proti Dunaju.

Knežević je bil še vedno brezzavesten. Emica je klečala poleg njega in mu močila z jesihom čelo in zaprte oči, dočim je vozil vlak z največjo brzino naprej. Naenkrat je spregledal in se zagledal začudeno v neznane mu obraze. Ko pa je zapazil Emico, ki ga je gledala s sladkim nasmehom, mu je zasijal na obrazu izraz največjega blaženstva. Zatisnil je za trenutek oči, kakor da bi hotel čim dalje obdržati v duši vtisek te sladke prikazni.

»Ubožec je truden od slabosti!« je šepnila Emica. Ko je čul njen glas, je zopet spregledal, pogledal jo z veselim začudenjem in vprašal: »Ali nisem umrl?«

»Nisi, hvala Bogu,« je rekla Emica in ga gladila z roko po obrazu, »živ si, in dolgo boš še živel poleg mene na tem svetu, ne loči naju ničesar več!«

Ivan se je zopet nasmehnil, a kmalu se zagledal v neznane obraze z izrazom straha; bledele je nekaj o angelju varhu in o hudobnih duhovih. Bila ga je spopadla zopet vročica.

Emica je jokala, a zdravnik jo je umiril in jej rekel, da sedaj ranjenec skoraj mirno in čvrsto zaspi in spanje ga najbolj okrepča.

Razgovarjali so se še dolgo o njem, kako mu bodo stregli in kako se poročita z Emico, ko povsem ozdravi. Naenkrat je vprašala ona:

»A kako je to, da je prispel tako naglo iz Krakova na bojišče?«

»On v Krakovem niti ni bil, — dete moje!« je odvrnila mati in se nasmehnila. — »Morali smo porabiti to varanje, da te rešimo, a hvala Bogu, da se je izvršila istina bolje nego smo se bali in da nam ni treba popravljati z varanjem tega, kar smo pokvarili z dosedanjo zaslepljenostjo!«

XIX.

„Pokopljite me poleg njega“.

Drugi dan dopoldne so prispeli srečno na Dunaj. Knežević je spal mirno med celim potom, in to dolgo spanje ga je okrepilo bolj nego katerokoli zdravilo. Na severnem kolodvoru so sedli v dva fijakerska voza in se čudili, da jih ni pričakovala baronica Agnieszka, dasi so jej prejšnji dan brzojavno naznanili, da pridejo danes.

Kornelija je v prvem hipu že hotela, da se nastanijo v kakem hotelu, ker je mislila, da Agnieszka še vedno nima prave volje, pomiriti se ž njo. Toda Otokar jo je radi tega pokaral in rekel: »Pusti že enkrat to sumničenje in naredi konec dolgotrajnemu nesporazumljenju, ki nikakor ne pristoja sestram. Ti si mlajša, in zato moraš ti prva podati roko k spravi, dasi bi ona še ne hotela tega!«

Ko pa so prišli do baronične vile v Dornbachu, so izvedeli hitro, zakaj jih ni pričakovala

Agniszka! Na dvorišču in pred hišo je vrvela velika množica, ki je odhajala in prihajala v hišo.

»Za Boga, da se le ni zgodila kakšna nesreča!« je rekla Kornelija, stopivša iz voza.

»Kaj se je dogodilo 'tu?« je vprašal grof Otokar nekega gospoda.

»Poročnik Kazimir Hrabinski, sin baronice Weberjeve, je padel v boju, in včeraj so pripekljali rakev, katero pokopljejo danes popoldne!« je odvrnil gospod.

»A kako je njegovi materi — baronici?« je vprašala Kornelija, prebledela in vsa trepetala od strahu.

»Zdi se, da je izgubila sirota pamet,« je odgovoril gospod, »odkar je mrtvec v hiši, ne je ničesar, ne spi, z nikomur ne govori, ampak stoji vedno poleg mrtvega sina, miluje ga in mu govori sladke besede, kakor da bi bil živ!«

»Oh uboga sestra!« je vzkliknila Kornelija, se naslonila na Otokarjeve prsi in se bitko jokala.

Ta pa je vzdihnil: »Oh grozna usoda! — Toda kaj naj počnemo? Spremeniti se ne da, in zato nam ne preostaja drugega nego da poskušamo, ali bi sirote ne mogli rešiti obupa!«

Za tem je izstopila iz drugega voza Emica z zdravnikom, a za njima so nesli ranjenega Kneževića.

»Kaj je to, kaj se govori o mojem nesrečnem Kazimiru? — Ali sem samo sanjal, — da je padel pred mojimi očmi?« je vprašal Ivan in gledal okoli.

»Njegovo mrtvo telo so pripeljali sem, in danes je pokopljejo!« se je oglasil nekdo iz množice.

»Torej je vendar umrl in ni samo težko ranjen, kakor sem se tolažil do sedaj!« je vzdiknil ranjenec z ginjenim glasom, a v oči so mu stopile solze.

Šli so nato po stopnicah, nosé oprezno ranjenca, priredili zanj hitro lepo svetlo sobo z razgledom na zeleni vrt in ga položili na divan. Pustivši pri njem zdravnika, so šli potem Otokar, Kornelija in Emica, da bi poiskali baronico.

Prišedši skozi odprta vrata počasno v srednjo sobo, so vsi otrpnili, ko so videli prizor, ki se jim je kazal tukaj. Sredi sobe, kjer je doživel Kazimir toliko sreče in nesreče poleg svoje neznanе sestrice Pavline, je ležalo sedaj njegovo mrtvo truplo, stegnjeno na odru v medeni krsti, poleg katere je gorela na vsakem oglu po jedna velika, voščena sveča.

Na levi strani po dolgem pri odru na pol sedi, na pol leži na tleh, daleč iztegnjenih nog, orjaški Kuba. Obleka mu je še vedno vsa zaprašena in krvava, tu pa tam tudi presekana.

Zavezano glavo naslanja na oder. Sklenjeni roki ležite mu na krilu. Oči ima zaprte, mislil bi, da spi, ako bi ne migali ustnici, šepetaje skrušeno molitev za blagor duše nesrečnega svojega gospoda. Poleg njega leži še sedaj, okoli plašča opasan, oni dolgi meč, s katerim je tako krvavo osvetil Kazimirovo smrt.

Na desni strani odra pa stoji nesrečna mati, črno oblečena, razpletenih lasij, bleda in prepadla. Neizmerna bol upropadla jo je tako, da jo je jedva poznati. Široko odprte oči ne točijo solz, ampak sevajo s plamenom besnosti. Včasih se sladko nasmehne, skloni se nad glavo ljubljene mrtveca in mu poljublja hladno čelo, a ustnice jej šepečejo :

»Spavaj, spavaj, sinko mili! Mati bdi nad teboj, da te nikdo ne prebudi pred časom. Kadar pa se dovolj napiš, tedaj napravi svojega Rolanda, in hajd z menoj z vilovito brzino v daljni kraj, — tja, kjer tečejo bistri valovi svete naše Visle, — tja, kjer se razprostirajo stepe, napojene s krvjo, prelite za rešitev in svobodo nesrečne mile domovine! A ko bodeš jezdil po ravni poljani, mahaje z ljuto karabelo in sekaje sovražnike našega roda, bodo bežali pred teboj kakor zli duhovi pred ognjenim mečem arhangelja, in tužna naša domovina — bo rešena!«

»Oh uboga moja sestra!« je zaplakala sedaj Kornelija in pristopila k Agniszki, da bi jo objela. Toda ta ni odvrnila pogleda od mrtveca, ampak mahnila z roko in šepnila: »Tiho, tiho, da se ne prebudi!«

»Sestra draga, ali me ne poznaš več?« je zaklicala zopet Kornelija.

Agniszka, čuvša te besede, se je vsa stresla, debelo pogledala Kornelijo, kakor da bi gledala v neizmerno daljavo, da si poišče izgubljeno nit nerednih mislij, in spoznavša jo, je vzdiknila s presunljivim glasom: »Ah Kornelija!« in padla na sestrine prsi.

Bila je rešena. Pogled na sestro, katere že davno ni videla več, jo je iztrgal s silo obupu in jej razbistril zopet že zmešano pamet, a težka bol duše je predrla sedaj s celo poplavo vročih solz, začela se je krčevito tresti v sestrinem naročju, jecaje na ves glas, in konečno zaklicala:

»Ah mila sestra, — po tolikih letih nama je nemila usoda dosodila, da se sestaneve in pomirive ob krsti nesrečnega sina moje prve in jedine ljubezni!«

»Ah teši se, draga Agniszka,« je vzdihnila Kornelija in jo pritiskala na svoje prsi, »teši se, Bog ti ga je povrnil, Bog ti ga je zopet vzel, — slavljen bodi božja volja!«

To rekši, jej je predstavila potem Kornelija svojega soproga in svojo hčerko, ki sta se istotako trudila, da bi jo kolikor mogoče umirila nad težko izgubo, potem pa so šli vsi iz sobe žalosti, da bi videli, kako je Ivanu.

Odhajaje iz sobe, niso zapazili, da je mimo njih vstopila v sobo neka visoka gospa, vsa črno oblečena. Obraz je imela pokrit z gostim črnim zagrinjalom, izpod katerega se je čulo tiho vzdihovanje in jecanje. Sklonjene glave in trepetaje od boli, je pristopila k odru, nagnila se nad mrličem in se zagledala nekoliko trenutkov v njegovo blede lice. Nato mu je pritisnila dolg poljub na čelo, usta in roke in šla zopet počasno iz sobe, obrnivša na-se pozornost vseh prisotnih, tem bolj, ker je nikdo ni mogel spoznati.

Popoldne okoli štirih je krenil sprevod proti pokopališču Währing, kjer je čakala poleg grobov Pavline in Arturja že izkopana jama, da vzprejme Kazimirovo mrtvo truplo na večni počitek.

Vrsta silne množice, ki je pritiskala od vseh strani, da prisostvuje sprevodu glasovitega nesrečneža, je segala od Dornbacha tja do pokopališča, in še vedno so prihajale iz mesta cele trume, da mu izkažejo zadnjo čast.

Dunajčanje so v obče na glasu radi svoje radovednosti za javne prizore. Na ta dan pa ni

bila radovednost, ampak iskreno vseobčno so-
žalje za nesrečno Kazimirovo usodo, ki jih je
privabilo v toliki množimi k njegovemu grobu.

Vsako lice je bilo žalostno in resno, kakor
da bi se tikalo to lastnega sorodnika ali prijatelja.

Ko je prispel sprevod do pokopališča, so
stopili sorodniki in mnogi prijatelji mrtvega iz
voz, a šest častnikov raznih polkov je prišlo za
krsto in jo odneslo do izkopanega groba. Za
krsto je stopala uboga mati, ki je vpila in se
tresla od boli. Grof Otokar in zdravnik sta jo
držala pod roko in jo bolj nosila nego vodila
proti grobu. Zastonj so se trudili sorodniki, pri-
praviti jo k temu, da ostane doma, s silo je ho-
tela videti mesto v posvečeni zemlji, na katerem
bo počivala zadnja njena tolažba na tem svetu,
in če tudi bi pri tem sama umrla! — Za njo
sta korakali jokaje Kornelija in Emica, a za tema
se je vlekel potrč od tuge in boli zvesti sluga
Kuba.

Ko so odpeli vojaški duhovniki nad krsto
zadnjo nagrobnico, je zavpila Agnieszka in padla
onesvesčena od boli. Dvignili so jo hitro in od-
nesli do voza, a na to je nastala silna gnječa
med množico, ker se je vsak trudil, da vrže pest
zemlje na nesrečnikovo krsto.

Skoraj se je dvigal nad njim majhen griček,
posut z venci in kiticami cvetlic, ki so jih metale

deklice in gospodje od vseh strani, a ko se je hrup nekoliko polegel, je začel govoriti vojaški vikar krasen nagroben govor, slavil pokojnikovo junaško krepost, obžaloval njegovo tužno usodo, tešil njegove sorodnike in prijatelje in završil priлично tako:

»Božji previdnosti se je poljubilo, odbrati uprav njega, da nam na njem pokaže očevidno primeru, kako ljuto se maščuje nad nami in našimi otroci kletev nezvestobe, kadar ž njo proti božji volji gasimo sveti ogenj ljubezni! Toda ista previdnost se ga je zajedno usmilila in mu dovolila, da se je hitro ognil nezaslužnemu gorju z junaško in slavno smrtjo na bojnem polju. — Kakor junaku Ahilu, tako je odmerila usoda tudi njemu kratek, a tem dičnejši pot na polju slave, in njegovo ime in junaštvo bo v spominu in slavili je bodo, dokler bo avstrijska vojska in avstrijska zastava! — Pošten njegov značaj, slava njegovega junaštva in nesrečna njegova usoda povečujejo še bolj bol nad njegovo izgubo, in zato plakajo ne samo žalostni sorodniki in prijatelji, ampak tudi cela vojska in vsakdo, ki ga je poznal osebno ali pa samo po glasu!

Ali kadar pomislimo, da bi mu bilo celo ostalo življenje pusto in mračno, polno tuge in gorja, in da ni ugodnosti na svetu, ki bi ga mogla kedaj razvedriti, utešiti in ozdraviti, — se moramo

nehoté tešiti z mislijo, da je bilo zanj bolje, da je končal življenje tako pošteno in dično, in se je žrtvoval v junaškem boju za cesarstvo in za cesarja svojega!

Tešite se torej, dragi roditelji, sorodniki, bojni drugovi in prijatelji njegovi, teši se narod, — njemu je sedaj lahko v črni zemljici, — njegov duh je vzletel očiščen in preobražen z nemilimi udarci usode veselo k nedosežnemu vzroku vsega sveta in vsega obstanka, da vzprejme v raju nebeškem plačilo za muke, ki jih je pretrpel tukaj! — Slava tebi, divni junak, — Bog daj, da bi postal duh-varuh vsem onim, ki ljubijo, in čuval nad njimi, da vztrajajo v zvestobi, — tvoje junaštvo pa naj bi našlo, dal Bog, tisoč in tisoč vrednih naslednikov v rešitev in slavo našega cesarstva, — amen!«

Globoko ganjena množica se je začela počasi razhajati. Mnogi pa so še ostali na pokopališču, gledali še nekaj časa s cveticami okrašene grobove, v katerih počivajo otroci nesrečne Agnieszke, in obiskali potem grobe svojih sorodnikov in prijateljev.

Med tem je čepela pri spomeniku marčevih žrtev ona črno oblečena in s črnim pajčolanom zastrta ženska, ki se je pojavila danes tako tajinstveno pri Kazimirovem odru. Ko je videla, da ni nikogar več na pokopališču, je vstala in šla po-

časi proti Kazimirovemu grobu. Tam je pokleknila, padla z obrazom v duhteče cvetlice in objela grobni hribček z obema rokama. Dolgo je ležala tako, stokala in pretakala tihe solze.

Naposled se je postavila po koncu in dvignila pajčolan, pod katerim se je prikazalo divno, lepo, blede Julijino lice. Pogledala je še enkrat proti nebu, izvlekla potem iz žepa majhno stekleničico s cijankalijem, izpila jo na dušek, potegnila zopet hitro zagrinjalo črez obraz in — se zrušila mrtva na grob.

Ni se mogla ustavljati grozni boli, bila je prišla, da umré na grobu moža, na katerega jo je vezala nerazrušljiva sveta vez ljubezni, pred katero izginjajo vsi običaji in narodni zakoni tega sveta kakor nočna tema pred žarki žarnega solnca.

Tako so jo našli drugi dan mrtvo in mrzlo, a v njeni roki listič, na katerem je bilo zapisano s svinčnikom: »Pokopljite me poleg njega!«

XX.

Mednarodna svatba.

Vojna je bila na severu in jugu končana. Pri Kraljevem gradcu je bila povsem pobita severna avstrijska vojska, skušala je pri Tovačovi in Blumenavi z naporom zadnjih sil pridobiti na svojo stran negotovo boginjo sreče. Bilo je žal prekasno, in tako ni preostajalo drugega nego skleniti z zmagovalci zaželeni mir začasno v Nikolsburgu, a potem trajno v zlati Pragi.

Hrabinski se je vrnil iz vojne povišan v polkovnika. Telo mu je ostalo zdravo in nepoškodovano, zato pa mu je zadobila tem hujšo rano duša radi rane smrti ljubljenega jedinca.

Žalostno srečanje je bilo to, ko ga je pričakovala na kolodvoru Agnieszka žalostna, blede, prepadla in skrušena! Sedla sta v voz in se odpeljala — ne domov, ampak na pokopališče Währing, da se na grobeh svojih milih skupaj izjadikujeta.

»A čegav je ta novi grob polega Kazimirovega?« je vprašal Hrabinski, ustavlja se solzam.

»Ah tukaj počiva uboga polkovnikova Julija, ki je umrla na Kazimirovem grobu na dan njegovega pogreba! Izpolnili smo jej zadnjo željo in jo pokopali poleg njega!«

»Jaz sem si mislil, da se zgodi kaj takega, ker ga je ubožica preveč ljubila! — A sedaj mi reci, kaj naj storiva po tolikih udarcih neusmiljene usode? — Ali naj ostaneva tukaj, kjer sva se našla po tolikih letih, ali naj se zopet vrneva v nesrečno najino poljsko domovino?«

Agniszka se je zamislila, objela soproga in odvrnila jokaje: »Ostaniva tukaj, mili Stanko, — tukaj, kjer sva se našla, kjer je nama Bog vrnil in zopet k sebi vzel ljubljeno najino dete! Ah skoraj ugasne tudi nama luč življenja, in zato ostaniva blizu grobov najinih milih, da se potem moreva položiti med nje k večnemu počitku! — Razun tega pa se nama bol vsaj nekoliko ublaži, če bodeva gledala srečo in blaženstvo najine mile nečakinje Emice!«

»Da res,« je rekel on na to, »kako je Kneževiću? — Ali grof Otokar dovoli, da vzame Emica njega?«

»Je že zaročena ž njim, a on je že povsem okreval pod nežno skrbjo mile svoje neveste. Jedino to ga je peklo nekaj časa, da je brez roke,

ker si je domišljeval, da ga bo ona tako pohabljenega morda manj ljubila. A ona ga poleg vsega tega ljubi bolj nego svoje življenje, in je to pokazala nekega dne na poseben način! — Začel je on zopet jadikovati na pol v šali, da se bo njena ljubezen do pohabljenega moža sčasoma morda ohladila, ko ona naenkrat skoči kvišku in jokaje zakliče: „Ivan, pri Bogu, odsekam si sama levo roko, da bodeva jednaka, ako mi še enkrat kaj takega spomniš!“ — In od tega dneva ni govoril več o svoji odsekani roki!»

»Oh, zvesta ljubezen!« je vzdihnil Hrabinski. »Bog daj, da bi vsaj ona dva ostala srečna! — Sedaj pa pojva domov, da vidiva, kaj delajo živi!«

Obrnila sta se še enkrat z dolgim žalostnim pogledom na mile grobove, šla potem na cesto, sedla na voz in se odpeljala v Dornbach, kjer ju je čakala Otokarjeva obitelj in Knežević s svojo materjo, ki je bivala že nekaj dnij v vili. Niso jima hoteli motiti svete boli sestanka s svojo prisotnostjo, in zato priredili doma prikladen vzprejem junaškemu mučeniku Hrabinskemu.

Emica in Ivan sta mu hitela prva nasproti, poljubila mu roko in pokleknila pred njim, da ju blagoslovi.

Hrabinski ju je objel, in blagoslovivši ju, vzdihnil z ginjenim glasom: »Oh Bog vama daj

toliko sreče in slasti, kolikor je dosodil meni nesreče in boli!»

Zbrali so se na to tudi ostali okoli njega in se trudili, da mu s čim slajšimi besedami izjavijo svoje sočutje.

»Oh, hvala ti, o Bog, — da si mi vsaj dosodil, da najdem po tolikih mukah tako milo zavetje!« je vzdihnil on, objemal sedaj jednega sedaj drugega in se napotil potem ž njimi gori v hišo.

Nekoliko dni pozneje je prosil Hrabinski za umirovljenje, da posveti v tihi samoti zadnje svoje dni sladkemu spominu nekdanje sreče, in skoraj potem je dobil odlok, a ž njim red sv. Leopolda v plačilo za svoje junaštvo v zadnji vojni.

Minulo je tako nekoliko tednov, in Otokarjeva obitelj se je začela pripravljati na pot, da poročijo na Orlovgradu Emico z Ivanom.

Povabili so na svatbo tudi Hrabinskega in Agnieszko, a ta dva se nikakor nista udala, ampak jim odgovorila s tužnim nasmehom: »Nočeva vam motiti radosti tega dneva, saj bi bila pri svečanosti podobna dvema suhim stebeloma brez vej in listja sredi bujnega vrta, polnega najlepših spomladanskih rož! Najinim ranam je potreben mir in samota, vam pa se smeji sreča na vseh straneh, uživajte jo torej čim bolje jo morete,

ker dnevi popoldne sreče so redki v človeškem življenju!»

Morali so ju pustiti sama na Dunaju in so odpotovali nekega večera z Ivanom in njegovo materjo.

Prišedši na Orlovgrad, so pripravljali vse potrebno, da se čim sijajnejše proslavi poroka. Ko je prišel ta od mladega para tako zaželeni dan, je zasijal ves Orlovgrad z še nedoživljenim sijajem. S ponosnih stolpov so plapolale velike svilene zastave, rdeče in bele, in pravile daleč okoli, da se slavi tukaj vesel in srečen dan. Vsa okna, a tudi zidovi veličastnega gradu so bili okrašeni z velikimi kitami, venci in dolgimi nizi najlepšega cvetja, izmed katerih so se v solnčnih trakih lepo svetile neštevilne steklene svetilnice, namenjene, da se ž njimi razveti zvečer ves Orlovgrad.

Ravno tako je bil tudi okrašen prostor pred palačo z venci, zeleniko in manjšimi zastavami, a nad stopnicami, ki so vodile na vrt, se je dvigal krasen veličasten slavalok iz najlepšega cvetja, poln malih zastav in z napisom: »Slava poročencema!«

V palači pa se ne moreš nagledati sijaja in bogastva mnogovrstnega lepoticja in posodja. Na mramornih stopnicah in na dolгих hodnikih so razprostrte dragocene preproge, na stebrih in

stenah pa, kamor pogledaš, najlepše cvetje, izmed katerega gledajo tu in tam mramorni kipi ali krasne oljnate slike. V prostorih glavnega dela pa ne veš, kam naj bi pogledal preje, ali dragocene preproge, ali z zlatom in srebrom okovano posodje, ali divne umetnine slikarstva in kiparstva, ki se ti prikazujejo zraven sten, izmed celih grmov tropiških cvetlic in rastlin, malih vodometrov, kristalnih miz, polnih najdragocenejših dragocenostij iz zlata, srebra in dragega kamnja in izmed ogromih beneških zrcal.

V teh prostorih kitijo in vrvijo mnogo-brojni lakaji v rdečih z zlatom pretkanih suknjah in belih hlačah in nogavicah, čistijo, pripravljajo in prirejajo vse potrebno. Glavna dvorana v sredini tega oddelka je prirejena za gostovanje. Tu so postavljene dolge mize, okrašene z dragoceno srebrnino, po stenah pa so obešene po vrsti oljnate slike vseh prednikov obitelji Dubna, da bodo tudi oni svedoki te vzvišene in vesele svečanosti.

Okoli devetih zjutraj so se zbirali odlični gostje, ki so se vozili od vseh strani v sijajnih kočijah. A povabljen ni bilo samo plemstvo, ampak dobrotljivi gospodar je povabil tudi prosti narod iz vseh nekdanj podložnih vasij, ki je bil zbran na dvorišču in vrtu na tisoče in si je pekel

na ogromnih različnih velike vole in valjal iz pivnic velike sode vina, piva in žganja.

Okoli najstih so krenili svatje proti mestu, kjer je imela biti poroka. Minulo je okoli pol ure, predno je bila vsa dolga vrsta sijajnih kočij na cesti po označenem redu. Prva se je peljala v krasni čveteroprežni kočiji srečna nevesta Emica, z dvema drugoma iz odličnega plemstva, a tik za njo v drugi kočiji njen Ivan z družicama. Ker so njeni sorodniki še žalovali za Kazimirom, ni bila nevesta oblečena v belo, ampak sivo svi-leno opravo, okrašeno z dragocenim dragim ka-menjem in z biserji. Svoje bujne zlate kodre je imela na pol omotane okoli glave v debelih kitah, na pol pa so se jej spuščali razpleteni po hrbtu. Z glave jej je padal dolg, fin bel pajčolan, ki je bil na temenu pritrjen z dragocenim vencem. Njeno divno lice je bilo nadahnjeno z nežno rožnato rdečico, a iz velikih modrih očij jej je seval plamen nepopisnega blaženstva. Tako okra-šena, divna, lepa, srečna in blažena je bila po-dobna spomladanski zori v trenutku, ko se ravno gubi v objemu žarnega solnca.

V mestni župni cerkvi je pričakoval svate praški škof z mnogoštevilnim duhovništvom v sijajnem mašniškem ornatu. Opravil je obred po-roke z največjim cerkvenim sijajem in ga završil z dolgim krasnim govorom.

Ko so se zopet vračali proti Orlovgradu, najprej Emica s svojim soprogom, šepnila mu je ta in se razkojala od miline: »Oh, Ivan moj zlati, ali bova mogla živa preživeti toliko srečo!«

Okoli treh se je začel obed. V glavni dvorani so se gostili svatje in plemeniti gostje z najfinejšimi jedmi. Skoraj so začele pokati buteljke šampanjca in napivati napitnice srečnima poročencema, ki sta ginevala od miline in sreče. Sedela sta drug poleg drugega na pročelju glavne mize na skupnem širokem sedežu od zlata in škrlata, nad katerim se je nad njunima glavama dvigal škrlaten baldahin z grbom obitelji Dubna in zlato grofovsko krono.

Po obedu so šli doli, da bi videli, kako se narod veseli na dvorišču okoli vodometa in na vrtu na prostranih ledinah in seka in je meso pečenih volov, telet, gosk, z belim kruhom in tečno pogačo, — in pije rujno vino in pivo in poje vesele pesmi.

Prva je korakala Emica z Ivanom roko v roki, za njo pa oče in mati in ostali gostje. Ko so prišli izpod slavaloka, so zagrmeli topiči in zaorilo je urnebesno klicanje: »Slava poročencema, slava svetli rodbini Dubna!«

Emica je sijala od radosti, ko je videla tako veselo ljudstvo, ki je pisano vrvelo po zelenih ledinah in med grmovjem v najlepšem skladju.

»Oh, hvala ti, dragi oče, da si povabil tudi narod, da se malo razveseli!« je rekla ona blaženo in se obrnila k Otokarju.

»Nisi še videla vsega, dete moje!« jej je odvrnil oče s posebnim nasmehom in šepnil nekaj v uho Vaclavu.

Nakrat je umolknila množica in se obrnila proti ribniku. In glej, izza grmovja se je začulo veselo sviranje slavonskih dudlačev in goslarjev, in v istem času se je razmotalo na prostrani ledini, kakor da bi vzkliklo iz zemlje, — lepo slavonsko kolo, kakih petdeset slavonskih mladeničev in prav toliko deklic, oblečenih v lično slavonsko narodno obleko in okrašenih s smiljem in baziliko. Kolo je vodil že star človek z nekim posebnim ponosom, in je sedaj razmotal v podobi dolge kače, sedaj pa je zložil v podobo kroga in zvezde, dočim je poleg godbe orilo menjajoče pevanje veselih slavonskih pesmij.

Gostje so se čudili in divili plesu, katerega še niso videli, a Emica je trepetala od radosti.

»Oh, sladki moj Ivan!« je vzkliknila in mu stiskala rame — veliko veselje si mi priredil! — A povej mi, kako si jih mogel tako hitro obleči v slavonsko obleko in jih naučiti plesati naše lepo kolo, da nisem opazila ničesar?«

Ivan se je nasmenil: »Saj to niso preoblečeni ljudje, ampak pravi Slavonci našega kraja!

Ali ne poznaš našega častitega načelnika Borošiča, ki vodi kolo, kakor da bi bil mladenič dvajsetih let — a koj za njim njegova kršna lepa Anica?»

»Ah — ah!« je izustila Emica in vprašala z veselim začudenjem: »A kdo jih je pozval sem?»

»Tvoj dobri oče, ki je uslišal mojo prošnjo, da ne pozabiš povsem dosedanje svoje domovine, lepe naše ravne Slavonije!«

Emica je hotela v prvem veselju teči k Borošiču in k njegovi Anki, a ta je šla v sredino kola in ga motala v podobi klobčiča, v tem pa je zapel zbor mladeničev:

«Oh divojko, dušo moja,
Čim ¹⁾ mirišu ²⁾ njedra tvoja?
Ili tunjom ³⁾ il narančom ⁴⁾
Ili smiljem il bosiljem ⁵⁾? —«

A zbor deklic je odgovoril z istim napevom:

»Moja njedra nemirišu
Niti tunjom nit narančom,
Niti smiljem nit bosiljem,
Nego dušom djevojačkom! —«

Kolo se je zopet razmotalo in glasba je umolknila. Sedaj je hitela Emica k Borošiču in k njegovi hčeri in ju srčno pozdravila, podavši starcu roko in objemši deklico kakor svojo rodno sestro; plemiči pa so se vmešali med

1) po čem, 2) duhteti, 3) kutna, 4) pomaranča, 5) bazilika.

Slavonce, da jih pozdravijo in pohvalijo radi lepega plesa.

»Ah, sedaj naj bi bilo samo še nekaj Poljakov, da bi zaplesali krakovjak ali mazurko, potem bi bile zastopane vse narodnosti naše rodbine!« je vzdihnila Kornelija in pogledala v svojega soproga.

A naenkrat je debelo pogledala v veselem začudenju, ker so se zopet začuli izza grmovja mili, sedaj tugujoči, sedaj veseli zvoki lepega poljskega plesa, »mazurek« imenovanega, a kmalu je prišlo na travnik petdeset mazovjeckih mladeničev in prav toliko deklic, oblečenih v krasno poljsko narodno obleko, ki so plesali po dva in dva s počasnimi skoki in s prirojenim ognjem ta krasni narodni ples. Mladeniči so imeli kazavajke, konfederatke rdeče, deklice pa modre in izvezene z belim krznom. Divno je bilo radi tega gledati plesalce, kako v lepem skladju teh boj sedaj hitijo v dveh vrstah drug proti drugemu, sedaj plešejo v podobi zvezde, sedaj pa zopet tečejo v dveh vrstah jedna gor druga dol, po dva in dva v lepem mazurskem skoku.

Hitro se je naredil okoli njih velik, gost krog gledalcev, plemiči in svatje, — umešani tu pa tam med češko ljudstvo in med slavonske goste, ki se vsi niso mogli dovolj načuditi lepi glasbi in lepemu plesu, ki ga je ravnal z grom-

kim glasom gorostasni Kuba, stojé resnega obraza na strani, oblečen v lepo mazovjecko obleko.

»Oh, hvala ti, dragi Otokar, da si se spomnil tudi mene!« je šepnila Kornelija in se razjokala od ganutja in radosti. V tem je prenehal mazurek, a Čehi so plesati svoj narodni ples »strašek«. Ko so končali tudi ti, se je zavrtel stari Borošič, tekel sedaj med Čehe, sedaj med Poljake in jim nekaj tolmačil, mahal z rokami in jih razredoval sem ter tja. In glej! — kar se je izmotalo iz velike množice zopet lepo slavonsko kolo, med katero so se bili vmešali tudi poljski gostje in Čehi.

Zato se je motalo kakor ogromna kača okoli ribnika, a vodil je je zopet Borošič, ponosen kakor kak slavodobitnik, pri veselih pesmih, katere so peli Slavonci, razdeljeni po pet in pet med ostale plesalce. Nakrat pa se je začula v sredi češka poskočnica, kmalu za njo pa vesela poljska pesem, in urnebesni klici veselega vzhita so zaorili iz tisoč grl plesalcev in gledalcev, ko so zapazili, da pristoja tudi češka in poljska pesem lepemu slavonskemu kolu.

Med občnim oduševljenjem je končal tudi ta zadnji ples, nastala je velika gnječa, v kateri so se medsebojno objemali in poljubovati Čehi, Slavonci in Poljaki in govorili mile besede drug

drugemu vsak v svojem jeziku. Načelnik Borošič pa je pristopil z afektiranim korakom in veliko čašo vina v roki k plemičem in nazdravil z navdušenemi besedami lepo zdravico grofovski obitelji in celemu češkemu narodu, — in Otokar je odzdravil nazdravljaje slavonskim in poljskim gostom, na kar je zopet zaorilo urnebesno klicanje, ki se je umirilo še le potem, ko je prosil Otokar narod, naj se odpočije in naj se zopet okrepi z jedjo in pijačo.

Med tem se je stemnilo in zasijal je cel Orlovgrad, vodomet, vrt in ribnik v raznobojni svetlobi tisočih svetilnic in lampijonov. Poročenca, ostali svatje in odlični gostje so šli zopet gori v palačo, kjer jih je čakala sijajna večerja, po večerji pa še sijajniša plesna zabava.

Sedaj, ko je bil narod prepuščen samemu sebi in svoji svobodni volji, se je začelo na vrtu še le pravo življenje. Menjaje se so plesali, peli in igrali poljski, češki in slavonski mladeniči in deklice, dočim so starejši od njih sedeli pri številnih ognjih, pili rujno vino in pripovedovali drug drugemu o vilah in o svojih običajih, razumé se v vseh svojih treh jezikih.

Doli na vrtu, daleč za ribnikom je pojemal ogenj, na katerem so pekli vola, in poleg njega je sedel sam samcat stari načelnik Borošič. Ko je šel tu mimo, si je hotel z žrjavico zapaliti

ugaslo pipo, pa je sedel k ognju in se vtopil v resne misli. Od daleč je odmevala skozi tihi večer slavonska pesem :

»Haj, haj, haj, mili Bože daj
Il' djevojku ili raj!
Šta ¹⁾ će meni raj pomoći,
Kad ²⁾ ja ljubim lijepe oči!«

»Toda starec ni maral za petje, ampak nekako jezno je razbrskal s palico ogenj in gledal nepremično v sevajoče iskre. Nakrat pa se mu je spustila na rame težka roka, zgrozil se je, se ozrl in zapazil za seboj gorostasnega Kubo, ki je bil še vedno v mazovjecki obleki.

»Idi vrag k vragu,« je zaklical starec in pobral pipo, ki mu je bila padla od presenečenja iz roke. »Kako sem se ustrašil! — Zakaj nisi zaklical prej »berdo«! — A kaj te je prignalo sem?«

»Starosta — tvoja hči Anka je jako lepa deklica!« je izustil Kuba mirno.

»Da gotovo! — In potem? — Kaj hočeš reči s tem?« je vprašal starec s posebnim nasmehom.

»Da bi bila ona kot moja žena še lepša!« je odvrnil Kuba.

»Eh, Boga mi, ti ne izbiraš mnogo!« je rekel starec. »A pri Bogu, saj si tudi junak, ka-

¹⁾ Kaj. ²⁾ Ko.

koršnega sem si za Anko vedno želel! — A kam bi jo odvedel, ko nimaš doma in si pri tem še cesarski vojak?»

»Kmalu ga bom imel,« je odvrnil Kuba. »Moj dobri pokojni gospod, — Bog daj njegovi duši lahko, — mi je zapustil v oporoki dva tisoč goldinarjev in nalog, katerega bom ubogal, dokler sem živ, — da ostanem pri njegovem pobratimu gospodu Kneževiću. Ta pa mi je obljubil, da mi kupi hišo in zemljišče v vaši vasi v Slavoniji in da me odkupi od vojaštva.

»Kaj mi praviš, mladenič!« je vzkliknil Bo-rošič z veselim začudenjem. »A on, — kje pa bo živel on potem s svojo materjo, ko misli tebe — svojega slugo, nastaniti v Slavoniji?»

»Bival bo tukaj in tam! — Čul sem jih, kako so se razgovarjali, da bosta mlada zakonca živela polovico leta tukaj pri grofičnih roditeljih, a drugo polovico pri njegovi materi v Slavoniji, da bode prav jednemu in drugemu!«

»Oh Bog je govoril iz tebe, junak!« je vzkliknil starec in objel orjaškega slugo. »Raz-mišljaj sem uprav malo prej tukaj, kako mi bo tužno, ko ne bode ne njega ne njegove matere v mojem sosedstvu.«

»Ali mi sedaj hočete dati svojo Anko?« je vprašal Kuba nestrpno.

»Da res!« je rekel starec. »A kaj pravi ona? — Ali te hoče tudi ona?«

»Jaz sem ž njo že na čistem, ker mi je rekla, da je moja, ako vi nimate ničesar proti temu!«

»Eh, junak, daj mi roko, — tu imaš mojo besedo, Anka je tvoja!«

Segla sta si v roko in šla potem po gozdu tja, odkoder se je še vedno bliščal razsvetljeni Orlovgrad. Grede mimo ribnika sta obstala oba in se zagledala v čaroben prizor. V majhnem čolnu sta sedela Emica in Ivan objeta in izgubljena drug v drugega.

Vesli sta jima počivali v čolnu, ki se, prepuščen mirni vodi, ni premaknil z mesta. Ivan je sedel na zadnjem koncu čolna, a ona mu je sedla na krilo, objela ga okoli vratu in mu gledala v obraz blaženo in milo.

Oba moža na obrežju sta snela kapi z glave, sklenila roke in se nekaj časa solznih očij zagledala v ta prizor.

»Oh blagoslovi naj ju vsemogočni Bog in daj jima, da ostaneta celo življenje srečna in blažena, kakor v tem svetem trenutku!« je vzdihnil Borošič in namignil Kubi in oba sta se izgubila v temi gozda, hodé počasi in tiho, da bi ne motila srečnih zakoncev.

Konec.

Ne more se prav reči, ali je bil slučaj, al preračunjen namen, da je Emica s svojim so-progom Ivanom bivala pri njegovi materi v Slavoniji uprav v oni dobi leta 1867., ko je prišel čas njenega prvega poroda. Ko so mu prinesli ta prvi dar njene ljubezni: zdravega in krepkega dečka, je bil ves zmeden od radosti in je poslal Kubo hitro v Požego, da odda brzojavko, ki je javila Emičinima roditeljema ta srečni dogodek.

Spoštuje sveti spomin nesrečnega svojega pobratima je dal detetu pri krstu njegovo ime Kazimir. Na ta dan je bilo veliko veselje. Povabljeni so bili sosedni vlastelini, razni gospodje iz Požege in nekoliko častnikov gradiškega polka. A bila sta povabljena tudi dva gosta, ki sta sedela vendar med ostalimi gospodi, akoprav sta bila kmetskega stanu, in ta dva sta bila Ivanov vredni oskrbnik Kuba in njegov tast Borošič.

Poleg vse radosti se ni mogel stari načelnik nikakor prav razveseliti, dasi ga je ljubeznjivi hišni gospodar bodril z vsem mogočim na veselje. Vzrok temu je bilo, da je starec pred tremi meseci, ko se je Anka možila s Kubo, pil toliko raznih pijač, tako pel in plesal, da je padel naenkrat kakor mrtev in komaj se je znebil težke bolezni, katero je potem dobil. Zato se je bil svečano zaobljubil še za časa svoje bolezni sveti bogorodici, da žganja ne okusi več, vina pa bo pil samo po merico na dan, — da ne bo nikdar več pel razun v slavo božjo, in plesal tudi ne, četudi bi mu ukazal sam cesar! — Bilo ga je na tej gostiji prvič sram, drugič pa zopet strah, da bi ga ne zapeljali gostje in domačini k grehu.

Popoldne, ko so se najbolj veselili, je obstal pred dvorom lep voz, a iz njega je izstopil — grof Otokar in Kornelija, zbudivša v hiši tem burnejše veselje, ko se nikdo ni nadejal, da prideta tako od daleč, da prisustvujeta krstu deteta.

Emica je na srečo sama dete dojila, in tako jej ni škodila ta nenadna silna radost. Otokar in Kornelija pa sta se čisto pomladila od miline, poljubovala in milovala lepega svojega unuka in negovala ga ne vedé, s čim bi mu ugodila najbolj!

Ostala sta mesec dnij pri Ivanovi materi in uživala blaženo srečo ljubljene svoje hčere.

Zadnjih dnij njunega bivanja pri Kneževičevih je grof Otokar nagovarjal svojega zeta, naj prosi za baronstvo na temelju reda železne krone, katerega je bil dobil v nagrado za svoje veliko junaštvo na bojnem polju.

S početka se je temu Ivan upiral, ker se je kaj takega protivilo njegovim filozofskim nazorom, in je zato prosil Otokarja, naj pusti svojo namero, ker je po njegovem mnenju dedno plemstvo zastarela naprava, ki v današnjem veku svobode in ravnopravnosti vseh stanov nima nobenega smisla več.

A grof Otokar nikakor ni hotel pustiti svoje nakane, ker je razun tega nameraval, posinoviti Kneževića, da bi rabil poleg svojega imena tudi njegovo, katero bi moralo radi pomanjkanja možkih naslednikov sicer prenehati, in bilo je že blizu da bi se oba uprav radi tega razdvojila. Ko pa sta se vpletli v ta prepir tudi Emica in Ivanova mati, prošé ga, naj odneha, se Ivan ni več upiral, — napisal in oddal je Otokarju prošnjo, da se mu podeli baronski naslov.

Dругega dne je odpotoval Otokar s Kornelijo, a mesec dnij pozneje je dobil Ivan baronski naslov.

Med tem je minulo šest mesecev, katere sta morala po določenem dogovoru preživeti v Slavoniji. Začela sta se pripravljati na pot, da bi

preživela drugo polovico leta z otrokom na Orlovgradu. V tem pa sta dobila z Dunaja nekoliko dnij pred določenim odhodom brzojavko s tužno vestjo, da je zbolela uboga teta Agnieszka na smrt in da bi jih rada še pred smrtjo videla vse okoli sebe zbrane. — Hitela sta, kakor hitro sta mogla, z Ivanovo materjo in otrokom preko Novegradiške in Kutine do Siska, a od tod po železnici na Dunaj. Prispevši v Dornbach, so našli tam tudi že Emičina roditelja, a teta Agnieszka je ležala že mrtva na odru v isti sobi, v kateri je ležal pred poldrugim letom nesrečni Kazimir.

Razjokali so se vsi nad ubogo pokojnico, ki je bila preslaba, da bi prebolela za dalje časa zadnji udarec neusmiljene usode. Ko pa so zagledali Hrabinskega, kako čepi v kotu ves skrušen, suhega in bledega obraza, upadlih očij in osivelih las, in kako ga zvija srčni krč, — jih je spopadla še večja bol, ker jim je bilo jasno, da pojde ubožec tudi kmalu za njo! —

In niso se varali. Jedva so jo bili pokopali z največjim sijajem, je zbolel tudi on in tretjega dne so ga našli mrtvega v postelji. Položili so tudi njega k ostalim na pokopališče Währing in se potem odpotili tužnega srca na Orlovgrad.

Od onega dne sta se sestala še enkrat Otokar in Kornelija z Emico in Ivanom in njegovo materjo na Dunaju ob času svetovne razstave

leta 1873. Mali Kazimir je bil že krasen fantič in se je s posebnim ponosom bavil z mladim bratcem Otokarjem, ki je še le začel hoditi, in se ne malo jezil, da se še ne more razgovarjati z malo sestrico, katero je nosila dojka na rokah.

Ko so se nagledali v rotundi raznih izloženih umetnin, so se odpotili nekega popoldne vsi skupaj z otroci na pokopališče Währing, da obiščejo grobove svojih milih nesrečnih sorodnikov.

Prevladala jih je vse neka čudna sveta tuga, ko so se zagledali v mramornate spomenike, pod katerimi so počivali člani te nesrečne obitelji, umirjeni v večnem počitku! — V dolgi vrsti teh grobov je bil prvi barona Weberja, poleg njega pa so ležali na desni Pavlina, Artur, Kazimir, Julija, Agnieszka in Hrabinski. Grobni hribočki, pokriti z mramornatimi pločami, so bili obsajeni z najlepšimi cvetlicami in obkroženi vsi z železno pozlačeno ograjo, okoli katere se je vil bujen raznocvetni slak. Nad vsakim grobom se je dvigal krasen mramornat spomenik, najlepši pa nad Kazimirom. Izklesan je bil iz najfinejšega kararskega mramorja in je predočeval Kazimira, ko dviga sabljo v desnici, in njegovo sestrico Pavlino v podobi boginje slave, kako se dviga nad njegovo glavo, ki leti kvišku in mu podaje z

levo roko venec slave, a z desno mu kaže proti nebu.

»Vidiš, sinko — tukaj počiva tvoj strijc Kazimir, o katerem si že toliko čul!« je rekel Ivan, vzel starejšega sinka za roko in mu pokazal Kazimirov grob.

Deček se je zagledal z velikimi očmi v spomenik in britko zajokal.

»Kaj jočeš, — kaj ti je?« ga je vprašal Ivan skrbnega obraza.

»Pusti ga,« je rekla Emica, »ali ne vidiš, da tuguje za njim!«

A deček je zaplakal še britkeje, in ko ga je oče zopet vprašal, zakaj tako joče, je odvrnil jecaje: »Ker bom tudi jaz — rano umrl, — ker mi je ime — Kazimir!«

Vsi so se nehoté nasmehnili, a Ivan ga je objel in poljubil rekši: »Ne boj se, sladki moj sinek, — živel boš dolgo in bodeš srečen, ker nad teboj plava in bdi blagoslov zveste ljubezni, — njega pa, ubožca — je strla, dasi nedolžnega, neusmiljena kletev nezvestobe!

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS #

00000076092

